

DET KONGELIGE FORNYINGS-,
ADMINISTRASJONS- OG KIRKEDEPARTEMENT

Prop. 1 S

(2010–2011)

Proposisjon til Stortinget (forslag til stortingsvedtak)

FOR BUDSJETTÅRET 2011

Utgiftskapitler: 1–2, 1500–1592 og 2445

Inntektskapitler: 4510–4592 og 5445–5446

Innhold

Del I

Innledende del	7
1 Innledning	9
1.1 En effektiv offentlig sektor	9
1.2 De ansatte med på laget	11
1.3 Konkurransen for effektiv ressursbruk	11
1.4 En IKT- politikk for verdiskaping .	12
1.5 Sterkt personvern	13
1.6 Samiske formål og nasjonale minoriteter	13
1.7 En levende folkekirke	14
2 Anmodningsvedtak	15
3 Oversikt over forslaget til budsjett for Fornyings-, administrasjons- og kirke departementet	16

Del II

Budsjettforslag	21
4 Nærmere omtale av bevilgningsforslagene mv.	23
Programområde 00 Konstitusjonelle institusjoner	23
<i>Programkategori 00.10 Det kongelige hus</i>	<i>23</i>
Kap. 1 H.M. Kongen og H.M. Dronningen ...	24
Kap. 2 H.K.H. Kronprinsen og H.K.H. Kronprinsessen	24
Programområde 01 Fellesadministrasjon	25
<i>Programkategori 01.00 Administrasjon mv. ...</i>	<i>25</i>
Kap. 1500 Fornyings-, administrasjons- og kirke departementet	25
Kap. 1502 Tilskudd til kompetanseutvikling .	32
Kap. 1503 Midler til opplæring og utvikling av tillitsvalgte	33
<i>Programkategori 01.10 Fylkesmannsembetene</i>	<i>34</i>
Kap. 1510 Fylkesmannsembetene	45
Kap. 4510 Fylkesmannsembetene	46
<i>Programkategori 01.20 Fellestjenester i regjeringskvartalet m.m</i>	<i>47</i>
Kap. 1520 Departementenes servicesenter ...	48
Kap. 4520 Departementenes servicesenter ...	51

<i>Programkategori 01.30 Partistøtte</i>	<i>52</i>
Kap. 1530 Tilskudd til de politiske partier	52
<i>Programkategori 01.33 Samiske formål</i>	<i>54</i>
Kap. 1533 Sametinget	60
Kap. 4533 Sametinget	61
Kap. 1534 Tilskudd til samiske formål	62
Kap. 1535 Gáldu – Kompetansesenteret for urfolks rettigheter	64
Kap. 4535 Gáldu – kompetansesenteret for urfolks rettigheter	65
Kap. 1536 Internasjonalt reindriftssenter	66
Kap. 4536 Internasjonalt reindriftssenter	67
<i>Programmaoassi 01.33 Sámi ulbmilat</i>	<i>68</i>
Kap. 1533 Sámediggi	74
Kap. 4533 Sámediggi	76
Kap. 1534 Doarjja sámi ulbmiliidda	76
Kap. 1535 Gáldu – Álgoálbmotvuoigatvuođaid gelbbolašvuodaguovddáš	78
Kap. 4535 Gáldu – Álgoálbmotvuoigatvuođaid gelbbolašvuodaguovddáš	80
Kap. 1536 Riikkaidgaskasaš boazodoalloguovddáš	80
Kap. 4536 Riikkaidgaskasaš boazodoalloguovddáš	81
<i>Programkategori 01.40 Nasjonale minoriteter</i>	<i>82</i>
Kap. 1540 Nasjonale minoriteter	88
Kap. 4540 Nasjonale minoriteter	90
<i>Programkategori 01.50 Konkurransopolitikk .</i>	<i>91</i>
Kap. 1550 Konkurransetilsynet	97
Kap. 4550 Konkurransetilsynet	102
<i>Programkategori 01.60 Forvaltningsutvikling og IKT-politikk</i>	<i>104</i>
Kap. 1560 Direktoratet for forvaltning og IKT	107
Kap. 4560 Direktoratet for forvaltning og IKT	114
Kap. 1561 IKT-politikk	114
Kap. 1562 Internasjonalt IKT-samarbeid og utviklingsprogram	123
<i>Programkategori 01.70 Personvern</i>	<i>127</i>
Kap. 1570 Datatilsynet	129
Kap. 4570 Datatilsynet	130
Kap. 1571 Personvernemnda	131
<i>Programkategori 01.80 Bygge- og eiendomspolitikk</i>	<i>132</i>

Kap. 1580 Byggeprosjekter utenfor husleieordningen	134
Kap. 1581 Eiendommer til kongelige formål	137
Kap. 4581 Eiendommer til kongelige formål	138
Kap. 1582 Utvikling av Fornebuområdet	138
Kap. 1584 Eiendommer utenfor husleieordningen (ny)	139
Kap. 4584 Eiendommer utenfor husleieordningen (ny)	140
Kap. 2445 Statsbygg	140
Kap. 5445 Statsbygg	149
Kap. 5446 Salg av eiendom, Fornebu	149
<i>Programkategori 01.90 Den norske kirke</i>	<i>150</i>
Kap. 1590 Kirkelig administrasjon	155
Kap. 4590 Kirkelig administrasjon	165
Kap. 1591 Presteskabet	165
Kap. 4591 Presteskabet	168
Kap. 1592 Nidaros domkirke m.m.	168
Kap. 4592 Nidaros domkirke m.m.	170
Opplysningsvesenets fond	170

Del III

Orienteringer	179
---------------------	-----

5 Omtale av særlige tema	181
5.1 Anmodningsvedtak nr. 206	181
5.2 Oppfølging av § 1a i likestillingsloven	182
5.3 Sektorovergripende miljøpolitikk.	195
5.4 Grønn stat	200
5.5 Handlingsplan for samiske språk .	202

Forslag til vedtak om bevilgning for budsjettåret 2011, kapitlene 1–2, 1500–1592 og 2445, 4510–4592 og 5445–5446	207
---	------------

Vedlegg 1

Antall arbeidstakere og anslag på utførte årsverk i statlig tariffområde per 1.3.2010	215
---	-----

Vedlegg 2

Embetsutnevninger	243
-------------------------	-----

Figuroversikt

Figur 4.1 Årsverk fordelt etter departementsområde.	35
--	----

Figur 4.2 Kirkebyggene. Fellesrådenes utgifter til ordinært vedlikehold og til istandsetting (rehabilitering), nybygg mv. i perioden 2005–2009 ..	160
---	-----

Tabelloversikt

Tabell 4.1 Bevilgninger til nasjonale minoriteter	87
Tabell 4.2 Oversikt over innkomne saker til KOFA i perioden 2006–2009 .	102
Tabell 4.3 Igangsatte byggeprosjekter under kap. 1580	135
Tabell 4.4 Pågående byggeprosjekter under kap. 2445	142
Tabell 4.5 Statsbyggs balanse	148
Tabell 4.6 De kirkelige fellesrådenes inntekter og utgifter 2007–2009 .	152
Tabell 4.7 Resultat for Opplysningsvesenets fond 2008 og 2009:	173
Tabell 5.1 Antall årsverk og gjennomsnittlig månedsførtjeneste per årsverk 1.10.2005–1.10.2009	182

Tabell 5.2 Prosentdelen kvinner og menn i alle lederstillinger og topplederstillinger i statlig sektor 2005–2009	183
Tabell 5.3 Kjønnfordeling i presteskabet fordelt på stillinger (alle tall i %):	186
Tabell 5.4 Utvikling i andel kvinnelige prester innenfor de ulike stillingskategorier (alle tall i %):	187
Tabell 5.5 Gjennomsnittlig månedsførtjeneste i alt (i kroner):	187
Tabell 5.6 Kjønnfordeling i kirkelige virksomheter, ekskl. presteskabet (alle tall i %):	187
Tabell 5.7 Gjennomsnittlig månedsførtjeneste i alt, kirkelige virksomheter (ekskl. presteskabet):	188

DET KONGELIGE FORNYINGS-,
ADMINISTRASJONS- OG KIRKEDEPARTEMENT

Prop. 1 S

(2010–2011)

Proposisjon til Stortinget (forslag til stortingsvedtak)

FOR BUDSJETTÅRET 2011

Utgiftskapitler: 1–2, 1500–1592 og 2445

Inntektskapitler: 4510–4592 og 5445–5446

*Tilråding fra Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet av 17. september 2010,
godkjent i statsråd samme dag.
(Regjeringen Stoltenberg II)*

Del I
Innledning del

1 Innledning

Regjeringen vil forsterke, forbedre og fornye velferdsordningene. For å lykkes med dette, må det skapes økonomisk rom for å prioritere de viktigste velferdsoppgavene. Det krever et systematisk arbeid for effektiv ressursutnyttning og mindre ressurskrevende administrasjon.

Antall personer i yrkesaktiv alder vil i en lang periode framover vokse langsommere enn befolkningen ellers. Andelen eldre kommer til å øke sterkt. Aldringen av befolkningen betyr at utgifterne til pensjoner og til helse-, pleie- og omsorgstjenester øker sterkere enn verdiskapingen. Samtidig øker etterspørselen etter offentlige tjenester når inntektene vokser. De nærmeste årene må statsforvaltningen effektiviseres, både for å kunne møte disse framtidige utfordringene og for å redusere bruken av oljeinntektene.

1.1 En effektiv offentlig sektor

Norge har i hovedsak en velfungerende og omstillingsdyktig offentlig sektor. Innbyggerundersøkelsen fra 2010 viser at om lag sju av ti innbyggere er tilfredse med kommunale og statlige tjenester. Færre enn ti prosent er misfornøyd. Det er likevel nødvendig med en betydelig omstilling og utvikling av offentlig sektor. Ressursene må utnyttes målrettet og effektivt. Står vi fast ved gamle løsninger svekkes velferden.

Fornyingsarbeidet består av et stort antall tiltak som i sum skaper en bedre offentlig sektor. Det er bredden i arbeidet, dets vedvarende karakter og viljen til omstilling og fornying som er viktig. Forbedring og effektivisering av tjenestetilbudet vil i første rekke skje lokalt. Virksomhetene må avveie brukernes behov, tildelte ressurser og organisatoriske rammebetingelser. Sentralt består fornyingsarbeidet av en rekke sektorvise og tverrgående tiltak.

I Innst.S. nr. 321 (2008–2009) sluttet Stortinget seg til at forvaltningen skal fremme demokrati og rettssikkerhet og stå for faglig integritet og effektivitet. Å gjennomføre disse verdiene krever et målrettet arbeid i statsforvaltningen for effektiv organisering, gode arbeidsformer og kompetanse-

heving blant ledere og medarbeidere. God og gjennomtenkt forvaltningsutvikling på tvers av sektorer krever et faglig sterkt forvaltningspolitisk apparat. Viktige utviklingstrekk må kartlegges, områder for forbedringer må identifiseres og fornying av offentlig sektor gjennomføres. Direktoratet for forvaltning og IKT er en sentral del av det forvaltningspolitiske apparat som skal utvikle og spre kunnskap.

Forvaltningsutvikling må bygge på kunnskap om hvordan de ulike virkemidlene faktisk virker. Staten må være samordnet, ryddig og effektivt organisert. Styringssystem og arbeidsformer må innrettes slik at oppgavene kan løses effektivt og faglig forsvarlig.

Staten bruker store ressurser både på leie av lokaler i markedet og på egen forvaltning av eide lokaler. Både Statsbygg, Forsvarsbygg, universitetene, helseforetakene og Entra Eiendom AS er store eiendomsaktører. Det er en forutsetning at markedet utnyttes effektivt både når staten oppfører egne bygninger og når staten leier lokaler i markedet.

Statlige virksomheter må heve bestillerkompetansen sin innenfor bygg- og eiendom. Nye miljø- og energikrav vil stå sentralt uansett om staten skal bygge selv eller leie av andre. Det samme gjelder krav til universell utforming. Statsbygg kan bistå med rådgivning til statlige virksomheter på områder som miljø/energi og universell utforming. IKT kan være et effektivt virkemiddel både for å nå målene i klima- og miljøpolitikken og for bedret tilgjengelighet og økt samfunnsdeltakelse. Utvikling av smarte grønne IKT-løsninger og universelt utformet IKT vil også bidra til en konkurransedyktig og framtidsrettet IKT-næring.

Departementets arbeid med fornying av offentlig sektor vil ha tre hovedoverskrifter:

- Et godt møte med det offentlige.
- Digitalt førstevalg.
- Kvalitet og effektivitet.

Et godt møte med det offentlige

Innbyggerne, næringsliv og frivillig sektor forventer og har krav på et godt møte med det offent-

lige. Kvaliteten på det offentlige tjenestetilbudet må være god. De fleste virksomheter i staten har brukerretting eller brukermedvirkning som mål. Virksomhetene benytter blant annet brukerundersøkelser, høringer, dialogmøter og brukerråd for å forbedre servicen. Innbyggerundersøkelsen viste imidlertid betydelig variasjon mellom statlige virksomheter i hvordan innbyggerne oppfattet servicen og kvaliteten på tjenestene.

Viktige strategier i arbeidet med å sikre et godt møte med det offentlige vil være å:

- Realisere digitalt førstevalg, hvilket betyr at kontakten mellom staten og brukere først og fremst skal skje digitalt.
- Sikre at brukerundersøkelser blir benyttet for å forbedre styringen og innretningen av tjenestetilbudet.
- Følge opp innbyggerundersøkelsen, også del 2 av denne, slik at svakheter som blir identifisert kan forbedres.
- Forenkle kontakten mellom innbyggerne og myndighetene.
- Følge opp og videreutvikle prosjektet «Klart språk i forvaltningen».

Digitalt førstevalg

Digitalt førstevalg betyr at tjenestene skal tilbys digitalt. Brukerne må også aktivt kunne velge manuelle løsninger dersom dette er ønskelig. Tjenester som er godt egnet for digitalisering er blant annet innsending av søknader, timebestillinger, utsending av vedtak og ulike former for rapporteringer. Tjenester som krever brukernærhet er mindre egnet.

Regjeringen legger opp til en utvikling der flere tjenester kun tilbys digitalt, men med åpning for manuelt tilbud i særskilte tilfeller. Enkelte innbyggerrettede tjenester tilbys i praksis bare digitalt allerede i dag. Dette gjelder blant annet lånesøknader i Lånekassen for utdanning og opptak til universitetet og høyskole. Fra 1. januar 2010 er det innført obligatorisk elektronisk innsending av sykemeldinger fra leger til NAV. Statlige virksomheter er fra 1. juli 2011 pålagt elektronisk fakturamottak. Gjennom forskrift tar regjeringen sikte på å pålegge kommuner og fylkeskommuner å benytte den samme standarden for å kunne motta elektronisk faktura fra 1. juli 2012. Skatteetaten innfører nå obligatorisk elektronisk innlevering av merverdikompensasjonsoppgave, og søknader til universiteter, høyskoler og videregående skole skjer elektronisk.

For å sikre en rask utvikling av digitalt førstevalg vil Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet:

- Kartlegge status for utbredelse av digitale tjenester i statsforvaltningen.
- Analysere hindre for utvikling av flere elektroniske tjenester og eventuelle hindre for gevinstrealisering.
- Sette i gang et særskilt arbeid med å identifisere formelle hindre og foreslå endringer i lov- og regelverk for realisering av et digitalt førstevalg.
- Vurdere finansieringsmodeller for fellesløsninger innen IKT-området og tiltak for gevinstrealisering ved innføring av digitale tjenester.
- Gjennomføre tiltak for å framskynde forvaltningens utvikling av elektroniske tjenester rettet mot innbyggere og næringsliv. For eksempel innføring av tidsfrister for utvikling av digitale tjenestetilbud.
- Vurdere tiltak som understøtter at innbyggere og næringsliv bruker digitale løsninger i kommunikasjon med forvaltningen.
- Gjennomføre obligatisk digital kommunikasjon for utvalgte enkelttjenester eller brukergrupper, herunder kriterier for utfasing av manuelle løsninger.

Kvalitet og effektivitet

En bred og rask overgang til digitale tjenester kan effektivisere arbeidsprosessene i offentlig sektor og samtidig forbedre tilbudet til innbyggere og næringsliv. Gode digitalt tjenester reduserer kostnadene ved publikumshenvendelser. EU-kommisjonen påpeker at IKT har vært drivkraften bak om lag halvparten av produktivitetsveksten i Europa gjennom de siste 15 årene. Arendal kommune har beregnet at en manuell behandling av en søknad om ambulerende skjenkebevilling koster 580 kroner. Digital behandling av samme søknad koster 40 kroner. Samtidig ble saksbehandlingstiden redusert fra 14 til 2 dager. Brukerne får raskere svar og det offentlige sparer penger.

OECD peker i en analyse på at Norge har en av de mest effektive skatteetatene blant OECD-landene. Altinn utvikles til å bli en felles infrastruktur for å understøtte hele bredden av offentlige tjenester på nett til innbyggere og næringsliv. Det er fastsatt forvaltningsstandarder og arkitekturprinsipper innen IKT. Direktoratet for forvaltning og IKT har etablert seg som en viktig kraft i den sentrale koordineringen av den digitale utviklingen i staten.

Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet vil i samarbeid med andre departement bidra til at virksomhetene intensiverer arbeidet med effektivisering og god kvalitet i de statlige tjenestene, blant annet med følgende tiltak:

- Opprettholde et høyt tempo i utviklingen av ulike former for fellestjenester for IKT i staten, blant annet Altinn, eID, Norge.no, forvaltningsstandarder etc.
- Utvikle viktige fellestiltak, som bedret grunnlag for effektive offentlige anskaffelser, overgang til elektronisk faktura etc.
- Sikre god tilgang til informasjon om effektivitet og kvalitet på offentlige tjenester, både ved å videreutvikle StatRes (statistikk for resultater av statlig ressursbruk) og ved å gjennomføre særskilte kartlegginger.
- Gjennomgå utvalgte enkeltområder med antatt potensial for forbedringer. Dette kan være effektivitets- og produktivitetsanalyser som dekker ett område innenfor en sektor eller analyser av tverrgående problemstillinger som berører flere sektorer.

1.2 De ansatte med på laget

Høyt utdannede og kompetente medarbeidere har store forventninger til selvstendighet i arbeidet, til å kunne bidra til å oppfylle innbyggernes krav og til å nå egne karrieremål.

Medarbeiderundersøkelsen i staten 2009/2010 viser at de ansatte er svært motiverte og opplever stor grad av trivsel i arbeidet. Undersøkelsen viser også at dialogen mellom leder og medarbeider ikke er god nok. Det må legges enda bedre til rette for medarbeiderutvikling gjennom kompetanse- og karriereutvikling.

I dag bruker statlige virksomheter mellom 1 og 2 mrd. kroner på kompetanseutvikling. Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet vil legge til rette for felles kompetanseutvikling i form av e-læring og gjenbruk og deling av tiltak som enkeltvirksomheter utvikler.

Staten har et stort behov for å rekruttere nye medarbeidere, blant annet til erstatning for medarbeidere fra de store etterkrigskullene som vil bli pensjonister i løpet av de kommende årene. Konkurransen om den høyt utdannede arbeidskraften vil øke og mye tyder på at det vil bli vanligere med hyppigere jobbskifter. Satsing på utvikling av lederskapet i staten og tilrettelegging for medarbeiderutvikling vil være viktig for å sikre rekrutteringen. Rekruttering i staten skal være preget av mangfold. Dette er viktig for å sikre et stort søker-

grunnlag og for å betjene et på alle måter stadig mer mangfoldig samfunn.

Fornyning vil i økende grad være å realisere en mer brukerorientert og effektiv offentlig forvaltning gjennom et sterkere teknologibasert tjenestetilbud, og mer ressursbesparende interne prosesser. Det stiller krav til:

- Et lederskap som er bevisst arbeidsgiverrollen og som gir retning og motiverer til innsats.
- Ledere som evner å utvikle, beholde og rekruttere godt kvalifiserte og motiverte medarbeidere.
- Medarbeidere som utnytter sin kompetanse og gjennom involvering og medbestemmelse bidrar til god måloppnåelse

Departementet skal bidra til at statlige virksomheter utøver sitt lederskap slik at oppgavene løses med god kvalitet og effektivitet, at medarbeiderne tar ansvar for egen læring, jobbutvikling og jobbframtid og at virksomhetene preges av godt medarbeiderskap. Departementet vil videre understøtte virksomhetenes arbeid med systematisk IA- og HMS-arbeid. Dette gir grunnlag for fornying av statlig sektor og bidrar til at statlige virksomheter blir attraktive arbeidsplasser. Departementet vil gjennom Direktoratet for forvaltning og IKT føre en dialog med virksomhetene, slik at arbeidet med utvikling av lederskapet følges opp. Det skal tilbys støtte og verktøy til hjelp i arbeidet.

1.3 Konkurransen for effektiv ressursbruk

En aktiv konkurransepolitikk stimulerer til effektiv bruk av ressursene i samfunnet. Konkurransen bidrar til et innovativt og omstillingsdyktig næringsliv som produserer varer og tjenester på en effektiv måte. Dette styrker Norges konkurransevne internasjonalt. For forbrukerne er konkurranse med på å sikre et bredt tilbud av varer og tjenester med god kvalitet til rimelige priser i samsvar med den enkeltes behov.

Velfungerende markeder oppstår ikke av seg selv og det er ikke selvsagt at et marked forblir velfungerende. Aktører i næringslivet kan oppnå betydelige gevinster på å samarbeide om priser, fordele markeder seg i mellom eller på en annen måte skaffe seg og utnytte markedsrett til skade for samfunnet som helhet og forbrukerne spesielt. Konkurranseskriminalitet fører til økte kostnader, høyere priser, produkter med lavere kvalitet og mindre produktutvikling. Det er derfor nødvendig at konkurranselovgevingen blir håndhevet

strengt. Streng håndheving har også avskrekken- de effekt på konkurranseskadelig adferd.

Regjeringen har styrket innsatsen for å motvirke kartell og konkurransekriminalitet. Gjennom tilleggsbevilgninger i 2008 og 2009 har Regjeringen blant annet lagt til rette for at kartellbekjempelse har vært høyt prioritert i Konkurransetilsynets arbeid.

Effektiv bruk av fellesskapets midler krever også at konkurransen fungerer når det offentlige kjøper varer og tjenester i markedet. Dette sikrer en best gjennom et tydelig regelverk for offentlige anskaffelser, kontroll med at regelverket blir fulgt og at det eksisterer velfungerende konkurranse blant tilbydere av varer og tjenester til offentlig sektor.

Den store saksmengden til Klagenemnda for offentlige anskaffelser og at nemnda har ilagt flere overtredelsesgebyr for ulovlige direkte anskaffelser, er tegn på at regelverket ikke etterleves godt nok. Dette er ikke god samfunnsøkonomi og er med på å svekke tilliten til offentlig forvaltning. For å styrke håndhevelsen av offentlige anskaffelser har EU vedtatt et nytt direktiv om håndhevelse av reglene om offentlige anskaffelser, som skal gjennomføres i norsk rett i 2011.

Gode regler og et godt håndhevelsessystem er ikke nok for å få til vellykkede og gode anskaffelser. Det framgår av St.meld. nr. 36 (2008–2009) *Det gode innkjøp*, at også innkjøpsfaglig kompetanse, økt lederforankring og bedre organisering er viktig. Det offentlige handler for ca. 307 mrd. kroner hvert år (ekskl. oljesektoren). Det betyr at selv små forbedringer i offentlige innkjøpsrutiner er viktige fornyingstiltak som kan frigjøre store beløp til andre formål.

Det er et mål at offentlige oppdragsgivere gjennomfører kostnadseffektive, miljøriktige og kvalitetsrettede anskaffelser i overensstemmelse med anskaffelsesregelverket. Dette skal blant annet gjøres gjennom å gi opplæring og veiledning om anskaffelser, ved å utvikle tilbud som kan hjelpe ledere å organisere og styre anskaffelsesområdet og gjennom å videreutvikle og styrke innkjøpsnettverk. I tillegg satses det sterkt på elektroniske løsninger som vil bidra til å forenkle anskaffelsesprosessen. Regjeringen vil også vurdere organisatoriske tiltak for økt samordning av anskaffelser.

Frivillig sektor gjør en uvurderlig innsats i helse-, sosial- og omsorgssektoren. Regjeringen vil igangsette et arbeid med en generell gjennomgang av rammevilkårene for denne sektoren. Arbeidets form og innhold må vurderes nærmere.

1.4 En IKT- politikk for verdiskaping

IKT er i EUs 2020 strategi utpekt som ett av de viktigste virkemidlene for å bringe Europa ut av den økonomiske krisen og legge grunnlaget for bærekraftig økonomisk vekst. Selv om Norge er i en noe annen økonomisk situasjon enn EU-landene, påvirkes våre viktigste markeder, og dermed også vår utvikling, av EUs prioriteringer og valg. Norge har også en stor andel av befolkningen som bruker IKT regelmessig, for eksempel til nettbank.

IKTs bidrag til produktivitetsvekst og verdiskaping er dokumentert av både OECD og EU. Norge ligger svært godt an til å hente ut denne gevinsten både i næringslivet og i offentlig sektor. Skal vi lykkes må IKT-politikken utvikles videre:

- *Bredbåndsinfrastrukturen* må møte behovet for kapasitet og mobilitet som følger av nye tjenester og løsninger i både offentlig og privat sektor. Kapasitetsbehovet er imidlertid i kontinuerlig endring. Det betyr at det er markedsaktørene som i hovedsak må stå for utbyggingen av infrastrukturen. Det offentlige må legge til rette for utbygging av økt kapasitet gjennom gode rammebetingelser for utbyggerne og sette inn tiltak om utviklingen går i retning av økte digitale skiller.
- *Bruk av digitalt innhold* skaper nye næringer og tjenester. Ulike teknologier smelter sammen. Det påvirker produkter og tjenester innen IKT-, kommunikasjons- og mediebransjene. Dette påvirker og endrer produksjon, distribusjon og forbruk av digitalt innhold. De næringspolitiske virkemidlene, lov og regelverk må gås gjennom slik at rammebetingelsene fremmer framveksten av nye næringer.
- *Viderebruk av offentlige data* utløser innovasjon og skaper verdier. Beregninger fra EU indikerer et verdiskapingspotensial på 27 milliarder euro i EU-landene. Departementet vil kartlegge potensialet i Norge som grunnlag for videre prioriteringer. Mer offentlige data i Norge bør gjøres tilgjengelig for videre bruk, blant annet gjennom å utvikle standardlisenser og faste formatstandarder. Som et første skritt i dette arbeidet har departementet lansert data.norge.no som er departementets blogg om viderebruk av offentlige data. Nettstedet skal utvikles til å bli en oversikt over datakilder som er tilgjengelig for viderebruk.
- *IKT bidrar til bekjempelse av klimaendringer*. Bruk av IKT i produksjon og til avmaterialisering av varer kan redusere globale utslipp av klimagasser med 15 prosent. Selv om produk-

sjon av IKT i seg selv medfører utslipp i størrelsesorden 2 prosent, vil mer bruk av IKT i produksjon kunne gi betydelige utslippsreduksjoner. OECD har lansert en grønn vekststrategi for bærekraftig utvikling som et satsingsområde. I Norge arbeider NHO, IKT-Norge og flere store norske bedrifter med det samme.

- *Sikkerhet, personvern, digitale ferdigheter og universell utforming* er grunnleggende forutsetninger for samfunnsgagnlig bruk og utvikling av IKT. Økt bruk av IKT forutsetter at innbyggerne og næringslivet har tillit til at teknologien er sikker og pålitelig. Innbyggerne må ha visshet for at personvernet ivaretas. Mangel på digitale ferdigheter kan skape digitale skiller og hindrer effektiv utnyttelse av IKT. Universell utforming av IKT skaper nye næringsmuligheter og vil være et grunnleggende krav til IKT-systemer i tiden framover.

1.5 Sterkt personvern

Norge er et foregangsland i Europa for bruk av IKT i samhandling mellom forvaltning og befolkning. Dette gir et godt grunnlag for også å bli et foregangsland for personvern og utvikling av personvernvennlig teknologi. Sikker identitetsforvaltning, gode innloggingsløsninger og generelt høyt sikkerhetsnivå er grunnleggende forutsetninger.

IKT øker muligheten for å samle inn, lagre og bruke personopplysninger i stort omfang. Gode løsninger for fellesskapet må veies opp mot enkeltindividets krav på integritetsbeskyttelse. Det kan være utfordrende å finne den rette balansen mellom personvern og andre samfunnshensyn, så som ved opprettelse av helseregistre for behandlings- og forskningsformål. Personvernutfordringer og vurderinger må tidlig inn i planlegging og utvikling av tiltak som krever behandling av personopplysninger.

Disse problemstillingene er grenseoverskridende og internasjonale og land det er naturlig å sammenlikne oss med, har mange av de samme utfordringene som Norge. Internasjonalt personvernarbeid er derfor viktig.

Sikring av registrerte personopplysninger i forvaltning og næringsliv er en viktig, men ikke alltid prioritert oppgave. Det er derfor de siste årene bevilget midler til Datatilsynet for gjennomføring av et prosjekt med formål å styrke bevisstheten om betydningen av informasjonssikkerhetsarbeid i norske virksomheter. Identitetstyveri er

en personvernrelatert problemstilling som har fått mye oppmerksomhet de siste årene.

Personvern er en grunnleggende rettighet som beskytter den enkeltes personlige integritet og privatliv. Inngrep i enkeltindividets personlige integritet krever lovhjemmel eller kvalifisert samtykke fra den det gjelder. Den europeiske menneskerettskonvensjonens artikkel 8 setter også grenser for inngrep i den enkeltes rettsfare. Videre må det personlige integritetsvernet ses i sammenheng med våre rettsstatsverdier som legalitetsprinsippet, rettssikkerhet og ytringsfrihet.

1.6 Samiske formål og nasjonale minoriteter

Regjeringen legger til grunn at staten Norge opprinnelig er etablert på territoriet til to folk, samer og nordmenn og at begge folkene har den samme rett og det samme krav på å kunne utvikle sin kultur og sitt språk. Samepolitikken skal tjene den samiske befolkningen slik at samisk språk, kultur og samfunnsnivå skal ha en sikker framtid i Norge.

I St.meld. nr. 28 (2007–2008) Samepolitikken fokuser regjeringen på betydningen av å styrke samisk språk og samiskspråklig informasjon i offentlig forvaltning og tjenesteyting. Samisk språk er fortsatt i en utsatt stilling. Særlig er de små samiske språkene truet. Trolig er avgangen av samiske språkbærere i Norge større enn tilveksten. Regjeringen la derfor fram en handlingsplan for samiske språk i mai 2009. Regjeringen foreslår å øke bevilgningen til oppfølgingen av *Handlingsplan for samiske språk* over Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementets budsjett. Sameetinget, som har en viktig rolle i arbeidet for samiske språk, tildeles midler som en del av språksatsingen. Til departementets oppfølging av handlingsplanen settes det av midler til etablering av en drifts- og utviklingsorganisasjon knyttet til oppfølgingen av Divvunprosjektet (utvikling av samisk rettskrivingsverktøy for elektronisk tekstbehandling).

Regjeringen vil legge til rette for at personer som tilhører nasjonale minoriteter skal kunne uttrykke, opprettholde og videreutvikle sin identitet, sitt språk og sin kultur. Regjeringen vil også bidra til at personer som tilhører nasjonale minoriteter får anledning til deltakelse i offentlige fora som behandler saker som berører dem.

1.7 En levende folkekirke

Kristendommen har i tusen år preget kultur og tradisjoner i det norske samfunnet. Gjennom århundrene har kristen tro og etikk vært med å forme samfunnets verdigrunnlag og kulturuttrykk. Den norske kirke, med sine nær fire millioner medlemmer, er den fremste bærer av den kristne kulturarven. Det er et kirkepolitisk mål at Den norske kirke skal bevares og utvikles som en inkluderende, levende og åpen folkekirke.

Landets kirkebygg er synlige uttrykk for den kristne kulturarven. Kirkebyggene er viktige symbolbærere av lokal identitet og tilhørighet. Det siste året er tre av landets kirker totalskadet av brann. Kirkebranner utløser sorg og fortvilelse i de lokalsamfunn som rammes og berører også folk langt utenfor soknets grenser. Den brede oppmerksomheten og deltakelsen som kirkebranner utløser, vitner om et sterkt og levende engasjement for de verdier som kirken representerer.

Det er høy oppslutning om dåp og konfirmasjon, og de fleste velger en kristen gravferd. Stadig flere oppsøker kirkene, mens færre hører til den ukentlige gudstjenestemenigheten. Stabiliteten i tilknytningen til Den norske kirke, slik den markeres ved høytids- og merkedager i den enkeltes liv, bekrefter at kirken står sterkt som folkekirke. I vår tid kommer det folkekirkelige engasjementet og tilhørigheten til den kristne kulturarven til uttrykk på flere måter. Kirkebyggene brukes i økende grad til konserter og andre kulturarrangementer, og den gamle tradisjonen med pilegrimsvandring tas fram igjen mange steder, med Nidaros som det fremste pilegrimsmålet. Utviklingen av samisk kirkeliv, med kirkelig betjening og nærvær i den samiske befolkningen, basert på samiske språk, kultur og tradisjoner, er en integrert del av de kirkepolitiske målsettingene for Den norske kirke.

Kirkeordningen og kirkelig demokrati

Ved avtalen 10. april 2008 om det framtidige forholdet mellom staten og Den norske kirke (kirkeforliket) er det lagt til rette for vesentlige endringer i dagens kirkeordning. Forslag til nye bestemmelser i Grunnloven skal behandles i inneværende stortingsperiode.

Kirkevalgene i 2009 og 2011 inngår som viktige elementer i gjennomføringen av kirkeforliket. Gjennom nye valgeregler og valgordninger er det et mål å styrke det demokratiske grunnlaget for kirkens styrende organer. Valgene i 2009 viste en

markert økning i valgdeltakelsen sett i forhold til tidligere kirkevalg. Valgopplegg og valgeregler for kirkevalgene i 2011 skal vurderes i lys av erfaringene fra kirkevalgene i 2009.

Demokratireformen handler i vid forstand om å videreutvikle demokratiet som et gjennomgående og bærende element i alle deler av kirkens arbeid. Demokratibygging skal stimulere til deltakelse, åpenhet, mangfold og respekt for ulikheter. Målet er å engasjere og inkludere bredden av kirkens medlemmer i utviklingen av Den norske kirke som folkekirke.

Regjeringen vil bidra til utviklingen av en systematisk tros- og livssynspolitikk gjennom dialog og samarbeid med Den norske kirke og andre tros- og livssynssamfunn. I det offentlige utvalget som nylig er oppnevnt for å utrede grunnlaget for en tros- og livssynspolitikk, er Den norske kirke og andre tros- og livssynssamfunn bredt representert.

Fornyning og utvikling

Spørsmål om tro og livssyn, om identitet og tilknytning, er grunnleggende spørsmål i et samfunn der det religiøse og kulturelle mangfoldet er økende. Trosopplæringen i Den norske kirke ble igangsatt i 2004. Reformen handler om å gi alle døpte et grunnleggende og systematisk opplæringstilbud i den kristne tro, stimulere til identitetsbygging og kunnskap om egen kultur og tradisjon. Reformen er nå under innføring i 674 av landets 1 285 menigheter.

Kirkeforliket, demokratireformen og trosopplæringsreformen er elementer i en utvikling som peker mot endring og fornying i Den norske kirke. Det samme gjelder kirkens gudstjenestereform, kirkelig kultursatsing og gjenopptakelse av gamle pilegrimstradisjoner.

I kirken som i andre samfunnssektorer, vil endring og utvikling måtte skje med bakgrunn i de økonomiske rammer som til enhver tid gjelder. På flere områder kan dette i seg selv aktualisere og stimulere til omstilling, organisasjonsutvikling, nye arbeidsformer og nye måter å løse oppgavene på. På andre områder vil det kreves økte ressurser.

I budsjettopplegget for Den norske kirke i 2011 er demokratireformen (kirkevalgene i 2011), trosopplæringsreformen og prestedtjenesten særlig prioritert. I tillegg foreslås det en økning i investeringsrammen under rentekompensasjonsordningen for kirkebygg, jf. Kommunaldepartementets budsjett.

2 Anmodningsvedtak

I proposisjonens del III er følgende anmodningsvedtak omtalt:

Vedtak nr. 206, 11.mars.2010:

«Stortinget ber regjeringen gjennomgå erfaringene med regjeringens karanteneregler og framlegge saken for Stortinget på egnet måte.»

3 Oversikt over forslaget til budsjett for Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet

Utgifter fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)					
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2009	Saldert budsjett 2010	Forslag 2011	Pst. endr. 10/11
	Det kongelige hus				
1	H.M. Kongen og H.M. Dronningen	164 812	151 540	155 444	2,6
2	H.K.H. Kronprinsen og H.K.H. Kronprinsessen	21 289	23 243	23 940	3,0
	Sum kategori 00.10	186 101	174 783	179 384	2,6
	Sum programområde 00	186 101	174 783	179 384	2,6
	Administrasjon mv.				
1500	Fornyings-, administrasjons- og kirke- departementet	239 509	253 969	250 474	-1,4
1502	Tilskudd til kompetanseutvikling	26 720		15 000	
1503	Midler til opplæring og utvikling av tillits- valgte	126 617	126 707	136 462	7,7
	Sum kategori 01.00	392 846	380 676	401 936	5,6
	Fylkesmannsembetene				
1510	Fylkesmannsembetene	1 547 348	1 362 818	1 468 384	7,7
	Sum kategori 01.10	1 547 348	1 362 818	1 468 384	7,7
	Fellestjenester i regjeringskvartalet m.m.				
1520	Departementenes servicesenter	530 779	476 086	482 007	1,2
	Sum kategori 01.20	530 779	476 086	482 007	1,2
	Partistøtte				
1530	Tilskudd til de politiske partier	336 030	347 982	358 755	3,1
	Sum kategori 01.30	336 030	347 982	358 755	3,1
	Samiske formål				
1533	Sametinget	210 848	219 786	229 248	4,3
1534	Tilskudd til samiske formål	10 418	12 245	20 024	63,5
1535	Gáldu – Kompetansesenteret for urfolks rettigheter	6 994	3 049	3 151	3,3

(i 1 000 kr)

Kap.	Betegnelse	Regnskap 2009	Saldert budsjett 2010	Forslag 2011	Pst. endr. 10/11
1536	Internasjonalt reindriftssenter	5 889	3 435	3 541	3,1
	Sum kategori 01.33	234 149	238 515	255 964	7,3
	Nasjonale minoriteter				
1540	Nasjonale minoriteter	14 116	14 835	15 025	1,3
	Sum kategori 01.40	14 116	14 835	15 025	1,3
	Konkurransopolitikk				
1550	Konkurransetilsynet	92 127	86 321	89 261	3,4
	Sum kategori 01.50	92 127	86 321	89 261	3,4
	Forvaltningsutvikling og IKT-politikk				
1560	Direktoratet for forvaltning og IKT	255 564	263 652	287 382	9,0
1561	IKT-politikk	33 376	27 238	25 969	-4,7
1562	Internasjonalt IKT-samarbeid og utviklingsprogram	15 114	20 821	27 691	33,0
	Sum kategori 01.60	304 054	311 711	341 042	9,4
	Personvern				
1570	Datatilsynet	33 806	30 989	32 051	3,4
1571	Personvernemnda	1 491	1 683	1 742	3,5
	Sum kategori 01.70	35 297	32 672	33 793	3,4
	Bygge- og eiendomspolitikk				
1580	Byggeprosjekter utenfor husleieordningen	1 198 517	874 000	610 100	-30,2
1581	Eiendommer til kongelige formål	77 023	43 337	58 328	34,6
1582	Utvikling av Fornebuområdet	17 309	11 000	9 700	-11,8
1583	Utvikling av Pilestredet Park	1 290			
1584	Eiendommer utenfor husleieordningen			15 893	
2445	Statsbygg	1 404 801	1 484 867	1 987 061	33,8
	Sum kategori 01.80	2 698 940	2 413 204	2 681 082	11,1
	Den norske kirke				
1590	Kirkelig administrasjon	621 608	570 597	690 284	21,0
1591	Presteskapet	894 656	828 078	864 298	4,4
1592	Nidaros domkirke m.m.	53 276	51 133	53 023	3,7
	Sum kategori 01.90	1 569 540	1 449 808	1 607 605	10,9
	Sum programområde 01	7 755 226	7 114 628	7 734 854	8,7
	Sum utgifter	7 941 327	7 289 411	7 914 238	8,6

Inntekter fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)

Kap.	Betegnelse	Regnskap 2009	Saldert budsjett 2010	Forslag 2011	Pst. endr. 10/11
	Administrasjon mv.				
4500	Fornyings-, administrasjons- og kirke- departementet	3 279			
	Sum kategori 01.00	3 279			
	Fylkesmannsembetene				
4510	Fylkesmannsembetene	366 493	154 760	159 558	3,1
	Sum kategori 01.10	366 493	154 760	159 558	3,1
	Fellestjenester i regjeringskvartalet m.m.				
4520	Departementenes servicesenter	144 084	87 647	90 643	3,4
	Sum kategori 01.20	144 084	87 647	90 643	3,4
	Samiske formål				
4533	Sametinget	4 613	4 650	3 593	-22,7
4535	Gáldu – kompetansesenteret for urfolks rettigheter	3 887			
4536	Internasjonalt reindriftssenter	2 594			
	Sum kategori 01.33	11 094	4 650	3 593	-22,7
	Nasjonale minoriteter				
4540	Nasjonale minoriteter	4 036	3 700	3 550	-4,1
	Sum kategori 01.40	4 036	3 700	3 550	-4,1
	Konkurransopolitikk				
4550	Konkurransetilsynet	7 882	217	224	3,2
	Sum kategori 01.50	7 882	217	224	3,2
	Forvaltningsutvikling og IKT-politikk				
4560	Direktoratet for forvaltning og IKT	9 411	12 364	5 675	-54,1
	Sum kategori 01.60	9 411	12 364	5 675	-54,1
	Personvern				
4570	Datatilsynet	1 476			
	Sum kategori 01.70	1 476			
	Bygge- og eiendomspolitikk				
4581	Eiendommer til kongelige formål	101	135	139	3,0
4584	Eiendommer utenfor husleieordningen			2 850	
5445	Statsbygg	919 166	916 545	923 509	0,8
5446	Salg av eiendom, Fornebu	41 267	23 600	14 600	-38,1

(i 1 000 kr)

Kap.	Betegnelse	Regnskap 2009	Saldert budsjett 2010	Forslag 2011	Pst. endr. 10/11
	Sum kategori 01.80	960 534	940 280	941 098	0,1
	Den norske kirke				
4590	Kirkelig administrasjon	46 648	37 868	39 042	3,1
4591	Presteskabet	54 560	19 383	19 984	3,1
4592	Nidaros domkirke m.m.	20 530	18 027	18 985	5,3
	Sum kategori 01.90	121 738	75 278	78 011	3,6
	Sum programområde 01	1 630 027	1 278 896	1 282 352	0,3
	Sum inntekter	1 630 027	1 278 896	1 282 352	0,3

Utgifter fordelt på postgrupper

(i 1 000 kr)

Post-gr.	Betegnelse	Regnskap 2009	Saldert budsjett 2010	Forslag 2011	Pst. endr. 10/11
01–23	Driftsutgifter	3 858 002	3 564 478	3 801 381	6,6
24–24	Driftsresultat	-140 456	-548 456	-531 499	-3,1
30–49	Nybygg, anlegg mv	2 880 288	2 982 602	3 210 834	7,7
50–59	Overføringer til andre statsrekneskapar	381 912	378 023	399 023	5,6
60–69	Overføringer til kommunar	30 344	5 470	5 634	3,0
70–79	Overføringer til private	931 237	907 294	1 028 865	13,4
	Sum under departementet	7 941 327	7 289 411	7 914 238	8,6

Poster med tittel «kan overføres»

Under Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet blir stikkordet foreslått knyttet til disse postene utenom postgruppe 30–49

(i 1 000 kr)				
Kap.	Post	Betegnelse	Overført til 2010	Forslag 2011
1500	21	Spesielle driftsutgifter	29 722	55 829
1500	22	Forskning	2 008	18 347
1502	70	Tilskudd		15 000
1510	21	Spesielle driftsutgifter	12 507	159 599
1540	60	Tiltak for rom	707	5 634
1560	21	Spesielle driftsutgifter	5 346	27 067
1560	23	Elektronisk ID	28 277	75 850
1561	22	Samordning av IKT-politikken	19 169	13 019
1562	70	Tilskudd til internasjonale program	10 355	23 501
1582	21	Spesielle driftsutgifter	428	200
1590	70	Demokratireformen	2 118	65 860
1590	75	Trosopplæring	18 292	177 870
1590	79	Til disposisjon	125	500

Del II
Budsjettforslag

4 Nærmere omtale av bevilgningsforslagene mv.

Programområde 00 Konstitusjonelle institusjoner

Programkategori 00.10 Det kongelige hus

Utgifter under programkategori 00.10 fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)

Kap.	Betegnelse	Regnskap 2009	Saldert budsjett 2010	Forslag 2011	Pst. endr. 10/11
1	H.M. Kongen og H.M. Dronningen	164 812	151 540	155 444	2,6
2	H.K.H. Kronprinsen og H.K.H. Kronprinsessen	21 289	23 243	23 940	3,0
	Sum kategori 00.10	186 101	174 783	179 384	2,6

Allmenn omtale

Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet har ansvaret for bevilgningene til Kongehuset.

I tillegg til bevilgningene under kap. 1 H.M. Kongen og H.M. Dronningen og kap. 2 H.K.H. Kronprinsen og H.K.H. Kronprinsessen, blir følgende midler foreslått til kongelige formål i 2011:

(i 1 000 kr)

Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet

Kap. 1581 Eiendommer til kongelige formål 58 328

Utenriksdepartementet

Kap. 104 Kongefamiliens offisielle reiser til utlandet 8 590

Forsvarsdepartementet

Diverse kapittel (H.M. Kongens adjutantstab) 3 971

Kap. 1732 Sjøforsvaret (Kongeskipet og K/B Stjernen) 30 700

Justisdepartementet

Kap. 441 Oslo politidistrikt (eskortetjenesten) Oppgis ikke

Kap. 1 H.M. Kongen og H.M. Dronningen

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2009	Saldert budsjett 2010	Forslag 2011
01	Apanasje	8 751	9 031	9 338
50	Det kongelige hoff	127 778	142 509	146 106
51	Særskilte prosjekt ved Det kongelige hoff	28 283		
	Sum kap. 1	164 812	151 540	155 444

Post 01 Apanasje

Bevilgningen benyttes til personlige utgifter for H.M. Kongen og H.M. Dronningen, inkludert utgifter knyttet til diverse offisielle oppgaver, og til drift og vedlikehold av private eiendommer.

Post 50 Det kongelige hoff

Bevilgningen benyttes til kongehuset sine utgifter til offisielle oppgaver, drift av organisasjonen, infrastruktur og mindre vedlikeholdsprosjekter. Bevilgningen skal også dekke utgifter til løpende indre vedlikehold og utvikling av de statlige kongelige eiendommer, Det kgl. slott og Bygdø kongsgård (hovedhuset m/sidebygning og park, og Oscarshall).

Kap. 2 H.K.H. Kronprinsen og H.K.H. Kronprinsessen

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2009	Saldert budsjett 2010	Forslag 2011
01	Apanasje	6 536	7 515	7 771
50	H.K.H. Kronprinsen og H.K.H. Kronprinsessens stab mv.	14 753	15 728	16 169
	Sum kap. 2	21 289	23 243	23 940

Post 01 Apanasje

Bevilgningen skal dekke kronprinsparets personlig utgifter, inkludert utgifter til drift og vedlikehold av privateide eiendommer.

Post 50 H.K.H. Kronprinsen og kronprinsessens stab m.v.

Bevilgningen skal dekke utgifter til Kronprinsparets stab på Det Kgl. slott og betjeningen på Skaugum, og utgifter knyttet til Kronprinsparets offisielle oppaver.

Programområde 01 Fellesadministrasjon

Programkategori 01.00 Administrasjon mv.

Utgifter under programkategori 01.00 fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)					
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2009	Saldert budsjett 2010	Forslag 2011	Pst. endr. 10/11
1500	Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet	239 509	253 969	250 474	-1,4
1502	Tilskudd til kompetanseutvikling	26 720		15 000	
1503	Midler til opplæring og utvikling av tillitsvalgte	126 617	126 707	136 462	7,7
	Sum kategori 01.00	392 846	380 676	401 936	5,6

Programkategorien omfatter driftsbevilgningen til Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet, tidsavgrensede fornyingsprosjekter og departementets utgifter til forskning. I tillegg

omfatter programkategorien tilskudd til kompetanseutvikling og midler til opplæring og utvikling av tillitsvalgte.

Kap. 1500 Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet

(i 1 000 kr)				
Post	Betegnelse	Regnskap 2009	Saldert budsjett 2010	Forslag 2011
01	Driftsutgifter	153 125	171 569	176 298
21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>	72 072	64 605	55 829
22	Forskning, <i>kan overføres</i>	14 312	17 795	18 347
	Sum kap. 1500	239 509	253 969	250 474

Allmenn omtale

Departementet har det overordnede ansvaret for gjennomføringen av de sektorovergrepene virkemidlene i konkurransepolitikken. Dette innebærer blant annet ansvar for utforming, forvaltning og håndhevelse av den norske konkurranseloven, pristiltaksloven og EØS-konkurranseloven med forskrifter, samt lov om offentlige anskaffelser og lov om offentlig støtte med forskrifter m.m. Videre har departementet ansvar for etatsstyring

av Konkurransetilsynet, herunder også sekretariatet til Klagenemnda for offentlige anskaffelser.

Departementet ivaretar regjeringens overordnede personvernarbeid og har etatsstyringsansvaret for Datatilsynet, som er et faglig uavhengig organ, og for Personvernemnda, som er klageinstans for vedtak fattet av Datatilsynet. Departementet har dessuten ansvaret for personopplysningsforskriften, mens ansvaret for personopplysningsloven ligger i Justis- og politidepartementet.

Departementet har overordnet ansvar for helhet, kvalitet og kostnadseffektivitet på det administrative tjenesteområdet i departementsfellesskapet og har etatsstyringsansvar for Departementenes servicesenter som er leverandør av en rekke administrative støttefunksjoner til departementene.

Departementet har ansvar for at regjeringens politikk innenfor det statlige bygge- og eiendomsområdet blir iverksatt, og dette følges bl.a. opp gjennom etatsstyringen av Statsbygg. Statsbygg er en statlig forvaltningsbedrift og en av landets største byggherrer og eiendomsforvaltere med en bygningsmasse på 2,6 millioner kvm. Statsbyggs oppgave er å tilby gode og funksjonelle lokaler til statlige virksomheter, og å realisere vedtatte samfunnspolitiske mål for miljø, universell utforming, arkitektur og kulturminnevern. Statsbygg organiserer, planlegger og gjennomfører for tiden om lag 140 prosjekter. Dette inkluderer både store nybyggprosjekter, rehabilitering, samt større og mindre vedlikeholdsprosjekter.

Departementet er part i det statlige tariffområdet og har ansvaret for utvikling av den sentrale arbeidsgiverpolitikken. Lov- og avtaleverk innenfor det statlige tariffområdet skal utgjøre tjenelige rammer både for virksomhetene, medarbeiderne og deres organisasjoner. Departementet vil bidra til at disse kan videreutvikles innenfor rammen av partssamarbeidet og i takt med endrede krav og forventninger. Statens arbeidsgiverpolitikk skal bidra til at statlige virksomheter oppnår gode resultater og bidra til fornying og en effektiv offentlig sektor. Dette oppnås gjennom:

- Lønns- og arbeidsvilkår som gjør at virksomhetene kan konkurrere om arbeidskraft.
- Utvikling av strategier, retningslinjer, regelverk og tiltak som støtter virksomhetene i deres arbeid med kompetanse og medarbeiderutvikling.

Videre vil departementet innenfor det arbeidsgiverpolitiske området særlig legge til rette for:

- Styrket kompetanseutvikling blant medarbeidere og ledere.
- Et lederskap som gir retning for arbeidet, stiller krav og som involverer medarbeiderne i nødvendig fornyingsarbeid.
- Mangfoldige og inkluderende arbeidsplasser, som satser på systematisk HMS- og nærværarbeid.
- At arbeidet med å sikre kvinner og menn like muligheter til lønns- og karriereutvikling vide-

reføres. Likelønn vil være viktig også i tariffoppgjørene framover.

- Styrket samarbeidskompetanse og etablering av gode samarbeidsprosesser mellom ledere og tillitsvalgte lokalt og sentralt.

Departementet skal bidra til at Fylkesmannen er et viktig redskap for iverksetting av statlig sektorpolitikk på områder der nasjonale hensyn veier tungt, men hvor det samtidig er viktig å ta hensyn til lokal variasjon. Departementet skal, som administrativt overordnet embetene, legge til rette for god og effektiv styring av embetene i samarbeid med fagdepartementene. Departementet har ansvar for å drifte og videreutvikle styringssystemer som sikrer samsvar mellom oppgaver og ressurser som legges til embetene. Styringssystemene skal understøtte fylkesmennenes arbeid, og gjøre dem i stand til å sørge for samordnet og helhetlig ressursutnyttelse og god virksomhetsstyring i embetene. Departementet har gjennom ansvaret for etatsstyring og utvikling av embetene en viktig rolle i å understøtte Fylkesmannens sentrale funksjoner som rettssikkerhets- og kontrollinstans, sektormyndighetsutøver, samordner og informasjonsknutepunkt.

Departementet har videre ansvar for den sentrale forvaltning av Den norske kirke, med et særlig ansvar for det kirkelige lovverk, bl.a. kirkeloven og gravferdsloven. Departementet har også etatsstyringsansvar for sentrale og regionale kirkelige organer, prestedtjenesten, Nidaros domkirkes restaureringsarbeider og Opplysningsvesenets fond.

Departementet samordner regjeringens fornyingsarbeid i offentlig sektor og har ansvaret for den overordnede forvaltningspolitikken.

Departementet har ansvar for strategi og politikkutforming for bruk av IKT i samfunnet, et arbeid som omfatter samordning av regjeringens IKT-politikk.

Departementet utfører også samfunnsøkonomiske og andre faktabaserte analyser av offentlig forvaltning og offentlig ressursbruk. Departementet har ansvaret for etatsstyringen av Direktoratet for forvaltning og IKT.

Departementet ivaretar også utforming og samordning statens politikk overfor den samiske befolkningen og de nasjonale minoritetene. Samenes stilling og rettigheter som urfolk i Norge skal sikres, bl.a. når det gjelder kultur, språk og næringer. De nasjonale minoritetene skal sikres mulighet til å opprettholde og utvikle sin kultur og sine språk.

Budsjett 2011

Post 01 Driftsutgifter

Bevilgningsforslaget skal bl.a. dekke departementets lønns- og driftsutgifter.

Post 21 Spesielle driftsutgifter, kan overføres

Bevilgningsforslaget skal finansiere departementets tidsavgrensede prosjekter, bl.a. sikkerhetsprosjektet og ulike fornyingsprosjekter.

Det er overført 900 000 kroner til Samisk høgskole for at Faglig analysegruppe for samisk statistikk skal utarbeide rapporten «Samiske tall forteller» og det er overført 350 000 kroner til Sameetinget i forbindelse med utarbeidelse av «Statistisk årbok». Det er overført 250 000 kroner til Direktoratet for forvaltning og IKT for å ivareta statistikk i forbindelse med kjøp av klimagasskvoter. Øvrig reduksjon av bevilgningen på posten skyldes at det vil igangsettes færre nye prosjekter i 2011.

Mål og prioriteringer 2011

Sikkerhetsprosjektet

Sikkerhetsprosjektet blir ferdigstilt i løpet av 2011. Bevilgningen til prosjektet skal i hovedsak benyttes til etablering av sperretrinn i Regjeringskvartalet og ved Utenriksdepartementet. I tillegg skal Grubbegata forskjøvnes som en del av sperreplanen for Regjeringskvartalet. Bevilgningen skal også dekke enkelte kostnader påløpt i 2010.

Arbeidsgiverpolitikk

Kompetanseutvikling er en viktig oppgave for arbeidsgiverne framover. Rett kompetanse er avgjørende for at virksomhetene skal kunne utføre sine oppgaver effektivt i tråd med overordnede politiske mål og innbyggernes krav. Kompetanseutvikling vil også være noe medarbeiderne forventer. Departementet og Direktoratet for forvaltning og IKT vil legge til rette for felles satsning på kompetanseutvikling.

I samarbeid med Direktoratet for forvaltning og IKT, statlige virksomheter og lederutviklingsmiljøer i og utenfor staten, vil Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet videreutvikle og følge opp tilbudene om kompetanseutvikling for statlige ledere på ulike stadier i lederkarrieren. Både tradisjonell opplæring i ledelsesfaglige og personalmessige emner via kurs og e-læring, nettverksbygging, mentorordninger og spesialopplæring skal videreutvikles og forsterkes. Medarbeiderundersøkelsen 2009–2010 viser at kvinnelige mellomledere er mindre tilfredse på jobben enn sine mannlige kolleger. Satsingen på å motivere og utvikle kvinnelige mellomledere til å nå topplederposisjoner fortsetter.

Statlige virksomheter er avhengige av å rekruttere høyt kvalifiserte medarbeidere i konkurranse med andre arbeidsgivere. Departementet vil legge til rette for kvalitativt bedre og mer effektive rekrutteringsprosesser for statlige virksomheter.

Avtalen om et mer inkluderende arbeidsliv innebærer at statlige tariffområdet sett under ett har som mål å redusere sykefraværet ned mot 4 %, øke rekruttering av personer med nedsatt funksjonsevne, og heve forventet pensjonsalder med seks måneder for personer over 50 år til 62,9 år. IA-arbeidet må forankres i ledelsen, og i samarbeidet med tillitsvalgte og verneombud. Departementet vil prioritere informasjons- og kompetansetiltak og legge til rette for at statlige virksomheter kan lære av hverandres erfaringer, bl.a. gjennom internett og IA- og mangfoldskonferanser. Departementet vil innhente og videreformidle statistisk materiale om utvikling av sykefravær og resultater på øvrige delmål. Departementet vil videreføre arbeidet med trainee-program for personer med nedsatt funksjonsevne og høyere utdanning.

Et betydelig antall ungdom gjennomfører ikke videregående opplæring. Det er spesielt fag- og yrkesopplæringen som er rammet av et stort frafall. Mulighetene til å få læreplass og dermed å kunne fullføre videregående opplæring er av stor betydning for å sikre en stabil arbeidsmarkedstilknypning. Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet vil i samarbeid med Kunnskapsdepartementet arbeide for at statlige virksomheter øker inntaket av lærlinger.

Kunnskap for effektivisering og fornying

Fornyning og effektivisering av offentlig sektor må ta utgangspunkt i kunnskap om eksisterende offentlige tjenester. På dette grunnlag vurderes aktuelle tiltak for å oppnå bedre kvalitet og effektivitet på tjenestene.

Kunnskap for effektivisering og fornying

StatRes utvikler og formidler statistikk om statsforvaltningen. Systemet skal øke kunnskapen om ressursbruk og om kvalitet og resultat av statlig tjenesteproduksjon. Via internett (www.ssb.no/statres) kan innbyggerne, offentlig ansatte, forskere og andre følge med i ressursbruken og utviklingen i indikatorer for statlige sektorer og virksomheter.

StatRes utvikler og formidler statistikk om statsforvaltningen. Systemet skal øke kunnskapen om ressursbruk og om kvalitet og resultat av statlig tjenesteproduksjon. Via internett (www.ssb.no/statres) kan innbyggerne, offentlig ansatte, forskere og andre følge med i ressursbruken og utviklingen i indikatorer for statlige sektorer og virksomheter.

Statistisk sentralbyrå har utviklet StatRes på oppdrag fra Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet og i nært samarbeid med involverte fagdepartement og etater. Prosjektet bruker i stor grad internasjonale standarder, noe som legger til rette for framtidige sammenlikninger med andre land. StatRes er i en utviklingsfase ut 2012.

Etter planen skal StatRes i 2010 omfatte områdene Skatteetaten, Domstoler og andre konfliktløsningsorganer og innvandring. I 2011 planlegges det å etablere et nytt område, og det skal publiseres nye tall for eksisterende områder/indikatorer. Videre skal de eksisterende pilotene få bedre indikatorer og tall, og Statistisk sentralbyrå skal utvikle de tekniske løsningene videre.

Departementenes fagpanel for økonomiske konsekvensanalyser er et samarbeid mellom en rekke departementer og Statens senter for økonomistyring. Fagpanelets arbeid ledes av Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet som også bemanner sekretariatet. Det skal styrke arbeidet med økonomiske konsekvensanalyser i departementene i tilknytning til offentlige investeringer, reformer, regelendringer og andre tiltak. Fagpanelet skal gi råd og arrangere seminarer for tilsatte i departementene som arbeider med konsekvensanalyser. I begrenset grad utfører også Fagpanelet egne analyser eller gir oppdrag til forsknings- og utredningsmiljøer.

Godt møte med det offentlige

Det er et mål at innbyggerne skal ha et godt møte med det offentlige. Departementet ønsker mer kunnskap om innbyggernes oppfatning av og forventninger til offentlig forvaltning. Departementet vil derfor bygge videre på Innbyggerundersøkelsen fra 2010.

Forvaltningen skal skrive forståelig og klart. Departementet samarbeider med Direktoratet for forvaltning og IKT og Språkrådet om prosjektet «Klart språk i staten». I tiden framover vil prosjektet blant annet arbeide med et enklere språk i juridiske dokumenter som lover og forskrifter. Å bruke et klart språk som kan forstås av alle målgrupper er en forutsetning for å lykkes i å tilpasse forvaltningen til brukernes behov, ivareta rettssikkerheten og drive en effektiv forvaltning

Den norske kirke

Den norske kirke er organisert i et stort antall menigheter (sokn), som hver for seg er rettslig og økonomisk selvstendige enheter. Den lokale kirkeforvaltningen er nært knyttet til kommunene

og kommuneinndelingen. Det har over lengre tid vært gjennomført forsøks- og utviklingsprosjekter som kan bidra til økt kirkelig samarbeid og oppgaveløsning på tvers av sokne- og kommunegrenser. Bl.a. med bakgrunn i de erfaringer som er vunnet gjennom forsøks- og utviklingsarbeidet, vil departementet i samarbeid med kirkelige instanser søke å identifisere prosjekter og tiltak som kan bidra til videreutviklingen av kirkens organisering og forvaltning, jf. ellers omtalen under kap. 1590, post 76 og kap. 1561, post 22. Også andre utviklingsoppgaver på kirkens område kan være aktuelle å vurdere innenfor rammen av post 21.

Rapport 2009

Offentlig elektronisk postjournal

Offentlig elektronisk postjournal ble lansert i mai 2010, som den første av sitt slag i verden. Behovet for å sikre tilstrekkelig god opplæring i reglene om arkivering og journalføring og om taushetsplikt gjorde at publiseringstjenesten ikke ble lansert i 2009 som forutsatt. I tillegg oppstod det forsinkelser med å få de tekniske forutsetningene på plass. Ved lansering var alle departementene, Statsministerens kontor samt flere statlige virksomheter med i OEP. Flere virksomheter vil bli faset inn etter hvert som disse er klare til å delta. I løpet av OEPs tre første driftsmåneder ble det bestilt innsyn i over 18 000 dokumenter – nær 5000 per måned for departementene.

Bedre dokumentasjon av statlig ressursbruk og resultat (StatRes)

Ved utgangen av 2009 omfatter StatRes følgende områder: Universitet og høyskoler, spesialisthelsetjenesten, statlig barnevern, toll- og avgiftsetaten, politi og påtale, Jernbaneverket, Kriminalomsorgen, Energibruk, Avfall, NAV, Statens vegvesen og Forsvaret. Det ble publisert tall for ressursbruk for alle disse områdene i 2009. I tillegg er det utviklet nye indikatorer for de fleste områder. Det er også publisert tall for ulik ressursinnsats for hele statsforvaltningen samt for de fleste virksomheter.

Brukerretting og deltakelse

Regjeringens innbyggerundersøkelse del I ble satt i gang høsten 2009 med et bruttoutvalg på 30 000 innbyggere. Undersøkelsen ble gjennomført av Direktoratet for forvaltning og IKT, og resultatene ble presentert i januar 2010. Målet var å få fram innbyggernes generelle syn, oppfatninger og erfaringer med de største offentlige tjenes-

tene. Undersøkelsens del II skal legges fram i slutten av 2010, og vil gi et bedre kunnskapsgrunnlag for å videreutvikle offentlige tjenester.

Europeisk veileder i brukerretting og brukermedvirkning ble oversatt og noe bearbeidet for norske forhold våren 2009. Veilederen er en eksempelsamling fra ulike deler av Europa og skal være til hjelp og inspirasjon i arbeidet med å heve kvaliteten på tjenestene gjennom å trekke innbyggere og brukere, og deres synspunkter, tettere inn i tjenesteutformingen.

Kommunikasjonspolitik

Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet fastsatte på vegne av regjeringen ny kommunikasjonspolitik for staten høsten 2009. Kommunikasjonspolitikken omhandler også bruk av samiske språk. De sentrale prinsippene for den nye politikken er større åpenhet, medvirkning fra innbyggerne i utforming av politikk og tjenester, og at staten skal sørge for at relevant informasjon når fram til alle berørte. Direktoratet for forvaltning og IKT har ansvar for oppfølgingen av politikken. I den forbindelse har direktoratet blant annet arrangert seminarer om utvalgte temaer som kommunikasjonspolitikken dekker.

Evaluering av statlige utflyttinger

Asplan Viak har på oppdrag av Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet og andre berørte departement gjennomført en evaluering av tilsynene som flyttet ut av Oslo i perioden 2003–2009. Evalueringen så spesielt på hvilke effekter flytting har hatt på organisasjonene og regionene de flyttet til. Resultatene viste at inntil 90 % av de ansatte ble skiftet ut. I tillegg tok flyttingen mye tid og oppmerksomhet i organisasjonen, noe som samlet sett førte til at noen av virksomhetenes oppgaveløsning ble svekket i flytteperioden og noen år etterpå. Enkelte av tilsynene hadde gode faglige effekter av ny lokalisering (eks. Konkurransetilsynet i Bergen), mens andre ikke. Utflyttingene har gitt små regionale virkninger, ettersom antallet ansatte er begrenset (ca. 900 ansatte fordelt på syv tilsyn). Flyttingene ga ikke større kostnadsreduksjoner. Lønnsnivå og utgifter til lokaler har ikke endret seg betydelig før og etter flyttingene. En grunn var at flyttingene skjedde i en periode med høykonjunktur som gjorde det vanskelig å rekruttere kompetent personell på nytt sted. Som en oppfølging av evalueringen har departementet bedt

Direktoratet for forvaltning og IKT om å se på hva som skjedde med de ansatte som ikke flyttet med. Rapporten forelå våren 2010.

Klart språk i staten

Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet lanserte i 2009 prosjektet «Klart språk i staten». Formålet er å gjøre statlig informasjon og kommunikasjon lettere å forstå for innbyggerne. Direktoratet for forvaltning og IKT har ledet prosjektet med bred faglig bistand fra Språkrådet. Prosjektet har etablert egen nettside (www.klarspråk.no), gitt støtte til klarspråksprosjekter lokalt (med tilhørende faglig rådgivning), tilbyr kurs i klarspråksarbeid og har opprettet en klarspråkspris som deles ut årlig til en statlig virksomhet som har utmerket seg i å kommunisere klart og forståelig for brukerne. Prosjektet har skapt oppmerksomhet om temaet i media og har etablert møteplasser for statlige virksomheter.

Rekruttering

En sentralt partssammensatt arbeidsgruppe har levert en rapport som gir kunnskap om situasjonen med å rekruttere, utvikle og beholde medarbeidere og som identifiserer personalpolitiske utfordringer for det statlige tariffområdet på kort og lang sikt. Analysene, vurderingene og forslag til tiltak i rapporten vil bli brukt i det videre utviklingsarbeidet.

Inkluderende arbeidsliv

Samarbeidet mellom regjeringen og partene i arbeidslivet for å nå målene i IA-avtalen ble videreført i 2009. Dette gjaldt også det statlige tariffområdet. Staten var den sektoren der forventet avgangsalder økte mest. Sykefraværet var ca. 1,4 prosentpoeng lavere enn i arbeidslivet sett under ett.

Delmål 1: Sykefraværet i staten

Staten nådde ikke målet for redusert sykefravær, som økte fra 5,67 % i 4. kvartal 2008 til 6,18 % i 4. kvartal 2009. Det utgjorde en økning i det totale sykefraværet i staten på 9,06 % i perioden. Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet informerer alle departementene om sykefraværstatistikken i de ulike departementsområdene hvert kvartal.

Delmål 2: Personer med nedsatt funksjonsevne

På nasjonalt nivå ble ikke målet i IA-avtalen om å øke rekrutteringen av personer med nedsatt funksjonsevne nådd. Staten har hatt en egen tiltaksplan for å øke rekrutteringen. Andelen funksjonshemmede i staten er 7-8 %, men mange av disse har mistet funksjonsevnen mens de allerede hadde arbeid. Det foreligger ikke rapporteringer for 2009, men lite tyder på at staten er nærmere rekrutteringsmålet. Departementet satte i verk flere tiltak for å øke rekrutteringen av personer med nedsatt funksjonsevne. Slike tiltak har vært aktiv informasjon om lover, forskrifter og virkemidler, blant annet trainee-program, fagpanel med brukerorganisasjoner og parter i arbeidslivet, krav til stillingsannonsering, fylkesvise møter og veiledning i IA-arbeid.

Delmål 3: Øke forventet pensjonsalder

Den forventede pensjoneringsalderen steg i det statlige tariffområdet med 13 måneder, fra 61,3 år til 62,4 år fra 2002–2009. Den forventede gjennomsnittlige pensjonsalder omfatter alle pensjningsordninger: særaldersgrenser, uførepensjon, alderspensjon, AFP og førtidspensjon. Fridager for seniorer, økonomiske insentiver og hensiktsmessig tilrettelegging av arbeidsforhold kan ha bidratt til at pensjoneringsalderen har økt med 13 måneder. Forsøkene med redusert arbeidstid for seniorer som ble gjennomført i fire statlige etater som startet 2007 og ble avsluttet i 2009, er av såpass begrenset omfang at det ikke kan forklare økningen i pensjoneringsalderen.

Inkludering av personer med innvandrerbakgrunn

Analyser utført av Statistisk sentralbyrå for Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet viste at per oktober 2009 hadde 7,5 % av de tilsatte i statsadministrasjonen (statlig tariffområde) innvandrerbakgrunn. 3,9 % av de tilsatte hadde bakgrunn fra EU/EFTA-land, Nord-Amerika, Australia og New-Zealand mens 3,6 % hadde bakgrunn fra Europa utenom EU/EFTA, Asia, Afrika, Sør- og Mellom-Amerika.

Basert på erfaringene fra kartleggingene av statlige virksomheters oppfølging av plikten til å kalle inn kvalifiserte søkere med innvandrerbakgrunn til intervju, som ble gjennomført i 2007–2008, besluttet departementet ikke å gjennomføre en slik ny omfattende kartlegging i 2009. Den in-

formasjonen som kunne vinnes ved en slik kartlegging ville ikke stå i et rimelig forhold til den ressursinnsats det ville krevd av virksomhetene og departementet. Kartleggingen som ble gjennomført i 2007–2008 viste at kravet om innkalling i høy grad ble fulgt opp av virksomhetene og at det ga positive resultater.

En evaluering av bruken av moderat kvotering av ikke-vestlige innvandrere i 12 virksomheter viste at kvotering bare ble brukt av fire virksomheter. Bruken av moderat kvotering var noe svakt forankret i noen virksomheters toppledelse og i organisasjonen for øvrig. Moderat kvotering har vært oppfattet som noe vanskelig å bruke, da det ofte ikke er søkere med ikke-vestlig bakgrunn som har kvalifikasjoner på nivå med den beste søkeren. De virksomhetene som har brukt muligheten til moderat kvotering, har imidlertid en større tilbøyelighet til å bruke det igjen. De 12 virksomhetene som ble oppfordret til å benytte kvotering har fått økt sin bevissthet om rekruttering av søkere med innvandrerbakgrunn.

Samiske formål

Det ble tildelt 400 000 kroner til forskningsprosjektet CEAVVI som er en del av EALÁT-programmet. Målsetningen med forskningsprogrammet er å bidra til å samle inn og dokumentere kunnskaper i reindriften om klimatiske forhold og klimatilpasninger.

Det samiske valgforskningsprogrammet skal samle og tilgjengeliggjøre data knyttet til tidligere sametingsvalg, utføre velgerundersøkelse ved valget i 2009 og foreta avgrensede tematiske studier knyttet til valget i 2009, med særlig vekt på konsekvensene av ny valgordning. Samisk høgskole ble tildelt 160 000 kroner til programmets valgforskning i 2009.

Som et ledd i arbeidet med samisk statistikk utgis Samisk statistisk årbok annet hvert år av Statistisk sentralbyrå. Utarbeidelsen skjer i samarbeid med Samisk høgskole. Samisk statistisk årbok ble gitt ut første gang i 2006 på norsk og nord-samisk. Siste versjon ble publisert i 2008. Sametinget ble tildelt 200 000 kroner til arbeidet med Samisk statistisk årbok.

Samisk høgskole har sekretariatsfunksjon for Faglig analysegruppe for samisk statistikk. Analysegruppen publiserte sin første rapport Samiske tall forteller 1 høsten 2008. Den andre rapporten Samiske tall forteller 2 ble publisert høsten 2009. Samisk høgskole ble tildelt 800 000 kroner til analysegruppens virksomhet.

Senter for samisk helseforskning ble tildelt 400 000 kroner til en levekårsundersøkelse blant bysamisk befolkning.

Gáldu – Kompetansesenter for urfolks rettigheter ble tildelt 500 000 kroner til prosjektet om samisk selvbestemmelse.

Stiftelsen Sørsamisk museum og kultursenter ble tildelt 200 000 kroner til et sørsamisk grenseoverskridende prosjekt i tradisjonskunnskap og dokumentasjon. Tildelingen er i tråd med departementets målsetning om å styrke kunnskapsgrunnlaget innen feltet samisk tradisjonell kunnskap.

Post 22 forskning

Mål og prioriteringer 2011

Forskning

Forskningsarbeidet skal bidra til langsiktig og målrettet kunnskapsoppbygging innenfor Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementets sektorområder og med særlig vekt på IKT og samisk forskning.

Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementets forskningsarbeid skal legge stor vekt på formidling av forskningsresultater slik at disse bidrar til læring, kunnskapsoppbygging og forbedring av egen sektor og på tvers av forvaltningen.

IKT

Utviklingen i informasjons- og kommunikasjonsteknologien gir nye muligheter for næringsvirksomhet og verdiskaping i offentlig og privat sektor. Samtidig skapes grunnlag for helt nye bruksmønstre. Utviklingen går svært raskt og kaller på ny kunnskap over et bredt spekter av områder.

Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet kanaliserer forskningsmidlene til IKT til programmer «Kjernekompetanse og verdiskaping» (VERDIKT) i Norges forskningsråd. Programmet har et samlet årlig budsjett på om lag 160 mill. kroner og varer fra 2005 til 2014.

Departementet vil finansiere forsknings- og utviklingsprosjekter og aktiviteter som bidrar til økt kompetanse, kunnskap, innovasjon og verdiskaping innenfor sentrale områder som:

- Informasjonssikkerhet, sårbarhet, personvern og eID.
- Fri programvare.
- eTjenester i offentlig sektor rett mot innbyggere, bedrifter o.a.
- eHelse.
- eInkludering, herunder universell utforming.
- eForvaltning i offentlig sektor.

Prosjektene vil være innenfor VERDIKTs fire fagsøyler; «Brukergrensesnitt, informasjonsforvaltning og programvareteknologi», «Kommunikasjonsteknologi og infrastruktur», «Sikkerhet, personvern og sårbarhet», «Samfunnsmessige, økonomiske og kulturelle utfordringer og muligheter». Prosjektene skal også bidra til VERDIKTs prioriterte satsing på Framtidens internett og de tre temaene «Sosiale nettverk», «Tingenes internett» og «Mobilt internett».

Samisk forskning/forskning om nasjonale minoriteter:

Program for samisk forskning II

Norges forskningsråds samiske program II, som ble opprettet i 2007, har som mål å bidra til bl.a. rekruttering og kompetanseutvikling, samt formidling av forskningen til den samiske befolkningen, på norsk og samisk. Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet tildeler årlig midler til forskningsrådets samiske program II. Det blir også bevilget midler til programmet over Kunnskapsdepartementet budsjett.

I 2010 ble det tildelt 450 000 kroner til forskningsrådets forskningsinnsats på lulesamisk og sørsamisk språk. Samlet tildeles det nå over Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementets budsjett 1,6 mill. kroner årlig til forskningsrådets satsing på lulesamisk og sørsamisk språk.

Forskning om nasjonale minoriteter

Forskning vedrørende de nasjonale minoritetene har store etiske utfordringer. De nasjonale minoritetene har gjennom historien vært utsatt for overgrep, samtidig som det er snakk om små grupper som er lette å identifisere. Dialogen mellom forskningsmiljøene og de nasjonale minoritetene må derfor ha som mål å skape tillit, slik at en nærmere plan for forskning om nasjonale minoriteter kan utformes og fastsettes. Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet ser det som avgjørende at de nasjonale minoritetene selv får ta del i utviklingen av en slik plan.

Tilbakemeldinger fra de nasjonale minoritetene viser at det fortsatt er behov for dialog mellom forskningsmiljøene og de nasjonale minoritetene før en plan kan realiseres. Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet vil i dialog med bl.a. Norges forskningsråd og representanter for de nasjonale minoritetene drøfte hvordan en videre prosess for arbeidet med å utarbeide en plan for forskning om nasjonale minoriteter best kan tilrettelegges.

Den norske kirke

Det er et mål at Den norske kirke videreutvikles som folkekirke. På en rekke områder er det behov for mer forskningsbasert kunnskap om kirken. I samråd med kirkelige instanser vil departementet vurdere aktuelle forskningsprosjekter med finansiering fra post 22.

Rapport for 2009

Bevilgningen til IKT-forskning gikk til VERDIKT-programmet i Norges forskningsråd. Den samlede rammen for programmet i 2009 var på 175,8 mill kroner, hvorav Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet bidro med 10 mill. kroner. VERDIKTs prosjektbevilgninger ble i 2009 fordelt

på fagområdene sikkerhet, personvern og sårbarhet (9 pst.), samfunnsmessige, økonomiske og kulturelle utfordringer og muligheter (14 pst.), brukergrensesnitt, informasjonsforvaltning og programvareteknologi (37 pst.), og kommunikasjonsteknologi og infrastruktur (40 pst.). I 2009 ble det innvilget støtte til tre nye prosjekter med relevans for eForvaltning og gevinstrealisering, med en bevilgning på 30,7 mill. kroner over fire år. Det vises for øvrig til «Årsrapport 2009 VERDIKT» <http://www.forskningsradet.no>.

Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet og Kunnskapsdepartementet finansierer Norges forskningsråds samiske program II.

Bevilgningen til Norges forskningsråd ble økt med 1,17 mill. kroner i 2009 for å styrke forskningen på sør- og lulesamisk språk.

Kap. 1502 Tilskudd til kompetanseutvikling

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap	Saldert	Forslag
		2009	budsjett 2010	2011
70	Tilskudd, <i>kan overføres</i>	26 720		15 000
	Sum kap. 1502	26 720		15 000

Allmenn omtale

Staten og tjenestemennenes hovedsammenslutninger avsatte ved lønnsoppgjøret i 2010 30 mill. kroner til kompetanseutvikling og samarbeidskompetanse og medbestemmelse i staten for tariffperioden 2010–2012, jf. Hovedtariffavtalen i staten 2010–2012.

Avsetningen er fulgt opp med en bevilgning på 15 mill. kroner i 2010, jf. Prop. 139 S (2009–2010) *Lønnsregulering for arbeidstakere i det statlige tariffområdet 2010 mv.*, og et forslag om bevilgning av 15 mill. kroner i 2011.

Mål og prioriteringer 2011

Kompetanse er viktig for den videre utvikling av næringsliv og offentlig sektor. Gjennom avsetningen av midler vil partene legge til rette for en styrket kompetanseutvikling som skal bidra til å fornye statlige virksomheter. Virksomhetene skal settes bedre i stand til å møte økte krav til publikumsrettet tjenesteyting og skjerpede faglige krav. Et mer inkluderende arbeidsliv vil kreve forsterket innsats med kompetansetiltak.

Midlene skal stimulere til nyskapende utviklingstiltak i staten for å gi ny kompetanse som bl.a. fremmer mangfold og oppfølging av et inkluderende arbeidsliv, organisasjons- og ledelsesutvikling hvor personal- og lønnspolitikk inngår og utvikling av lærende organisasjoner. Tiltak for erfaringsspredning og – deling kan også finansieres av midlene.

Av bevilgningen går 5 mill. kroner til videreføring av partenes felles opplærings- og utviklingstiltak for ledere og tillitsvalgte i samarbeidskompetanse og medbestemmelse. Utgangspunkt for tiltakene er statens lov- og avtaleverk om lønns- og arbeidsvilkår, med en forsterket innsats med IA-arbeidet og de forpliktelser partene har påtatt seg.

Departementet og hovedsammenslutningene fastsetter retningslinjer for avsetningen.

Rapport 2009

De avsatte midlene fra forrige tariffperiode er fordelt etter utlysning til en rekke prosjekter i ulike statlige virksomheter og til felles utviklings- og opplæringstiltak. På oppdrag av departementet og hovedsammenslutningene har Fafo Institutt for arbeidslivs- og velferdsstudier as evaluert ordnin-

gen med sentrale tariffavsatte kompetansemidler i staten. Brukerne av ordningen gir uttrykk for at den fyller et behov. Den bidrar til økt oppmerksomhet omkring og stimulerer til målrettede kompetansetiltak i statlige virksomheter som ellers i mindre grad ville blitt gjennomført. Det er imidler-

tid utfordringer knyttet til forankring og deling og spredning av kunnskap fra prosjekter som mottar støtte. Dette framgår også av en undersøkelse fra Agenda Kaupang, som har vurdert og fremmet forslag til metoder for bedre resultatspredning.

Kap. 1503 Midler til opplæring og utvikling av tillitsvalgte

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2009	Saldert bud- sjett 2010	Forslag 2011
70	Tilskudd	100 856	126 707	136 462
71	Bidrag fra arbeidstakerene	25 761		
	Sum kap. 1503	126 617	126 707	136 462

Allmenn omtale

Staten ved Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet og hovedsammenslutningene har med hjemmel i Hovedtariffavtalen i staten 2010–2012 inngått avtale om avsetting av midler til organisasjonenes opplærings- og utviklingstiltak. Avtalen er opprettet etter mønster av tilsvarende avtale mellom LO og NHO, og videreført i senere oppgjør. Ordningen er også etablert i andre tariffområder i privat sektor og i kommunesektoren.

Mål og prioriteringer 2011

Formålet er gjennomføring eller støtte til opplærings- og utviklingstiltak av tillitsvalgte i staten i bl.a. organisasjons- og utviklingstiltak, miljø- og vernearbeid, sykefraværproblematikken, medbestemmelse, omstilling, effektivisering og samfunnsøkonomi, dvs. at ved hjelp av denne ordningen kan partene i arbeidslivet hindre/ redusere/ løse saker raskere eller unngå eventuelle langvarige konflikter.

Etter gjeldende hovedtariffavtale 2010–2012 skal midlene brukes på samme måte som i forrige tariffperiode. Midlene disponeres av hovedsammenslutningene i samsvar med avtalen om OU-midler.

Målet med denne ordningen er å gi tillitsvalgte likeverdig informasjons- og opplæringstilbud som

staten gir sine representanter på arbeidsgiversiden. Staten dekker sine utgifter over den enkelte virksomhets budsjett.

Budsjett 2011

Etter gjeldende hovedtariffavtale er prosentsatsen for avsetningen fastsatt til totalt 0,24 % av årlig utbetalt regulativlønn (A-tabell). Summen blir regnet ut når lønns- og sysselsettingsstatistikken per 1.10.2010 foreligger våren 2011. Justering av tilskuddet blir lagt fram i egen proposisjon.

Post 70 Tilskudd

Avsetning av midlene til opplærings- og utviklingstiltak er beregnet og fastsatt sentralt. Arbeidstakernes bidrag til finansieringen er 200 kroner per årsverk som trekkes ved at A-tabellen reduseres med denne summen på hvert lønnstrinn. Av bevilgningen er statens andel beregnet til 109,528 mill. kroner og arbeidstakernes andel til 26,934 mill. kroner.

Rapport 2009

Midlene er brukt i samsvar med avtalen.

Programkategori 01.10 Fylkesmannsembetene

Utgifter under programkategori 01.10 fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)					
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2009	Saldert budsjett 2010	Forslag 2011	Pst. endr. 10/11
1510	Fylkesmannsembetene	1 547 348	1 362 818	1 468 384	7,7
	Sum kategori 01.10	1 547 348	1 362 818	1 468 384	7,7

Inntekter under programkategori 01.10 fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)					
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2009	Saldert budsjett 2010	Forslag 2011	Pst. endr. 10/11
4510	Fylkesmannsembetene	366 493	154 760	159 558	3,1
	Sum kategori 01.10	366 493	154 760	159 558	3,1

Hovedmål for fylkesmannsembetene

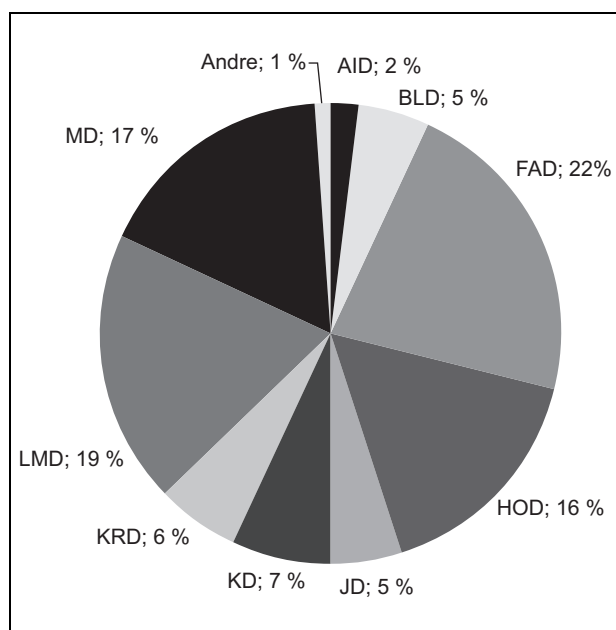
Regjeringens mål er en sterk offentlig sektor som fremmer demokrati og rettssikkerhet og står for faglig integritet og effektivitet. Det er et mål at Fylkesmannen, som statens fremste representant i fylket, skal være et viktig redskap i utformingen og iverksettingen av statlig politikk på områder der nasjonale hensyn veier tungt, men hvor det samtidig er viktig å ta hensyn til lokal variasjon. Fylkesmannen skal derfor ha en sentral rolle i dialogen og læringsystemet mellom staten og kommunesektoren.

Fylkesmannen har som oppgave å iverksette statlig sektorpolitikk lokalt og regionalt – rettslig korrekt, helhetlig og samordnet. For å iverksette regjeringens politikk og Stortingets vedtak, er Fylkesmannen tillagt ulike funksjoner og myndighet på flere sentrale politikkområder som ses i sammenheng. Fylkesmannen har en særlig viktig funksjon i grenseflaten mellom statlig sektorpolitikk og kommunalt selvstyre, og mellom kommunene og innbyggerne.

Fylkesmannen:

- Er bindeledd og samordner mellom stat, kommune og innbyggere.
- Utøver myndighet, rettssikkerhets- og kontrollfunksjon.
- Stimulerer til fornyings- og utviklingsvirksomhet lokalt og regionalt.

Politikkområdene omfatter oppgaver fra til sammen 12 departementer. Fagområdene er nærmere omtalt i fagproposisjonene til de respektive departementene. Hvert fagdepartement er faglig overordnet embetene på det aktuelle fagområdet, mens Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet er administrativt overordnet fylkesmannsembetene. Ansvaret for Fylkesmannens virksomhet er dermed delt mellom flere statsråder. Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet har, som administrativt overordnet, et særlig ansvar for å legge til rette for god styring av embetene og god intern styring i embetene i tråd med gjeldende fornyings- og forvaltningspolitikk.

Figur 4.1 Årsverk fordelt etter departementsområde.

Kilde: Fylkesmannsembetene. Data er fra 2009. I kategorien «andre» inngår Kulturdepartementet, Samferdselsdepartementet og Utenriksdepartementet. Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementets del er i all hovedsak de administrative årsverkene.

Boks 4.1 Fylkesmannsembetene

- Utfører oppgaver for 12 departementer og 8 direktorater/tilsyn
- Har 2374 ansatte (per 1. mars 2010, kilde: Statens sentrale tjenestemannsregister)
- 7 av 18 fylkesmenn er kvinner, mens 44 pst. av annen ledelse i fylkesmannsembetene er kvinner.

Bindeledd og samordner mellom stat, kommune og innbyggere

Fylkesmannen har en viktig rolle i å formidle helhetlig statlig politikk og forventninger til kommunene, på tvers av alle politikkområdene. I den sammenhengen er Fylkesmannen bindeledd og samordner mellom staten og kommunene. Fylkesmannen skal også være megler mellom ulike statlige sektorer, kommuner og fylkeskommuner. Endringene som fulgte av forvaltningsreformen understreker behovet for styrket samarbeid regionalt mellom Fylkesmann, fylkeskommune og andre regionale aktører.

Fylkesmannen bidrar til samordning av kommunerett virksomhet i regionale statsetater, og til å videreutvikle møteplasser der Fylkesmannen,

fylkeskommunene, kommunene, KS og andre regionale aktører kan møtes og gjensidig utveksle erfaringer, tilbakemeldinger og formidle forventninger. Fylkesmannen er en sentral informasjonskanal fra kommunene og innbyggerne tilbake til staten og departementene.

Fylkesmannen har viktige veiledningsoppgaver overfor kommunene. Gjennom oppfølging, veiledning og kompetanseheving bidrar Fylkesmannen til at kommunene opprettholder god forvaltningspraksis i sin saksbehandling knyttet til økonomiske og juridiske virkemidler. Gjennom kommunedialogen bidrar Fylkesmannen til at kommunene har tilstrekkelig kompetanse og kvalitet til å gjennomføre nasjonal politikk.

På miljø- og landbruksområdet ivaretar Fylkesmannen nasjonal politikk og målsetninger som er fastsatt av Stortinget og regjeringen. Fylkesmannen bidrar til å omsette disse til regionale og lokale mål og tiltak. Fylkesmannen gjennomfører også nasjonal miljø- og landbrukspolitikk der staten er forpliktet etter internasjonale avtaler.

Fylkesmannen medvirker, sammen med Helse- og sosialtjenesten i fylket, til utveksling av erfaringer i samhandlingen mellom kommunale helse- og sosialtjenester og spesialist- og tannhelsetjenesten. Fylkesmannen medvirker til at gode løsninger blir gjort kjent, og skaper møteplasser som stimulerer til økt samarbeid på tvers av sektorer og fagområder.

Barn og unges oppvekst og levekår har stor innvirkning på deres fysiske, psykiske og sosiale utvikling og helse. Fylkesmannen gir råd til og motiverer kommunene til samarbeid mellom tjenester og ulike institusjoner som arbeider for og med barn og unge og deres familier. Dette gjelder bl.a. helsestasjoner, skolehelsetjenesten, barnehager, skoler, barnevern, NAV-kontor og ulike frivillige organisasjoner.

Fylkesmannen samordner samfunnsikkerhets- og beredskapsarbeidet i fylket, og har en rolle som pådriver og veileder i arbeidet. Fylkesmannen har et regionalt samordningsansvar ved kriser, katastrofer, ved krig og lignende forhold. Fylkesmannen veileder kommunene og arbeider nært med Forsvaret og andre statsetater i dette.

Utøvelse av myndighets-, rettssikkerhets- og kontrollfunksjonen

Fylkesmannen er forvaltnings- og tilsynsmyndighet etter flere lover. Fylkesmannen fører tilsyn og kontroll med at kommunene og andre offentlige og private virksomheter etterlever nasjonalt regelverk. Fylkesmannen er videre en viktig rettssik-

kerhetsinstans for innbyggerne i klagesaker der kommunene fatter rettslig bindende vedtak, og kan også foreta lovlighetskontroll med kommunale avgjørelser. Innbyggerne skal oppleve Fylkesmannen som en uhildet instans som vektlegger rettssikkerhet som grunnlag for sine avgjørelser. Ved behandlingen av søknader om fri saksførsel og fritt rettsråd bidrar Fylkesmannen til at innbyggerne får nødvendig juridisk bistand i saker av stor velferdsmessig betydning.

Fylkesmannen har en omfattende og viktig oppgave med å føre tilsyn og kontroll på ulike samfunnsområder som er viktige for bl.a. velferd, helse og trygghet for innbyggerne og for miljøforholdene i fylket. For å utøve tilsyn og kontroll med at virksomhetene følger lover og regler, benytter Fylkesmannen seg av ulike metoder overfor ulike tilsynsobjekt og tjenesteområder. Det er et mål at Fylkesmannen utvikler en tilsynsvirksomhet og tilsynsmetodikk som er hensiktsmessig og samordnet. I kommunelovens kap. 10A har Fylkesmannen fått en lovfestet rolle som samordner av statlig tilsynsvirksomhet som retter seg mot kommunene. Samordningen skal bidra til at statens tilsyn med kommunene blir oversiktlig, enhetlig og forutsigbart.

Fylkesmannen veileder kommunene i økonomisk planlegging og forvaltning, og skal sørge for at kommuner som er i økonomisk ubalanse eller har store innsparingskrav blir fulgt opp spesielt. Disse kommunene skal lage en forpliktende og realistisk inndeckningsplan, som Fylkesmannen skal følge opp at etterleves. Fylkesmannen veileder og formidler kunnskap om regelverk på økonomi, planlegging og rapportering til kommunene. Skjønnsmidler fordeles til kommunene med utgangspunkt i retningslinjene for skjønnsstildelingen. Fylkesmannen gjennomfører lovlighetskontroll av budsjettvedtak og godkjenner låneopptak i kommuner som er under betinget kontroll (RO-BEK), i tillegg til å godkjenne låneopptak for interkommunale selskaper. Fylkesmannen godkjenner garantivedtak over 500 000 kroner.

Fylkesmannen har det regionale ansvaret for å føre kontroll med kommunenes forvaltning av økonomiske og juridiske virkemidler i landbruket. Reglement for økonomistyring i staten, lover, forskrifter, rundskriv og retningslinjer på området, samt regionale risikovurderinger, er grunnlaget for kontrollarbeidet. Fylkesmannen vil i 2011 legge vekt på rettmessige reaksjoner og sanksjoner dersom det avdekkes avvik ved kontroll. Det vil også bli lagt vekt på å synliggjøre forbedringspunkter i forvaltning og saksbehandling.

Fornyings- og utviklingsvirksomhet

Fylkesmennene stimulerer til lokalt omstillings- og fornyingsarbeid. Fylkesmennes arbeid med omstilling og fornying må også sees i sammenheng med arbeidet knyttet til veiledning, samordning og skjønnsstildeling, og med regjeringens arbeid med fornying i kommunesektoren. Gjennom å stimulere til fornyings- og utviklingsvirksomhet, bidrar Fylkesmannen til økt kompetanse og bevissthet om effektiv og brukerrettet oppgaveløsning i offentlig forvaltning.

Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet har startet arbeidet med å utrede en ny teknisk plattform for embetenes informasjonssider på nettet. Ny plattform vil på sikt fornye og forbedre embetenes informasjonsarbeid mot publikum. Ny plattform er et sentralt ledd i utvikling av elektroniske selvbetjeningsløsninger, og vil gi et mer rasjonelt og tilgjengelig system for elektroniske skjemaer og andre tjenester for publikum. Elektroniske tjenester vil både forenkle og rasjonalisere publikums kontakt med embetene, og embetenes eget arbeid i de aktuelle sakene.

Fylkesmannen har en viktig rolle som kompetansebase og veileder for kommunene. Fylkesmannen bidrar dessuten med faglig støtte og kompetanseutvikling og deltar i nettverkssamarbeid. Arbeidet med å styrke kommunenes kompetanse innenfor miljø, plan og landbruk skal videreføres. Fylkesmannes oppfølging av kommunene er her sentralt, da den kommunale miljø- og landbrukskompetansen er svært varierende.

Å få til en tilfredsstillende implementering av naturmangfoldloven vil ta tid. Det er en stor utfordring å få gjennomført naturmangfoldslovens forvaltningsmål for naturtyper og arter og miljøprinsippene (kunnskapsgrunnlaget, økosystemtilnærming og samlet belastning, samt føre-var prinsippet). Fylkesmannen har oppgaver knyttet til å informere, veilede og ha løpende dialog med bl.a. kommunene om naturmangfoldloven. Denne loven skal virke sammen med plan- og bygningsloven i alle saker som berører natur, bl.a. i forvaltningen av utvalgte naturtyper.

Regjeringens handlingsplan for universell utforming og økt tilgjengelighet gjelder for perioden 2009–2013. Fylkesmannen integrerer universell utforming som strategi i egen virksomhet og rettleider kommunene om universell utforming på alle relevante politikkområder.

Regjeringen legger vekt på å bedre barnevernets evne til å sette inn egnede hjelpe- og omsorgstiltak for barn som blir utsatt for omsorgsvikt og mishandling. Gjennom sin kontakt med

kommunene, stimulerer Fylkesmannen til fagutvikling i form av nytenking, organisasjonsutvikling og kompetanseutvikling i barnevernet.

Oppgaver på de enkelte politikkområdene

Velferd, helse og personlig tjenesteyting

Fylkesmannen fører tilsyn med at innbyggerne får de kommunale og fylkeskommunale tjenestene som de i henhold til lov og forskrifter har krav på innen helse- og sosialtjenester, tannhelsetjenester, barnevern, rusomsorg, utdanning og vergemål.

I perioden 2009-2012 gjennomføres tilsyn med helse- og sosialtjenesten for eldre. Da det skjer svikt i alle deler av helse- og sosialtjenesten, vil denne satsingen omfatte tilsyn med kommuner, spesialisthelsetjenesten og samhandling mellom tjenestene. I Fylkesmannens tilsyn med tjenestene til eldre i 2011 vil et bredt spekter av temaer blir undersøkt: pleie- og omsorgstjenestens oppfølging av hjemmeboende eldre med demens, forsvarlig legemiddelbehandling, legemiddelhåndtering og forsvarlig ernæring, rehabiliteringstilbud i sykehjem og avlastningstilbud til eldre.

Ved behandling av klager på vedtak om sosiale tjenester, medregnet stønad til livsopphold (sosialhjelp) og kvalifiseringsstønad, sikrer Fylkesmannen at innbyggerne får forsvarlige tjenester og ytelser i samsvar med lov og forskrift. Fylkesmennene gjennomfører i 2011 landsomfattende tilsyn med kommunenes tildeling av kvalifiseringsprogram.

Fylkesmannen bidrar til utvikling, kompetanse og kvalitet i sosialtjenesten og legger til rette for boligsosialt arbeid, veiledning i personlig økonomi og andre oppgaver i kommunene knyttet til innsatsen mot fattigdom. Sammen med Arbeids- og velferdsetaten og representanter fra kommunene i fylket deltar Fylkesmannen i den regionale samordningen av NAV-reformen.

Fylkesmannen megler i tvister som hindrer Arbeids- og velferdsetaten og kommunene i å inngå avtale om felles, lokale NAV-kontor, jf. forskrift til arbeids- og velferdsforvaltningsloven av 12.3.2007. Fylkesmannen og Helsetilsynet i fylkene følger omorganiseringen når det gjelder integrering av andre helse- og sosialtjenester med tanke på å identifisere områder med fare for svikt.

I tråd med St.meld. nr. 25 (2005–2006) *Mestring, muligheter og mening* skal Fylkesmannen bidra til at framtidens omsorgsutfordringer blir satt på dagsorden i kommunene. Fylkesmannen initierer og følger opp planarbeidet i kommunene for å møte disse utfordringene. Omsorgsplan 2015 løfter fram fire store prosjekter: 12 000 nye årsverk i

pleie- og omsorgstjenesten, 12 000 heldøgns omsorgsplasser, Demensplan 2015 og Kompetanseløftet 2015. Fylkesmannen samarbeider med bl.a. KS og Husbanken for at alle tiltakene og delplanene i Omsorgsplan 2015 blir fulgt opp som en helhetlig plan. I tråd med kravene til framtidens omsorgstjenester er Fylkesmannen sentral i arbeidet med å utvikle både institusjonstjenestene og hjemmetjenester for å møte de ulike brukergruppenes behov.

Gjennom dialog og formidling av kunnskap til kommunene følger Fylkesmannen opp regjeringens satsing på å styrke det lokale folkehelsearbeidet, jf. Samhandlingsreformen. Fylkesmannen medvirker til å bygge opp systemer som kan gi nødvendig oversikt over helsetilstanden i kommunene, tiltak som sikrer at det forebyggende helsearbeidet forankres i ordinære plan- og styringssystem samt i arbeidet for å motvirke sosiale forskjeller i befolkningen. Fylkesmannen deltar i regionalt partnerskap for folkehelse og medvirker til samordning av ulike politikkområder som har innvirkning på folkehelsen.

Opptappingsplanen for psykisk helse ble avsluttet i 2008, men Fylkesmannen har fortsatt en viktig rolle i å medvirke til at tiltak og arbeidsmåter som ble igangsatt i planperioden blir videreført og videreutviklet.

Fylkesmannen medvirker til en fortsatt innsats på rusfeltet og bidrar til at innsatsen til kommunene blir utviklet i tråd med intensjonene i opptappingsplanen for rusfeltet (2007–2010). I samarbeid med de regionale kompetansesentrene for rusmiddelproblemer støtter Fylkesmannen kommunenes arbeid med å forbedre kvalitet og kompetanse på rusfeltet. Embetenes rusrådgivere finansieres over Helse- og omsorgsdepartementets bevilgning. Rusarbeidet skal ses i sammenheng med Fylkesmannen sitt arbeid innen psykiske helsefeltet og NAV.

Fylkesmannen følger opp Nasjonal strategi for habilitering og rehabilitering 2008–2011 overfor kommunene på oppdrag fra Helsedirektoratet. Sentrale tiltak er etablering av koordinerende enhet for habilitering og rehabilitering, og utvikling av god praksis i arbeidet med individuelle planer til tjenestemottakere med behov for langvarige og koordinerte tjenester.

Oppvekst, barnehager, utdanning og likestilling

Tilsyn er Fylkesmannens hovedoppgave på barnevernområdet. Fylkesmannen fører tilsyn med at kommunene utfører de oppgaver de er pålagt etter barnevernloven. Fylkesmannen rettleder og

følger opp kommunene i deres arbeid på barnevernområdet.

Fylkesmannen fører også tilsyn med barn i institusjoner etter barnevernloven. Gjennom individrettet og systemrettet tilsyn arbeider Fylkesmannen for å sikre at rettssikkerheten for barn og unge ivaretas i samsvar med regelverket. Tilsynet skal ha til formål å se til at lover og regelverk blir fulgt opp, og at barna får forsvarlig omsorg og behandling i institusjonen. Fylkesmennene må gjennomføre det planlagte tilsynet på et tidspunkt der det er sannsynlig at barna er til stede på institusjonen. Fylkesmannen fører også tilsyn med sentere for foreldre og barn. Oppgaven med å føre tilsyn med omsorgssentrene for enslige mindreårige asylsøkere videreføres i de aktuelle fylkesmannsembetene i 2011.

Regjeringen vil i 2011 øremerke 240 millioner kroner til en styrking av det kommunale barnevernet for å håndtere det økte antall barn som har behov for hjelp fra barnevernet. Fylkesmennene vil få i oppdrag å håndtere en tilskuddsordning knyttet til disse ressursene. Hoveddelen av bevilgningen skal benyttes til nye stillinger i barnevernet, men det vil også settes av midler til enkelte andre tiltak til styrking av barnevernet lokalt.

Fylkesmannen fører tilsyn med at kommunene oppfyller pliktene som de er pålagt etter lov om kommunale krisesentertilbud (krisesenterlova). Fylkesmannen har saksbehandlings- og informasjonsoppgaver etter ekteskapsloven og barnelova, og fører tilsyn med familievernkontorene. Fylkesmannen arbeider aktivt og målrettet for å fremme likestilling og motvirke diskriminering knyttet til kjønn, etnisitet, nedsatt funksjonsevne og seksuell orientering gjennom å påvirke og rettlede kommunene på alle politikkområder, samt internt i egen organisasjon.

Fylkesmannen bidrar gjennom kontakt med kommunene til rask bosetting av flyktninger. Fylkesmannen veileder om og behandler klager etter introduksjonsloven, og forvalter tilskudd til norskopplæring og samfunnskunnskap for voksne innvandrere. Videre gjennomfører Fylkesmannen statsborgerseremonier og søker å medvirke til at tallet på nye statsborgere som deltar på seremoniene øker.

Barnehagesektoren står foran betydelige strukturendringer når retten til barnehageplass nå er innført og tilskuddene til barnehager innlemmes i rammetilskuddet til kommunene i 2011. Fylkesmannens rolle som formidler av nasjonale styringssignaler vil bli svært viktig de nærmeste årene. Fylkesmannen følger opp kommunene i arbeidet med å dimensjonere for en lovfestet rett til

barnehageplass, og har et særlig fokus på at kommunene opprettholder full barnehagedekning. Fylkesmannen medvirker i oppfølgingen av barnehageloven, rammeplanen for barnehager, kompetansestrategien for barnehagesektoren og forvalter de statlige midlene til lokale kompetansetiltak jf. St.meld. nr. 41 (2008–2009) *Kvalitet i barnehagen*. Tilsyn med kommunen som barnehagemyndighet er en prioritert oppgave for Fylkesmannen i 2011. Formålet med tilsynet er å sikre at kravene i barnehageloven blir oppfylt og å medvirke til å sikre kvaliteten på barnehagetilbudet.

Stortinget har med behandling av Ot.prp. nr. 57 (2007–2008) *Om lov om endringer i barnehageloven* vedtatt at det skal gis en nasjonal forskrift som skal regulere finansieringen av de ikke-kommunale barnehagene. I forskriften gis kommunene frihet til å vurdere om nyetablerte barnehager skal motta kommunal finansiering. Kommunen har fritt kommunalt skjønn i denne vurderingen. Fylkesmannen er klageinstans på kommunens vedtak om hvorvidt barnehager som søker om godkjenning etter 2011 skal finansieres eller ikke. Fylkesmannen blir også klageinstans på kommunale vedtak om utmåling av kommunalt tilskudd. Overgang til ramrefinansiering medfører at tilskuddsforvaltningen på Kunnskapsdepartementets område hos Fylkesmannen i hovedsak bortfaller.

På utdanningsområdet er tilsyn hovedoppgaven for Fylkesmannen i 2011. Tilsynet medvirker til at grunnopplæringen blir gjennomført i samsvar med opplæringslova med tilhørende forskrifter. Fylkesmannen retter særlig oppmerksomhet mot skoler og skoleeiere der det er grunn til å tro at elevenes rettigheter ikke er oppfylt. Fylkesmannen gjennomfører felles koordinert nasjonalt tilsyn med felles metodikk på utvalgte områder innenfor utdanningssektoren. I skoleåret 2010–2011 gjennomføres felles nasjonalt tilsyn på området psykososialt skolemiljø. Fylkesmannen følger også opp andre tiltak for økt kvalitet i grunnopplæringen, spesielt på områdene kompetanseutvikling og erfarings- og kunnskapsinnhenting.

Arealdisponering og byggesaker

Fylkesmannen har ansvar for at nasjonal politikk blir formidlet og ivaretatt i behandlingen av kommunale og regionale planer. Fylkesmannen har en viktig rolle med å gjennomføre nasjonale mål, iverksette ny plan- og bygningslov og for å synliggjøre kommunenes handlingsrom på plan- og miljøområdet. I den løpende dialogen og veiledning

gen av kommunene har Fylkesmannen spesiell oppmerksomhet på om kommunene har oppdaterte kommuneplaner.

Fylkesmannen samordner statlige forventninger og interesser overfor kommuner og fylkeskommuner. Videre er Fylkesmannen ansvarlig for at regional stat bidrar i regionale planprosesser og i gjennomføring av godkjente planer, bl.a. ved å følge opp godkjente fylkesplaner og fylkesdelplaner for samordnet areal- og transportplanlegging, herunder planer for kjøpesentre. Fylkesmannen og regionale statsetater deltar også i ulike partnerskap for å stimulere den regionale utviklingen.

Fylkesmannen har gjennom sin rolle som pådriver for et systematisk og samordnet samfunnsikkerhets- og beredskapsarbeid på regionalt og lokalt nivå, en viktig rolle i å sikre helhetlige og langsiktige planer for arealbruk.

Fylkesmannen har spesiell oppmerksomhet på at kommunene fortsetter med en streng praksis ved behandling av plansaker i strandsonen og i fjellområdene. Fylkesmannen har også en viktig oppgave i å se til at kommunene tar vare på landskapet og sikrer miljøverdiene i vassdragsnaturen. Ved behandling av plansaker bidrar Fylkesmannen til at kommunene tar hensyn til truede naturtyper og truede og sårbare arter, bl.a. i arbeidet med å sikre villreinens leveområder gjennom regionale planprosesser.

Fylkesmannen har en viktig å rolle i å følge opp de nasjonale føringene for jordvern, der målet var å halvere den årlige omdisponeringen av jordressurser innen 2010. Dette målet ble ikke nådd. Regjeringen legger opp til en fortsatt restriktiv linje når det gjelder omdisponering av dyrka og dyrkbar mark. For å bidra til sterkt jordvern, vil det være nødvendig med stor oppmerksomhet på kommunal planlegging også i årene framover. Fylkesmannen vil gjennom sin medvirkning i kommunal planbehandling bidra til at kommunene bruker plansystemet på en slik måte at landbruksarealressurser ivaretas og derigjennom sikre arealer for framtidig matproduksjon.

Fylkesmannens arbeid med utvalgte kulturlandskap i jordbruket videreføres i 2011. Samarbeidet med berørte kommuner må videreutvikles slik at det lokale engasjement og eierskap forsterkes. I tillegg til forvaltning av områdene bør kommunene oppfordres til å utnytte mulighetene som utvalgte kulturlandskap gir med hensyn til lokal næringsutvikling. Fylkesmannen vil også bidra til en god faglig prioritering i samarbeid med fylkeskommunen.

Fylkesmannen følger med på at kommunene følger opp nasjonale mål og retningslinjer fastsatt

av Stortinget og regjeringen ved behandling av saker etter jordloven og konsesjonsloven. Dette gjelder bl.a. saker om deling, omdisponering, boplikt og pris. Fylkesmannen har hjemmel til å pålegge kommunene å rapportere om sine vedtak.

Fylkesmannen legger til rette for verdiskapning, næringsutvikling, gode boliger og bomiljø, og gode oppvekst- og levekår i alle deler av landet. Fylkesmannen legger til grunn universell utforming som strategi for inkludering og likeverd på alle relevante områder.

Fylkesmannen ivaretar og formidler de nasjonale målene for bygningspolitikk, og arbeider med sikte på god kvalitet i det bebygde miljø, og for en god og effektiv byggeprosess både når det gjelder egen saksbehandling av klager, og når det gjelder saksbehandlingen i kommunene. Byggesaksdelen av ny plan- og bygningslov og forskrifter knyttet til denne trådte i kraft 1. juli 2010. Ved Stortingets behandling av Ot.prp. nr. 45 (2007–2008) *Om lov om planlegging og byggesaksbehandling* ble det vedtatt en hjemmel for å innføre en frist for klageinstansens behandling av klager i byggesaker. Tidspunkt for ikrafttredelse av tidsfrist for Fylkesmennes behandling av klager i byggesaker, samt fastsettelse av fristlengde, vil bli vurdert opp mot status i ressurs- og restansesituasjonen i embetene.

Landbruksbasert forvaltning og næringsutvikling, naturressursforvaltning og miljøvern

Det er et mål å styrke næringsutviklingen i landbruket, bl.a. ved at Fylkesmannen sammen med kommuner og det regionale partnerskapet arbeider med næringsutvikling og innovasjon. Fylkesmannen skal bidra til å synliggjøre regionale og lokale fortrinn og potensial for å sikre det økonomiske grunnlaget i ulike produksjoner, bidra til at forbrukerdimensjonen ivaretas og finne synergi mellom verdikjeder i landbruket og andre sektorer. Fylkesmannen støtter opp under aktiviteter knyttet til regional matkultur, kunnskapsoppbygging om mat, matproduksjon og mat og helse, spesielt rettet mot barn og unge. Det er viktig å få til et godt samspill mellom næringsliv, forskning og forvaltning gjennom målrettede tiltak. Samtidig er god tilskuddsforvaltning og kontroll også et grunnlag for utvikling i landbruket. Fylkesmannen, sammen med Innovasjon Norge og fylkeskommunen, samarbeider med kommunene når det gjelder styrking av det kommunale næringsapparatet.

I arbeidet med miljøprogram i jordbruket for planperioden fram til 2012 vil det være et mål å

styrke koblingen mellom de regionale ordningene og miljøvirkemidlene som forvaltes av kommunene.

Regjeringen har satt som mål at 15 % av matproduksjonen og matforbruket skal være økologisk innen 2020. Dette krever økt omlegging innen ulike økologiske produksjoner. Fylkesmannen bidrar i regjeringens satsning på dette området bl.a. ved å styrke produsentnettverk, og utvikle og følge opp tiltak i de fylkesvise handlingsplanene. De økologiske foregangsfylkene synliggjør særskilte satsningsområder, hvor det blir viktig å framskaffe og formidle kunnskaper til resten av landet.

Regjeringen har et mål om bærekraftig forvaltning, økt verdiskaping og miljø- og energigevinster gjennom bedre utnyttelse av skogressursene. Fylkesmannen er en pådriver for økt bruk av trevirke og treprodukter og biomasse til bioenergi. Fylkesmannen har også et ansvar knyttet til de skogpolitiske virkemidlene.

Inn på tunet tilbyr tilrettelagte tjenester på gårdsbruk til skole-, helse- og velferdssektoren. Inn på tunet er styrket gjennom den særskilte 3-årige satsingen Inn på tunet-løftet 2010–2012. Målet er å forankre og styrke Inn på tunet-tilbudet i plan- og strategiarbeidet til kommunene og å finne gode samarbeidsformer og modeller i tjenesteutviklingen på tvers av sektorgrenser. Satsingen skal skje gjennom samarbeid mellom de deltakende kommunene, det regionale partnerskapet og andre aktuelle virksomheter. Fylkesmannen har en sentral rolle innenfor mange av tjenesteområdene for Inn på tunet som tilsynsmyndighet og tilrettelegger for tjenesteutvikling og næringsutvikling.

For å nå Regjeringens mål om å stanse tapet av naturmangfold, er Fylkesmannens arbeid for å sikre leveområder, naturressurser og arter en forutsetning. Naturmangfold går tapt i høyt tempo, og i følge FNs klimapanel (IPCC) vil ca. 30 % av artene dø ut dersom middeltemperaturen på jorda stiger med 2-3 grader. Å sikre og legge til rette for robuste økosystemer er derfor viktig for tilpasning til klimaendringene.

Fylkesmannen har en viktig rolle i å sikre naturtyper og arter, jf arbeidet med iverksetting av naturmangfoldslovens bestemmelser om utvalgte naturtyper og prioriterte arter. Fylkesmannens arbeid legger også grunnlaget for å opprettholde tempoet i skogvernet og i marin verneplan. Etter at nesten hele nasjonalparkplanen og de fylkesvise verneplanene nå er gjennomført, vil det bli ytterligere fokus på å ta vare på naturverdiene i de vernetede områdene. Her har Fylkesmannen en vik-

tig rolle, bl.a. i arbeidet med å lage forvaltningsplaner og å få til bedre skjøtsel i verneområdene. Fylkesmannen vil bistå de lokale forvaltningsstyrene for nasjonalparker og større verneområder, bl.a. gjennom at de lokale forvalterstillingene er tilknyttet fylkesmannsembetet. Fylkesmannen har også en rolle i gjennomføring av verdiskapingsprogrammet for naturarven.

Fylkesmannen har fortsatt sentrale oppgaver med å ta vare på villaksen, rovviltforvaltning og bedre villreinforvaltning. Fylkesmannen bidrar til samordning av landbrukspolitiske og miljøpolitiske virkemidler og koordinerer samarbeid med berørte etater i områder der det kan oppstå konflikt mellom beiteinteresser og vern av rovvilt, og arbeider for å sikre god oppfølging og et godt samarbeid med rovviltnemndene i regionen. Fylkesmannen har en viktig rolle i gjennomføringen av vedtatt forvaltningsplan for rovvilt i regionen, andre føringer og vedtak i rovviltnemndene, herunder forvaltning så nær bestandsmålene som mulig, effektiv felling av skadegjørende rovvilt og bruk av forebyggende tiltak mot rovviltskader. I områder med reindrift må reindriften sine interesser ivaretas.

Fylkesmannen bidrar til å bedre kunnskapen om truede arter i sitt fylke, og mange Fylkesmenn har oppdrag knyttet til utarbeiding og gjennomføring av handlingsplaner for truede arter og naturtyper. Fylkesmannen har også en viktig rolle i arbeidet med å bekjempe skadelige fremmede organismer. Fylkesmannens arbeid knyttet til kartlegging av naturmangfold og kvalitetssikring av data gir viktig informasjon til nasjonale databaser og grunnlag for en mer effektiv og målrettet forvaltning av arter og naturtyper. Fylkesmannen formidler også data for tilstand og utvikling av miljøet i sitt fylke gjennom Miljøstatus, og bidrar generelt til videreutvikling av Miljøstatus.

Regjeringens målsetting er at utslipp og bruk av helse- og miljøfarlige kjemikalier ikke skal føre til helseskade eller skader på naturens evne til produksjon og selvfornyelse. Fylkesmannen har en rekke oppgaver knyttet til helse- og miljøfarlige kjemikalier, bl.a. tilsyn, sanksjoner og oppfølging av avfallsanlegg og industrivirksomhet. Arbeidet med forurenset grunn, opprydding i forurensete sedimenter og oppfølging av regelverket for farlig avfall er også viktige oppgaver for å nå regjeringens mål. Fylkesmannen sørger videre for at utslipp fra kommunal avløpssektor er i samsvar med avløpsreglene, og arbeider for å redusere utslipp ytterligere for å bidra til å sikre god økologisk tilstand i vannforekomstene innen 2021, jf. vannforskriften.

Innenfor klimaområdet gjør Fylkesmannen et viktig arbeid i å formidle nasjonale klimamål, gi faglig veiledning til kommunene og på denne måten bidra til at arealplanar tar klimahensyn i tilknytning til bosettings- og utbyggingsmønster, transport, energibehov og tilrettelegging for ny fornybar energi.

Som oppfølging av St. meld. nr 39 (2008–2009) *Klimautfordringene – landbruket en del av løsningen* vil Fylkesmannen følge opp kommunenes ansvar når det gjelder kontroll og håndhevelse av foryngelsesbestemmelsene i forskrift om bærekraftig skogbruk.

Fylkesmannen har det miljøfaglige ansvaret for vannforvaltning regionalt og påser at miljøverdiene i vassdragene blir ivaretatt i forvaltningsplanene. I dette arbeidet samarbeider Fylkesmannen tett med fylkeskommunen som overtok rollen som vannregionmyndighet og prosessleder for oppfølging av vannforskriften fra 2010.

Samfunnssikkerhet og beredskap

Regjeringen legger vekt på samarbeid, samvirke og informasjonsutveksling for å sikre en helhetlig og samordnet krisehåndtering på alle nivå, jf. St.meld. nr. 22 (2007–2008) *Samfunnssikkerhet*. Som et ledd i dette, ble det i 2010 igangsatt innføring av et krisestøtteverktøy for Fylkesmennene, kommunene og sivilforsvarsdistriktene, som vil være fullt ut implementert i 2011. Krisestøtteverktøyet er et system for loggføring og rapportering, som bl.a. skal sikre et mer helhetlig og samordnet lokalt, regionalt og nasjonalt situasjonsbilde og understøtte sentral samordning og krisehåndtering.

Innføringen av kommunal beredskapsplikt 1. januar 2010 formaliserte deler av Fylkesmennenes tilsyn med kommunene. Beredskapsplikten vil bli ytterligere regulert gjennom forskrift til loven som vil bli ferdigstilt i 2011. Fylkesmennene vil i 2011 få som oppgave å bistå kommunene i implementeringen av nevnte lov- og forskriftskrav.

Fylkesmennene skal videreutvikle og øve sitt apparat for å ivareta sin rolle ved kriser innenfor helse- og sosialberedskapsområdet i tråd med overordnet nasjonal helse- og sosialberedskapsplan samt erfaringene fra håndteringen av pandemien, influensa A (H1N1). Fylkesmennene medvirker til at kommuner, helseforetak og vannverk videreutvikler beredskapsplanene sine og utvikler avtaler og prosedyrer for samhandling i sektoren ved kriser. Fylkesmannen gjennomfører øvelser og andre nødvendige kompetansetiltak i tråd med

lov om helsemessig og sosial beredskap og annen helse- og sosiallovgivning.

Fylkesmannen har en viktig rolle i å bidra til at den nasjonale satsingen på tilpasninger til klimendringer reflekteres i regional og lokal arealplanlegging, beredskapsforberedelse og krisehåndtering. Den nasjonale nettportalen klimatilpasning.no gir nyttig informasjon og råd om klimatilpasningstiltak og har blant annet en veiledning rettet mot planleggere og beslutningstakere i kommunene.

Rapport 2009

Arbeidsdepartementet

Fylkesmennene har i 2009:

- Gitt veiledning og informasjon til sosialtjenesten i kommunene og NAV-kontorene.
- Behandlet 2726 klager på kommunale vedtak om økonomisk stønad.
- Arbeidet med oppfølging av Handlingsplan mot fattigdom.
- Bidratt til implementering av Kvalifiseringsprogrammet i kommuner med NAV-kontor.
- Medvirket i gjennomføringen av NAV-reformen og støttet opp under etableringen av lokale NAV-kontor.

Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet

Fylkesmennene har i 2009:

- Ført tilsyn med barnevernsinstitusjonene og barnevernstjenesten i kommunene.
- I det individrettede tilsynet i institusjonene har 5 av 18 embeter ikke oppnådd lovkravet. I ett embete er måloppnåelsen under 90 %. Fylkesmennene har i ulik grad fulgt opp kravet om systemrevisjon i institusjonene.
- Utført kompetansehevede tiltak i det kommunale barnevernet etter behov.
- Fylkesmennene i Oslo og Akershus, Buskerud, Hedmark, Oppland, Telemark, Hordaland og Østfold har ført tilsyn med tiltak for enslige mindreårige asylsøkere.
- Fylkesmennene har i varierende grad fulgt opp aktivitets- og rapporteringspliktene etter likestillings-, tilgjengelighets- og diskrimineringslovgivningen.
- Behandlet søknader om separasjon og skilsmisse. Det ble det innvilget 11 935 separasjoner og 10 235 skilsmisser.
- Ført tilsyn med familievernkontor.
- Informert om de økonomiske og juridiske rammevilkårene for opplæring i norsk og sam-

funnskunnskap for voksne innvandrere og introduksjonsordningen.

- Behandlet 55 klager på kommunale vedtak etter lov om norskopplæring og introduksjonsordning for nyankomne innvandrere.
- Gjennomført 25 statsborgerseremonier. Om lag 22 % av de som ble invitert til seremoni deltok. Samlet har ca. 5000 nye statsborgere deltatt på seremoniene etter oppstarten i 2007.

Helse- og omsorgsdepartementet

Fylkesmennene har i 2009:

- Gitt veiledning og på andre måter medvirket til at kommuner og helseforetak har oppdaterte beredskapsplaner for å håndtere pandemien influensa A (H1N1).
- Medvirket til styrking av folkehelsearbeidet i fylker og kommuner gjennom bedre samordning mellom flere politikkområder, og bidratt med faglig rådgiving og veiledning på ulike nasjonale tematiske satsingsområder.
- Formidlet tilgjengelig kunnskap om gode forebyggende tiltak til kommunene, i samarbeid med Helsedirektoratet, som ledd i økte bevilgninger til kommunenes forebyggende helsearbeid i 2010.
- Drevet rådgivning og veiledning om alkoholloven til kommunene, og behandla klagesaker etter samme lov.
- Medvirket med oppgaver knyttet til Opptrappingsplanen for rusfeltet.
- Medvirket i arbeidet med psykisk helsefeltet gjennom veiledning til kommunene, og medvirket til god samhandling på individ- og systemnivå.
- Medvirket i oppfølging av tiltak i Nasjonal strategi for habilitering og rehabilitering 2008–2011 overfor kommunene.
- Behandlet 3948 klagesaker etter sosialtjenesteloven. Tallet på klagesaker etter sosialtjenesteloven er noe høyere enn i 2008, men lavere enn i 2007.

Helsetilsynet i fylkene har i 2009:

- Gjennomført 164 tilsyn som systemrevisjoner av sosialtjenestene i kommuner.
- Gjennomført 279 systemrevisjoner rettet mot helsetjenestene hvorav 189 var rettet mot kommuner, 87 mot spesialisthelsetjenesten, samt 3 rettet mot privatpraktiserende personell.

For en nærmere presentasjon av resultatene av tilsyn vises til Prop. 1 S (2010–2011) *Helse- og omsorgsdepartementet*, kap. 721 Statens helsetilsyn.

Justisdepartementet

Fylkesmennene har i 2009:

- Gjennomført tilsyn og øvelser i kommunene knyttet til samfunnssikkerhet og beredskap.
- Utarbeidet eller videreutviklet egen oversikt over risiko- og sårbarhetssituasjonen i fylket (fylkes-ROS). 88,2 % av embetene rapporterer å ha en oppdatert fylkes-ROS.
- Holdt møter i samtlige 18 fylkesberedskapsråd.
- Behandlet i overkant av 500 bygge-/ arealsaker for å sikre at samfunnssikkerhet og beredskap blir ivaretatt i den kommunale planleggingen.
- Reist innsigelse til arealdelene i kommuneplanene i 34 tilfeller, og til 86 reguleringsplaner med bakgrunn i hensynet til samfunnssikkerhet og beredskap.
- Ført tilsyn med, og holdt kurs for, overformynderiene i kommunene.
- Behandlet rundt 24 000 saker om fritt rettsråd (juridisk bistand i saker utenfor domstolene). I de fleste av disse sakene er fritt rettsråd innvilget av advokat eller rettsjelper, mens Fylkesmannen har ansvaret for kontroll av innvilgelsen og for beregning og utbetaling av riktig salær. Fylkesmannen har også behandlet et mindre antall saker om fri sakførsel.

Kommunal- og regionaldepartementet

Fylkesmennene har i 2009:

- Arbeidet for at statlig forvaltning skal opptre mest mulig samordnet i dialogen med kommunene.
- Stimulert kommunene i omstillings- og fornyingsarbeidet og medvirket til å skape kultur for omstilling i kommunene. Fylkesmannen har i 2009 gitt om lag 110 mill. kroner i skjønnsmidler til 417 utviklingsprosjekter. Prosjektene har vært gjennomført i enkeltkommuner og interkommunale samarbeid, og noen har omfattet utvalgte sektorer, mens andre har omfattet hele kommunen. 80 % av prosjektene hadde kvalitets- og tjenesteutvikling som endelig mål for prosjektet.
- Veiledet kommunene i økonomiforvaltning og regelverk. Fylkesmennene kontrollerte og godkjente budsjett og låneopptak for kommuner i Register for betinget godkjenning og kontroll (ROBEK). I 2009 ble det gjennomført 49 lovlighetskontroller av budsjett, og 124 av 126 søknader om låneopptak fra ROBEK-kommunene og interkommunale selskaper ble godkjent. Embetene fulgte spesielt opp arbeidet

med kommunene som har vært i økonomisk ubalanse over lengre tid.

- Hatt som oppgave å følge opp at kommunene må innrette seg etter ny forskrift om finansforvaltning som trådte i kraft 1. juli 2010.
- Godkjent 154 av 165 kommunale garantier.
- Utført lovlighetskontroll av kommunale vedtak. I 2009 ble det til sammen behandlet 119 saker. 20 kommunale vedtak ble kjent ugyldige i 2009.
- Veiledet kommunene om rapportering, frister og bruk av KOSTRA- data. I dette arbeidet har det i 2009 vært lagt vekt på at rapporteringen fra konsern (kommuner, kommunale foretak og samarbeider) skal bli bedre.
- Behandlet 4693 klagesaker etter plan- og bygningsloven i 2009, en liten økning i saksvolum fra 2008 og 2007. Gjennomsnittlig saksbehandlingstid er 3,4 måneder, samme som i 2008.

Kunnskapsdepartementet

Fylkesmennene har i 2009:

- Prioritert arbeidet med full barnehagedekning gjennom informasjons- og veiledningsarbeid og møter/ samlinger med kommunene. Embetene har hatt særlig fokus på kommuner som har hatt utfordringer med å skulle oppfylle retten til barnehageplass.
- Medvirket i oppfølgingen av Strategi for kompetanseutvikling i barnehagesektoren (2007–2010) gjennom å forvalte statlige midler til lokale kompetansetiltak og rettet innsatsen mot at aktørene i sektoren, både kommunale og ikke-kommunale, følger opp aktuelle satsinger for kvalitet i barnehagene. Det er utstrakt samarbeid med høyskoler og kompetansemiljø i fylkene, hvor Fylkesmannen er en viktig samarbeidspart.
- Medvirket til oppfølging av strategi for rekruttering av førskolelærere til barnehagene gjennom utviklingsprosjekter i samarbeid med lokale aktører med fokus på førskolelærerutdanning og etter- og videreutdanningstilbud.
- Informert om den nye handlingsplanen for likestilling i barnehage og grunnopplæring 2008–2010 for blant annet å bidra til økt rekruttering av menn til arbeid i barnehage.
- Gjennomført tilsyn etter barnehagelovens § 9 med systemrevisjon som metode. Det er særskilt fokusert på kommunenes tilsyn med barnehagene, kommunene som godkjenningmyndighet og kommunenes håndtering av regelverket om styrever og pedagogisk bemanning. Det er variasjoner mellom embetene i

omfanget av tilsynet, men alle embetene har arbeidet målrettet med tilsyn. Avvik blir fulgt opp.

- Forvaltet og ført kontroll med statlige tilskudd til barnehagene etter retningslinjene som gjelder for hver enkelt tilskuddsordning.
- Ført tilsyn med at skoleeierne følger lover og tilhørende regelverk på utdanningsområdet. Rapporteringen viser fortsatt variasjoner mellom embetene i innhenting på tilsynet.
- Gjennomført felles nasjonalt tilsyn på utdanningsområdet. Det nasjonale tilsynet i 2009 kontrollerte hvorvidt kommuner og private skoler oppfyller kravet i henholdsvis opplæringsloven § 13-10 andre ledd og privatskolelovens § 5-2 tredje ledd om å ha et forsvarlig system for sikring av at elevene organiseres i grupper i henhold til lovens krav. Temaet var organisering av elevene i grupper, jf. opplæringsloven § 8-2 og privatskoleloven § 3-4. Tilsynet omfattet både offentlige og private skoleeiere. Av totalt 63 kontrollerte kommuner ble det konstatert lovbrudd i 42 kommuner (67 %) For private skoleeiere var tilsvarende tall 5 av totalt 17 (29 %).
- Utført faste oppgaver tilknyttet nasjonale prøver, eksamen, klagebehandling og tilskuddsforvaltning. Når det gjelder klagebehandling, så har antall klager økt markant fra 2008 til 2009, fra 2699 til 4636, altså 1937 flere klager, en økning på 72 %
- Fylkesmennene i Nordland, Troms og Finnmark har ført tilsyn med hvordan rettighetene til de samiske elevene blir ivaretatt i fire kommuner. Det ble avdekket avvik i tre av kommunene. Se også omtale under programkategori 01.33 Samiske formål.
- Fylkesmennene i Oslo og Akershus og Nord-Trøndelag har gjennomført tilsyn med voksnes rett til grunnskoleopplæring og videregående opplæring etter opplæringsloven kap 4 A i en fylkeskommune og to kommuner. Det ble avdekket 10 avvik.

Landbruks- og matdepartementet

Fylkesmennene har i 2009:

- Gitt råd og veiledning på landbruksområdet generelt, og særlig overfor kommunene gjennom kompetansetiltak og møtevirksomhet.
- Påsett at nasjonale mål og retningslinjer innen eiendomslovgivningen knyttet til landbruket blir fulgt opp av kommunene.
- Gjennomført forvaltningskontroll i 104 kommuner og besøkskontroll med 96 jordbruksfo-

retak. Kontrollene viser at det er stor variasjon, særlig når det gjelder formelle krav knyttet til saksbehandlingen i kommunene. Det er funnet avvik der man har pålagt endrede rutiner. I noen tilfeller har Fylkesmannen krevd at tilskudd utbetalt på feil grunnlag skal tilbakebetales.

- Gjennomført dialog med rådmenn og ordførere slik at landbrukspolitikken blir satt på dagsordenen i kommunene.
- Revidert og fulgt opp de regionale strategiene for landbruksbasert næringsutvikling. Næringsorganisasjonene og de regionale partnerskapene har deltatt i arbeidet.
- Stimulert til samarbeid, innovasjon og verdiskaping gjennom de fire programmene for matproduksjon, reiseliv, trebasert innovasjon og bioenergi.
- Fulgt opp regjeringens satsing på skogbruk og bioenergi ved å utarbeide regionale strategier for økt avvirkning og økt verdiskaping i samarbeid med næringen, kommunene og de regionale partnerskapene, og bidratt til kommunenes arbeid med klima- og energiplaner.
- Iverksatt Regjeringens satsning på økologisk landbruk gjennom revidering av fylkesvise handlingsplaner og igangsetting av foregangsfylker innenfor ulike produksjoner.
- Fulgt opp regionale miljøprogram i jordbruket.
- Utarbeidet tiltak for å redusere forurensningen i landbruket.
- Medvirket til økt samordning av landbruks- og miljøpolitiske virkemidler i områder med beiting og rovvilt, bl.a. ved oppfølging av rovvilt-nemndene.
- Samarbeidet med statlig forvaltning, fylkeskommuner, kommuner og annen statlig forvaltning om utviklingsprosjekter, fylkesplaner, kommuneplaner og andre strategiske næringsplaner.
- Arbeidet for å hindre gjengroing av kulturlandskap og nedbygging av dyrket jord gjennom dialog med kommunene og deltakelse i planprosesser.
- Bidratt til overføring av de tekniske planleggingstjenestene fra Fylkesmannen til Norsk landbruksrådgivning fra 1.1.2010.
- Bidratt i forhold til fylkeskommunenes nye rolle og oppgaver som regional utviklingsaktør på landbruks- og matområdet.
- Bidratt i fellesprosjektet for å styrke kommunene som førstelinje innen næringsutvikling.

Miljøverndepartementet

Fylkesmennene har i 2009:

- Arbeidet med gjennomføring av verneplaner i tilknytning til nasjonalparkplanen og utvidet skogvern, og med forvaltning av verneområdene.
- Bidratt i arbeidet med gjennomføring av statlig rovviltpolitikk og -forvaltning, bl.a. gjennom å sikre bestander av bjørn, jerv, ulv, gaupe og kongeørn i tråd med etablerte bestandsmål i regionen, og ved å bidra til å minimere skader av rovvilt på husdyr og tamrein. Arbeidet er utført i tråd med føringer fra rovvilt-nemnden i den enkelte region.
- Bidratt i arbeidet med å utrydde lakseparasitten *Gyrodactylus salaris* i aktuelle fylker.
- Hatt en viktig rolle i utarbeiding og gjennomføring av handlingsplaner for truede arter og i arbeidet med å bekjempe skadelige fremmede organismer.
- Arbeidet med kartlegging av naturmangfold i kommunene, bl.a. fordelt tilskudd og gitt faglig veiledning med fokus på kvalitetssikring og nasjonale standarder.
- Oppdatert og kvalitetssikret databaser som Naturbase, Rovbase, INON, Vanninfo og Hjordtevilregisteret.
- Formidlet og behandlet nasjonal miljøpolitikk i forhold til sektormyndigheter og kommuner, og bidratt til samordning av statlige interesser i behandling av kommunale og fylkeskommunale planer.
- I tråd med regjeringens politikk ført en streng praksis ved behandling av plansaker i strandsonen og fjellområder.
- Hatt fokus på universell utforming i tilknytning til planlegging, og veiledet kommunene om dette i arbeidet med kommuneplaner og reguleringsplaner.
- Ivaretatt rollen som forurensningsmyndighet, både mot næringsliv og kommunale virksomheter.
- Økt det egeninitierte tilsynsarbeidet og deltatt i tre landsdekkende og tre regionale kontrollaksjoner på forurensningsområdet. Aksjonene har vist at det fremdeles er stort behov for mer tilsyn, særlig i tilknytning til miljøgifter og farlig avfall.
- Gjennomført undersøkelse av kommunenes ansvar som myndighet på miljøområdet. I løpet av 2008 og 2009 ble ca. 50 kommuner undersøkt hvert år på avløp, forsøpling, motorferdsel i utmark og stengsler i strandsonen.

- Deltatt i arbeidet med karakterisering, forvaltningsplaner, tiltaksprogram og overvåking knyttet til gjennomføring av vannforskriften.
- I de 9 vannregionene ledet det tverrsektorielle vannregionutvalget som har utarbeidet høringsutkast til forvaltningsplan med tiltaksprogram.
- Arbeidet med å følge opp kommunene i å etterkomme kravene i nytt avløpsregelverk, bl.a. kurset kommunene i det nye regelverket.
- Arbeidet med å gjennomføre tiltaksplaner for forurensete sedimenter i de prioriterte fjord-områdene, og opprydding ved hundre utvalgte skipsverftlokalteter.
- Arbeidet med å hente inn og kvalitetssikre miljødata og formidle miljøtilstand og utvikling på bl.a. egne nettsted, Miljøstatus.no i eget fylke og nettstedet norskeutslipp.no.
- Styrket arbeidet med klimaspørsmål i eget fylke og formidlet statlige forventninger til kommunene, formidlet klimainformasjon på eget nettsted og samordnet de regionale aktørenes arbeid på området.

Kap. 1510 Fylkesmannsembetene

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap		Forslag 2011
		2009	Saldert budsjett 2010	
01	Driftsutgifter	1 264 291	1 208 018	1 308 785
21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>	283 057	154 800	159 599
	Sum kap. 1510	1 547 348	1 362 818	1 468 384

Allmenn omtale

Stortinget har gjennom behandlingen av flere stortingsdokumenter de senere år, senest St. meld nr 19 (2008-09) *Ei forvaltning for demokrati og fellesskap*, sluttet seg til at kjernen i fylkesmannsrollen fortsatt ligger fast. Fylkesmannens roller og funksjoner må utvikle seg slik at offentlig sektor på regionalt og lokalt plan settes best mulig i stand til å møte morgendagens utfordringer. Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet gjennomgår hvordan forvaltningsreformen og samfunnsutfordringer påvirker hovedfunksjonene og rollene til Fylkesmennene. Et viktig siktemål med arbeidet er å klargjøre og konsolidere Fylkesmannens rolle og utviklingsretning framover.

Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet har, som administrativt overordnet, et særlig ansvar for å legge til rette for god styring av embetene og god intern styring i embetene. På denne bakgrunn er det i 2010 gjennomført et omfattende lederutviklingsprogram for embetenes ledergrupper. Viktige elementer i departementets styringsdialog med embetene framover vil bl.a. være videreutvikling av helhetlig og strategisk ledelse, hvordan utnytte bredden i kompetanse og oppgaver slik at det skapes synergieffekter mel-

lom de ulike fagområdene, samt risiko- og sårbarhetsvurderinger i styringen av embetene. Departementet er videre opptatt av at fylkesmennene sørger for en samordnet og helhetlig ressursutnyttelse og god virksomhetsstyring i embetene.

Fylkesmannen i Nordland har over flere år opparbeidet seg erfaringer knyttet til embetets veiledningsrolle overfor kommuner med samiske brukere. Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet vil i samarbeid med Fylkesmannen i Nordland igangsette et pilotprosjekt som kan belyse embetets oppfølging av samiske problemstillinger.

Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet samarbeider med de øvrige oppdragsdepartementene med å sikre at det er samsvar mellom de oppgaver og ressurser som legges til fylkesmannsembetene. Et element i finansieringsordningen for Fylkesmannen er å sørge for at faste oppgaver embetene utfører for sine oppdragsgiverdepartementer finansieres over kap 1510. Forslagene nedenfor til rammeoverføringer fra Kunnskapsdepartementets og Helse- og omsorgsdepartementets fagkapitler til kap 1510, er uttrykk for oppfølging av prinsippet om at Fylkesmannens faste oppgaver finansieres over kap. 1510. Departementene viderefører arbeidet med dette i 2011.

Budsjett 2011**Post 01 Driftsutgifter**

Bevilgning under kap. 1510 skal dekke ordinære lønns- og driftsutgifter for fylkesmannsembetene.

Tilskuddet til Omsorgsplan 2010 er videreføring av tilskudd som ble etablert i forbindelse med Handlingsplan for eldre som startet i 1998. Det ble opprettet stillinger i fylkesmannsembetene som ble finansiert av dette tilskuddet. Formålet med tilskuddet er etter hvert gjort bredere, og dette er nå driftsmidler knyttet til Omsorgsplan 2015. Tilskuddet anses som en varig ordning. Som oppfølging av retningslinjer for Finansieringsordning for Fylkesmannen overføres det 12,8 mill. kroner fra kap. 761 Omsorgstjenester post 21 Spesielle driftsutgifter.

Tilskudd til rådgivere mv. på området psykisk helse ble opprettet i forbindelse med Handlingsplan for psykisk helse 1999–2008. Aktiviteten på området videreføres, og som oppfølging av retningslinjer for Finansieringsordning for Fylkesmannen overføres det 12,4 mill. kroner fra kap. 764 Psykisk helse post 21 Spesielle driftsutgifter.

Det er framhevet i flere stortingsmeldinger, Riksrevisjonens undersøkelse av opplæring i grunnskolen og nasjonale tilsyn at det finnes mangler i kommunenes oppfølging av opplæringsloven og tilhørende forskrifter. Fylkesmennene er derfor de senere årene tildelt ekstra ressurser for å styrke tilsynet med grunnopplæringen. Fylkesmannen har videre særlige oppgaver knyttet til å informere og veilede lokale skoleeiere, allmenn-

het og aktuelle målgrupper om innhold, prinsipper og mål i den nasjonale utdanningspolitikken og lov- og regelverk. Det tas sikte på å videreføre aktiviteten på disse områdene i årene framover, og som oppfølging av retningslinjer for Finansieringsordning for Fylkesmannen overføres det 21,651 mill. kroner fra kap. 226 Kvalitetsutvikling i grunnopplæringen post 21 Spesielle driftsutgifter.

Fylkesmennene veileder kommunene på området spesialundervisning og tilpasset opplæring og er i flere år tildelt ekstra ressurser for å ivareta denne oppgaven. Det tas sikte på å videreføre aktiviteten på disse områdene i årene framover, og som oppfølging av retningslinjer for Finansieringsordning for Fylkesmannen overføres det 10,21 mill. kroner fra kap. 230 Kompetansesentre for spesialundervisning post 01 Driftsutgifter.

Post 21 Spesielle driftsutgifter, kan overføres

Fylkesmannen pålegges å gjennomføre oppgaver av andre departementer og direktorater/tilsyn i løpet av budsjettåret som det ikke er avsatt ressurser til innenfor post 01. Oppdragene skal som hovedregel ha varighet under 4 år. Oppdragene dreier seg dels om handlingsplaner og dels om prosjekter, eller det blir gjort en midlertidig styrking av et fagområde gjennom overføring av midler fra bevilgningen til det ansvarlige departementet. Tilleggsfinansieringen blir ført på kap. 4510 Fylkesmannsembetene, post 01 Inntekter ved oppdrag.

Kap. 4510 Fylkesmannsembetene

Post	Betegnelse	(i 1 000 kr)		
		Regnskap 2009	Saldert budsjett 2010	Forslag 2011
01	Inntekter ved oppdrag	309 549	154 760	159 558
02	Ymse inntekter	18 572		
15	Refusjon arbeidsmarkedstiltak	1 818		
16	Refusjon av fødselspenger/adopsjonspenger	12 640		
17	Refusjon lærlinger	511		
18	Refusjon sykepenger	23 403		
	Sum kap. 4510	366 493	154 760	159 558

Det vises til omtale under kap. 1510 post 21.

Programkategori 01.20 Fellestjenester i regjeringskvartalet m.m

Utgifter under programkategori 01.20 fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)

Kap.	Betegnelse	Regnskap 2009	Saldert budsjett 2010	Forslag 2011	Pst. endr. 10/11
1520	Departementenes servicesenter	530 779	476 086	482 007	1,2
	Sum kategori 01.20	530 779	476 086	482 007	1,2

Inntekter under programkategori 01.20 fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)

Kap.	Betegnelse	Regnskap 2009	Saldert budsjett 2010	Forslag 2011	Pst. endr. 10/11
4520	Departementenes servicesenter	144 084	87 647	90 643	3,4
	Sum kategori 01.20	144 084	87 647	90 643	3,4

Allmenn omtale

Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet har et overordnet ansvar for de administrative fellestjenestene i departementsfellesskapet.

De administrative fellestjenestene spenner over et bredt felt, som oppgaver innen IKT, vakt og sikkerhet, kontortjenester og informasjonsforvaltning. Utførelsen av de administrative tjenestene foretas i all hovedsak av Departementenes servicesenter.

Felles administrative støttefunksjoner utnytter stordriftsfordeler, blant annet ved bruk av standardiserte løsninger. Dette bidrar til kostnadseffektive tjenester for departementene og avlaster departementene slik at de i større grad kan konsentrere seg om primæroppgavene. I tillegg understøtter fellestjenestene samhandlingen på tvers av departementsområdene.

Utfordringer og utviklingstrekk

I utviklingen av de administrative støttefunksjonene er det en utfordring å oppnå en god balanse mellom støtte til departementenes egne løsninger og fellesløsninger. Det er derfor viktig å benytte

rutiner og systemer som fremmer standardisering og kostnadseffektivitet og samtidig ivaretar fleksibiliteten.

Effektivisering av arbeidsprosesser og saksflyt i departementsfellesskapet krever at fellesløsningene legger til rette for god samhandling. Departementene må ha gode samarbeidsrutiner og klare ansvarsforhold, og rollefordelingen og ansvaret mellom fellestjenestene og de enkelte departementenes ansvar må være tydelig og avklart. Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet vil bygge videre på strategiarbeidet fra 2010 og legge vekt på kostnadseffektivitet i tjenesteleveransene og bedring av dokumentflyten mellom departementene og mellom regjering og Stortinget. Pilotprosjekter skal vise hvordan ny teknologi kan bidra til samhandling og arbeidsprosesser med sikte på bedre miljø, kvalitet og effektivitet.

Departementet legger vekt på at offentligheten skal ha god tilgang til oppdatert informasjon. Departementenes hjemmeside (regjeringen.no) er en viktig informasjons- og kommunikasjonskanal som skal videreutvikles. Det skal legges til rette for dialog med innbyggerne. Det skal også legges vekt på økt publisering av informasjon på samiske språk.

Gode samhandlingsløsninger, tilgjengelighet og fleksibilitet må kombineres med tilstrekkelig og nødvendig sikkerhet. Departementene er ansvarlige for egen sikkerhet. Likevel har departementene noen sammenfallende utfordringer som bør løses i fellesskap, for eksempel sikkerhet for strømforsyning, kjøling og beredskapsarbeid, fysisk sikring og sikkerhetsløsninger i videre forstand. Både fellestjenestene og de enkelte departementene må ivareta informasjonssikkerheten. Dette er særlig viktig for IKT-løsninger.

Videokonferansemøter kan redusere antall tjenestereiser. Bedre tilrettelegging av videokonferanser vil gi gevinster for både miljø og økonomi.

Mål og strategier

De langsiktige hovedmålene må ta høyde for både den løpende tjenesteleveransen og tjenesteutviklingen som skal løse framtidige behov.

Hovedmålene er:

- De administrative fellestjenester skal være kostnadseffektive og av god kvalitet.

- Fellestjenestene skal utvikles slik at ny teknologi utnyttes og gjør bruk av nye arbeidsformer.

Strategiene for å oppnå målene er:

- Det må legges til rette for kostnadseffektive løsninger gjennom stordrift og samling av standardiserte løsninger.
- Effektivitet og kvalitet i leveransen av fellestjenestene må sikres ved god brukerdiallog og ved å utvikle fagstrategier på de sentrale tjenesteområdene.
- I samarbeid med brukerne skal tjenester utvikles ved bl.a. utnyttelse av ny teknologi og nye arbeidsformer og på denne måten fremme samhandling mellom departementene.
- I samarbeid med brukerne skal det legges til rette for ny teknologi som bidrar til å effektivisere samhandling og arbeidsprosesser. Dette skal skje med tanke på gevinster for miljø, kvalitet og effektivitet.

Kap. 1520 Departementenes servicesenter

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2009	Saldert budsjett 2010	Forslag 2011
01	Driftsutgifter	388 496	350 397	362 886
22	Fellesutgifter i regjeringskvartalet	77 505	81 818	81 777
45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	64 778	43 871	37 344
	Sum kap. 1520	530 779	476 086	482 007

Allmenn omtale

Departementenes servicesenter er et ordinært forvaltningsorgan som leverer fellestjenester til Statsministerens kontor og departementene. Det overordnede målet for Departementenes servicesenter er å levere formålstjenlige tjenester til avtalt kvalitet. I tillegg skal virksomheten tilby verktøy som muliggjør effektive arbeidsrutiner og samhandling i og mellom departementene. Driften skal være kostnadseffektiv og bygge på god miljøstyring.

Departementenes servicesenter tilbyr departementene et bredt spekter av fellestjenester innenfor tre hovedområder:

Fysiske arbeidsomgivelser

- Omfatter bl.a. konferanse- og møteromstjenester, post- og budtjenester, distribusjon og lager av regjeringens dokumenter, renhold og miljø, resepsjons-, vakt- og sikringstjenester, kantine-drift, flyttetjenester og bedriftshelsetjeneste.

Administrativ tilrettelegging

- Omfatter bl.a. lønns- og regnskapstjenester, skanning, sentralbordtjenester, grafisk rådgivning, bokproduksjon og trykktjenester, bibliotek, opplæring, innkjøpstjenester og miljørådgivning.

Digitale arbeidsomgivelser

- Omfatter bl.a. drift av felles data- og telefoni-nettverk med tilhørende sikkerhetsinstallasjoner, e-post, elektronisk skrivebord og elektronisk saksbehandlingssystem for de 13 departementene på felles plattform, drift av ulike departementsspesifikke systemer, regjeringen.no og intranett i departementene samt fjernaksessløsninger og kabel-TV.

I tillegg har Departementenes servicesenter ansvaret for Statens servicesenter i Engerdal som leverer sentralbordtjenester og enklere kundesentertjenester for statlige etater.

Departementenes servicesenter gjennomfører jevnlig brukerundersøkelser og har et systematisk samarbeid med departementene.

Departementenes servicesenter er i hovedsak bevilgningsfinansiert med innslag av brukerbetaling for tilleggstjenester. Tilleggstjenestene gir departementene mulighet for individuelle løsninger.

Mål og prioriteringer 2011

Departementenes servicesenter skal levere kostnadseffektive fellestjenester med god kvalitet og legge vekt på en helhetlig tjenesteutvikling og at tjenestene er miljøvennlige. Det må opprettholdes fokus både på den løpende tjenesteleveransen og tjenesteutviklingen. Etaten skal videreutvikle samarbeidet med brukerne. Arbeidet med å utrede kostnadseffektiviteten i tjenesteleveransen skal fortsette.

For 2011 gjøres dette gjennom følgende konkrete prioriteringer:

- Fortsette arbeidet med overgangen til nytt felles system for lønn- og regnskap for departementene.
- Innføring av dokumentforvaltningssystemet Depsak II videreføres i departementsfellesskapet.
- Videreutvikle forslaget til nye elektroniske løsninger for samhandling i og mellom departementene.

- Departementenes hjemmeside (regjeringen.no) skal videreutvikles, også med tanke på dialog med innbyggerne.

Budsjett 2011

Tjenestene som Departementenes servicesenter tilbyr er delt inn i standardytelser og tilleggssytelser. Alle utgifter til tilleggssytelser dekkes av brukerne.

Post 01 Driftsutgifter

Bevilgningen dekker utgifter til lønn og drift av virksomheten. Bevilgningen på posten dekker også utgifter virksomheten har i sammenheng med driften av tjenestene med unntak av drift- og utviklingskostnader til nettstedet regjeringen.no. Departementenes servicesenter hadde per 1.3.2010 en bemanning tilsvarende 498 årsverk.

Post 22 Fellesutgifter i regjeringskvartalet

Bevilgningen dekker fellesutgifter for Regjeringskvartalet, som omfatter husleie for fellesareal og statsforvaltningens avtale med Kopinor. Posten dekker drift- og utviklingskostnader knyttet til nettstedet regjeringen.no.

Det er etablert en fast oversettelsestjeneste for samisk språk i Departementenes servicesenter for å bedre regjeringens nyhetstilbud til den samiskspråklige befolkningen på regjeringen.no og sikre økt bruk av samisk i departementenes dokumenter. Det er satt av 2 mill. kroner til tiltaket i 2011.

Post 45 Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, kan overføres

Bevilgningen dekker utskifting av større utstyr og vedlikehold. For 2011 dekker bevilgningen blant annet 17,9 mill. kroner til utskifting av dørlåser i regjeringsbygningene.

Rapport 2009

Strategi for basistjenester innen IKT

Det har ikke blitt utformet en egen strategi for Departementenes servicesenter sine basistjenester innen IKT, men senteret har bistått de 13 departementene som er på felles plattform med å utforme en felles IKT-strategi.

Ny telefonsentral

Den nye telefonsentralen med tilhørende støtte-systemer er satt i drift. Telefonsentralen er bygget på en sikker og driftsstabil plattform som vil gi Statsministerens kontor og departementene moderne, effektive og fleksible kommunikasjons-tjenester.

Ny løsning for elektronisk arkiv- og saksbehandlingssystem (Depsak II)

Prosjektet har blitt forsinket da det har vært mer tidkrevende enn antatt å avklare de funksjonelle kravene for systemet. Teknisk ustabilitet har også medvirket til forsinkelsen. Oppstart for implementering av løsningen starter i andre halvdel av 2010.

Ny løsning for elektronisk håndtering av reiseregninger

Departementenes servicesenter skulle i 2009 tilby en ny løsning for reiseregninger. Det var imidlertid hensiktsmessig å se dette prosjektet i sammenheng med behovet for utskifting av dagens lønns-system. Senter for statlig økonomistyring ble valgt som leverandør av nytt lønns- og personaldatasystem, og samtidig kan elektroniske reiseregninger leveres som en del av lønns- og personalsystemet. Dette medfører lavere kostnader enn ved den opprinnelige planen. Det nye lønns- og personalsystemet er planlagt å være i drift i løpet av 2012.

Videreutvikling av departementenes hjemmeside (regjeringen.no)

Nettmøtefunksjon for regjeringen.no er implementert. Produksjonsløsningen er oppgradert, og det er tatt i bruk sakslenkefunksjon mellom regjeringen.no og Stortingets dokumenter. Det er laget flere videoproduksjoner som er publisert på regjeringen.no. Gjennom et offentlig forsknings- og utviklingsprosjekt er det utviklet et mer brukervennlig system for lagring og formidling av lyd- og bildemateriale på nettstedet.

Videreutvikling av felles interne webløsninger for departementene

13 departementer har inngått avtale om felles interne webløsninger. I 2009 har 10 departementer tatt i bruk webløsningen. Det arbeides videre med utvikling av webløsningen, bl.a. med felles møteadministrasjon.

Nytt sikringsanlegg og tilgangskontrollsystem

Prosjektet følger fastsatt plan og ferdigstilles medio 2010.

Referansemålinger og utvikling av styringsinformasjon

Det er gjennomført referansemålinger for et utvalg av tjenester. I tillegg har Departementenes servicesenter innledet et samarbeid med det svenske Regjeringskansliet med sikte på å sammenligne innholdet på aktuelle tjenesteområder. Samarbeidet skal bidra til systematiske framstillinger over tid. Det er igangsatt et arbeid for å framskaffe statistikkunderlag for alle tjenester. Styringsparametere utvikles i sammenheng med Departementenes servicesenter sin økonomimodell. Miljøstatistikker vil bli brukt som underlag for arbeidet med miljøsertifisering.

Statens servicesenter i Engerdal

Statens servicesenter i Engerdal utfører sentralbordtjenester og enklere kundesentertjenester for statlige virksomheter. Det er iverksatt tiltak i 2009 for å fremme kvalitet og kostnadseffektivitet. Driften har årlig hatt behov for tilførsler av midler i varierende omfang. I 2009 var beløpet 2 mill. kroner. Det var 11 virksomheter som benyttet tjenesten i 2009.

Miljø

Innenfor drift og utvikling av fellestjenestene er det på IKT-området lansert nettmøtefunksjon med tilhørende opplæring i departementene, felles interne web-løsninger er utvidet og omfatter nå 13 departementer, mulighetene for telefon- og videokonferanser er videreutviklet, og det er iverksatt tiltak for å øke bruken av dette, noe som har medført at antall avholdte videokonferanser har fordoblet seg fra 2008 til 2009.

Det er inngått ny renovasjonsavtale, og det er i den sammenheng lagt til rette for og kartlagt behov og muligheter for bedre kildesortering i departementene. Endring av abonnementsordningen for publikasjoner har ført til en reduksjon i utsendte papirutgaver på 57 % i 2009.

Departementenes servicesenter tar miljøhensyn ved anskaffelser bl.a. ved å sette krav til miljøfunksjonalitet. Det er som resultat av dette, lagt til rette for bruk av elektroniske møter ved hjelp av ny telefonsentral.

Som del av HMS-systemet er det i 2009 etablert miljøhandlingsplan. Arbeidet med å få miljøsertifisert virksomheten er igangsatt, og det er i

2009 besluttet at Miljøfyrtårn blir sertifiseringsordningen for virksomheten.

Kap. 4520 Departementenes servicesenter

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 2009	Saldert budsjett 2010	Forslag 2011
02	Ymse inntekter	1 122	19 974	20 593
03	Brukerbetaling for tilleggstjenester fra departementene	131 712	65 860	68 387
07	Parkeringsinntekter	1 424	1 813	1 663
15	Refusjon arbeidsmarkedstiltak	751		
16	Refusjon av fødselspenger/adopsjonspenger	2 458		
18	Refusjon sykepenger	6 617		
	Sum kap. 4520	144 084	87 647	90 643

Post 02 Ymse inntekter

På posten føres blant annet betaling for standard- og tilleggsytelser til Regjeringsadvokaten og driftsinntekter for Det statlige servicesenteret i Engerdal.

Post 03 Brukerbetaling for tilleggstjenester fra departementene

På posten føres brukerbetaling for tilleggsytelser til Statsministerens kontor og departementene.

Som følge av at det er beregnet fullkostprising på tilleggsytelser, blir det foreslått å øke posten med om lag 0,5 mill. kroner.

Post 07 Parkeringsinntekter

På posten føres inntekter fra avgift på parkeringsplasser i Regjeringskvartalet. Inntektene på posten foreslås redusert på grunnlag av at det totale antallet av parkeringsplasser er redusert, bl.a. som følge av installasjon av nytt ventilasjonsanlegg i Regjeringskvartalet.

Programkategori 01.30 Partistøtte

Kap. 1530 Tilskudd til de politiske partier

(i 1 000 kr)				
Post	Betegnelse	Regnskap 2009	Saldert budsjett 2010	Forslag 2011
01	Driftsutgifter	1 223	1 350	1 378
70	Tilskudd til de politiske partiers sentrale organisasjoner	220 305	227 209	234 252
71	Tilskudd til de politiske partiers kommunale organisasjoner	24 919	29 582	30 499
73	Tilskudd til de politiske partiers fylkesorganisasjoner	65 693	64 612	66 615
75	Tilskudd til de politiske partiers fylkes ungdomsorganisasjoner	17 292	18 367	18 936
76	Tilskudd til de politiske partiers sentrale ungdomsorganisasjoner	6 598	6 862	7 075
	Sum kap. 1530	336 030	347 982	358 755

Allmenn omtale

De administrative oppgavene i tilknytning til parti-loven tilligger Fornyings-, administrasjons- og kirke departementet og Fylkesmannsembetene. Statistisk sentralbyrå skal hente inn, behandle og offentliggjøre informasjon om partienes inntekter.

Oppfølging av Europarådets evaluering av partifinansiering i Norge

Partifinansieringen i Norge ble evaluert av GRECO (Group of States against Corruption) i november 2008, jf. Prop. 1 S (2009–2010) *Fornyings- og administrasjonsdepartementet*. En elektronisk versjon av rapporten er lagt på webadresse: <http://www.regjeringen.no/nb/dep/fad/presse-senter/pressemeldinger/2009/partiregnskap-skal-bli-apnere.html?id=557334>

Som et resultat av evalueringen har GRECO gitt Norge frist til 30.8.2010 til å følge opp i alt seks rekommendasjoner for bedre innsyn i og kontroll med partifinansieringen. Fornyings-, administrasjons- og kirke departementet har i samarbeid

med aktuelle fagmiljøer laget et forslag til hvordan rekommendasjonene kan implementeres i partiloven. Det tas sikte på at saken sendes på bred høring høsten 2010.

Budsjett 2011

Post 01 Driftsutgifter

Posten dekker blant annet utgifter til drift av Partilovnemnda, den elektroniske søknadsordningen (Fylkesmannen i Sogn og Fjordane) og Partiregisteret (Brønnøysund).

Post 70 Tilskudd til de politiske partiers sentrale organisasjoner

Bevilgningen ytes til registrerte politiske partier på nasjonalt nivå og fordeles som Stemmestøtte (9/10) og Grunnstøtte (1/10).

Stemmestøtte

Stemmestøtte fordeles som en fast sats per stemme beregnet på grunnlag av den årlige

bevilgningen og resultatet fra sist foregående stortingsvalg.

Grunnstøtte

Grunnstøtte utbetales til partiets hovedorganisasjon dersom partiet fikk minst 2,5 % oppslutning på landsbasis eller vant minst ett mandat ved siste stortingsvalg. Grunnstøtten fordeles likt mellom disse partiene.

Post 71 Tilskudd til de politiske partiers kommunale organisasjoner

Bevilgningen er øremerket partilag under registrerte politiske parti og fordeles som Stemmetøtte (9/10) og Grunnstøtte (1/10). Det er et krav om at kommunepartiet må ha en organisasjon i den respektive kommunen for å få støtte. Fylkesmannen utbetaler tilskuddet på grunnlag av søknad for hver kommunestyrevalgperiode.

Stemmetøtte

Stemmetøtte utbetales fra første stemme uten sperregrense. Satsen beregnes på grunnlag av den årlige bevilgningen og resultatet fra sist foregående kommunestyrevalg.

Grunnstøtte

Grunnstøtte bevilges til partienes kommuneorganisasjoner dersom partiet fikk minst 4,0 % oppslutning i kommunen eller vant minst ett mandat ved siste kommunestyrevalg. Grunnstøtten fordeles likt mellom disse partiene.

Post 73 Tilskudd til de politiske partiers fylkesorganisasjoner

Bevilgningen er øremerket fylkeslag under registrerte politiske parti og fordeles som Stemmetøtte (9/10) og Grunnstøtte (1/10). Det er et krav om at fylkeslaget må ha en organisasjon i det respektive fylket for å få støtte. Fylkesmannen

utbetaler tilskuddet på grunnlag av søknad for hver fylkestingsvalgperiode.

Stemmetøtte

Stemmetøtte utbetales fra første stemme uten sperregrense. Satsen beregnes på grunnlag av den årlige bevilgningen og resultatet fra sist foregående fylkestingsvalg.

Grunnstøtte

Grunnstøtte bevilges til partienes fylkesorganisasjoner dersom partiet fikk minst 4,0 % oppslutning i fylket eller vant minst ett mandat ved siste fylkestingsvalg. Grunnstøtten fordeles likt mellom disse partiene.

Post 75 Tilskudd til de politiske partiers fylkes ungdomsorganisasjoner

Bevilgningen fordeles i samsvar med morpartiet sin del av det totale antallet stemmer som gikk til partier med fylkes ungdomsorganisasjon. Fylkesmannen utbetaler tilskuddet på grunnlag av søknad for hver fylkestingsvalgperiode.

Post 76 Tilskudd til de politiske partiers sentrale ungdomsorganisasjoner

Bevilgningen fordeles i samsvar med morpartiet sin del av det totale antallet stemmer som gikk til partier med sentral ungdomsorganisasjon. Departementet utbetaler tilskuddet på grunnlag av søknad for hver stortingsvalgperiode.

Rapport 2009

Partilovnemnda har for 2009 lagt til grunn en streng håndheving av partienes plikt til å innrapportere inntektsregnskaper etter kap. 4 i partiloven. Nemnda har i omlag 120 tilfeller holdt tilbake statlig partistøtte for ett år der rapporteringen ikke har vært i samsvar med loven.

Programkategori 01.33 Samiske formål

Utgifter under programkategori 01.33 fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)					
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2009	Saldert budsjett 2010	Forslag 2011	Pst. endr. 10/11
1533	Sametinget	210 848	219 786	229 248	4,3
1534	Tilskudd til samiske formål	10 418	12 245	20 024	63,5
1535	Gáldu – Kompetansesenteret for urfolks rettigheter	6 994	3 049	3 151	3,3
1536	Internasjonalt reindriftssenter	5 889	3 435	3 541	3,1
	Sum kategori 01.33	234 149	238 515	255 964	7,3

Inntekter under programkategori 01.33 fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)					
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2009	Saldert budsjett 2010	Forslag 2011	Pst. endr. 10/11
4533	Sametinget	4 613	4 650	3 593	-22,7
4535	Gáldu – kompetansesenteret for urfolks rettigheter	3 887			
4536	Internasjonalt reindriftssenter	2 594			
	Sum kategori 01.33	11 094	4 650	3 593	-22,7

Allmenn omtale

Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet har det overordnede samordningsansvaret for statlig samepolitikk. Fagdepartementene har ansvar for å ta initiativ til og å gjennomføre samepolitikken innenfor sine sektorer.

Grunnloven § 110a og sameloven er det nasjonale rettsgrunnlaget for regjeringens samepolitikk. Regjeringens politiske grunnlag for samepolitikken framgår av St.meld. nr. 28 (2007–2008) *Samepolitikken*. Meldingen gir en bred omtale av regjeringens målsettinger for ulike samfunnsområder, bl.a. helse, samiske barn og unges oppvekstvilkår, forskning, kulturspørsmål og næringsutvikling.

Regjeringen legger til grunn at staten Norge opprinnelig er etablert på territoriet til to folk, samer og nordmenn, og at begge folkene har den samme rett og det samme krav på å kunne utvikle sin kultur og sitt språk. Samepolitikken skal tjene den samiske befolkningen, slik at samisk språk, kultur og samfunnsliv har en sikker framtid i Norge.

ILO-konvensjon nr. 169 Om urfolk og stammefolk i selvstendige stater fastsetter at regjeringen har en plikt til å konsultere samene i saker som kan få direkte betydning for dem.

Sametinget er etablert gjennom sameloven for å etterleve Grunnloven § 110a. Som folkevalgt organ har Sametinget stor frihet. Det er ikke en ordinær etat eller et underliggende organ for regje-

ringen, og regjeringen er derfor ikke ansvarlig for Sametingets politiske virksomhet eller vedtakene som Sametinget gjør som politisk organ. Regjeringen har imidlertid et konstitusjonelt ansvar for bevilgninger gitt over statsbudsjettet.

Internasjonalt reindriftssenter og Gáldu – Kompetansesenter for urfolks rettigheter er forvaltningsorganer med særskilte fullmakter, ledet av egne styrer. Styrene har det overordnede ansvaret for sentrenes virksomhet innenfor de rammer som departementet fastsetter og har bl.a. ansvar for faglig utvikling, ressursbruk og prioriteringer. Når det gjelder forvaltnings- og økonomispørsmål ved sentrene er Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet overordnet departement.

Utfordringer, utviklingstrekk og status

Samepolitikken er forankret i verdier som rettferdighet og fellesskap, et levende folkestyre, en bærekraftig utvikling, et sosialt og samfunnskritisk engasjement og humanistiske verdier og ideer.

Rettighetsutvikling, institusjonsbygging og formalisering av dialogen mellom myndighetene og samene har stått sentralt i samepolitikken. Det er etablert lover, regelverk og ordninger for å styrke samiske språk, kultur og nærings- og samfunnsnivå. Særlig viktig er finnmarksloven og konsultasjonsavtalen mellom Sametinget og statlige myndigheter. Regjeringen vil følge opp tidligere og pågående rettighetsutredninger og -ordninger, blant annet planer for oppfølging av Samerettsutvalget II og Kystfiskeutvalget, og det videre arbeidet med Nordisk samekonvensjon.

Regjeringen er opptatt av å sikre Sametinget reell innflytelse på områder som er viktig for utviklingen av samisk kultur og språk. Siden Sametingets opprettelse har Sametinget styrket sin stilling, blant annet gjennom konsultasjonsprosedyrene mellom Sametinget og statlige myndigheter.

Det er etablert en rekke samiske institusjoner, herunder kulturhus og språksentra som er betydningsfulle samiske kraftsentra. Oppbyggingen av samiske institusjoner i lokalsamfunn har vært med på å bekrefte og synliggjøre samisk tilstedeværelse. Flere og flere barn vokser opp med en selvfølgelig samisk identitet. Den allmenne forståelsen og bevisstheten om samisk tilstedeværelse i Norge har vokst. Samisk kultur er blitt en del av det allmenne kulturbildet i Norge.

Samepolitikken vil bygge videre på de institusjonelle og rettslige rammene som er lagt. Det vil i den videre politikktutforming bli lagt særlig vekt

på «hverdagspolitikken», den praktiske integreringen av samiske hensyn i politikktutforming og tiltak på alle samfunnsområder og forvaltningsnivåer.

Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet vil sette samiske brukeres møte med offentlig forvaltning og tjenesteyting på dagsorden. Hensynet til samiske og samisktalende brukere skal som hovedregel integreres i det ordinære offentlige tjenestetilbudet. Dette betyr at ordninger som berører både samer og den øvrige befolkningen, bør ivaretas av ordinære velferdsordninger og forvaltningsorganer.

Stadig flere offentlige virksomheter har tilpasset sitt tilbud til samiskspråklige brukere og den samiske befolkningen generelt. Undersøkelser viser imidlertid at samisk språk- og kulturkompetanse i offentlige organer er mangelfull.

Antallet elever med samisk i fagkretsen er samlet sett ikke stort. I skoleåret 2007–2008 var antallet ca. 2500 elever. I Samiske tall forteller 2 fra Faglig analysegruppe for samisk statistikk vises det til at det i perioden fra 2006 til 2009 var en markant nedgang i antallet grunnskoleelever med samisk som andrespråk.

Situasjonen for samiske språk er kritisk i mange områder. På UNESCOs røde liste over truede språk er nordsamisk klassifisert som et truet språk, mens sør- og lulesamisk er klassifisert som alvorlig truede språk. Et truet språk defineres som språk med nedgang i antallet barn som kan snakke språket, mens et alvorlig truet språk forstås som et språk som nesten bare har voksne brukere.

Kulturdepartementet er språkpolitisk ansvarlig fagdepartementet, og har et overordnet og sektorovergripende ansvar for å utforme, tolke og fremme språkpolitiske mål i Norge. Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet har hovedansvaret for forvaltningen av språkreglene i sameloven og samordningen av regjeringens arbeid med Den europeiske pakten for regions- eller minoritetsspråk (minoritetsspråkpakten). Også Kunnskapsdepartementet har, som ansvarlig for opplæringsfeltet, et viktig ansvar for samiske språk.

Sametinget har en svært sentral rolle i arbeidet med samiske språk, og har ansvar for å arbeide for vern og videreutvikling av samiske språk i Norge, jf. sameloven § 3-12. Staten har ansvaret for at nødvendige rammebetingelser for samiske språk kan vernes og videreutvikles.

Alle offentlige virksomheter har et ansvar for å ta hensyn til brukere av samiske språk innenfor sitt arbeidsområde, i tråd med sektoransvarsprin-

sippet. Også kommunene og fylkeskommunene har en sentral rolle i utviklingen av samisk språk.

I Regjeringens *Handlingsplan for samiske språk*, som ble lagt fram i 2009, legges grunnlaget for en bred og langsiktig innsats på tvers av sektorer og forvaltningsnivåer. Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet vil årlig presentere en gjennomgang av status for tiltakene i Handlingsplan for samiske språk. I denne proposisjonen gis det en kort oppsummering av planen under Del III Orienteringer. Publikasjonen *Handlingsplan for samiske språk – status 2010 og videre innsats 2011* legges fram høsten 2010.

Midler til samisk forskning, som øvrige forskningsmidler, kanaliseres dels direkte til universiteter og høyskoler, og dels gjennom det samiske forskningsprogrammet i Norges forskningsråd. Forskningsrådet finansierer også samisk forskning og urfolksforskning innenfor andre deler av sin virksomhet.

Norges forskningsråds samiske program II har som mål å bidra til bl.a. rekruttering og kompetanseutvikling, samt formidling av forskningen til den samiske befolkningen, på norsk og samisk. Kunnskapsdepartementet og Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet finansierer programmet, jf. omtale under kap. 1500, post 22.

Mål og strategier

Samiske språk

Hovedmålet med *Handlingsplan for samiske språk* er å legge til rette for en trygg framtid for de samiske språkene i Norge – nordsamisk, lulesamisk og sørsamisk. Et viktig mål er å få flere samiske språkbrukere. Handlingsplanens hovedfokus er å styrke innsatsen for de samiske språkene på ulike samfunnsområder, særlig innenfor opplæring og utdanning, offentlig tjeneste- og omsorgsyting, samt bruk og synliggjøring av samisk i offentlig sammenheng.

Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet foreslår å øke bevilgningen til satsing på samiske språk med ytterligere 10 mill. kroner i 2011. Bevilgningen til satsingen på samiske språk har dermed økt med totalt 23 mill. kroner de siste tre år.

Sametinget har siden 2004 gjennomført prosjektet *Divvun*. Prosjektet er finansiert av Sametinget, Kunnskapsdepartementet og Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet. *Divvun* har utviklet stavekontroll og korrekturprogram for nord- og lulesamisk. Programmet er gratis og kan lastes ned fra internett. *Divvun* jobber nå med å ferdigstille en stavekontroll for sørsamisk. Den-

ne type språkteknologi er en forutsetning for at samiske språk skal kunne overleve som brukspråk. Teknologien er dessuten språkuavhengig og vil være et godt grunnlag for tilsvarende arbeid for andre minoritetsspråk. Regjeringen foreslår at det settes av 4,7 mill. kroner til etablering av en drifts- og utviklingsorganisasjon knyttet til oppfølgingen av Divvunprosjektet, jf. kap. 1534, post 51.

Sametinget har en viktig rolle i arbeidet for samiske språk. Regjeringen foreslår derfor at Sametinget tilføres 3,5 mill. kroner av økningen på til sammen 10 mill. kroner i 2011, jf. kap. 1533, post 50.

Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet arbeider med å legge til rette for samisk i IKT-sammenheng, og har som mål at alle offentlige registre skal kunne registrere samiske bokstaver korrekt, og at utvekslingen av slike data mellom registrene skal fungere. Som ledd i dette arbeidet har regjeringen fastsatt en rekke nye obligatoriske IKT-standarder for staten.

Det er etablert en fast oversettelsestjeneste for samisk språk i Departementenes servicesenter, jf. kap. 1520.

Et godt møte med det offentlige

I St.meld. nr. 28 (2007–2008) *Samepolitikken* er det signalisert at oppmerksomheten skal rettes mot hvordan samepolitiske målsettinger og etablerte rettigheter kommer til praktisk uttrykk innenfor velferdsstatens ordninger og tilbud. Det er viktig å se på de virksomhetene som er under direkte statlig forvaltning, styring og kontroll.

Fylkesmannen i Nordland har over flere år opparbeidet seg erfaringer knyttet til embetets veiledningsrolle overfor kommuner med samiske brukere. Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet vil i samarbeid med Fylkesmannen i Nordland igangsette et pilotprosjekt som kan belyse embetets oppfølging av samiske problemstillinger.

Kommunesektorens interesse- og arbeidsgiverorganisasjon (KS), Sametinget og Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet har etablert et samarbeid hvor målsettingen blant annet er å kartlegge kommunesektorens utfordringer med å gi likeverdige tjenester til den samiske befolkningen. Dette arbeidet vil være et viktig bidrag til å belyse kommunenes situasjon.

God kvalitet i tjenestetilbudet forutsetter at det fins personell med kompetanse i samisk språk og kultur. Det er derfor iverksatt flere tiltak for å styrke rekrutteringen til samisk høyere utdanning. I forbindelse med Stortingets behandling av revi-

dert nasjonalbudsjett 2009 ble det bevilget midler til 30 studieplasser til institusjoner som tilbyr etter- og videreutdanning i samisk/kvensk.

I 2009 ble det innført en ordning for avskrivning av utdanningsgjeld for låntakere som fullførte visse lærerutdanninger innenfor realfag eller språk. I 2010 ble ordningen utvidet med samiske lærerutdanninger med mer, jf. Prop. 1 S (2009–2010) fra Kunnskapsdepartementet. Hensikten med tiltaket er å stimulere til at flere tar samisk lærerutdanning eller skaffer seg kompetanse i samisk som del av lærerutdanningen.

I Budsjett-innst. S. nr. 12 (2008–2009) ba flertallet i Kirke-, utdannings- og forskningskomiteen Kunnskapsdepartementet om å vurdere tilsyn med hvordan rettighetene til de samiske elevene blir ivaretatt, herunder tilgangen til læremidler. I 2009 gjennomførte Utdanningsdirektoratet pilotering av tilsyn med samiske elevers rettigheter etter opplæringsloven, jf. del III med oppsummering av *Handlingsplan for samiske språk*.

Samisk kirkeliv i Den norske kirke utvikles i pakt med samisk selvforståelse og samiske tradisjoner. Samiske kirkemedlemmer skal oppleve at kirkens virksomhet og forkynnelse gir mening. Det er også en målsetting at samiske tradisjoner og kulturelement skal virke berikende i Den norske kirke som helhet. For en nærmere omtale av bevilgninger til samisk kirkeliv vises det til omtale under programkategori 01.90 Den norske kirke.

Samenes rett til deltakelse

Prosedyrer for konsultasjoner mellom statlige myndigheter og Sametinget, fastsatt i mai 2005, forplikter regjeringen, departementer, direktorater og andre statlige virksomheter å konsultere Sametinget og eventuelt øvrige samiske interesser så tidlig som mulig når det overveies å innføre lover eller tiltak som kan påvirke samiske interesser direkte.

Erfaringene har så langt vist at prosedyrene virker relasjonsbyggende mellom Sametinget og den statlige myndighet som konsulterer Sametinget. Prosedyrene har også lagt grunnlag for mer jevnlig kontakt mellom statlige myndigheter og Sametinget og bidratt til mer kunnskap om og forståelse for samiske forhold i statsforvaltningen. Samtidig viser erfaringer at det fremdeles finnes utfordringer i praktiseringen av konsultasjonsprosedyrene. Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet og Sametinget er enige om å se nærmere på dette.

Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet har igangsatt et utredningsarbeid med målsetning om å revidere sameloven, bl.a. for å tydeliggjøre Sametingets spesielle og frie stilling.

Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet og Sametinget er i dialog om prosessen knyttet til etableringen av nye budsjettprosedyrer mellom regjeringen og Sametinget.

Helhet og sammenheng i samepolitikken nasjonalt og internasjonalt

Arbeidet med samiske og samiskrelaterte spørsmål skjer i dag innenfor rammen av regjeringens målsetting om en helhetlig samepolitikk, der samene selv gjennom Sametinget, samiske institusjoner og organisasjoner er medspillere og premissleverandører.

Urfolksdimensjonen er ett av regjeringens syv satsingsområder innenfor nordområdesatsingen, jf. *Nye byggesteiner i nord*. I følge nordområdesatsingen skal det legges til rette for at urfolk selv deltar i prosessene og kan nyttiggjøre seg de muligheter framtidig utvikling i nord kan gi.

Innenfor regjeringens nordområdestrategi er folk-til-folk-samarbeid og kultur viktig. Kulturdepartementet fremla i september 2009 *Mulighetenes landsdel – handlingsplan for kultur i Nordområdene*. Denne er tredelt, og den inneholder tiltak knyttet til kulturlivet i Nord-Norge, tiltak knyttet til kultursamarbeid med Russland og tiltak knyttet til annet internasjonalt kultursamarbeid over grensene. Samisk og urfolkskultur er naturlige elementer på alle tre nivåer.

Innenfor det norsk-russiske kultursamarbeidet er samisk kultur/urfolkskultur ett av fem temaområder som er trukket frem i et treårig program for kultursamarbeid med Russland for perioden 2010–2012.

I utviklingen av en helhetlig samepolitikk er det viktig å se samiske spørsmål i et felles nordisk perspektiv med utvikling og etablering av fellestiltak og samarbeid på tvers av landegrensene. Regjeringene og sametingene i Finland, Norge og Sverige viderefører arbeidet med Nordisk samekonvensjon. Det arbeides med et forslag til mulig forhandlingsopplegg.

Tildelinger over andre departementers budsjetter
En helhetlig framstilling av bevilgninger til samiske formål fra departementene gis i et eget vedlegg til statsbudsjettet, jf. *Bevilgninger til samiske formål i statsbudsjettet 2011*.

Kunnskapsdepartementet

Sametinget tildeles midler til samiske barnehageformål, jf. kap. 231 Barnehager, post 50 Tilskudd til samiske barnehage tilbud. Midlene går til tilskudd til samiske barnehager, tilskudd til språktiltak i norske barnehager med samiske barn og midler til informasjons-, veilednings- og utviklingsarbeid. Kunnskapsdepartementet foreslår å videreføre bevilgningen i 2011 på samme nivå som i 2010.

Sametinget tildeles også midler til opplæringsformål, jf. kap. 223 Sametinget, post 50 Tilskudd til Sametinget. Midlene skal blant annet brukes til produksjon og utvikling av læremidler for samiske elever.

Over Kunnskapsdepartementets budsjett tildeles det også midler til drift av skole og internat ved Sameskolen i Midt-Norge, Hattfjelldal, Samisk videregående skole i Karasjok, Samisk videregående skole og reindriftsskole i Kautokeino, og til undervisning og internat ved sameskolene i Snåsa og Målselv kommune. Formålet med bevilgningen er å opprettholde og videreutvikle samisk identitet, språk og kultur.

Det tildeles også tilskudd til samiskopplæring for elever i grunnopplæringen, jf. kap. 225 Tiltak i grunnopplæringen, post 63 Tilskudd til samisk i grunnopplæringen. Målet med tilskuddsordningen er å bidra med finansiering til kommuner, fylkeskommuner og private skoler som tilbyr samiskopplæring i henhold til §§6-2 og 6-3 i opplæringsloven. Det gis også tilskudd til kommuner som ønsker å styrke kompetansen i samisk for lærere i grunnskolen.

Totalt blir det foreslått satt av ca. 196 mill. kroner til samiske formål i grunnopplæringen i 2011.

Senter for samisk i opplæringen ble tildelt 2 mill. kroner over Kunnskapsdepartementets budsjett og 1 mill. kroner over Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementets budsjett til videreføring av senteret på prosjektbasis i 2010. Bevilgningen foreslås videreført i 2011. I tillegg bevilges det midler til samiske utviklingstiltak, blant annet videreutvikling av fjernundervisning og kompetanseutvikling i samisk.

Samisk høgskole ble i 2009 og 2010 tildelt midler over statsbudsjettet til etablering og drift av hovedkontoret for World Indigenous Nations Higher Education Consortium (WINHEC). Midlene foreslås videreført i 2011.

Kunnskapsdepartementet har i 2010 satt ned et utvalg som skal klargjøre hvordan forskning og høyere utdanning kan bidra til utvikling av det samiske samfunnet. Utredningen skal vurdere dette

i et bredt regionalt, nasjonalt og internasjonalt perspektiv. Det er i 2010 tildelt 625 000 kroner til formålet over kap. 281, post 01 og kap. 287, post 21, og det er avsatt 875 000 kroner over samme kapitler og poster i 2011.

Kulturdepartementet

For 2011 foreslår Kulturdepartementet en bevilgning til kulturformål under Sametinget på 67,4 mill. kroner over kap. 320 Allmenne kulturformål, post 53 Sametinget. Bevilgningen skal dekke tilskudd til samiske musikkfestivaler, samiske kunstnerstipend og stipendkomitévederlag, utstillingsvederlag til samiske kunstinstitusjoner, Beaivváš Samiske Nasjonalteater, stedsnavnstjenesten og oppfølging av samisk språklov, Sametingets bibliotek, mobil bibliotekjeneste, tidsskriftet Nourtanáste og samiske museer. Det er Sametingets ansvar å prioritere mellom behovene på det samiske kulturfeltet innen rammen som stilles til disposisjon. I perioden 2006–2011 er bevilgningen på posten økt med 35 mill. kroner.

Tilskudd til samiske aviser bevilges over kap. 335 Pressestøtte, post 75 Tilskudd til samiske aviser. Over posten gis det tilskudd til produksjon av samiske aviser og tilskudd til produksjon av avissider på lulesamisk og sørsamisk. Tilskuddsordningen forvaltes av Medietilsynet. Ved siden av betydningen for demokrati og ytringsfrihet, har de samiske avisene en viktig oppgave i å opprettholde og videreutvikle samisk skriftspråk. I Kulturdepartementets budsjettforslag for 2011 er det foreslått en bevilgning til de samiske avisene på 23 mill. kroner.

Internasjonalt samisk filmsenter mottar statsstøtte over kap. 334 Film- og medieformål, post 73 Regionale filmtiltak til utvikling og produksjon av kortfilm og dokumentarfilm, kompetansehevende tiltak og tiltak for barn og unge. Den regionale filmsatsingen er en del av den samlede nasjonale filmpolitikken. Tilskuddet skal bidra til å fremme målene på filmområdet, jf. omtale under kap. 334 i Prop.1 S fra Kulturdepartementet. For 2011 er det foreslått en bevilgning til Internasjonalt samisk filmsenter på 2,5 mill. kroner.

Senter for nordlige folk (tidligere Ája Samisk Senter) i Kåfjord skal utvides med nye lokaler for museumsvirksomheten og det samiske biblioteket. Statsbygg er byggherre. Den samlede tilskuddsrammen fra Kulturdepartementet er på 22 mill. kroner. Budsjettrammen omfatter utgifter til utstillinger og utstyr som Senter for nordlige folk har ansvaret for. Byggingen er igangsatt og lokalene vil bli åpnet for publikum sommeren 2011. For

2011 er det foreslått 5 mill. kroner til prosjektet, jf. kap. 320 Allmenne kulturformål, post 73 Nasjonale kulturbygg.

Riddu Riddu-festivalen har hatt knutepunktstatus fra 2009 og er en viktig arena for urfolkskultur i de nordlige områdene. Festivalen er den eneste i sitt slag som har fokus på urfolk fra hele verden. For 2011 foreslår Kulturdepartementet et tilskudd på 1,6 mill. kroner til Riddu Riddu-festivalen.

Ved fordelingen av overskuddet til Norsk Tipping AS for spilleåret 2009 til idrettsformål i 2010, ble det avsatt 600 000 kroner til samisk idrett. Begrunnelsen for et eget tilskudd til samisk idrett er å opprettholde og videreutvikle de særegne samiske idrettsaktivitetene. Tilskuddet fordeles av Sametinget.

Drift av Samisk arkiv dekkes innenfor de årlige bevilgninger til Arkivverket over statsbudsjettets kap. 329 Arkivformål.

Kommunal- og regionaldepartementet

Kommunal- og regionaldepartementet tildeler ca. 2,1 mill. kroner per år i perioden 2007–2013 til gjennomføring av et samisk program innenfor Interreg. Den totale rammen er på 15 mill. kroner. Fra 2011 overføres midlene fra kap. 552, post 72 til kap. 551, post 60. Det samiske programmet, Sápmi, inngår som et delprogram i Interreg IV A Nord. Interreg IV A Nord's overgripende mål er å øke regionens funksjonalitet og styrke gjennom samarbeid om næringsliv og infrastruktur og spesialkompetanse og identitetsskapende innsats. Det samiske delprogrammet Sápmi skal bl.a. bidra til et differensiert samfunn basert på samisk kultur, næring, tradisjoner, identitet og språk. Midlene finansierer den statlige andelen i de grenseregionale programmene. Sekretariatsfunksjonen deles mellom Troms fylkeskommune og Nord-Trøndelag fylkeskommune.

Helse- og omsorgsdepartementet

For 2010 disponeres 13,6 mill. kroner til videreføring av tiltak på grunnlag av handlingsplanen *Mangfold og likeverd*.

Av disse midlene er 6,5 mill. kroner overført Sametinget. Sametinget bruker deler av midlene til saksbehandlertstillinger. Formålet med stillingene er utvikling av Sametingets helsepolitiske innspill til sentrale myndigheter, løpende dialog med helseforetakene mv. og administrasjon av tilskuddsordningen.

Helsedirektoratet forvalter 7,1 mill. kroner. Av disse midlene er Senter for samisk helseforskning

i 2010 tildelt 5 mill. kroner. De øvrige midlene disponeres til ulike prosjekter med formål å bidra til likeverdige helsetjenester til den samiske befolkning. Helsedirektoratet arbeider langsiktig for å fremme samisk språk og kulturkompetanse gjennom rådgivning og nettverksvirksomhet mot kommuner, helseforetak, fylkesmenn, utdanningsinstitusjoner og andre aktører med en rolle i helsetjenesten.

Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet

Det vil i 2011 settes av 500 000 kroner til delfinansiering av en stilling ved Gáldu – Kompetansesenter for urfolks rettigheter. Prosjektet startet opp i 2010 og er en oppfølging av Sametingets handlingsplan for likestilling, vedtatt 2008. Stillingen finansieres også av Sametinget og Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet.

Landbruks- og matdepartementet

Reindriftsavtalen 2010–2011 innebærer økonomiske tiltak i reindriftsnæringen på i alt 101 mill. kroner. Overføringen fra henholdsvis reindriftsavtalen og jordbruksavtalen med totalt 4 mill. kroner til Sametingets tilskuddsordninger til næringsutvikling/STN videreføres.

Over Reindriftsforvaltningens budsjett er det foreslått avsatt 41,289 mill. kroner til forvaltningens driftsutgifter. Videre er det foreslått en bevilgning på 6,958 mill. kroner til vedlikehold av konvensjonsgjerdene, samt 0,7 mill. kroner til drift av fjellstuene. Det er foreslått avsatt en bevilgning på 8,9 mill. kroner til omstillingstiltak i Indre Finnmark. Denne posten skal bl.a. benyttes til å dekke utgiftene til forlenget omstillingsslønn, felletiltak for å bedre reindriftens infrastruktur, samt tiltak for økt slaktning og omsetning av rein kjøtt. Videre skal posten dekke utgifter for å framskaffe mer kunnskap om produksjon og tapsårsaker i reindriften. I tillegg er det foreslått en bevilgning på 2,5 mill. kroner til radioaktivitetstiltak i 2011.

Miljøverndepartementet

Miljøverndepartementet viderefører ordningen med tilskudd til samisk kulturminnevernarbeid. Tilskuddsordningen skal ivareta overordnede kulturminnefaglige hensyn i arbeidet med samiske kulturminner og kulturmiljøer. Midlene skal i hovedsak nyttes til større vedlikeholds- og restaureringsarbeid og til skjøtsel. Det er foreslått en bevilgning på 3 mill. kroner til formålet i 2011, jf.

kap. 1429 Riksantikvaren, post 50 Tilskudd til samisk kulturminnevernarbeid.

Tilskuddet for 2010 ble på bakgrunn av søknad fra kontoret satt til 1,4 mill. kroner.

Justis- og politidepartementet

Over kap. 440 Politidirektoratet – politi- og lensmannsetaten, post 01 Driftsutgifter er det i 2010 satt av 400 000 kroner til disposisjon for de politidistriktene hvor det er kommuner innenfor forvaltningsområdet for samisk språk. Målsettingen er å motivere til økt kunnskap om samiske språk. Ordningen administreres av politimesteren i Vest-Finnmark politidistrikt iht. egen instruks og politidistrikter kan søke om tilskudd fra de avsatte midlene. Det vil også for 2011 bli satt av midler til ordningen.

Det er for 2011 foreslått bevilget midler til Rettshjelpskontoret Indre Finnmark over kap. 470 Fri rettshjelp, post 72 Spesielle rettshjelpstiltak.

Utenriksdepartementet

Utenriksdepartementet gir tilskudd til urfolksrepresentanters deltakelse i internasjonalt samarbeid i nordområdene. Det tildeles tilskudd som en del av Nordområdesatsingen og til et bredt spekter av prosjekter, herunder folk-til-folk-samarbeidet og til urfolksprosjekter. Utenriksdepartementet tildeler også midler til Riddu Riddu-festivalen, Gáldu – Kompetansesenteret for urfolks rettigheter og Sametinget. Videre gis det støtte til prosjektsamarbeid med et fokus på urfolks situasjon i Asia, Samerådets internasjonale arbeid og delfinansiering til den første internasjonale konferanse om urfolks stedsnavn.

Kap. 1533 Sametinget

Post	Betegnelse	(i 1 000 kr)		
		Regnskap 2009	Saldert budsjett 2010	Forslag 2011
50	Sametinget	206 235	215 136	225 655
54	Avkastning av Samefolkets fond	4 613	4 650	3 593
	Sum kap. 1533	210 848	219 786	229 248

Allmenn omtale

Sametinget er etablert gjennom sameloven for å etterleve Grunnloven § 110a. Sametinget får årlige bevilgninger fra Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet, Kunnskapsdepartementet, Helse- og omsorgsdepartementet, Kulturdepartementet, Miljøverndepartementet, Landbruks- og matdepartementet og Utenriksdepartementet. For en nærmere omtale av bevilgninger til Sametinget vises det til publikasjonen *Bevilgninger til samiske formål i statsbudsjettet 2011*.

Sametinget fikk i 1999 unntak fra bruttobudsjetteringsprinsippet og får hele sin bevilgning fra Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet, Kunnskapsdepartementet, Kulturdepartementet og Miljøverndepartementet over 50-poster. Sametinget gis på denne måten et særlig selvstendig ansvar og frihet med hensyn til ressursdisponeringen.

Med forbehold om budsjettvedtaket i Stortinget, fordeler Sametinget bevilgningene fra de uli-

ke departementene i sitt plenumsmøte i november. Sametinget fordeler bevilgningene etter egne prioriteringer, men i tråd med Stortingets budsjettvedtak.

Rammene for Sametingets økonomiforvaltning fastsettes av Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet i departementets hovedinstruks for økonomiforvaltningen i Sametinget. Hovedinstruksen gjelder også for bevilgninger over andre departementers budsjett og for eventuelle inntekter fra annet hold. Instruksen er fastsatt med hjemmel i sameloven § 2-1, tredje ledd. I hovedinstruksen har departementet fastsatt at Økonomireglementet for staten og Bestemmelser om økonomistyring i staten også gjelder Sametinget. Departementet forutsetter imidlertid at økonomireglementet og bestemmelsene må anvendes på en måte som gir rom for Sametingets utøvelse av skjønn i sin egenskap som folkevalgt organ.

Mål for 2011

Sametinget har som folkevalgt organ en selvstendig myndighet og et selvstendig ansvar for sin politiske virksomhet. For en nærmere redegjørelse av Sametingets mål vises det derfor til Sametingets egne strategidokumenter og budsjettvedtak.

Budsjett 2011

Regjeringen foreslår at Sametinget bevilges 225,655 mill. kroner i 2011 over Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementets budsjett.

Sametinget har en svært viktig rolle i arbeidet for samisk språk. Bevilgningen til samiske språktiltak økes med til sammen 10 mill. kroner og Sametinget tilføres 3,5 mill. kroner av denne bevilgningen.

Sametinget har i samarbeid med Sámi Instituhtta/Nordisk Samisk Institutt og Statistisk sentralbyrå drevet et utviklingsprosjekt hvor målsettingen har vært å utarbeide samiskrelatert statistikk i Norge. Det er overført 350 000 kroner fra kap. 1500 Fornyings-, administrasjons og kirkedepartementet, post 21 Spesielle driftsutgifter til Sametinget til formålet.

Rapport 2009

Regjeringen legger hvert år fram en stortingsmelding om Sametingets virksomhet for Stortinget, hvor Sametingets årsmelding er tatt inn som et eget kapittel. I meldingen blir det også redegjort for aktuelle deler av regjeringens samepolitikk. Sametingets årsmelding 2009 utgjør kapittel 2 i Meld. St. 22 (2009–2010) *Sametingets virksomhet 2009*. Rapportering av Sametingets bruk av midler bevilget over statsbudsjettet er redegjort for i meldingen.

Kap. 4533 Sametinget

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2009	Saldert budsjett 2010	Forslag 2011
51	Avkastning av Samefolkets fond	4 613	4 650	3 593
	Sum kap. 4533	4 613	4 650	3 593

Jf. omtale under kap. 1533, post 54.

Post 54 Avkastning av Samefolkets fond

Under behandlingen av revidert nasjonalbudsjett for 2000 vedtok Stortinget 16. juni 2000 å bevilge 75 mill. kroner til et «Samefolkets fond». Avkastningen av fondet skal gå til ulike tiltak som vil styrke samiske språk og kultur og er en kollektiv erstatning for de skader og den uretten fornor-skingspolitikken har påført det samiske folk. Avkastningen av fondet er ikke en del av rammebevilgningen til Sametinget.

Vedtektene for fondet ble fastsatt ved kgl.res. 22. september 2006. Sametingets plenum er fondets styre. Den nærmere bruken av avkastningen fastsettes av Sametinget i de årlige budsjettvedtak.

Mål for 2011

Sametinget har vedtatt prioriteringer og satsingsområder for bruken av Samefolkets fond for perioden 2009–2013. Fondsmidlene skal for denne perioden prioritere språkutviklingstiltak, tradisjonell kunnskap og litteratur.

Budsjett 2011

Bevilgningen utgjør avkastningen av fondet for 2010. Årsaken til at avkastningen har gått ned fra 2010 til 2011 er at renten var fastsatt for en tiårs periode fra 1. juli 2000 til 30. juni 2010. Fra og med 1. juli 2010 er renten fastsatt etter gjeldende rentenivå på langsiktige statsobligasjoner. Rentenivået vil ligge fast for en periode på ti år.

Rapport 2009

Det vises til Meld. St. 22 (2009–2010) Om Sametingets virksomhet 2009 lagt fram i juni 2010, hvor Sametingets årsmelding 2009 er gjengitt i sin helhet.

Kap. 1534 Tilskudd til samiske formål

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2009	Saldert budsjett 2010	Forslag 2011
50	Samisk høgskole			2 800
51	Divvun			4 700
72	Samisk språk, informasjon m.m.	9 061	10 845	11 081
74	Dokumentasjon, formidling m.m.	1 357	1 400	1 443
	Sum kap. 1534	10 418	12 245	20 024

Post 50 Samisk høgskole (ny)**Allmenn omtale**

Faglig analysegruppe for samisk statistikk er opprettet på bakgrunn av prosedyrene for konsultasjoner mellom statlige myndigheter og Sametinget. Analysegruppen legger årlig fram en rapport til departementet og Sametinget.

Ordningen med Samiske veivisere har pågått siden 2004. Ordningen ble evaluert sommeren 2007. Evalueringen tegner et positivt bilde av ordningen, og viser at besøkene av veiviserne har vært lærerike både for lærere og elever. Lærerne mener at veiviserkonseptet fungerer godt til å fjerne fordommer og vrangforestillinger om samisk kultur. De fleste av elevene mener de har hatt utbytte av besøkene i form av økt kunnskap.

Mål 2011

Formålet med Faglig analysegruppe for samisk statistikk er å styrke faktagrunnlaget for vurderinger og beslutninger i konsultasjoner mellom statlige myndigheter og Sametinget. Gruppens rapport skal, så langt som mulig, gi oversikt over og analyse av situasjon og utviklingstrekk i det samiske samfunnet innen ulike samfunnsområder. Utarbeidelsen av rapporten skal ta utgangspunkt i foreliggende statistikk og/eller annen relevant data og informasjon fra evaluerings-, utrednings- og forskningsarbeid.

Målsetningen med ordningen Samiske veivisere er å gi samisk ungdom i oppgave å informere ikke-samisk ungdom om samisk språk, kultur og samfunnsliv.

Budsjett 2011

Samisk høgskole står ansvarlig for gjennomføring og drift av Faglig analysegruppe for samisk statis-

tikk og Samiske veivisere. Til formålet overføres det 900 000 kroner fra kap. 1500 Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet, post 21 og 1,9 mill. kroner fra kap. 1534 Tilskudd til samiske formål, post 72.

Rapport 2009

Det ble i 2009 tildelt 800 000 kroner til arbeidet til Faglig analysegruppe for samisk statistikk ved Samisk høgskole. Faglig analysegruppe la fram sin andre rapport 2. oktober 2009.

Det ble også bevilget 1,75 mill. kroner til ordningen Samiske veivisere, jf. omtale under kap. 1534, post 72.

Post 51 Divvun (ny)**Allmenn omtale**

Divvunprosjektet ble igangsatt i 2004. Prosjektet har blitt finansiert av Sametinget, Kunnskapsdepartementet og Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet.

Divvun har utviklet stavekontroll og korrektureprogram for nord- og lulesamisk. Programmet er gratis og kan lastes ned fra internett. Divvun jobber nå med å ferdigstille en stavekontroll for sørsamisk. Denne type språkteknologi er en forutsetning for at samiske språk skal kunne overleve som bruksspråk i dagens samfunn. Teknologien er språkuavhengig og kan derfor være et godt grunnlag for tilsvarende arbeid for andre minoritetsspråk.

Mål 2011

Det etableres en drifts- og utviklingsorganisasjon av Divvunprosjektet.

Budsjett 2011

Av den totale språksatsingen på 10 mill. kroner foreslås det bevilget 4,7 mill. kroner til etableringen av en drifts- og utviklingsorganisasjon rundt Divvun.

Rapport 2009

Jf. omtale under kap. 1534 Tilskudd til samiske formål, post 72 Samisk språk, informasjon m.m.

Post 72 Samisk språk, informasjon m.m.**Allmenn omtale**

Regjeringen ønsker at samisk språk skal kunne benyttes på alle samfunnsarenaer. Bevaring og styrking av samiske språk er av stor betydning for å verne og utvikle samisk kultur og livsform. Samisk språk er en av bærebjelkene i samisk kultur.

Mål 2011

Formålet med tilskuddsordningen er å styrke samiske språk ved å legge til rette for økt bruk av samisk i det offentlige rom, øke antallet samiske språkbrukere, øke mengden av offentlig informasjon gitt til samer på samisk, og å øke informasjonen om samiske forhold overfor befolkningen i Norge.

Budsjett 2011

Regjeringen foreslår en bevilgning på 11,081 mill. kroner under kap. 1534 Tilskudd til samiske formål, post 72 Samisk språk, informasjon m.m. Av den totale satsingen på 10 mill. kroner til samiske språksatsinger settes det av 1,8 mill. kroner til departementets oppfølging av Handlingsplan for samiske språk.

Samisk høgskole står ansvarlig for gjennomføring og drift av Samiske veivisere. Til formålet overføres det 1,9 mill. kroner til kap. 1534 Tilskudd til samiske formål, post 50 Samisk høgskole.

Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet vil over denne posten prioritere tiltak knyttet til handlingsplan for samiske språk. Departementet vil i 2011 fordele tilskuddsmidler etter søknad og nærmere vurdering til følgende aktører og til konkrete prosjekter:

- Samisk høgskole, Senter for samisk i opplæringen

- Universitetet i Tromsø
- Fylkesmannen i Nordland
- Nord-Trøndelag fylkeskommune
- Troms fylkeskommune
- Engerdal kommune
- Storfjord kommune
- Tana kommune
- Árran lulesamisk senter
- Gáldu – kompetansesenter for urfolks rettigheter
- Pitesamisk senter – Duoddará ráffe
- RiddoDuottarMuseat
- Østsamisk museum

Rapport 2009

Av en total bevilgning på 8 mill. kroner i 2009 til oppfølging av Handlingsplan for samiske språk ble det satt av 3 mill. kroner til departementets oppfølging av tiltak i planen.

Det ble satt av 1,75 mill. kroner til Samisk høgskoles drift av ordningen med Samiske veivisere, jf. omtale under kap.1534 Tilskudd til samiske formål, post 50 Samisk høgskole.

Østsamene er en liten gruppe, og østsamisk kultur i Norge er under sterkt press. Østsamisk museum ble tildelt midler til videreføringen av et forprosjekt om utvikling av østsamiske kultur- og språktiltak.

Árran Lulesamisk senter fikk tildelt midler til et forprosjekt hvor målet er å bevare, synliggjøre og revitalisere bruken av samiske stedsnavn i det pitesamiske området.

For å sikre et sørsamisk skoletilbud i Engerdal kommune har det siden 2007 vært tildelt 500 000 kroner til Elgå oppvekstsenter. Senteret ble også tildelt 350 000 kroner til utvikling av sørsamiske samfunnsfagstermer og et enkelt digitalt læremiddel i samfunnsfag på sørsamisk.

Andre språk- og informasjonstiltak som er finansiert over posten i 2009:

- Divvunprosjektet (jf. omtale under kap. 1534, post 51)
- Kompetansebasen for samisk språk og IT (samIT)
- Sørsamiske og lulesamiske språktiltak i regi av Fylkesmannen i Nordland
- Ungdomsinformasjon på samisk (Infonuorra) i regi av Nordland fylkeskommune
- Sørsamiske avissider
- Terminologiprojekter
- Tiltak for styrking av sørsamisk språk og kultur i regi av Nord-Trøndelag fylkeskommune

Post 74 Dokumentasjon, formidling m.m.

Allmenn omtale

Samisk tradisjonskunnskap er viktig for ivaretagelse og utvikling av samisk språk, kultur og næringstilpassing. Denne kunnskapen er et supplement til akademisk forskning, også med tanke på framtidig utvikling og innovasjon.

Mål 2011

Formålet med tilskuddsposten er å støtte tiltak som har til formål å innhente, systematisere og formidle samers tradisjonelle kunnskap i Norge.

Budsjett 2011

Midlene skal bl.a. benyttes til tiltak for å styrke arbeidet med kartlegging, dokumentasjon og videreføring av samers tradisjonelle kunnskap i

Norge. I 2011 forutsettes midlene i sin helhet tildelt Samisk høyskole, som har utviklet pilotprosjektet *Árbediethu – kartlegging, bevaring og bruk av samisk tradisjonell kunnskap*. Det vil i videreutviklingen av prosjektet bli vurdert en sterkere vektlegging av det nordiske allsamiske perspektivet. Målet er et grenseoverskridende kunnskapsprogram for samisk tradisjonskunnskap i de nordiske landene.

Rapport 2009

Det ble i 2009 tildelt 1,357 mill. kroner til Samisk høyskoles pilotprosjekt *Árbediethu – kartlegging, bevaring og bruk av samisk tradisjonell kunnskap*. Prosjektet startet opp høsten 2008 og er planlagt å gå over tre år. Sametinget, Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet og Miljøverndepartementet vil følge prosjektet sammen med relevante faginstanser.

Kap. 1535 Gáldu – Kompetansesenteret for urfolks rettigheter

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2009	Saldert budsjett 2010	Forslag 2011
01	Driftsutgifter	6 855	3 049	3 151
45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	139		
	Sum kap. 1535	6 994	3 049	3 151

Allmenn omtale

Gáldu – Kompetansesenteret for urfolks rettigheter er et forvaltningsorgan med særskilte fullmakter.

Etableringen av Gáldu var et tiltak i *Handlingsplan for menneskerettigheter*, jf. St.meld. nr. 21 (1999–2000). Senteret kom i virksomhet i 2002. Målsettingen med senteret er å øke kunnskapen om og forståelsen for samiske rettigheter og urfolksrettigheter. Senteret skal samle inn, systematisere og formidle relevant informasjon om urfolks rettigheter. Ifølge vedtektene skal senteret primært tilrettelegge og formidle informasjon overfor aktuelle målgrupper i Norge, men det kan også tilrettelegge og formidle informasjon overfor aktuelle målgrupper i andre land, i den grad kapasiteten tillater det. I handlingsplanen for menneskerettigheter gikk det fram at hensikten med å legge et kompetansesenter til Nord-Norge var å

øke kunnskapen om urfolks menneskerettigheter i landsdelen og i landet for øvrig.

Styret er senterets øverste organ og har iht. vedtektene ansvaret for faglig utvikling, ressursbruk og prioriteringer, samt utarbeide strategier for senterets virksomhet.

Det er nå nærmere 10 år siden Gáldu ble etablert, og departementet tar sikte på å iverksette en evaluering av senteret i løpet av 2011.

Mål 2011

Gáldu er en faglig selvstendig institusjon som, innenfor de rammer som departementet fastsetter, vedtar egne mål og resultatkrav.

Budsjett 2011

Post 01 Driftsutgifter

Bevilgningen skal dekke driften av Gáldu.

I tillegg til bevilgningen over Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementets budsjett vil det tildeles tilskudd til senterets virksomhet over Utenriksdepartementets budsjett, kap. 163, post 72 Menneskerettigheter.

Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet har i samarbeid med Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet og Sametinget blitt enige om at Gáldu tildeles midler til opprettelsen av en stilling ved senteret som bl.a. skal arbeide med likestilling og antidiskriminering. I formidlingen av informasjon og dokumentasjon skal samiske språk ivaretas. Stillingen vil være et prøvprosjekt med tre års varighet. Prosjektet startet opp i 2010 og avsluttes med en evaluering i 2012.

Rapport 2009

Gáldu benytter seg av digitale informasjonsverktøy i sitt formidlingsarbeid og har videreført sitt arbeid med å utvikle sin nettportal. Det var en sterk økning i bruken av nettportalen frem til 2008, hvor antallet søketreff økte fra om lag 1,6 millioner i 2006 til om lag 7,4 millioner i 2008. Det har holdt seg på samme høye nivå for søkertreff i 2009, mens det har vært en sterk økning fra 2008 til 2009 i unike besøk eller brukere.

Gáldu har også publisert flere nummer av skriftserien Gáldu Čála – Tidsskrift for urfolks rettigheter. I Gáldu Čála tas det opp aktuelle temaer og relevante problemstillinger om samers og andre urfolks rettigheter. Skriftserien benyttes som pensumslitteratur og referanselitteratur av studenter og forskere som skriver om urfolks rettigheter.

Gáldu har i 2009 startet arbeidet med å oppdatere en informasjonspakke om samiske forhold, som er kostnadsberegnet til totalt om lag 2,5 mill. kroner. Arbeidet skal gå over 3 år. Arbeids- og inkluderingsdepartementet bidro med finansieringen av arbeidet i 2009.

Gáldu har igangsatt et prosjekt om samisk selvbestemmelse (gjennomføring og innhold). Første fase av prosjektet ble igangsatt i 2009 da det ble gjennomført tre seminarer knyttet til utdanning, forskning og kultur. Det ble over Arbeids- og inkluderingsdepartementet tildelt 500 000 kroner til prosjektet.

Utenriksdepartementet tildelte 1,5 mill. kroner til driften av Gáldu i 2008 og 2009 over kap. 163 Nødhjelp, humanitær bistand og menneskerettigheter, post 71 Humanitær bistand og menneskerettigheter.

Kap. 4535 Gáldu – kompetansesenteret for urfolks rettigheter

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2009	Saldert budsjett 2010	Forslag 2011
02	Diverse inntekter	3 884		
18	Refusjon av sykepenges	3		
	Sum kap. 4535	3 887		

Post 02 Diverse inntekter

Regnskap 2009 omfatter bl.a. bevilgningen fra Utenriksdepartementet, jf. omtale under kap. 1535.

Inntektskapitelet omfatter også eventuell ekstern finansiering av prosjekter i regi av Gáldu. Det vises til forslag til romertallsvedtak II med forslag til merinntektsfullmakt.

Kap. 1536 Internasjonalt reindriftssenter

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2009	Saldert budsjett 2010	Forslag 2011
01	Driftsutgifter	5 889	3 435	3 541
	Sum kap. 1536	5 889	3 435	3 541

Allmenn omtale

Internasjonalt reindriftssenter i Kautokeino er et forvaltningsorgan med særskilte fullmakter. Senteret ble opprettet i 2005 for å styrke det internasjonale samarbeidet om reindrift. Det er lagt vekt på at reindriftsfolk og deres organisasjoner skal ha et nært forhold til senteret, og det skal drives i samråd med Verdensforbundet for reindriftsfolk. Senteret skal medvirke til å formidle og utveksle informasjon og få i stand faglig samarbeid mellom reindriftsfolk i arktiske områder. Arbeidet skal være rettet mot næringsutøvere, offentlige myndigheter, forskningsmiljø og andre fagmiljø, samt internasjonale organisasjoner og samarbeidsorgan.

Styret er senterets øverste organ, og har iht. vedtektene ansvaret for faglig utvikling, ressursbruk og prioriteringer, samt å utarbeide strategier for senterets virksomhet. Styresammensetningen gjenspeiler eksisterende grenseoverskridende reindriftssamarbeid, med representanter fra Russland, Sverige, Finland og Norge. Vedtektene har blitt oppdatert i 2010.

Senteret fyller en viktig funksjon i det sirkumpolare reindriftssamarbeidet og ivaretar både faglige behov og koordineringsbehov hos senterets målgrupper.

Senteret har siden etableringen innledet samarbeid med en rekke institusjoner, organisasjoner og andre aktører i de arktiske områdene med tanke på nettverksbygging og faglig utveksling, bl.a. er det gjennomført møter og faglig utveksling med reindriftsorganisasjoner, offentlige reindriftsmyndigheter og faginstitutioner i Russland, Kina, Alaska og i de nordiske landene.

Mål 2011

Internasjonalt reindriftssenter er en faglig selvstendig institusjon som, innenfor de rammer som departementet fastsetter, vedtar egne mål og resultatkrav.

Budsjett 2011

Post 01 Driftsutgifter

Foreslått bevilgning skal dekke driften av Internasjonal reindriftssenter i 2011.

Rapport 2009

Senterets samarbeid med andre institusjoner og organisasjoner er videreutviklet i 2009. Senteret hadde en sentral rolle i gjennomføringen av den fjerde verdenskongressen for reindriftsfolk som ble avholdt i Kautokeino våren 2009. Kongressen samlet delegater og mandater fra 28 reindriftsregioner rundt hele det sirkumpolare området innenfor ni nasjonalstater.

Senteret har initiert og igangsatt en rekke prosjekter som vil ha betydning for senterets virksomhet framover. Av de prosjekter som er prioritert framheves særlig informasjonsdelen i EALÁT-prosjektene hvor det i 2009 også er blitt utgitt en egen publikasjon. Prosjektene er initiert av senteret og Association of World Reindeer Herders (WRH) og fokuserer på reindriftens tradisjonskunnskap og tilpasningsevne til bl.a. klimendringer.

Kap. 4536 Internasjonalt reindriftssenter

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2009	Saldert budsjett 2010	Forslag 2011
02	Diverse inntekter	2 594		
	Sum kap. 4536	2 594		

Post 02 Diverse inntekter

Inntektsposten gjelder eksterne finansieringer av prosjekter i regi av Internasjonalt reindriftssenter.

Det vises til forslag til romertallsvedtak II med forslag til merinntektsfullmakt.

Progárammaoassi 01.33 Sámi ulbmilat

Progárammaoassi 01.33 golut juhkkovuvvon kapihttaliid mielde

(1 000 kr mielde)

Kap.	Namahus	2010			Proseanta rievdatus 10/11
		2009 rehketdoallu	dássejuvvon bušeahtta	2011 Árvalus	
1533	Sámediggi	210 848	219 786	229 248	4,3
1534	Doarjja sámi ulbmiliidda	10 418	12 245	20 024	63,5
1535	Gáldu – Álgoálbmotvuoigatvuodaid gelbbolašvuodaguovddáš	6 994	3 049	3 151	3,3
1536	Riikkaidgaskasaš boazodoalloguovddáš	5 889	3 435	3 541	3,1
Submi oassi 01.33		234 149	238 515	255 964	7,3

Progárammaoassi 01.33 dietnasat juhkkovuvvon kapihttaliid mielde

(1 000 kr mielde)

Kap.	Namahus	2010			Proseanta rievdatus 10/11
		2009 rehketdoallu	dássejuvvon bušeahtta	2011 evttohus	
4533	Sámediggi	4 613	4 650	3 593	-22,7
4535	Gáldu – Álgoálbmotvuoigatvuodaid gelbbolašvuodaguovddáš	3 887			
4536	Riikkaidgaskasaš boazodoalloguovddáš	2 594			
Submi oassi 01.33		11 094	4 650	3 593	-22,7

Oppalaš máinnašeapmi

Stáhta sámpolitiikka lea Odasmahttin-, hálddahus- ja girkodepartemeantas alit bálldalastin-ovddasvástáduš. Fágadepartemeanttain lea ovddasvástáduš vuolggahit ja čadahit sámpolitiikka iežaset surgiin.

Vuoddolága § 110a ja sámeláhka lea ráđdehusa sámpolitiikka nátionála riektivuoddu. Ráđdehusa sámpolitiikka politihkalaš vuoddu ovdanboahhtá St.died. nr. 28 (2007–2008) *Sámpolitiikka*. Dieđáhus govdatit máinnaša ráđdehusa

iešgudetge surgiid mihttomeriid, e.e. dearvvašvuoda, sámi mánáid ja nuoraid bajásšaddaneavttuid, dutkama, kulturgazaldagaid ja ealahusovdáneami.

Ráđdehus atná vuoddu ahte Norgga stáhta álgoálggus lea sajáiduvvon guovtti álbmoga eatnamiidda, sámiid ja dážaid, ja ahte goappaš álbmogiin leat seamma rievttit ja gáibádušat beassat ovdanahhtit kultuvrraset ja gielaset. Sámpolitiikka galgá bálvalit sámi álbmoga, nu ahte sámi gielas, kultuvrras ja servodateallimis lea oadjebas boahhteáigi Norggas.

ILO-konvenšuvdna nr. 169 eamiálbmogiid ja čearddalaš álbmogiid hárrái iešmearrideaddji riikkain mearrida ahte ráđdehusas lea geatnegasvuohta ráđđádallat sápmelaččaiguin áššiin mat njuolga sáhttet sin dili váikkuhit.

Sámediggi lea ásahuvvon sámelága bakte ollašuttimis Vuodđolága § 110a. Álbmotválljen ásahussan lea Sámedikkis stuora friddjavuohta. Dat ii leat dábalaš ossodahkan iige ráđdehusa vuollásaš ásahussan, ja ráđdehus danin ii ovddasvástit Sámediggi politihkalaš doaimma iige mearrádusaid maid Sámediggi politihkalaš ásahussan dahká. Ráđdehusas lea goittot konstitušuvnnalaš ovddasvástádus stáhtabušehta juolludemiid ektui.

Riikkaidgaskasaš boazodoalloguovddáš ja Gáldu – Álgoálbmotvuoigatvuođaid gelbbolašvuođaguovddáš leat hálddašanasahusat main leat earenoamáš fápmudusat, ja goappásge leat sierra stivrrat. Stivrrat ovddasvástidit guovddážiid doaimmaid daid rámmaid siskkobealde maid departemeanta mearrida, ja ovddasvástidit earret eará fágalaš ovdáneami, resursaanu ja vuoruhemiid. Go lea sáhka guovddážiid hálddašan- ja ekonomijjaššiin, lea Odasmahttin-, hálddahus- ja girkodepartemeanta bajitdási departemeantan.

Hástalusat, ovdánan dovdomearkkat ja árvodásit

Sámepolitihkka vuodđu leat árvvut nugomat vanhurskkisvuohta ja searvevuohta, ealli álbmotstivren, nanaguoddevaš ovdáneapmi, sosiála ja servodatcuiggodeaddji oasálastin ja humanisttalaš árvvut ja jurdagat.

Vuoigatvuođaovdáneapmi, ásahushuksen ja formaliserejuvvon gulahallan gaskal eiseválddiid ja sápmelaččaid leat leamašan guovddážiis sámepolitihkas. Nannemis sámi giela, kultuvrra, ealáhusaid ja servodateallima de leat dan vástet mearriduvvon lágat ja njuolggadusat. Earenoamáš dehálaš lea finnmárkoláhka ja ráđđádallansoahpamuš gaskal Sámedikki ja stáhtalaš eiseválddiid. Ráđdehus áigu čuovvolit ovddit ja dálá vuoigatvuođačielggademiid ja ortnegiid, earret eará plánat movt čuovvolit sámi vuoigatvuođalávdegotti II ja Riddoguolástanlávdegotti, ja čuovvovaš bargu Davviriikkaid sámekonvenšuvnnain.

Ráđdehus áigu dáhkidit Sámediggái duohta vejolašvuođa váikkuhit daid surggiin mat leat dehálačča sámi kultuvrra ja giela ovdáneapmái. Sámedikki vuodđudeami rájes lea Sámediggi nannen sajádagastis, earret eará Sámedikki ja stáhta

eiseválddiid gaskasaš ráđđádallanvuogádaga bakte.

Mánnga sámi ásahusa lea ásahuvvon, nugomat kulturviesut ja giellaguovddážit mat leat dehálaš sámi guovddážit. Huksemis sámi ásahusaid báikegottiin sihke duodašta ja oainnusindahká sámivuoda. Dađistaga eanet mánat bajásšaddet diehtelas sámi gullelašvuođain. Almmolaš ipmárdus ja dihtomiella sámiid ja sámivuoda birra Norggas lea buorranan. Sámi kultuvra lea šaddan oassin Norgga almmolaš kulturgovastagas.

Sámepolitihka vuodđun ovddasgavlui galget leat mearriduvvon institušuvnnalaš ja rievttalaš rámmat. Politihka hábmemis ovddasgavlui de earenoamážiid deattuhat «árgabeapolitihka», sámi beroštumit galget praktihkalaččat integrerejuvot politihkahábmemis ja doaimmain buot servodatsurggiin ja hálddašandásiin.

Odasmahttin-, hálddahus- ja girkodepartemeanta áigu bidjat sámi geavaheddiid deaivvadeami almmolaš hálddahusain ja bálvalusfálu politihkalaš digaštallamii ja meannudeapmái. Sámi ja sámegiela geavaheddiid beroštumit galget nu guhkas go vejolaš integrerejuvot ja leat oassin dábalaš almmolaš bálvalusfálaldagas. Dát mearkkaša ahte ortnegat mat gusket sihke sámii- de ja muđui álbmogii, berrejit vuhtiiváldojuvvot dábalaš čálgoortnegiid ja hálddahusortnegiid bakte.

Dađistaga leat eanet almmolaš ásahusat heivehan doaimmaset sámegiela geavaheddiide ja muđui sámi álbmogii. Iskkadeapmi duodašta dat tetge ahte sámi giella- ja kulturgelbbolašvuohta almmolaš ásahusain lea váilevaš.

Oppanassiige eai leat beare galle oahppi geain lea sámegiella fágasuorggis. 2007–2008 skuvlajagis ledje sullii 2500 oahppi. Sámi logut muitalit 2 čujuha ahte 2006 gitta 2009 rádjai ohppiidlohku geain vuodokuvllas lei sámegiella nubbingiellan sakka njejai.

Sámegiela lea vártnuhis dilis mánngga guovlluin. UNESCO rukses uhkiduvvon gielaidda listtus de davvisámegiella šláddjejuvvo uhkiduvvon giellan, ja lulli- ja julevsámegiela ges leat šláddjejuvvon duohta uhkiduvvon giellan. Uhkiduvvon giellan adnojuvvo dat giella man sámegiela mánáidlohku njiedjá, ja duohta uhkiduvvon giellan ges dat giella man measta dušše rávisolbmot hupmet.

Kulturdepartemeanta lea giellapolitihkalaš ovddasvástideaddji fágadepartemeanta, geas lea bajitdási ja surggiid gaskasaš ovddasvástádus hábmet, dulkot ja ovddidit giellapolitihkalaš áigumušaid Norggas. Odasmahttin-, hálddahus- ja girkodepartemeantas lea váldoovddasvástádus hálddašeamis sámelága giellanjuolggadusaid ja

ovttastahttimis ráđđehusa barggu Eurohpálaš guovlo- dahje unnilohkogielaide giellasoahpamušain (unnitlohkogielaide soahpamuš). Maiddái Máhtto-departemeantas, oahpahussuorggi ovddasvástideaddjin, lea dehálaš ovddasvástádus sámegeiela ektui.

Sámedikkis lea guovddáš sajádat sámi gielai- guin bargamis, ja lea ovddasvástádus bargat suod- jaleames ja ahtanuššamis sámi gielaid Norggas, vrd. sámelága § 3-12. Stáhta lea ovddasvástádus láhččet dárbbášlaš rámmaevttuid vai sámi gielaid sahhtá suodjalit ja ovdánahttit.

Buot almmolaš doaimmain lea iežaset doaim- masuorggi siskko-bealde ovddasvástádus áimmahuššat sámegeielat geavaheddjiid, suorge- ovddasvástádusprinsihpa mielde. Maiddái suoh- kaniin ja fylkkasuohkaniin lea guovddáš doaimma sámi gielaid ovdánahttimis.

Ráđđehusa *Sámegeielaid doaimmaplána*, mii ovddiduvvui 2009:s, láhččojuvvo govdadit ja gu- hkitáiggi ángiruššan sihke surggiid ja hálldašandásiid gaskkas. Odasmahttin-, hállda- hus- ja girkodepartemeanta áigu jahkásaččat alm- muhit dieđuid Sámegeielaid doaimmaplána doaim- maid árvodási birra. Dán proposišuvnnas lea plá- na birra oanehis čoaikkáigeassu Oassi III Dieđáhusat vuolde. Diehtočálus *Sámegeielaid do- aibmaplána – 2010 árvodási ja 2011 ángiruššan* almmuhuvvo 2010 čavčča.

Rudat sámi dutkamii, nu movt muđui dutkanruđat ge, juhkkuojuvvot njuolga universite- ahtaide ja allaskuvllaide, ja maiddái Norgga dutkanrádi sámi dutkanprográmmii. Dutkanrádi maiddái ruhtada sámi dutkama ja álgoálbmotdut- kama iežas eará dutkansurggiid bakte.

Norgga dutkanrádi sámi prográmma II miht- tomearrin lea e.e. rekruhttet ja ovdánahttit gelbbolašvuoda, ja maiddái gaskkustit dutkanboh- tosiid sápmelaččaide, dárogillii ja sámegeillii. Máht- todepartemeanta ja Odasmahttin-, hállddahu- ja girkodepartemeanta ruhtada prográmma, vrd. máinnašepmi kap. 1500, poasta 22 vuolde.

Mihttomearit ja ulbmilat

Sámi gielat

Sámegeielaid doaimmaplána váldoulbmilin lea láhččet buori boahhteáiggi sámegeielaide Norggas – davvisámegeiela, julevsámegeiela ja lullisámegeiela. Okta dehálaš mihttomeriin lea oáččuhit eanet sámi giellageavaheddjiid. Doaimmaplána váldo- deaddu lea nannet ángiruššama sámi gielaid ovddas iešgudetge servodatsurggiin, earenoamá- žiid oahpa ja oahpahussurggiin, almmolaš bálva-

lus- ja fuolahusfálus, ja atnimis ja oainnusindahka- mis sámegeiela almmolaš oktavuodain.

2011:s Odasmahttin-, hállddahu- ja girkode- partemeanta lasiha juolludeami sámegeiela ángiruššamii velá 10 milj. ruvnnuin. Dát mearkkaša ahte juolludeapmi sámegeiela ángiruššamii manimus golbma jagi lea lassánan oktiibuot 23 milj. ruvnnuin.

Sámediggi lea 2004 rájes čadahan *Divvun* prošeavtta. Prošeavtta lea Sámediggi, Máhtto- departemeanta ja Odasmahttin-, hállddahu- ja girko- departemeanta ruhtadan. *Divvun* lea ovdánahttan čállindárkkistanprográmma davvi- ja julevsáme- geielaide. Prográmma lea nuvtá man sahhtá viežžat internehtas. *Divvun* bargá dál gárvvisteames dárkkistanprográmma lullisámegeilli. Dán lágan gi- ellateknologijja lea eaktun vai sámegeiella gálgá ceavzit atnugiellan. Teknologijja ii leat čadnon guđege gillii ja sahhtá leat buorre vuodduin vásti- deaddji bargui eará unnitlohkogielaiguin. Ráđđehus árvala ráddjet 4,7 milj. ruvno ásaht doaimma ja ovdánahttinorganisašuvnna mii čadno *Divvun*prošeavtta čuovvoleapmái, vrd. kap. 1534, poasta 51.

Sámedikki rolla lea dehálaš sámegeiela barggu oktavuodas. Danin ráđđehus árvala ahte Sámediggái juolluduvvo 3,5 milj. ruvno 10 milj. ruvno sturrosás lassáneamis 2011:s, vrd. kap. 50, poasta 50.

Odasmahttin-, hállddahu- ja girkodeparteme- anta bargá láhččomis vejolašvuoda geavahit sáme- geiela DGT-oktavuodas, ja ahte buot almmolaš re- gistariidda galgá leat vejolašvuotta čállit sámegei- lat bustámaid riektá, ja ahte dieđuid lonohallan re- gistariid gaskkas galgá doaimmat. Oassin dán barggus de lea ráđđehus mearridan moanat geat- negahtton DGT-standárddaid stáhtii.

Departemeantaid bálvalusguovddázis lea ása- huvvon bistevas sámegeielat jorgalanbálvalus buot sámegeielaide, vrd. kap. 1520.

Buorre deaivvadeapmi almmolaš ásahusaiguin

St.dieđáhusas nr. 28 (2007–2008) *Sámepolitihkka* lea dovddahuvvon ahte fuomášupmi galgá lágiduv- vot dasa movt sámepolitihkalaš mihttomearit ja ásahuvvon vuoigatvuodat praktihkalaččat oidnojit čálgostáhta ortnegiin ja fáladagain. Lea dehálaš iskat daid doaimmaid mat leat stáhta hálldašemi, stivrema ja dárkkisteami vuolde.

Nordlándda fylkkamánni lea mángga jagi do- aimma vuodul háhkan dehálaš vásáhusaid das movt ámmát lea bagadallan suohkaniid main leat sámegeielat geavaheaddjit. Odasmahttin-, hállda- hus- ja girkodepartemeanta áigu ovttasráđiid Nordlándda fylkkamánniin ovdaprošeavtta man

bakte govvida ámmáha sámi čuolbmabeliid čuovvoleami.

KS, Sámediggi ja Odasmahttin-, hálddahus- ja girkodepartemeanta leat vuolggahan ovttasbargu man mihttomearrin earret eará lea kártet suohkansuorggi hástalusaid go fáallet dásseárvosaš fáladagaid sámi álbmogii. Dát bargu lea dehálaš govvideames dili suohkaniin.

Buorre kvalitehta bálvalusfálu eaktuda ahte gávdnojit bargit geain lea sámegielat ja kultuvrralaš gelbbolašvuota. Danin lea dehálaš álggahit doaibmabijuid mat nannejit rekrutterema sámi alit oahpahussii. Dalle go Stuorradiggi meannudii 2009 odastuvvon nátionálabušehta juolluduvvui ruhta 30 oahpposajiide daid ásahusaide mat fáallet sámegiela/kvenagiela deavdda- ja joatkaohpu.

2009:s álggahuvvui ordnet man bakte sii geat čadahedje vissis oahpaheaddjiohpu realfágasuorggis dahje giellasuorggis sáhttet vuolidit oahppoloana. 2010:s ortnet viiddiduvvui ja fáttmasta sámi oahpaheaddjiohpuid jna., vrd. Máhttodepartemeanta Prop. 1 S (2009–2010). Ulbmil lea movtti-dahttit eanet váldit sámi oahpaheaddjiohpu dahje háhket sámegielgelbbolašvuoda oassin oahpaheaddjiohppui.

Bušeahhta-árvalus S. nr. 12 (2008–2009) bivddi girko-, oahpahuš- ja dutkanlávdegoddi eanetlohku Máhttodepartemeanta árvvoštallat gozihit movt sámi ohppiid vuoigatvuodát vuhtiiváldojit, dákko bakte leatgo oahpponeavvut olámmuttos. 2009:s Oahpahušdirektoráhtta lea ovdagoziheami bakte iskan sámi ohppiid vuoigatvuodaid oahpahušlága mielde, vrd. oassi III *Sámi gielaid doaibmaplána* čoahkkáigeasuin.

Norgga girku sámi girkoallin ovdánahttojuvvo iešádejemii ja sámi árbevieruid mielde. Sámi girkomiellahtut galget vásihit ahte girku doaibma ja sárdnideapmi lea miellagiddevaš. Lea maiddá mihttomearrin ahte sámi árbevierut ja kulturelementat galget leat riggodahkan Norgga girku oppalaččat. Juolludeamit sámi girkoallimii máinnašuvvojit lagabui prográmmašlájá 01.90 Norgga girku vuolde.

Sámiid oassálastinvuoigatvuota

Bargovuogit movt ráddádallamat gaskal stáhta eiseválddiid ja Sámedikki galget čadahuvvot, mearriduvvon 2005 miessemánu, geatnegahttet ráddehusa, departemeantaid, direktoráhtaid ja eará stáhtalaš doaimmaid ráddádallat Sámedikkiin ja vejolaš eará sámi beroštumiiguin go árvvoštallet mearridit lágaid dahje doaibmabijuid mat njuolgut sáhttet váikkuhit sámiid beroštumiide.

Vásáhusat čájehit ahte ráddádallama bargovuogit buoridit gaskavuodaid gaskal Sámedikki ja dan stáhta eiseválddiid gii ráddádallá Sámedikkiin. Bargovuogit leat maiddá vuolggahan jeavddalaš gaskavuoda gaskal stáhta eiseválddiid ja Sámedikki ja čiekŋudan eanet máhtu ja ipmárdusa sámi dilálašvuodaid birra stáhtahálddahussii. Seammas duodaštit vásáhusat ahte ain leat hástalusat dan ektui movt ráddádallanbargovuogit doaimmahuvvojit. Odasmahttin-, hálddahus- ja girkodepartemeanta ja Sámediggi leabba ovttamielaláča das ahte dán čuolbmabeali berre geahčadit.

Odasmahttin-, hálddahus- ja girkodepartemeanta lea álggahan čielggadanbarggu man ulbmilin lea odasmahttit sámelága, e.e. vai čielggasmahtta Sámedikki earenoamáš ja friddja sajádaga.

Odasmahttin-, hálddahus- ja girkodepartemeanta ja Sámediggi gulahallet barggu birra mas lea sáhka ásaheames odđa bušeahhtavugiid gaskal ráddehusa ja Sámedikki.

Ollislašvuodát ja ovttasusat sámeapolitiikkaš nátionála ja riikkaidgaskasaš dásis

Bargamis sámi ja sámeaguoskevaš gažaldagaiguin čadahuvvo ráddehusa dievaslaš sámeapolitiikka mihttomeari mielde, nu ahte sápmelaččat Sámedikki, sámi ásahusaide ja organisašuvnnaid bakte servet ja leat mielde váikkuheames mearrádusaid.

Álgoálbmotbealli lea okta ráddehusa čieža ángiruššansurggiin davviguovllu ángiruššamis, vrd. *Odđa huksengeadggit davvin*. Davviguovlo-áŋgiruššama mielde galgá láchčojuvvot vejolašvuota álgoálbmogiidda searvat doaimmaid ja ávkkástallat daid vejolašvuodaid maid boahitevaš ovdáneapmi dagaha.

Ráddehusa davviguovloáŋgiruššamis lea álbmogiid gaskasaš ovttasbargu ja kultuvra dehálaš. Kulturdepartemeanta ovddidii 2009 čakčamánu *Vejolašvuodaid riikaoassi – Davviguovlluid kultuvra doaibmaplána*. Dat lea golmma oasis, ja sisttisdoallá doaibmabijuid mat gullet kultureallimii Davvi-Norggas, doaibmabijut kultuvrralaš ovttasbargamii Ruoššain ja doaibmabijut eará riikkaidgaskasaš kulturovttasbargu rájaid rastá. Sámi ja álgoálbmotkultuvra leat lunddolaš oasis buot golmma dásiin.

Norgga-Ruošša kulturovttasbarggu lea sámi kultuvra/álgoálbmotkultuvra okta vída fáddásurggiin mat namuhuvvojit earenoamážiid golmma ja gi kulturovttasbarganprográmmas Ruoššain 2010 gitta 2012 rádjai.

Ovdánahttimis dievaslaš sámeapolitiikka de lea dehálaš sámi gažaldagaid oaidnit oktasá

davviriikkalaš perspektiivvas go ovdánahtta ja ása-ha oktasaš doaibmabijuid ja ovttasbarggu riikkarájaid rastá. Ráddehusat ja Sámedikkít Suomas, Norggas ja Ruotas jotket bargu davviriikkaid sámekonvenšuvnnain. Dál olles leahtuin barget evttohusain mii sáhtašii leat šiehtadallandagus.

Juolludeamit eará departemeanttaid bušeahtaid bakte

Dievaslaččat govviduvvojit departemeanttaid juolludeamit sámi ulbmiliidda sierra mildosis mii čuovvu stáhtabušeahta, vrd. *juolludeamit sámi ulbmiliidda 2011 stáhtabušeahtas*.

Máhtodepartemeanta

Sámediggái juolluduvvojit ruđat sámi mánáidgárdeulbmiliidda, vrd. kap. 231 mánáidgárddit, poasta 50 Doarjja sámi mánáidgárdefálaldagaide. Ruđat geavahuvvojit doarjjan sámi mánáidgárddiide, doarjjan gielladoaibmabijuide dáža mánáidgárddiin gos leat sámi mánát ja diehtujuohkin-, neavvun- ja ovdánahttinbargguide. Máhtodepartemeanta evttoha joatkit juolludeami 2011 seamma dásis go 2010.

Sámediggái juolluduvvojit maiddá ruđat oahpahasulbmiliidda, vrd. kap. 223 Sámediggái, poasta 50 Doarjja Sámediggái. Ruđat galget earret eará geavahuvvot ovdánahttit ja buvttadit sámi oahppo-neavvuid sámi ohppiide.

Máhtodepartemeanta bušeahta bakte juolluduvvojit maiddá ruđat skuvlla ja internáhtadoibmii Gaska-Norgga sámeskuvllas, Árbordes, Sámi joatkkaskuvllas Kárášjogas, Sámi joatkkaskuvllas ja boazodoalloskuvllas Guovdageainnus, ja oahpahussii ja internáhta doibmii sámeskuvllain Snoasa ja Málátvuomi suohkaniin. Juolludeami ulbmiliin lea bisuhit ja viidáset ovdánahttit sámi identitehta, giela ja kultuvrra.

Maiddá juolluduvvo doarjja sámegeielat oahpahussii vuoddoskuvlla ohppiide, vrd. kap. 225 Doaibmabijut vuoddooahpahasas, poasta 63 Doarjja sámegeillii vuoddooahpahasas. Doarjjaortnega ulbmil lea ruhtadit suohkanlaš, fylkkasuohkanlaš ja priváhta skuvllaid sámegeielat oahpahasas oahpahaslága §§ 6-2 ja 6-3 mielde. Maiddá miedihuvvo doarjja suohkaniidda geat háliidit nannet vuoddoskuvlla oahpaheddjiid sámegeielat gelbbolašvuoda.

Oktiibuot evttohuvo 2011:s ráddjejuvvot sullii 196 milj. ruvdno sámi ulbmiliidda vuoddooahpahasas.

Sámi lohanguovddáži juolluduvvui 2 milj. ruvdno Máhtodepartemeanta bušeahta bakte ja 1 milj. ruvdno Odasmahttin-, hálddahus- ja girkode-

partemeanta bušeahta vai guovddáš jotkojuvvo prošeaktadásis 2010:s. Juolludeapmi árvaluvvo joatkašuvvot 2011:s. Lassin dasa juolluduvvojit maiddá ruđat sámi ovdánahttindoaimmaide, earret eará viidáset ovdánahttimis gáiddusoahpahasas ja sámegeielat gelbbolašvuodaovdáneami.

Sámi allaskuvla oáčui 2009 ja 2010 ruđaid stáhtabušeahta bakte álggahit ja doaimmahit World Indigenous Nations Higher Education Consortium (WINHEC) váldokantuvrra. Ruđat evttohuvojit maiddá juolluduvvot 2011:s.

Máhtodepartemeanta 2010:s lea nammadan bargojoavkku mii galgá čielggadit movt dutkan ja alit oahpahas sáhtta váikkuhit sámi servodaga ovdáneami. Čielggadeapmi galgá dán árvoštallat govdadit guovlulaš, nátionála ja riikkaidgaskasaš perspektiivvas. Jagi 2010:s lea juolluduvvon 625 000 ruvdno dán ulbmiliin kap. 281 poasta 01 ja kap. 287 poasta 21 bakte, ja seamma kapihttaliid bakte lea 2011:s ráddjejuvvon 875 000 ruvdno.

Kulturdepartemeanta

2011 árvala Kulturdepartemeanta juolludit 67,4 milj. ruvdno kulturulbmiliidda Sámedikki vuolde kap. 330 Dábálaš kulturulbmilat, poasta 53 Sámediggi bakte. Juolludeapmi galgá gokčat doarjagiid sámi musihkkafestiválaide, sámi dáiddastipendii ja stipeandalávdegottebuhtadasaide, čájáhusbuhtadassan sámi dáiddaásahusaide, Beaviváš Sámi Našunálateáhterii, báikenamma-nevvohakkii ja sámi giellalága čuovvleapmái, Sámedikki bibliotekii, johtti bibliotekabálvalussii, Nuortanástái ja sámi dávvirvuorkkáide. Lea Sámedikki ovddasvástádus vuoruhit sámi kultursuorggi dan rámma ektui mii lea sin háldui biddjon. 2006 – 2011 áigodagas lea juolludeapmi dán poastta bakte lassanan 35 milj. ruvnnuin.

Doarjja sámi aviissaide juolluduvvo kap. 335 Preassadoarjja, poasta 75 Doarjja sámi aviissaide. Poasta bakte juolluduvvo doarjja sámi aviissaid buvttadeapmái ja doarjja julevsámegeielat ja lullisámegeielat áviisasiidduid buvttadeapmái. Doarjjaortnega hálddaša Mediabearráigeahču. Lassin dasa makkár mearkkašupmi medias lea demokratiijii ja sátnefriddjavuhtii, de sámegeielat aviissat leat dehálačča sámi čálagiela seailluheapmái ja viidáset ovdáneapmái. Kulturdepartemeanta 2011 bušeahttaevttohusas evttohuvo juolluduvvot oktiibuot 23 milj. ruvdno sámi aviissaide.

Riikkaidgaskasaš sámi filbmaguovddáš oážžu stáhtadoarjaga kap. 334 Filbma- ja mediaulbmilat bakte, poasta 73 Guovlulaš filbmadoaibmabijut oanehis ja dokumentára filmmaid ovdánahttimii ja buvttadeapmái, gelbbolašvuodanannejeaddji do-

aimmaide ja doaimmat mánáide ja nuoraide. Guovlulaš filbmaáŋgiruššan lea oassin oppalaš nationála filbmaáŋgiruššamis. Doarjja galgá váikkuhit dasa ahte filbmasuorggi mihttomeriid joksá, vrd. máinnašeapmi kap. 334 Prop.1 S man Kulturdepartemeanta lea almmuhan. Jahkái 2011 lea evttohuvvon juolluduvvon oktiibuot 2,8 milj. ruvdno riikkaidgaskasaš filbmaguovddáži.

Davviguovllu álbmogiid guovddáš (mii ovdal gohčoduvvui Ája Sámi Guovddáš) Gáivuonas galgá viiddiduvvot vai šaddet odđa lanjat dávvirvorkádoibmii ja sámi bibliotekii. Statsbygg lea hukseheaddji. Kulturdepartemeanta oppalaš doarjarámma lea 22 milj. ruvdno. Bušeahhtarámma fáttmasta goluid čájáhusaide ja reaiduide, maid Davviguovllu álbmogiid guovddáš ovddasvástida. Huksenbarggut leat álggahuvvon ja odđa visti rahppo olbmuid várás 2011 geasi. Jagi 2011 lea evttohuvvon 5,0 milj. ruvdno prošeaktii, vrd. kap. 320 Dábalaš kulturulbmilat, poasta 73 Nationála kulturvistit.

Riddu Riddu-festiválas, lea leamašan guovddáš-festiválan 2009 rájes, ja lea dehálaš sajádat davviguovlluid álgoálbmotkultuvrii. Festivála lea dat áidna sullásaš festiválad gaskkas mii čalmmustahtá álgoálbmogiid miehta máilmmi. Jagi 2011 evttoha Kulturdepartemeanta juolludit oktiibuot 1,6 milj. ruvdno doarjaga Riddu Riddu-festiválii.

Juogadeames Norsk Tipping AS 2009 speallan-jagi badjebáhčaga falástallanulbmiliidda 2010:s, de ráddjejuvvui 600 000 ruvdno sámi falástallamii. Vuoduštussan dasa ahte lea sierra doarjja sámi falástallamii lea seailuhit ja viidáset ovdánahttit sierranas sámi falástallandoaimmaid. Doarjaga juohká Sámediggi.

Juolludeapmi Sámi arkiiva doibmii gokčojuvvo jahkásaš juolludeami bakte Arkiivadoaimmahkii stáhtabušehta kap. 329 Arkiivaulbmilat bakte.

Gielda- ja guovlodepartemeanta

2007–2013 áigodaga juolluda Gielda- ja guovlodepartemeanta jahkásaččat sullii 2,1 milj. ruvdno sámi prográmma čadaheapmái Interreg siskkobelalde. Oppalaš rámma lea 15 milj. ruvdno. 2011 rájes sirdojuvvojit ruđat kap. 552, poasta 72:s kap. 551, poasta 60:i. Sámi prográmma, Sápmi, lea Interreg IV A Nord oasseprográman. Interreg IV A Nord váldomihttomearrin lea nannet guovllu funktionalavuoda ja givrodaga ovttasbargamis ealáhuseallima ja siskkáldas struktuvrra birra ja earenoamáš gelbbolašvuoda ja identitehtavuoddu-deaddji áŋgiruššama bakte. Sámi oasseprográmma Sápmi galgá e.e. vuodđudit heivehuvvon

servodaga man vuodđun lea sámi kultuvra, ealáhusat, árbevierut, identitehta ja giella. Ruđaguin ruhtadit stáhtalaš oasi rádjeguovlulaš prográmmain. Čállingotti doaibma juhkkajuovvo gaskal Romssa fylkkasuohkana ja Davvi-Trøndelaga fylkkasuohkana.

Dearvvašvuoda- ja fuolahusdepartemeanta

2010:s geavahuvvo 13,6 milj. ruvdno joatkit doaibmabijuid doaibmaplána *Eatnatvuohhta ja dásseárvu* barggu. Dáin ruđain lea 6,5 milj. ruvdno sirdojuvvon Sámediggi. Sámediggi geavaha oasi dáin ruđain áššemeannudanvirggiide. Ulbmil virggiin lea ovdánahttit Sámedikki dearvvašvuodapolitihkalaš árvalusaid ja mearkkašumiid guovddáš eiseválddiide ja oktilassii gulahallamis dearvvašvuodadoaimmahagain jnv., ja hálldašit doarjaortnega.

Dearvvašvuodadirektoráhtta hálldaša 7,1 milj. ruvdno. Dáin ruđain lea Sámi dearvvuodadutkan-guovddáš 2010:s ožžon 5 milj. ruvdno. Ruđaid geavatkeahces oassi dasto geavahuvvojit iešgudet prošeavttaide main ulbmil lea olahit dásseárvosaš dearvvašvuodabálvalusaid sámi álbmogi. Dearvvašvuodadirektoráhtta bargá guhkes-áigásaččat ovddideames sámi giella ja kulturjelbbolašvuoda neavvuma ja fierpmádatdoaimma bakte suohkaniid, dearvvašvuodadoaimmahagaid, fylkkamánni, oahpahasásahusaid ja eará oasálastiid ektui geat mannu ládje gullet dearvvašvuodabálvalussii.

Mánáid-, dásseárvo- ja searvadahttindepartemeanta

Jagi 2011:s ráddjejuvvo 500 000 ruvdno ruhtadit oasi virggis Gáldu – Álgoálbmotvuoigatvuodaid gelbbolašvuodaguovddáži. Prošeakta álggahuvvui 2010:s ja lea Sámedikki dásseárvvu doaibmaplána čuovvoleapmi, plána mearriduvvui 2008.s. Virggi ruhtadeaba maiddá Sámediggi ja Odasmahttin-, hállddahuš- ja girkodepartemeanta.

Eanandoallo- ja biebmodepartemeanta

2010–2011 boazodoallošiehtadus mearkkaša ekonomalaš doaibmabijuid boazoealáhusas oktiibuot 101 milj. ruvdno ovddas. Boazodoallošiehtadusas ja eanandoallošiehtadusas sirdimis 4 milj. ruvdno Sámedikki ealáhusovdáneami/STN doarjaortnegiidda joatkašuvvá.

Boazodoallohállddahuš bušehta bakte lea árvaluvvon ráddjejuvvot 41,289 milj. ruvdno hálldahuš doaimmagoluide. Viidáset lea árvaluvvon juolluduvvot 6,958milj. ruvdno konvenšuvdnaáid-

dit divodeapmái, ja 0,7 milj. ruvdno duottarviesuid doibmii. Lea maiddá árvaluvvon ráddjejuvvot oktiibuot 8,9 milj. ruvdno nuppástuhttindoaimmaide Sis-Finmárkkus. Dát poasta galgá e.e. geavahuvvot máksimis goluid guhkiduvvon nuppástuhttinbálkkáid oktavuodas, oktasádoaimmaide mat galget buoridit boazodoalu siskkáldas struktuvrra, ja doaibmajuiide mat galget váikkuhit ahte eanet njuvvet ja buoridit bohccobierggu vuovdima. Viidáset galgá poasta gokčat goluid mat gártet go galget háhkat eanet máhtolašvuoda buvttadeami ja vahátsivaid birra boazodoalus. Lassin dasa lea maiddá árvaluvvon juolluduvvot 2,5 milj. ruvdno radioaktiivadoaimmaide 2011:s.

Birasgáhttendepartemeanta

Birasgáhttendepartemeanta joatká ortnega man bakte juolluduvvo doarjja kulturmuutosuodjalarbargui. Doarjjaortnet galgá vuhtiiváldit deháleamos kulturfágalaš beroštumiid go bargat sámi kulturmuittuiguin ja kulturbirrasiguin. Rudat galget vuosttažettiin geavahuvvot stuorit áimmahuššan- ja divodanbargguide ja dikšui. Dán ulbmili lea árvaluvvon juolluduvvot 3 milj. ruvdno 2011:s, vrd. kap. 1429 Riikkaantikvára, poasta 50 Doarjja sámi kulturmuutosuodjalarbargui.

Justis- ja politidepartemeanta

Kap. 440 Politijadirektoráhtta – politiija- ja leansmánneossodat, poasta 01 Doaibmagolut vuolde de lea 2010:s ráddjejuvvon 400 000 ruvdno daid politi-

ijaguovlluid atnui gos leat suohkanat mat gullet sámegiela hálddašanguvlui. Mihttomearrin lea movttiidahtit háhkamis eanet máhtu sámegielaid birra. Ortnege hálddaša Oarje-Finmárkku politiijaguovllu politiijameasttir sierra bagadeami vuodul ja politiijaguovllut sáhttet ohcat doarjaga ráddjejuvvon rudain. Maiddá 2011:s ráddjejuvvojit ruđat dán ortnegii.

Jagi 2011 ovddas lea árvaluvvon juolluduvvot ruhta Sis-Finmárkku riekteveahkkekantuvrii kap. 470 Fridnja riekteveahkki, poasta 72 Earenoamáš riekteveahkkedoaimmat. 2010 doarjaga sturrodas mearriduvvui kantuvrra ohcamuša vuodul 1,4 milj. ruvdnu.

Olgoriikadepartemeanta

Olgoriikadepartemeanta juolluda doarjaga dasa go álgoálbmotáirasat servet riikkaidgaskasaš ovttasbargui davviguovlluin. Doarjja lea oassin Davviguovlluáingiruššamis ja juhkkovuvvo ollu iešgudetlágan prošeavttaide, dáikko bakte olbmuidgaskasaš ovttasbargui ja álgoálbmotprošeavttaide. Olgoriikadepartemeanta juohká maiddá rudaid Riddu Riddu-festiválii, Gáldu – Álgoálbmotvuoigatvuodaid gelbbolašvuodaguovddáži ja Sámediggái. Viidáset juolluduvvo doarjja prošeaktaovttasbargui mii čálmustahtta álgoálbmogiid dili Asias, Sámirádi riikkaidgaskasaš bargui ja ruhtadeames oasi vuosttaš riikkaidgaskasaš álgoálbmot báikenmaid konferánasa goluin.

Kap. 1533 Sámediggi

(1 000 kr mielde)

Poasta	Namahus	2010		
		2009 rehketdoallu	dássejuvvon bušeahhta	2011 árvalus
50	Sámediggi	206 235	215 136	225 655
54	Sámeálbmot foandda vuoitu	4 613	4 650	3 593
Submi kap. 1533		210 848	219 786	229 248

Oppalaš máinnašeapmi

Sámediggi lea áshuvvon sámelága bakte doahhta-leames Vuoddolága § 110a. Sámediggi oážžu jahkásaččat juolludemiid Odasmahttin- hálddahus- ja girkodepartemeantas, Máhtodepartemeantas, Dearvvašvuoda- ja fuolahusdepartemeant-

tas, Kulturdepartemeantas, Birasgáhttendepartemeantas, Eanandoallo- ja biebmodepartemeantas ja Olgoriikadepartemeantas. Juolludeamit Sámediggái dárkileappot máinnašuvvojit čállosis *Juolludeamit sámi ulbmiliidda 2011 stáhta-bušeahhtas*.

Sámediggái miedihuvvui 1999 spiehkastat bruttobušeterenvuogádagas ja oažžu dál olles juolludeami Odasmahttin-, hálddahus- ja girkodepartemeantas, Máhttodepartemeantas, Kulturdepartemeantas ja Birasgáhttenpartemeantas 50-poasttaid badjel. Nu lea Sámediggái miedihuvvon sierranas ja iehsheanalaš ovddasvástádus ja friddja-vohta resursahálddašeami ektui.

Dainna eavttuin ahte Stuoradiggi dohkkeha bušeahta nu movt lea árvaluvvon, de Sámediggi skábmamánu dievasčoahkkimis juohká iešgudege departemeanttain juolluduvvon ruđaid. Sámediggi juohká ruđaid iežas vuoruhemiid vuodul, Stuoradikki bušeahtamearrádusa ektui.

Sámedikki ekonomijahálddašeami rámmaid mearrida Odasmahttin-, hálddahus- ja girkodepartemeanta Sámedikki ekonomijahálddašeami váldonjuolggadusaid bakte. Váldonjuolggadus guská maiddá juolludemiide eará departemeantaid bušeahtaid bakte ja vejolaš dietnasiidda maid Sámediggi oažžu eará sajis. Njuolggadus lea mearriduvvon sámelága § 2-1, goalmát laddasa vuodul. Váldonjuolggadusain lea departemeanta mearridan ahte Stáhta ekonomijanjuolggadusat ja mearrádusat ekonomijastivrejumi birra stáhtas maiddá gusket Sámediggái. Departemeanta dattege eaktuda ahte ekonomijanjuolggadusat ja mearrádusat geavahuvvojit nu ahte Sámediggi álbmotválljen áhahussan sáhtta dákkár áššit mearridit iežas árvošteami vuodul.

2011 mihttomearit

Álbmotválljen áhahusas Sámedikkis lea iehčanas váldi ja ovddasvástádus politihkalaš doaimmas ektui. Sámedikki mihttomeriid dárkilat čilgehusa sáhtta lohkat Sámedikki iežas strategiijadokumeanttain ja bušeahtamearrádusain.

2011 Bušeahtta

Ráddehus evttoha ahte Sámediggái juolluduvvo 225,655 milj. ruvdno 2011:s Odasmahttin-, hálddahus- ja girkodepartemeanta bušeahta bakte.

Juolludeamit sámi gielladoaimmaide lasihuvvo oktiibuot 10 milj. ruvnnuin. Sámedikkis lea hui guovddáš sajádat sámegeiela barggus. Oppalaš giellaánjiruššanjuolludeamis sirdojuvvo 3,5 milj. ruvdno Sámediggái.

Sámediggi lea ovttasráđiid Sámi Instituhtain/ Davviriikkaid Sámi Instituhtain ja Statistalaš guovddášdoaimmahagain jodihan ovdánahttinprošeavtta mas mihttomearrin lea ráhkadahttit sámeuoskevaš statistihka Norggas. Dán ulbmilii

lea Sámediggái sirdojuvvon 350 000 ruvdno kap. 1500 Odasmahttin-, hálddahus- ja girkodepartemeanta poasta 21 earenoamáš doaibmagolut bakte.

2009 raporta

Ráddehus ovddida jahkásaččat stuorradiggediedáhusa Sámedikki doaimma birra Stuorradiggái, mas Sámedikki jahkediedáhus lea mielde sierra kapihtalin. Diedáhusas čilgejuvvojit áigeguovdilis oasis ráddehusa sámpolitihkas. Sámedikki 2009 jahkediedáhus dagaha 2. kapihtala Dieđ. St. 22 (2009–2010) *Sámedikki 2009 doaibma*. Raporta Sámediggái stáhtabušeahta bakte juolluduvvon ruđaid geavaheapmi maiddá čilgejuvvo diedáhusas.

Poasta 54 Sámeálbmotfoandda vuoiu

Meannudeames jagi 2000 dárkkistuvvon nátionálabušeahta mearridii Stuorradiggi geassemánu 16.beaivvi 2000 juolludit 75 milj. ruvno «Sámeálbmotfondii». Foandda vuoiu galgá geavahuvvot iešgudetlágan doaimmaide mat nannejit sámi giela ja kultuvrra ja lea oktasaš buhtadassan vahágiid ja vearrivuodaid ovddas maid dáruiduhtinpolitihkka lea dagahan sámiide. Foandda vuoiu ii leat oassin rámmajuolludeamis Sámediggái.

Foandda njuolggadusat mearriduvvojedje ggl. res. čakčamánu 22. beaivvi 2006. Sámedikki dievasčoahkkin lea foandda stivra. Movt vuoiu galgá geavahuvvot mearrida Sámediggi jahkásaš bušeahtamearrádusain.

2011 Mihttomearri

Sámediggi lea mearridan vuoruhemiid ja ánjiruššansurggiid sámeálbmotfoandda geavaheapmái 2009–2013 áigodahkii. Foandarudat galget dán áigodagas vuoruhit giellaovdánahttindoaimmaid, árbevirolaš máhtu ja girjjálašvuoda.

2011 Bušeahtta

Juolludeapmi dávista foandda 2010 vuoiu. Sivvan dasa go vuoiu lea njiedjan 2011:s jagi 2010 ektui lea ahte reantu lei mearriduvvon logi jagi áigodahkii, suoidnemánu 1. beaivvi 2000 rájes gitta geassemánu 30. beaivvi 2010 rádjai. 2010 suoidnemánu 1.beaivvi rájes mearriduvvo reantu gustojeaddji guhkitáiggi stáhtaobligášuvnnaid reantodási mielde. Reantodási bissu seamma dásis 10 jahkái.

2009 Raporta

Dás čujuhuvvo Dieđ. St. 22 (2009–2010) Sámedikki 2009 doaibma mii ovddiduvvui 2010 geas-

semánus, mas Sámedikki olles jahkedieđáhus lea oassin.

Kap. 4533 Sámediggi

(1 000 kr mielde)

Poasta	Namahus	2010		
		2009 rehketdoallu	dássejuvvon bušeahtta	2011 evttohus
51	Sámeálbmotfoandda vuoitu	4 613	4 650	3 593
	Submi kap. 4533	4 613	4 650	3 593

Vrd. máinnašepmi kap. 1533, poasta 54 vuolde.

Kap. 1534 Doarjja sámi ulbmiliidda

(1 000 kr mielde)

Poasta	Namahus	2010		
		2009 rehketdoallu	dássejuvvon bušeahtta	2011 evttohus
50	Sámi allaskuvla			2 800
51	Divvun			4 700
72	Sámi giella, dihtjojuohkin jna.	9 061	10 845	11 081
74	Duodašteapmi, gaskkusteapmi jna.	1 357	1 400	1 443
	Submi kap. 1534	10 418	12 245	20 024

Poasta 50 Sámi allaskuvla (odđa)**Oppalaš máinnašepmi**

Sámi statistihka fágalaš ladastallanjoavku lea ása-huvvon stáhta eiseválddiid ja Sámedikki gaskasaš ráddádallamiid bargovugiid vuodul. Ladastallanjoavku ovddida jahkásaččat raportta departementii ja Sámediggái.

Sámi ofelaččat lea ortnet mii lea doaibman 2004 rájes. Ortnet árvoštallojuvvui 2007 geasi. Árvoštallan govvida ortnega positiivvalaččat, ja duodašta ahte ofelaččaid gallestallan lea leamašan ávkkálaš sihke ohppiide ja oahpaheddjiide. Oahpaheddjit oavvildit ahte ofelašortnet doaibmá bures njeaidimis ovdagáttuid ja boasttuipmárdusaid sámi kultuvrra birra. Eanas oahppit oavvildit ahte galledeapmi lea sidjiide leamašan ávkkálaš go sii leat oahppan ollu.

2011 Mihttomearri

Sámi statistihka fágalaš ladastallanjoavku ulbmil lea buoridit ja nannet árvoštallamiid ja mearrádu-said vuodu ráddádallamiin gaskal stáhtalaš eiseválddiid ja Sámedikki. Joavkku raporta galgá, nu guhkas go vejolaš, govvidit ja ladastallat dili ja ovddidanhámiid sámi servodaga iešguđet servodatsurggiin. Vuodđun raporta ráhkadeapmái galget leat gávdni statistihkat ja/dahje eará áššáigullelaš dieđut árvoštallan-, čielggadan ja dutkanbargguin.

Sámi ofelaččaid proševtta ulbmil lea addit sámi nuoraide bargun lágidit dieđuid sámi giela, kultuvrra ja servodateallima birra eará nuoraide geat eai leat sápmelaččat.

2011 Bušeahtta

Sámi allaskuvla dat ovddasvástida Sámi statistihka fágalaš ladastallanjoavkku ja sámi ofelaččaid doaimma ja čadaheami. Dán ulbmilii sirdojuvvo 900 000 ruvdno kap. 1500 Odasmahttin-, hálddahuš- ja girkodepartemeantas, ja 1,9 milj. ruvdno kap. 1534 Doarjja sámi ulbmiliid poasttas.

Raporta 2009

Jagi 2009:s juolluduvvui 800 000 ruvdno Sámi statistihka fágalaš ladastallanjoavkku bargui Sámi allaskuvllas. Fágalaš ladastallanjoavku ovddidii nuppi raportta 2009 golggotmánu 2. beavvi.

Maiddá juolluduvvui 1,75 milj. ruvdno ortnegii Sámi ofelaččat, vrd. máinnašeapmi kap. 1534, poastta 72 vuolde.

Poasta 51 Divvun (odđa)**Oppalaš máinnašeapmi**

Divvunprošeakta álggahuvvui 2004:s. Prošeavtta leat Sámediggi, Máhtodepartemeanta ja Odasmahttin-, hálddahuš- ja girkodepartemeanta ruhtadan.

Divvun lea ovdánahtán čállindárkkistanprográmma davvi- ja julevsámegielaide. Prográmma lea nuvtá ja dan sáhtá gávdnat interneahtras. Divvun bargá dál gárvvisteames lullisámegielat čállindárkkistanprográmma. Dan lágan giellateknologijja lea eaktun vai sámegeiella galgá ceavzit atnugiellan. Teknologijja ii čátnás guđege gillii ja sáhtá danin leat buorre vuodđun vástideaddji bargui eará álgoálbmotgielaiguin.

2010 Mihttomearri

Divvunprošeaktii galgá ásašuvvon doaibma- ja ovdánahttinorganisašuvdna.

2011 bušeahtta

10 milj. ruvnno sturrosaš giellaáŋgiruššanjuolludeamis árvaluvvo juolludit 4,7 milj. ruvdno Divvunprošeaktii ásašit doaibma- ja ovdánahttinorganisašuvnna.

2009 raporta

Vrd. máinnašeami kap. 1534 Doarjja sámi ulbmiliidda vuolde , poasta 72 Sámi giella, diehtjouhkin jna.

Poasta 72 Sámi giella, diehtjouhkin jnv.**Oppalaš máinnašeapmi**

Ráđdehus háliida ahte sámegeiella galgá geavahuvvot buot servodatdásiin. Seailuheames ja nanneamis sámi gielaide oktavuodas de lea áibbas dehálaš suodjaleames ja ovdánahttimis sámi kultuvrra ja eallinvuogi. Sámegeiella lea okta sámi kultuvrra dehálaš vuodđocakkiin.

2011 Mihttomearri

Doarjjaortnega ulmil lea nannet sámi gielaide láchimis vejolašvuoda geavahit sámegeiella almmolašvuodas, lasihit giellageavaheddjiid logu, lasihit dieđuid sápmelaččaide sámegeilli, ja lasihit dieđuid sámi dilálašvuodaid birra muđui Norgga álbmogii.

2011 bušeahtta

Ráđdehus árvala juolludit 11,081 milj. ruvnno kap. 1534 vuolde Doarjja sámi ulbmiliidda, poasta 72 Sámi giella, diehtjouhkin jnv. 10 milj. ruvdnosaš juolludeamis sámi giellaáŋgiruššamiidda ráddjejuvvo 1,8 milj. ruvdno departemeanta Sámi gielaide doaibmaplána čuovvoleapmái.

Sámi allaskuvla ovddasvástida Sámi ofelaččaid čadaheami ja doaimma. Dán ulbmilii juolluduvvo 1,9 milj. ruvdno kap. 1534 bakte, Doarjja sámi ulbmiliidda, poasta 50 Sámi allaskuvla.

Odasmahttin-, hálddahuš- ja girkodepartemeanta áigu dán poastta bakte vuoruhit doaibmabijuid mat leat gullet sámi gielaide doaibmapláni. Departemeanta áigu 2011:s juohkit doarjaruđaid ohcamuša ja dárkilat árvoštallama vuodul konkreta prošeavttaide dáid oassálastiide:

- Sámi allaskuvla, Sámi lohanguovddáš
- Romssa Universiteahta
- Nordlándda Fylkkamáni
- Davvi-Trøndelaga fylkkasuohkan
- Romssa fylkkasuohkan
- Engerdal suohkan
- Omasvuona suohkan
- Deanu giella
- Árran julevsámi guovddáš
- Gáldu – álgoálbmotvuoigatvuodaid gelbbolašvuodaguovddáš
- Bihtánsámi guovddáš – Duoddara ráffe
- RiddoDuottarMuseat
- Nuorta Sámi Dávvirvuorká

2009 Raporta

8 milj. ruvno sturrosaš juolludeamis jagi 2009:s Sámi gielaide doaibmaplána čuovvoleapmái de ráddjejuvvui 3 milj. ruvno departementii plána čuovvolanbargui.

Sámi allaskuvlla Sámi ofelaččat ortnegii juolluduvvui 1,75 milj. ruvno, vrd. máinnašeapmi kap.1534 Doarjja sámi ulbmiliidda, poasta 50 Sámi allaskuvla vuolde.

Nuortasámit leat smávva joavkun, ja nuortasámi kultuvra Norggas lea vártnuhis dilis. Nuortasámi dávvirvuorkái juolluduvvui doarjja joatkit ovdaprošeavtta mas lei sáhka ovdánahttit nuortasámi kultur- ja gielladoaimmaid.

Árran Julevsámi guovddáži juolluduvvui ruhta ovdaprošektii man ulbmil lea seailluhit, oainnusindahkamis ja ealáskahttimis sáme gielat báikenamaid anu bihtánsámi guovllus.

Sihkkarastimis lullisámi skuvlafálaldaga Engerdal suohkanis de lea 2007 rájes juolluduvvon 500 000 ruvno Elgá bajásšaddanguovddáži. Guovddáži juolluduvvui maiddái 350 000 ruvno ovdánahttit lullisámi servodatfágatearpmiid ja álkes digitála servodatfága oahpponeavvu lullisámegillii.

Eará giella- ja diehtujoehkindoaibmabijut mat leat ruhtaduvvon dán poastta bakte 2009:s leat:

- Divvunprošeakta (vrd. máinnašeapmi kap. 1534, poasta 51:s)
- Sámi giela ja IT gealbobása (samIT)
- Lullisámi ja julevsámi gielladoaimmat Nordlándda fylkkamánni bakte
- Nuoraiddie
- đut sáme gillii (Infonuorra) Nordlándda fylkkasuohkana bakte
- Lullisámegiela aviasiidat
- Terminologijapro ševttat
- Doaibmabijut mat nannejit lullisámi giela ja kultuvrra Davvi-Trøndelaga fylkkasuohkana bakte

Poasta 74 Duodašeapmi, gaskkusteapmi jna.

Oppalaš máinnašeapmi

Sámi árbedieđut leat dehálaččat seailluheames ja ovdánahttimis sámi giela, kultuvrra ja ealáhusheiveheami. Dát máhttu lea lasáhussan akademalaš dutkamii, maiddái boahhtevaš ovdáneami ja ođasmahttima ektui.

2011 mihttomearit

Ulbmil doarjapoasttain lea doarjut doaibmabijuid main áigumuš lea čohkket, vuogáidathtit ja gaskkustit sápmelaččaid árbedieđuid Norggas.

2011 bušeahtta

Rudat galget e.e. geavahuvvot doaibmabijuide mat šaddet ávkin bargui kártet, duodaštit ja seailluhit sámit árbedieđuid Norggas. 2011:s eaktuduvvo ahte rudat ollásit juhkkajuovvot Sámi allaskuvlii, gos leat ovdánahttan geahččalanprošeavtta *Árbediehtu – kártet, seailluhit ja geavahit sámi árbevirolaš máhtu*. Prošeavttas ovddasgavlui árvoštallojuvvo eanet deattuhit davviriikkalaš oppalaš sámi beali. Ulbmil lea sámi árbedieđu ráđjerastildeaddji máhtolašvuodaprográmma davviriikkain.

2009 raporta

2009:s juhkkajuovvui 1,357 milj. ruvno Sámi allaskuvlla ovdaprošektii *Árbediehtu – kártet, seailluhit ja geavahit sámi árbevirolaš máhtolašvuoda*. Prošeakta álggahuvvui 2008 čavčča ja galgá plána mielde bistit golbma jagi. Sámediggi, Ođasmahttin-, hálddahuš- ja girkodepartemeanta ja Birasgáhttenpartemeanta áigot čuovvut prošeavtta eará fagaásahusaiguin.

Kap. 1535 Gáldu – Álgoálbmotvuoigatvuođaid gelbbolašvuodaguovddáš

(1 000 kr mielde)

Poasta	Namahus	2010		
		2009 rehketdoallu	dássejuvvon bušeahtta	2011 árvalus
01	Doaibmagolut	6 855	3 049	3 151
45	Stuorit dávvirháhkamat ja divodeapmi, <i>sáhtta sirdojuvvot</i>	139		
	Submi kap. 1535	6 994	3 049	3 151

Oppalaš máinnašeapmi

Gáldu – Álgoálbmotvuoigatvuodaid gelbbolašvuodaguovddáš lea hálldašanásahus mas leat earenoamáš fápmudusat.

Gáldu ásaheapmi lei doaibmabidju *Olmmošvuoigatvuodaid doaibmapláνας*, vrd. St. died. nr. 21 (1999–2000). Guovddáš doaibmagodii 2002:s. Guovddáža mihttomearrin lea buoridit máhtolašvuoda ja ipmárdusa sámi ja álgoálbmotvuoigatvuodaid birra. Guovddáš galgá čohkket, vuogáidahtit ja gaskkustit mávssolaš dieđuid álgoálbmotvuoigatvuodaid birra. Njuolggadusaid mielde galgá guovddáš vuosttažettiin láhččet ja gaskkustit dieđuid áigequovdilis ulbmiljoavkkuide Norggas, muhto sáhtta maiddái láhččet ja gaskkustit dieđuid áigequovdilis joavkkuide eará riikkain, kapasitehta mielde. Olmmošvuoigatvuodaid doaibmapláνας ovdanbodii ahte gelbbolašvuodaguovddáža ásaheapmi Davvi-Norgii lea dat ahte galgá lasihit máhtu álgoálbmogiid olmmošvuoigatvuodaid birra riikaoasis ja muđui riikkaas.

Stivra lea guovddáža bajimus ásahus mas njuolggadusaid mielde ovddasvástida fágalaš ovdáneami, resursaanu ja vuoruhemiid, seammás go galgá hábmet strategijaid guovddáža doibmii.

Dál lea fargga logi jagi áigi dassái go Gáldu ásavuvvui, ja departemeanta áigu árvvoštallat guovddáža ja dan doaimma 2011s.

2011 mihttomearri

Gáldu lea fágalaš iešheanaláš ásahus mii, departemeanta mearriduvvon rámmaid siskkobeaalde, mearrida iežas áigumušaid ja boadusgáibadusaid.

2011 bušeahtta

Poasta 01 Doaibmagolut

Juolludeapmi galgá ruhtadit Gáldu doaimma.

Lassin juolludemiid Odasmahttin-, hállddahuš- ja girkodepartemeanta bušeahta bakte de juolluduvvo maiddái doarjja guovddáža doibmii Olgoriikadepartemeanta bušeahta, kap. 163, poasta 72 Olmmošvuoigatvuodát bakte.

Mánáid-, dáseárvo- ja searvadahttindepartemeanta lea ovttasrádiid Odasmahttin-, hállddahuš-

ja girkodepartemeanttain ja Sámedikkiin lihtodan das ahte gáldui juolluduvvo doarjja odđa virgái guovddázis mii e.e. galgá bargat dáseárvvuin ja vealahanvuostálastimin. Gaskkusteames ja duodašteames galgá sámegealla geavahuvvot. Virgi šaddá leat golmma jagi geahččalanprošeaktan. Prošeakta álggahuvvui 2010.s ja loahpahuvvo árvvoštallamiin jagi 2012.s.

2009 raporta

Gáldu geavaha digitála diehtujuohkinreaidduid gaskkustanbarggustis ja lea joatkán barggu ja ása-han neahttauskkádaga. Neahttauskkádat lea viššalit geavahuvvon 2008 rádjai, go 2006:s ledje sullii 1,6 miljovna geat sátneozu vuodul gávdne uskkádaga ja sullii 7,4 miljovna gávdnosa 2008:s. Ohcangávdnosat leat bisson seamma alla dásis 2009.s, muhto 2008 – 2009 rádjai lea gussiid dahje geavaheddjiid lohku geat njuolga siidui bohtet lissanan.

Gáldu lea maiddái almmuhan mánga gáhppá-laga čálaráiddus Gáldu Čála – Áigečála álgoálbmotvuoigatvuodaid birra. Gáldu Čála čállá áigequovdilis fáttaid birra dehálaš čuolbmabeliid sámit ja álgoálbmogiid vuoigatvuodaid birra. Studeanttat ja dutkit geat čállet álgoálbmotvuoigatvuodaid birra geavahit čálaráidu lohkan-meari girjjálašvuotán ja čujuhusgirjjálašvuotán.

Gáldu lea 2009:s álggahan barggu odasmahttimis diehtujuohkingáhppálaga sámi dilálašvuodaid birra, man gollorámma lea meroštallojuvvon sullii 2,5 milj. ruvdnui. Bargu galgá bistit 3 jagi. Bargo- ja searvadahttindepartemeanta ruhtadii barggu 2009:s.

Gáldu lea álggahan prošeavtta sámi iešmearrideami birra (čadaheapmi ja sisdoallu). Vuosttaš dássi álggahuvvui 2009:s go lágiduvvojedje golbma seminára mat gullet oahpahussii, dutkamii ja kultuvrii. Bargo- ja searvadahttindepartemeanta juolludii 500 000 ruvnno prošeaktii.

Olgoriikadepartemeanta juolludii 1,5 milj. ruvnno Gáldu doibmii 2008:s ja 2009:s kap. 163 Heahteveahkki, humaniteara veahkki ja olmmošvuoigatvuodát bakte, poasta 71 Humaniteara veahkki ja olmmošvuoigatvuodát.

Kap. 4535 Gáldu – Álgoálbmotvuoigatvuođaid gelbbolašvuođaguovddáš

(1 000 kr mielde)

Poasta	Namahus	2009 rehketdoallu	2010 dássejuvvon bušeahtta	2011 árvalus
02	Eará dietnasat	3 884		
18	Buohcanruđaid ruovttoluotta máksin	3		
	Submi kap. 4535	3 887		

Poasta 02 Eará dietnasat

2009 rehketdoallu fátmasta e.e. juolludemiid Olgoriikadepartemeantas, vrd. máinnašeapmi kap. 1535 vuolde.

Dienaskapihtal maddái fátmasta prošeavttaid vejolaš olggobeale ruhtadeami Gáldu oktavuodas. Dás de čujuhuvvo romerlogu II mearrádusa oktan lassidienasfápmudusain.

Kap. 1536 Riikkaidgaskasaš boazodoalloguovddáš

(1 000 kr mielde)

Poasta	Namahus	2009 rehketdoallu	2010 dássejuvvon bušeahtta	2011 árvalus
01	Doaibmagolut	5 889	3 435	3 541
	Submi kap. 1536	5 889	3 435	3 541

Oppalaš máinnašeapmi

Riikkaidgaskasaš boazodoalloguovddáš Guovda-geainnus lea hálddašanásahus mas leat earenoamáš fápmudusat. Guovddáš ásahuvvui 2005:s ja ulbmil lei nannet riikkaidgaskasaš ovttasbarggu boazodoalu birra. Dás lea deattuhuvvon ahte boazodoalloálbmogis ja sin organisašuvnnain galgá leat lagas oktavuoha guovddážiin, ja galgá jodihuvvot ovttasrádiid máilmmi boazoálbmogiid servviin. Guovddáš galgá váikkuhit dasa ahte dieđuid gaskkustit ja lonohallat ja oaččuhit fágalaš ovttasbarggu arktalaš guovllu boazoálbmogiid gaskkas. Bargu galgá heivehuvvot ealáhusdoliide, almmolaš eiseválddiide, dutkanbirrasiidda ja eará fágabirrasiidda, ja maddái riikkaidgaskasaš organisašuvnnaide ja ovttasbargoásahusaide.

Stivra lea guovddáža bajimus ásahus, ja njuolggadusaid mielde lea stivrras ovddasvástádus fágalaš ovdáneami, resurasaanu ja vuoruhemiid ektui, seammásgo galgá hábmet áigumušaid guovddáža doibmii. Stivrra čoahkádus govvida rádjerasttildeaddji boazodoalloovttasbarggu, ja le-

at áirasat Ruoššas, Ruotas, Suomas ja Norggas. Njuolggadusat leat odastuvvon 2010.s.

Guovddážiis lea dehálaš doaibma sirkumpolára boazodoalloovttasbarggus ja vuhtiiváldá sihke fágalaš dárbbuid koordinerendárbbuid guovddáža ulbmiljoavkkuin.

Guovddáš lea vuoddudeami rájes álggahan ovttasbarggu moanat ásahusaiguin, organisašuvnnaiguin ja eará oasálastiiguin arktalaš guovlluin nugomat fierpmádathuksema ja fágalaš lonohallama oktavuodas, e.e. leat lágiduvvon čoahkkimat ja fágalaš lonohallamat boazodoalloorganisašuvnnaiguin, almmolaš boazodoalloeiseválddiiguin ja fágaásahusaiguin Ruoššas, Kiinás, Alaskas ja davviriikkain.

2011 mihttomearri

Riikkaidgaskasaš boazodoalloguovddáš lea fágalaš iešheanaláš ásahus mii, departemeanta rámmaid vuodul, ieš mearrida iežas mihttomeriid ja boadusgáibadusaid.

2011 bušeahtta**Poasta 01 Doaibmagolut**

Evttohuvvon juolludeapmi galgá ruhtadit Riikkaidgaskasaš boazodoalloguovddáža doaimma 2011:s.

2009 raporta

Guovddáža ovttasbargu eará ásahusaiguin ja organisašuvnnaiguin lea viidáset ovdánahttojuvvon 2009:s. Guovddázis lei guovddáš doaibma boazodoalloálbmogiid njealját máilmmikonfereanssa čadaheamis mii lágiduvvui Guovdageainnus 2009

giđa. Kongreassa čohkkii ovddasteddjiid ja áirasiid 28 boazodoalloguovlluin olles sirkumpolára guovllus ovcci nationálastáhtain.

Guovddáš lea vuolggahan ja álggahan moanaid prošeavttaid main lea mearkkašupmi guovddáža doibmii ovddasguvlui. Daid prošeavttaid gaskkas mat leat vuoruhuvvon namuhuvvo earenoamážiid EALÁT-prošeavtta diehtjuohkinoassi man olis 2009:s lea almmuhuvvon sierra diehtočálus. Prošeavttaid lea guovddáš ja Máilmmi Boazoálbmogiid Searvi (WRH) vuolggahan ja čalmmustahtta boazodoalu árbedieđu ja heivehancoavcci e.e. dálkkádatriedademiid ektui.

Kap. 4536 Riikkaidgaskasaš boazodoalloguovddáš

(1 000 kr mielde)

Poasta	Namahus	2010		
		2009 rehketdoallu	dássejuvvon bušeahtta	2011 árvalus
02	Eará dietnasat	2 594		
	Submi kap. 4536	2 594		

Poasta 02 Eará dietnasat

Dienaspoasta guoská prošeavttaid olggaldas ruhtadeapmái Riikkaidgaskasaš boazodoallo-

guovddáža olis. Dás čujuhuvvo romerlogu II mearrádussii oktan liigedienas fápmudusain.

Programkategori 01.40 Nasjonale minoriteter

Utgifter under programkategori 01.40 fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)					
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2009	Saldert budsjett 2010	Forslag 2011	Pst. endr. 10/11
1540	Nasjonale minoriteter	14 116	14 835	15 025	1,3
	Sum kategori 01.40	14 116	14 835	15 025	1,3

Inntekter under programkategori 01.40 fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)					
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2009	Saldert budsjett 2010	Forslag 2011	Pst. endr. 10/11
4540	Nasjonale minoriteter	4 036	3 700	3 550	-4,1
	Sum kategori 01.40	4 036	3 700	3 550	-4,1

Allmenn omtale

Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet har ansvaret for samordning av statlig politikk som berører nasjonale minoriteter i Norge. Fagdepartementene har ansvar for å følge opp gjennomføringen av den statlige politikken overfor de nasjonale minoritetene innenfor sine sektorer. Også kommunale og fylkeskommunale myndigheter har en forpliktelse til å bidra til å oppfylle de minoritetspolitiske forpliktelsene Norge har tatt på seg.

Med nasjonale minoriteter forstår vi etniske minoriteter med langvarig tilknytning til Norge. Gruppene jøder, kvener, rom (sigøynere), romani-folket /taterne og skogfinner har alle en historie i Norge som går langt tilbake i tid, og gruppene er anerkjent som nasjonale minoriteter. Når det gjelder avgrensning av minoritetene legger departementet avgjørende vekt på den enkeltes selvidentifisering. Minoritetene kan således ikke avgrenses ut fra hvem den enkelte er etterkommer av. Det utarbeides ikke statistikk over etnisk tilhørighet i Norge, det finnes således ingen eksakte tall på gruppenes størrelse. Departementet antar at det i Norge i dag finnes om lag 1500-2000 perso-

ner som oppfatter seg selv som jøder, 10 000-15 000 personer som oppfatter seg å ha tilknytning til den kvenske minoriteten (inkludert personer som foretrekker andre betegnelser på gruppa), om lag 700 personer som oppfatter seg som norske rom, noen få tusen som oppfatter at de hører til romanifolket/taterne, og kanskje noen hundre som oppfatter at de har tilknytning som skogfinner.

Det har de siste årene vært debatt om bruken av betegnelsen kvener, særlig i Øst-Finnmark. En av organisasjonene med tilknytning til minoriteten har uttrykt ønske om at departementet burde omtale gruppa også som «norskfinner». Departementet har andre halvår 2010 påbegynt en dialog med aktuelle organisasjoner og institusjoner om hvilken eller hvilke betegnelser det er ønskelig at staten benytter om denne minoritetsgruppa som helhet, samt hva konsekvensene av en eventuell endring ville være.

Regjeringen vil legge til rette for at personer som tilhører nasjonale minoriteter skal kunne uttrykke, opprettholde og videreutvikle sin identitet, sitt språk og sin kultur. Regjeringen vil også bidra til at personer som tilhører nasjonale minoriteter får anledning til effektiv deltakelse i saker

som berører dem. Organisasjoner som representerer de nasjonale minoritetene gir viktige bidrag til utformingen av politikken overfor gruppene.

Norsk politikk overfor nasjonale minoriteter er forankret i internasjonale menneskerettighetskonvensjoner, som bl.a. Europarådets rammekonvensjon om beskyttelse av nasjonale minoriteter, Den europeiske pakten for regions- eller minoritetsspråk (minoritetsspråkpakten) og FN-konvensjon om sivile og politiske rettigheter.

Politikken som omhandler nasjonale minoriteter bygger på prinsippet om likeverd og ikke-diskriminering. Minoritetsgrupper kan være sårbare i et demokrati der det er lagt vekt på flertallsstyre. For å fremme reell likestilling kan det derfor være nødvendig å gjennomføre særskilte tiltak for å styrke en eller flere minoritetsgruppers stilling på ulike samfunnsområder.

Som samordningsdepartement skal Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet arbeide for helhet og sammenheng i politikken som berører nasjonale minoriteter, på tvers av sektorer og forvaltningsnivåer. For å få til dette ønsker departementet å videreutvikle dialogen med de nasjonale minoritetene om prioriteringer og utforming av tiltak. Videre vil det være viktig å øke kunnskapen om de nasjonale minoritetene, både i forvaltningen og i befolkningen generelt.

Utfordringer, utviklingstrekk og status

Norske myndigheter har forpliktet seg til å legge forholdene til rette slik at personer som tilhører de nasjonale minoritetene skal kunne sikres aktiv deltakelse i alle deler av samfunnslivet, og da særlig i de saker som berører dem, jf. Europarådets rammekonvensjon om beskyttelse av nasjonale minoriteter, artikkel 15.

Departementet prioriterer arbeidet med å legge til rette for oppbygging og utvikling av de nasjonale minoritetenes organisasjoner. De nasjonale minoritetene bør selv gis mulighet til å formulere og fremme egne interesser.

Tilskuddsordningen *Tilskudd til nasjonale minoriteter* er et viktig virkemiddel for å legge til rette for dialogen mellom de nasjonale minoritetene og myndighetene. Formålet med ordningen er å støtte frivillige organisasjoner og andre organisasjoner som har basis i en nasjonal minoritet.

I arbeidet med å forbedre dialogen mellom de nasjonale minoritetene og myndighetene ble Kontaktforum mellom nasjonale minoriteter og sentrale myndigheter etablert i 2003. Kontaktforumet har møtet minst en gang i året. Departementet

gjennomfører også bilaterale møter med de som ønsker det.

Det legges vekt på god og tett dialog med organisasjonene til de nasjonale minoritetene. Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet har innført faste møter med Norske Kveners Forbund i forkant av de årlige statsbudsjettprosesserne.

Prosess og innhold vedrørende Norges tredje rapport om gjennomføringen av Europarådets rammekonvensjon om beskyttelse av nasjonale minoriteter har vært ett av hovedtemaene i Kontaktforum mellom nasjonale minoriteter og sentrale myndigheter i 2010. I forbindelse med rapporteringsprosessen er organisasjonene blitt invitert til et informasjonsmøte og et muntlig høringsmøte. Et annet tema under møtene i kontaktforumet i 2010 har vært forumets form og innhold. Organisasjonene er invitert til å komme med forslag til en bedre bruk av kontaktforumet.

Det er varierende kunnskap i forvaltningen, både lokalt og sentralt, om de nasjonale minoritetene og om statens forpliktelser overfor nasjonale minoriteter og de krav disse forpliktelsene stiller til forvaltningen.

Europarådet har pekt på behov for bedre kunnskap i det norske samfunn om de nasjonale minoritetene. Informasjon og økt kunnskap om nasjonale minoriteter og deres kulturuttrykk vil kunne motvirke diskriminering og negative holdninger. Diskriminering av de nasjonale minoritetene omfattes av Likestillings- og diskrimineringsombudets ansvarsområde.

Det er fremdeles slik at diskriminering er et problem for personer som tilhører nasjonale minoriteter. Det gjelder både i kontakt med det offentlige og på det private området. Rom og romani opplever diskriminering bl.a. på boligmarkedet og serverings- og overnattingssteder.

Norge har forpliktet seg internasjonalt til å bevare og styrke de nasjonale minoritetens språk. Minoritetsspråkpakten, som Norge ratifiserte i 1993, er særlig aktuell. Kvensk, romani (romani-folkets språk) og romanes (roms språk) er omfattet av de generelle delene av konvensjonen (art. 1-7). Ansvar for samordning av regjeringens arbeid med Den europeiske pakten om regions- eller minoritetsspråk (minoritetsspråkpakten) er lagt til Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet. I St.meld. nr. 35 (2007–2008) *Mål og mening* er det understreket at Kulturdepartementet likevel har det overordnede språkpolitiske ansvaret også for samiske og nasjonale minoriteters språk, og at det å verne og styrke disse språkene vil inngå som en del av den nye helhetlige språk-

politikken som er skissert i meldingen. I tråd med dette har Språkrådet, statens fagorgan i språkspørsmål, fått styrket sitt budsjett slik at institusjonens ansvarsområde kan utvides til også å omfatte andre språk enn norsk.

Ministerkomiteen i Europarådet uttalte i 2007 at det er behov for en mer systematisk politikk for styrking av kvensk. I språkmeldingen er det lagt opp til at ulike tiltak kan ses i sammenheng og at man fra sentralt hold, i samarbeid med representanter for kvenene, kan foreta målrettede og strategiske prioriteringer. For å legge grunnlaget for en slik helhetlig tilnærming, arrangerte Kulturdepartementet i juni 2010 i samarbeid med Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet og Kunnskapsdepartementet, en konferanse om revitalisering av kvensk språk i Skibotn i Troms.

Kainun instiutti – Kvensk institutt (tidligere Kvæntunet) er det fremste virkemiddelet i arbeidet for å styrke kvensk språk og kultur. Instituttet er lokalisert til Børselv i Porsanger kommune.

St.meld. nr. 35 (2007–2008) *Mål og mening* peker på betydningen av arbeidet med standardisering av kvensk språk. Normeringsarbeidet under *Kainun instiutti – Kvensk institutt* har nå kommet så langt at rettskrivingsreglene er på plass. Instituttet melder i sin årsrapport for 2009 at det kvenske språktinget har vedtatt et sett av sentrale og kontroversielle grammatiske trekk, og åpnet for parallelle former for lettere å få aksept for vedtakene. Ved siden av å fullføre selve normeringsarbeidet, vil arbeidet framover også omfatte utvidet informasjonsvirksomhet og utvikling av nettbaserte læremidler.

Det er behov for økt kunnskap om de nasjonale minoritetene. Det foreligger per i dag få offentlige utredninger og relativt lite forskningsmateriale om de nasjonale minoritetene. Forskning vedrørende de nasjonale minoritetene har store etiske utfordringer. Nasjonale minoriteter har gjennom historien vært utsatt for overgrep, samtidig som det er snakk om små grupper som er lette å identifisere. Dialogen mellom forskningsmiljøene og de nasjonale minoritetene må ha som mål å skape tillit, slik at en nærmere plan for forskning om nasjonale minoriteter kan utformes og fastsettes.

Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet har videreført prosjektet *Romanikultur, språk og opprinnelse* i regi av Norges forskingsråd. Deler av prosjektet forventes avsluttet i 2010.

I *Handlingsplan for å bedre levekårene for rom i Oslo*, som regjeringen la fram i juni 2009, ble det signalisert at Husbanken i løpet av 2009 skulle gjennomføre en kartlegging av boforholdene til

rom i Oslo. Formålet var å bidra til økt kompetanse om gruppens boforhold. Kartleggingen ble på grunn av blant annet forskningsetiske vurderinger skrinlagt.

Mange europeiske land har en større andel nasjonale minoriteter enn Norge og har lengre erfaring med utvikling av politikk overfor gruppene. Deltakelse i internasjonale fora er derfor et viktig grunnlag for arbeidet med å utvikle politikken overfor de nasjonale minoritetene, spesielt på nordisk, men også på europeisk nivå.

Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet representerer Norge i Europarådets ekspertkomité for romspørsmål (MG-S-ROM) og i ekspertkomiteen for nasjonale minoriteter (DH-MIN). Departementet deltar også etter behov på relevante møter i OSSE, spesielt på møter der spørsmål om rom tas opp.

Som oppfølging av ratifiseringen av Europarådets rammekonvensjon om beskyttelse av nasjonale minoriteter har Europarådet iverksatt et omfattende program for å overvåke om landene oppfyller forpliktelsene i konvensjonen. Landene må hvert femte år skrive rapport om gjennomføringen av konvensjonen. Europarådets ekspertgruppe vurderer rapporten og sender så en tilbakemelding til den aktuelle staten, som igjen svarer på merknadene fra Europarådet. På grunnlag av dette utarbeider Europarådets ministerråd en resolusjon som inneholder anbefalinger til landets oppfølging av Rammekonvensjonen.

Norge oversendte Europarådet sin tredje rapport om gjennomføringen av Europarådets rammekonvensjon om beskyttelse av nasjonale minoriteter i juli 2010.

Mål og strategi

Legge til rette for at de nasjonale minoritetene sikres effektiv deltakelse

Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet vil i samråd med de nasjonale minoritetene legge til rette for en bedre bruk av Kontaktforum for nasjonale minoriteter.

Ett av tiltakene i *Handlingsplan for å bedre levekårene for rom i Oslo* er etableringen av et samråd mellom rom og norske myndigheter. I samrådet vil ulike problemstillinger som opptar rom bli drøftet. Oslo kommune og aktuelle departementer og faginstanser vil bli invitert til å delta i samrådet etter behov. Det ble avholdt et første samråd mellom rom og Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet på den internasjonale romdagen 8. april 2010.

Et godt møte med det offentlige

Tiltakene i *Handlingsplan for å bedre levekårene for rom i Oslo* er utformet med sikte på å bidra til å gjøre allerede etablerte offentlige ordninger, for eksempel innen utdanning, sysselsetting, helse og bolig, mer tilgjengelig for rom.

I tråd med handlingsplanen etablerte Oslo kommune en veiledningstjeneste for rom høsten 2009. Veiledningstjenesten finansieres med tilskudd fra Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet, jf. kap. 1540, post 60.

For å bistå veiledningstjenesten og for å øke kompetansen og kunnskapen om rom hos kommunale og statlige etater/virksomheter har Oslo kommune etablert en referansegruppe med tilknytning til veiledningstjenesten. Møtene i referansegruppen vil være et forum hvor veiledningstjenesten vil kunne informere om egen virksomhet og hvilke problemstillinger tjenesten møter på i sitt arbeid med å bistå rom. Referansegruppen vil samtidig kunne gi råd og tilbakemelding på hvordan veiledningstjenesten fungerer. Referansegruppen består av representanter for rom, relevante departementer og relevante offentlige etater/myndigheter med ansvar for blant annet bolig, arbeid, sosiale tjenester, skole og helse. Det ble avholdt et første møte i referansegruppen i mai 2010.

Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet vil i samråd med Oslo kommune, rom og Arbeids- og velferdsetaten utrede spørsmålet om å utvikle voksenopplæringsprosjektet til også å kunne tilby mer yrkesrettet opplæring for å kvalifisere rom for lønnet sysselsetting. Flere arbeidsforberedende tiltak vil kunne bli vurdert for personer fra romgruppen, for eksempel bedre tilrettelagt bruk av kvalifiseringsprogrammet.

Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet vil i samarbeid med veiledningstjenesten for rom ta initiativ til at det utvikles kompetansehevende kurs og seminarer om roms kultur og levestett. Målgruppen vil være ansatte i arbeids- og velferdsforvaltningen, Husbanken, lokale boligkontor, primærhelsetjenesten, skolesektoren osv. Rom vil være viktige dialogpartnere og ressurspersoner i utviklingen og gjennomføringen av kursene/seminarene.

Innsats mot diskriminering av nasjonale minoriteter

Tiltak mot diskriminering og rasisme rettet mot samer, nasjonale minoriteter og innvandrergupper blir av myndighetene sett i sammenheng. Dis-

krimineringsloven og diskrimineringsombudsloven er viktige instrumenter for å fremme likestilling og hindre etnisk diskriminering for de nasjonale minoritetene.

Regjeringen la i april 2009 fram Handlingsplan for å fremme likestilling og hindre etnisk diskriminering 2009–2012. Innsatsen i planen er rettet mot å bekjempe den diskriminering som særlig innvandrere og deres barn, samer og nasjonale minoriteter kan oppleve. Planen har særlig fokus på arbeidsliv, offentlig tjenesteyting, barnehage/skole/utdanning, boligmarked og på diskriminering ved utesteder. Et av hovedmålene med handlingsplanen er å bidra til en god implementering av de nye aktivitets- og rapporteringspliktene i diskrimineringslovgivningen. Et annet hovedmål er å øke kunnskapen om art, omfang og årsaker til diskriminering for å kunne sette i verk mer treffsikre tiltak.

Fremme bevaring og utvikling av nasjonale minoriteters språk

Kvensk språk ble i 2005 anerkjent som et eget språk i Norge. Departementet vil arbeide videre med å utvikle en politikk for å beskytte og fremme kvensk språk. Arbeidet vil skje i samarbeid med kvenske miljøer. En slik prioritering vil være i tråd med rekkommandasjoner fra Europarådet angående Norges oppfølging av minoritetsspråkpakten, og med de målsetninger som er skissert i St.meld. nr. 35 (2007–2008) *Mål og mening*.

Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet har bidratt til finansieringen av Storfjord språksenter, sammen med Troms fylkeskommune, Storfjord kommune og Sametinget. Storfjord språksenter har aktiviteter i forhold til kvensk, finsk og samisk språk.

Konferansen om revitalisering av kvensk språk, som ble avholdt i Skibotn i juni 2010, vil danne et viktig grunnlag for et mer helhetlig og systematisk språkstyrkingsarbeid. Oppfølgingen vil skje i nært samarbeid med representanter fra kvenene, alle de aktuelle departementene og representanter for relevante fagmiljøer.

Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet vil i dialog med de nasjonale minoritetene drøfte innholdet og betydningen av de merknadene som framkommer av rapporten fra Europarådets ekspertkomité og anbefalingene fra Europarådets ministerkomité til Norges fjerde rapport om oppfølgingen av minoritetsspråkpakten.

Kulturdepartementet vil følge opp det som er uttalt i språkmeldingen om å vurdere hva som skal til for å videreutvikle og styrke den kvenske

avisen Ruijan Kaiku, og i samarbeid med NRK vurdere hva som kan gjøres for å få til et bedre radiotilbud på kvensk enn hva som er tilfelle i dag.

Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet og Kulturdepartementet vil fortsette dialogen med romanifolket og rom angående utvikling av språktiltak overfor romani og romanes. Behovet for en slik dialog om utforming av tiltak for vern og utvikling av romani og romanes er også understreket i språkmeldingen.

Utvikle et godt kunnskapsgrunnlag om de nasjonale minoritetene

Prosjektet «Romani/taterfolket – fra barn til voksen» ble avsluttet i 2009, og det er utarbeidet en sluttrapport fra prosjektet *Taterfolket fra barn til voksen. Et skole- og kulturprosjekt*. Erfaringer fra prosjektet er gode og banebrytende. Gjennom de fem årene prosjektet har vart, har det vært lagt betydelig vekt på å opparbeide tillit mellom partene, og det har vært satset på utstrakt informasjon og veiledning til barnehager og skoler. Formålet med prosjektet har vært å synliggjøre romanifolkets/taternes kultur i barnehagen og skolen, samt å identifisere miljøfaktorer som er av betydning for romanielevers og -førskelebarns trivsel i skolen og barnehagen. Det er lagt vekt på å finne tiltak som gjør det mulig for folk av romani-/taterslekt å videreføre sin reisekultur uten at barna mister eller forringer sin skolegang. Nasjonalt senter for flerkulturell opplæring (NAFO) har fått ansvar for videreføring av prosjektet. Det er laget en ny prosjektbeskrivelse, og Dronning Maud Minnes Høgskole viderefører tiltak for barnehagen og Høgskolen i Sør-Trøndelag viderefører tiltak for skolen. Taternes Landsforening er fortsatt involvert i arbeidet. Hensikten med oppfølgingen er å spre erfaringene fra prosjektet, slik at de kan nyttes av flere. Det er laget et temahefte «Om

tatere som minoritet i et flerkulturelt samfunn. Kulturformidling i barnehage og skole».

Utdanningsdirektoratet utvikler en brosjyre om nasjonale minoriteter som er tenkt som informasjon til bl.a. lærere. Brosjyren skal omhandle ulike sider ved språk og kultur for våre fem nasjonale minoriteter.

For mange rom er reising en viktig del av deres kultur. Erfaringer viser at roms seminomadiske livsstil gir særlige utfordringer når det gjelder rombarnas rett og plikt til grunnopplæring. Kunnskapsdepartementet vil, i tråd med Handlingsplan for å bedre levekårene for rom i Oslo, ta initiativ til at et utredningsarbeid blir igangsatt for nærmere å avklare forholdet mellom norsk og internasjonal rett på opplæringsområdet.

Helhet og sammenheng i politikken for nasjonale minoriteter, nasjonalt og internasjonalt

Dialogen mellom ulike sektorer og mellom ulike nivå i forvaltningen har vist seg viktig for å få en helhetlig utvikling av politikken overfor nasjonale minoriteter. Et eksempel på dette er dialogen mellom departementet og Oslo kommune om situasjonen for rom. Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet vil i samtaler med Kommunesektorens interesse- og arbeidsgiverorganisasjon (KS) drøfte hvordan man kan organisere et nærmere samarbeid om kommunenes arbeid med nasjonale minoriteter.

Det nordiske samarbeidet på embetsmannsnivå og deltakelse i ekspertgrupper i Europarådet og i OSSE-sammenheng vil bli videreført.

Tildelinger over andre departementers budsjett

Det tildeles midler til nasjonale minoriteter over Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementets, Kulturdepartementets og Kunnskapsdepartementets budsjetter.

Tabell 4.1 Bevilgninger til nasjonale minoriteter

Dep.	Tiltak	Regnskap 2009	Saldert budsjett 2010	Forslag 2011
FAD	Nasjonale minoriteter	14 116	14 835	15 025
FAD	Forskningsmidler	1 200	1 200	1 200
FAD	Den kvenske avisa Ruijan Kaiku	400	400	400
KUD	Den kvenske avisa Ruijan Kaiku ¹	1 000	1 000	1 000
KUD	Glomdalsmuseet, drift ²	10 458	3	3
KUD	Kainun institutti – Kvensk institutt, drift	4 533	4 678	4 823
KUD	Varanger museum, drift ²	6 934	7 156	7 878
KUD	Jødisk museum	2 341	2 416	2 491
KUD	Norsk Skogfinsk Museum	2 043	2 393	2 467
KD	Tilskudd til opplæring i finsk i grunn-skolen og den videregående skolen	7 332	9 260	8 318
KD	Nasjonale minoriteter ⁴	2 000 ⁵	3 500 ⁶	3 600

¹ Tilskuddet til den kvenske avisen Ruijan Kaiku ble i 2009 og 2010 gitt over kap. 326, post 55, som forvaltes av Norsk kulturråd. Det foreslås at tilskuddet for 2011 gis over kap. 326, post 78.

² Bevilgningene omfatter også virksomheter ved Glomdalsmuseet og Varanger museum som ikke er knyttet til nasjonale minoriteter.

³ Glomdalsmuseet inngår i den konsoliderte enheten Hedmark fylkesmuseum.

⁴ Midlene bevilges over kap 226, post 21

⁵ Basert på tildelingsbrev for 2009 til Utdanningsdirektoratet

⁶ Basert på tildelingsbrev for 2010 til Utdanningsdirektoratet

Kunnskapsdepartementet

Kunnskapsdepartementet gir tilskudd til opplæring i finsk som andrespråk i grunnskolen og videregående opplæring. Målet med tilskuddet til grunnskolen er å bidra med finansiering til kommuner og private skoler i Troms og Finnmark slik at det blir gitt opplæring i finsk som andrespråk i samsvar med rettighetene som framgår av § 2-7 i opplæringsloven, og å medvirke til å styrke lærernes kompetanse i finsk. Det er videre et mål å gi opplæring i finsk som andrespråk til elever i videregående opplæring med kvensk-finsk bakgrunn som ønsker det. Det gis tilskudd til fylkeskommuner og private videregående skoler som gir slik opplæring. Læreplan i finsk som andrespråk omtaler både finsk og kvensk språk og kultur.

Kunnskapsdepartementet gir også tilskudd til tiltak for å bedre språkforståelsen blant minoritetsspråklige barn i førskolealder. Barn som tilhører nasjonale minoriteter er omfattet av tilskuddsordningen. Nærmere omtale av tilskuddsordningen finnes i Prop. 1 S (2010–2011) for Kunnskapsdepartementet.

Kulturdepartementet

Over Kulturdepartementets kap. 326 Språk-, litteratur og bibliotekformål, post 55 Norsk kulturfond ytes det tilskudd til periodiske publikasjoner. Ruijan Kaiku mottok 1 mill. kroner i tilskudd under denne posten i 2009. I 2010 har Ruijan Kaiku blitt tildelt 0,75 mill. kroner under denne posten, samt 0,25 mill. kroner fra litteraturordningen Mosaikk. Tilskuddsordningene forvaltes av Norsk kulturråd. I 2011 foreslås det over Kulturdepartementets budsjett et tilskudd på 1 mill. kroner til Ruijan Kaiku, og avisens tilskudd flyttes til kap. 326, post 78 Ymse faste tiltak, direkte under Kulturdepartementet. Det tildeles også midler til avisen over Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementets budsjett.

Kulturdepartementet tildelte ved årsskiftet 2009/2010 et tilskudd på 430 000 kroner til et prosjekt i regi av Kvenlandsforbundet med formål å utvikle og utprøve en metode for alfabetisering av personer med kvensk eller kvenfinsk talemålsgrunnlag og for å bygge opp et nettverk av kvenske språkbrukere med ulik geografisk tilhørighet. Det er lagt vekt på den overføringsverdi prosjektet kan ha for den delen av revitaliseringsarbeidet

som dreier seg direkte om å sikre at kvensk kan opprettholde og helst styrke sin posisjon som et språk i levende bruk blant språkbrukere flest.

Kulturdepartementet har i 2009 også tildelt Taternes Landsforening 300 000 kroner til å videreføre sitt språkprosjekt Romani hvor de arbeider med innsamling, oversettelse og skriftliggjøring av taterspråk/romani i Norge. Departementet har også tidligere støttet prosjektet.

Samlet tilskudd til Kvensk institutt under Kulturdepartementets budsjett var i 2010 kommet opp i 4,678 mill. kroner. Tilskuddet finansierer blant annet et arbeid med normering av kvensk som skjer gjennom Kvensk språkråd etablert i 2007 og Kvensk språktungt etablert i 2008. Det arbeides også i samarbeid med Universitetet i Tromsø med utvikling av en elektronisk ordbok for kvensk. Museer spiller, sammen med arkiver og biblioteker, en viktig rolle i arbeidet med å presentere ulike kunnskapskilder og informasjon. For museene har dette arbeidet to hovedmål:

- Å legge til rette for at minoritetene skaffer og produserer kunnskap om seg selv, slik at de kan bevare, utvikle og uttrykke sin kultur.
- Å produsere og formidle kunnskap om nasjonale minoriteter og bidra til at alle får bedre kunnskap om de nasjonale minoritetene.

Flere museer arbeider kontinuerlig med dokumentasjon, formidling og forskning knyttet til de nasjonale minoritetene. Romaniavdelingen ved Glomdalsmuseet er sentral for arbeidet med romanifolkets/taternes språk, historie og kultur. Vadsø museum – Ruija Kvenmuseum, som er slått sammen med Varanger museum IKS, arbeider med dokumentasjon og spørsmål om kvensk kultur. Norsk Skogfinsk Museum er basert på samlingene til Gruetunet og Finnetunet. Jødisk museum i Oslo arbeider med dokumentasjon, forskning og formidling av kunnskap om jødisk kultur, tradisjon og historie.

Kap. 1540 Nasjonale minoriteter

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2009	Saldert budsjett 2010	Forslag 2011
60	Tiltak for rom, <i>kan overføres</i>	4 590	5 470	5 634
70	Tilskudd til nasjonale minoriteter	5 490	5 665	5 841
71	Avkastning av Romanifolkets/taternes kulturfond	4 036	3 700	3 550
	Sum kap. 1540	14 116	14 835	15 025

Post 60 Tiltak for rom, kan overføres

Allmenn omtale

Norske myndigheter har et særlig ansvar for å påse at rom, som nasjonal minoritet i Norge, får en reell mulighet til å leve i det norske samfunnet på samme vilkår og med samme muligheter som andre. Gjennom ratifiseringen av Europarådets rammekonvensjon om beskyttelse av nasjonale minoriteter har norske myndigheter forpliktet seg til å motvirke diskriminering av rom og i dialog med gruppen selv legge til rette for opprettholdelse av deres kultur, språk og identitet. I henhold til rammekonvensjonen skal roms behov bli møtt gjennom ordinære velferdsordninger og, der dette anses nødvendig, gjennom særlige tilpasninger.

Mål 2011

Formålet med tilskuddsposten er å støtte tiltak som skal bidra til å forbedre skolesituasjonen for rom, gi rom informasjon og veiledning og stimulere til egenansvar i gruppen. Tiltakene utvikles og gjennomføres i nært samarbeid med Oslo kommune.

Budsjett 2011

Bevilgningen skal dekke videreføringen av voksenopplæringstiltaket for unge voksne rom i regi av Oslo kommune og tiltak i handlingsplanen for å bedre levekårene for rom i Oslo.

Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet vil, på bakgrunn av eventuelle søknader fra organisasjoner med tilknytning til rom, også vurdere å støtte tiltak som kan bidra til å stimulere til egenansvar i gruppen.

Rapport 2009

En satsing på utdanningstiltak for rom vil på lang sikt bedre roms levekår og bidra til å utjevne sosioøkonomiske forskjeller mellom flertallsbefolkningen og rom. Oslo kommune har etablert et voksenopplæringstiltak for unge voksne rom, med tilskudd fra Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet. Målsetningen er å øke lese- og skriveferdighetene, i tillegg til digitale ferdigheter og matematikkunnskaper, hos unge voksne rom. Ved å bedre basiskunnskapen hos foreldregenerasjonen håper man på sikt å kunne bidra til bedre kontinuitet og gjennomføring av obligatorisk grunnskole for rombarna.

I tråd med handlingsplanen etablerte Oslo kommune en veiledningstjeneste for rom høsten 2009. Veiledningstjenesten, som finansieres med tilskudd fra Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet, er tilknyttet det allerede etablerte voksenopplæringstiltaket for unge voksne rom ved Voksenopplæringen Skullerud. Tjenestens funksjon er å gi rom informasjon og veiledning og kunne henvise, eventuelt følge, rom til rette offentlig instans når det gjelder spørsmål om for eksempel skole, barnehage, bolig, arbeid, helse og trygdeytelser.

Post 70 Tilskudd til nasjonale minoriteter

Allmenn omtale

Tilskuddsordningen for nasjonale minoriteter skal støtte virksomhet som bidrar til aktiv samfunnsdeltakelse, sikrer like muligheter og motvirker diskriminering.

Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet utarbeider hvert år et rundskriv hvor målsettinger og kriterier for tildeling av tilskudd utdypes.

Mål 2011

Formålet med tilskuddsordningen er å støtte frivillige organisasjoner og andre organisasjoner som har basis i en nasjonal minoritet. Det blir gitt både grunnstøtte (organisasjonsstøtte) og prosjektstøtte over denne tilskuddsposten. Unntaksvis kan det gis prosjektstøtte til tiltak overfor nasjonale minoriteter i kommunal eller fylkeskommunal regi.

Arbeidet med å legge til rette for oppbygging og utvikling av de nasjonale minoritetenes organisasjoner blir prioritert.

I tråd med Handlingsplan for å bedre levekårene for rom i Oslo vil Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet i fordelingen av tilskuddsmidler bevilget under kap. 1540, post 70 Tilskudd til nasjonale minoriteter i 2011 også vurdere prosjektsøknader som har til formål å gi informasjon og opplæring i organisasjonsarbeid blant rom. Departementet vil også vurdere ytterligere støtte til organisasjoner med tilknytning til rom innenfor kap. 1540 Nasjonale minoriteter, post 60 Tiltak for rom.

Budsjett 2011

Bevilgningen skal dekke både grunnstøtte (organisasjonsstøtte) og prosjektstøtte. Fornyings-, administrasjons og kirkedepartementet vil i 2011 videreføre arbeidet med å legge til rette for oppbygging og utvikling av de nasjonale minoritetenes organisasjoner. Gjennom en prioritering av grunnstøtte (organisasjonsstøtte) vil departementet sikre at de nasjonale minoritetene gis mulighet til selv å delta i beslutningsprosesser som angår dem, jf. artikkel 15 i Europarådets rammekonvensjon om beskyttelse av nasjonale minoriteter.

Rapport 2009

Kriterier for tilskuddsordningen ble gjennomgått i 2009 i en arbeidsgruppe hvor de nasjonale minoritetenes organisasjoner deltok. I etterkant av denne gjennomgangen er det utarbeidet nye kriterier for tilskuddsordningen. Kriteriene er lagt til grunn ved fordelingen av tilskuddsmidler i 2010.

Av en total ramme på 5,489 mill. kroner ble det i 2009 brukt 3,55 mill. kroner til grunnstøtte til organisasjoner og 1,939 mill. kroner til prosjektstøtte.

Post 71 Avkastning av Romanifolkets/taternes kulturfond

Allmenn omtale

Under behandlingen av revidert nasjonalbudsjett for 2004 vedtok Stortinget å bevilge 75 mill. kroner til et «Romanifolkets fond». Avkastningen av fondet skal benyttes som en kollektiv oppreisning til romanifolket for tidligere overgrep.

Vedtekter for bruken av avkastningen av fondet ble fastsatt ved kgl.res. 12. oktober 2007.

Fondets avkastning forvaltes av en egen stiftelse. Styret i stiftelsen velges årlig og består i hovedsak av medlemmer fra romanifolkets organisasjoner.

Mål 2011

Fondets stiftelse tilder midler til prosjekter og tiltak som kan bidra til å gjenreise, utvikle og synliggjøre Romanifolkets/taternes kultur og historie. Avkastningen skal også benyttes til å drive et sekretariat, til organisert veiledning i forbindelse med individuelle erstatningssaker, og eventuelt til annet arbeid eller andre prosjekter i regi av romanifolket selv.

Budsjett 2011

Bevilgningen i 2011 utgjør avkastningen av fondet for 2010. Bevilgningen er redusert for 2011 i forhold til tidligere år for å samsvare med faktisk avkastning.

Rapport 2009

Stiftelsen, som forvalter fondets avkastning, kom i ordinær drift i 2008. Fra 2004 til 2007 utgjorde

avkastningen av fondet 13,3 mill. kroner som ble utbetalt til stiftelsen høsten 2008. Stiftelsen behandlet høsten 2008 søknader og tildelte midler til prosjekter og tiltak som kan bidra til å gjenreise, utvikle og synliggjøre denne nasjonale minoritetens kultur og historie. Det vises til nærmere omtale i St.prp. nr. 63 (2003–2004), kap. 526, post 90.

I 2008 og 2009 har totalt ca. 30 forskjellige prosjekter fått tildelt i underkant av 2 mill. kroner av avkastningen av Romanifolkets/taternes kulturfond. Det deles ut midler til prosjekter to ganger i året etter utlysning. For å sikre realverdien av stiftelsens frie egenkapital og for å gjøre stiftelsen i stand til i framtiden å sette i gang og/eller støtte større prosjekter har stiftelsens styre vedtatt inntil videre å avsette 50 pst. av de årlige bevilgningene gitt over statsbudsjettet som tilskudd til en fri egenkapital. Ved årsskiftet 2009/2010 hadde stiftelsen en egenkapital på ca. 15 mill. kroner.

Kap. 4540 Nasjonale minoriteter

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2009	Saldert budsjett 2010	Forslag 2011
71	Avkastning av Romanifolkets fond	4 036	3 700	3 550
	Sum kap. 4540	4 036	3 700	3 550

Post 71 Avkastning av Romanifolkets fond

Det vises til omtale under kap. 1540 Nasjonale minoriteter, post 71 Avkastning av Romanifolkets fond.

Programkategori 01.50 Konkurransopolitikk

Utgifter under programkategori 01.50 fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)

Kap.	Betegnelse	Regnskap 2009	Saldert budsjett 2010	Forslag 2011	Pst. endr. 10/11
1550	Konkurransetilsynet	92 127	86 321	89 261	3,4
	Sum kategori 01.50	92 127	86 321	89 261	3,4

Inntekter under programkategori 01.50 fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)

Kap.	Betegnelse	Regnskap 2009	Saldert budsjett 2010	Forslag 2011	Pst. endr. 10/11
4550	Konkurransetilsynet	7 882	217	224	3,2
	Sum kategori 01.50	7 882	217	224	3,2

Allmenn omtale

Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet har det overordnede ansvaret for gjennomføringen av de sektorovergrepene i konkurransopolitikken. Dette innebærer blant annet:

- Utforming, forvaltning og håndhevelse av den norske konkurranseloven, pristiltaksloven og EØS-konkurranseloven med forskrifter, samt lov om offentlige anskaffelser og lov om offentlig støtte med forskrifter m.m.
- Kompetanse til å fatte vedtak om tvangslisens etter patentlovens bestemmelser for å kunne utnytte en oppfinnelse kommersielt uten tillatelse fra patenthaveren. Formålet med systemet er å hindre at patenthavere misbruker patentrettigheter.
- Deltakelse i arbeidet med utvikling av nytt EØS-relevant konkurranseregelverk i EU og innlemmelse av nytt EØS-regelverk i norsk rett. Deltakelse i overvåkningsorganenes håndhevelse av EØS-avtalens konkurranseregler i enkeltsaker. Behandling av klager på Konkurransetilsynets vedtak.

- Etatsstyring av Konkurransetilsynet, herunder også av sekretariatet til Klagenemnda for offentlige anskaffelser (KOFA).
- Å sørge for at det blir lagt tilstrekkelig vekt på konkurransehensyn innenfor andre politikk-områder.

Det er i hovedsak Konkurransetilsynet som står for den daglige utøvingen av konkurransopolitikken gjennom håndhevelse av konkurranseloven med tilhørende forskrifter. I det følgende er det i all hovedsak departementet sitt arbeid på det konkurransopolitiske området som skal omtales. Arbeidet til Konkurransetilsynet er omtalt under kap. 1550 Konkurransetilsynet.

Direktoratet for forvaltning og IKT har en viktig rolle i kompetansehevingen på anskaffelsesområdet gjennom et styrket kompetansetilbud for offentlige anskaffelser. Virksomheten til direktoratet er omtalt under kap. 1560 Direktoratet for forvaltning og IKT.

Konkurranseloven

Formålet med konkurranseloven er å fremme konkurranse for effektiv bruk av samfunnets res-

surser, med særlig vekt på forbrukernes interesser. Viktige trekk ved konkurranse-loven er at:

- Loven forbyr samarbeid som begrenser konkurransen mellom foretak og forbyr foretak å utnytte en dominerende stilling på en utilbørlig måte. Forbudsbestemmelsene i konkurranse-loven er harmonisert med de tilsvarende bestemmelsene i EØS-avtalen artikkel 53 og 54.
- Loven pålegger Konkurransetilsynet å gripe inn mot foretakssammenslutninger som tilsynet finner at vil føre til eller forsterke en vesentlig innskrenking av konkurransen. Meldeplikten for foretakssammenslutninger gir Konkurransetilsynet mulighet til å oppdage slike potensielt konkurransebegrensende fusjoner og oppkjøp av foretak.
- Loven pålegger Konkurransetilsynet å påpeke konkurransebegrensende virkninger av offentlige tiltak, eventuelt ved å fremme forslag med sikte på å styrke konkurransen og lette adgangen for nye konkurrenter.

Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet er klageorgan for Konkurransetilsynets vedtak etter konkurranse-loven.

EØS-konkurransereguleringene for foretak

EØS-avtalens konkurranseregler setter forbud mot konkurransebegrensende samarbeid og utilbørlig utnyttelse av dominerende stilling. Forbudsbestemmelsene kommer til anvendelse dersom forholdet kan påvirke samhandelen mellom EØS-land merkbart, og kan komme til anvendelse parallelt med de tilsvarende bestemmelsene i konkurranse-loven. Bestemmelsene håndheves av Kommisjonen eller EFTAs overvåkningsorgan (ESA) eller Konkurransetilsynet.

EØS-avtalen fastsetter også regler for tilsyn med foretakssammenslutninger. Foretakssammenslutninger som har en EØS-dimensjon (omsetning over visse terskelverdier), behandles enten av Kommisjonen eller ESA.

Reglene om offentlige anskaffelser

Offentlige anskaffelser spiller en stor rolle for bruken av ressurser i offentlig sektor, og er et viktig marked for næringslivet. I 2008 utgjorde samlet innkjøp av varer og tjenester i offentlig sektor ca. 307 mrd. kroner (ekskl. oljesektoren). Reglene om offentlige anskaffelser skal bidra til at offentlige midler utnyttes best mulig gjennom kostnads- effektive anskaffelser, samtidig som allmennheten

skal ha tillit til at offentlige anskaffelser skjer på en samfunnstjenlig måte. Regelverket er et prosessuelt rammeverk som blant annet stiller krav til konkurranse, god forretningsskikk, likebehandling av leverandørene og at prosessene er forutsigbare, gjennomsiktige og etterprøvbare.

God etterlevelse av reglene skal gi effektive offentlige anskaffelser, og det offentlige må opptre profesjonelt og sørge for at man får mest mulig igjen for fellesskapets penger. På den måten kan man frigjøre ressurser som kan brukes til mer velferd og økt verdiskapning til det beste for fellesskapet. Gjennom å være en krevende innkjøper, kan en også sikre andre samfunnshensyn, som sosiale og miljømessige hensyn.

Reglene om offentlig støtte

Hovedregelen i EØS-avtalen artikkel 61 er at offentlig støtte til næringslivet er forbudt. Forbudet mot offentlig støtte er imidlertid ikke absolutt, og det er gitt en rekke unntak fra det generelle forbudet mot offentlig støtte. I 2009 ble det totalt tildelt om lag 25 mrd. kroner i statsstøtte, hvorav om lag 4,1 mrd. kroner av dette utgjør støtte til finansinstitusjoner under finanskrisen. I praksis er det vedtatt ulike regelverk som setter betingelser for når ulike støttetiltak kan være forenlig med EØS-avtalen. Et tiltak som innebærer offentlig støtte iht. EØS-avtalen kan dermed godkjennes, men støttegiver må notifikere støtten til EFTAs overvåkningsorgan (ESA). ESA må videre godkjenne støttetiltaket før det kan iverksettes.

Det alminnelige gruppeunntaket oppgir derimot en liste over visse tiltak som anses som forenlig støtte, og som er forhåndsgodkjent av ESA. Støtte som oppfyller vilkårene i gruppeunntaket kan dermed tildeles uten at ESA (eller Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet) foretar en kontroll av om støtten faktisk er i tråd med EØS-avtalen, og kan være av stor praktisk betydning for offentlige støttegivere. Det alminnelige gruppeunntaket omfatter støtte til bl.a. investeringer i små- og mellomstore bedrifter, kvinnelig entreprenørskap, miljøbeskyttelse og forskning, utvikling og innovasjon. Det skal imidlertid sendes en melding til ESA 20 dager etter iverksettelse eller tildeling av støtten.

Det er støttegiver (departement, fylkeskommune eller kommune) som har ansvar for at støtte er gitt i samsvar med regelverket, og for å notifikere støtten eller melde støtten til ESA i etterkant når det er påkrevd. Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet har ansvaret for å koordinere informasjon av ny støtte til ESA og kan gi råd

og veiledning om hvordan notifikasjonen/melding om bruk av gruppeunntak bør utformes.

Sensommeren 2010 hadde ESA 15 norske notifikasjoner og 20 norske klagesaker til behandling.

Departementet har dessuten ansvar for å sikre at norske interesser blir ivaretatt ved utforming av nye regler om offentlig støtte i EU-kommisjonen.

Hovedlinjer i konkurransepolitikken

Ved utforming og håndhevelse av konkurranseregelverket og ved utforming av andre offentlige regler og tiltak som påvirker konkurransen legger myndighetene rammene for hvor det skal være konkurranse og hvorledes konkurransen skal virke på ulike områder.

I en markedsøkonomi bidrar konkurranse til at ressursene blir utnyttet bedre, markedsaktørene blir mer effektive og dermed mer konkurransedyktige på internasjonale markeder. Konkurranse gir forbrukerne et bedre tilbud av varer og tjenester med god kvalitet og rimelige priser enn det som ville vært tilfelle med markedsaktører som ikke måtte konkurrere.

For å løse problemer knyttet til svikt i markeder som for eksempel forurensing, naturlig monopol som i kraftnettet og produksjon av kollektive goder som veier, er det påkrevd med annen offentlig styring og kontroll enn tilsyn med markedene. Markedene alene tar heller ikke tilstrekkelig hensyn til fordeling av velferd. Innenfor viktige områder som helse, omsorg og utdanning vil Regjeringen bygge på fellesskapsløsninger. Finanskrisen har også vist nødvendigheten av å ha et effektivt tilsyn med og offentlig regulering av aktørene i særskilte markeder.

I mange markeder trenger en ikke iverksette særskilte tiltak for å nå særlige samfunns mål. I slike markeder blir sunn konkurranse fremmet gjennom konkurranseloven. I tillegg bidrar reglene om offentlig anskaffelser til å stimulere konkurransen.

På en del områder er det påkrevd å iverksette offentlige tiltak for å fremme ulike samfunns mål. Offentlige tiltak kan gjennomføres for å korrigere markedssvikt uten stor innvirkning på konkurransen. En avgift på forurensinger er et eksempel på korrigerende avsvikt i markedet. I andre tilfeller blir det iverksatt tiltak som griper inn i markeds- og konkurranseforholdene. Det kan for eksempel være konsesjonsordninger som skal sikre at aktørene i markedet har tilstrekkelige kvalifikasjoner, men som gjør det vanskeligere å etablere seg for nye konkurrenter. Her setter både konkurranseloven og de offentlige reguleringene rammer for

konkurransen. Konkurransemyndighetene skal peke på konkurranseskadelige virkninger av offentlige reguleringer og foreslå tiltak som kan begrense de skadelige virkningene.

I mange konkurransesaker vil virkningene være små for den enkelte forbruker og større for den næringsdrivende. I utøvingen av konkurransepolitikken må myndighetene derfor være særlig oppmerksomme på avveiningen mellom hensyn til forbrukerne opp mot næringshensyn, og at de offentlige tiltakene må ligge innenfor rammene av konkurransereglene i EØS-avtalen og EØS-regelverket om offentlige anskaffelser og offentlig støtte.

Sunne markeder blir best sikret gjennom en streng konkurranselov og et effektivt tilsyn fra konkurransemyndighetene. Konkurranseloven og EØS-konkurranseloven skal motvirke handlinger som hindrer markedsmekanismene å fungere, slik som misbruk av markedsrett, konkurransebegrensende avtaler mellom foretak og foretakssammenslutninger som fører til konkurransebegrensende strukturendringer i markedet. Sammen med regelverket for offentlig støtte til næringslivet og regelverket for offentlige anskaffelser skaper dette en helhetlig konkurransepolitikk.

Utfordringer og utviklingstrekk

Videreutvikling av lover og forskrifter

Konkurranseloven

I St.prp. nr. 1 (2008–2009) *Fornyings- og administrasjonsdepartementet* ble det informert om at Regjeringen ville styrke innsatsen for å bekjempe karteller og motvirke konkurransekriminalitet. Som ledd i dette arbeidet, ba departementet Konkurransetilsynet om å utarbeide et forslag til lovendringer for å styrke håndhevelsen av konkurranseloven. Dette resulterte i et forslag fra tilsynet om endringer i reglene om lempning i konkurranseloven med tilhørende forskrift.

Lempningsordningen i konkurranseloven § 31 ble innført for å gi tilstrekkelig motiv for deltakere i et ulovlig kartell til å hjelpe myndighetene med å avsløre slike virksomheter, og bryte ut av kartellet. Foretak som tilstår deltakelse i et kartell overfor Konkurransetilsynet, har krav på at sanksjonen blir nedsatt eller at den faller bort i sin helhet. Siden lovbruddet består i ulovlig samarbeid med andre foretak, vil tilståelsen samtidig gi informasjon om brudd på regelverket fra de andre involverte foretakene. Uten slike tilståelser og tips fra ansatte, konkurrenter eller kjøpere er det krevende å oppdage et kartellsamarbeid.

Det er viktig å ha effektive regler som kan medvirke til å avsløre slik kartellvirksomhet. På denne bakgrunn sendte Fornyings- og administrasjonsdepartementet i desember 2008 på høring et utkast for å styrke regelverket knyttet til lempning. Det materielle innholdet tilsvarte forslaget som ble utarbeidet av Konkurransetilsynet. Det gikk blant annet ut på å gi lempning i personstraff, anonymitet for tipsere og begrenset innsyn i lempningssøknader. I høringen påpekte justismyndighetene at utvidelsen av lempningsordningen på straffeområdet reiser prinsipielle strafferettslige spørsmål. Departementet legger derfor bort spørsmålet om en utvidelse av lempningsordningen, til det eventuelt blir gjennomført en gjennomgang av konkurranseloven.

Bokbransjen i Norge har i en årrekke samarbeidet om priser og andre forretningsvilkår gjennom såkalte bokavtaler. Adgangen til prissamarbeidet i bokomsetningen hviler i dag på to unntak fra konkurranseloven, begrunnet i antatte kulturpolitiske virkninger.

Evaluering av Bokavtalen ble gjennomført av Telemarksforskning for Kultur- og kirkedepartementet i 2009. Evalueringen så på Bokavtalens litteraturpolitiske effekt i forhold til den forutgående Bransjeavtalen av 1998. Evalueringsrapporten ble lagt fram i mai 2009 og ble i juli sendt på bred høring med frist 1. oktober. Resultatet både fra denne evalueringen og Konkurransetilsynets rapport *Konkurransen i Norge* (2009) er flertydig.

Bokbransjens sentrale aktører ga i høringen av evalueringsrapporten uttrykk for at de mener fastprisordningen bidrar til at hele verdikjeden, herunder forfattere, forlag og bokhandler, kan fremme et bredt litterært tilbud generelt og ny norsk litteratur spesielt.

Etter at bokhandlerne mistet eneretten til salg av skolebøker til grunnskolen og fastprisperioden ble innskrenket fra 2005, står bransjen nå overfor store utfordringer med etablering av et marked for elektroniske bøker. En eventuell full avvikling av systemet med faste priser vil også kreve en stor systemomlegging.

Ut fra en samlet vurdering mener Regjeringen at bransjen i en overgangsperiode har behov for en viss stabilitet i offentlige rammebetingelser. Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet har sendt på høring et forslag til revidert forskrift som gir unntak for samarbeid om faste priser for skjønnlitteratur og sakprosa fram til 1. januar 2015.

Departementet gjennomførte i 2008 høring av et forslag til forskrift om unntak fra konkurranseloven § 10 slik at busselskap kan samarbeide om

fylkeskryssende ekspressbussruter. Etter at saken var sendt på høring, foretok EFTAs overvåkingsorgan (ESA) bevissikring hos flere ekspressbusselskap i Norge. Arbeidet med forskriften ble derfor utsatt i påvente av ESAs undersøkelser. I en pressemelding i november 2009 gjorde ESA det kjent at det ikke var funnet brudd på EØS-regelverket. Departementet begynte våren 2010 behandling av klagen av 2007 fra selskapene som Konkurransetilsynet hadde pålagt å opphøre med å samarbeide om ekspressbussruta mellom Bergen og Stavanger, «Kystbussen». Spørsmålet om innføring av en eventuell unntaksforskrift for samarbeid om fylkeskryssende ekspressbussruter vil derfor ses i sammenheng med klagebehandlingen i departementet. Departementet tar sikte på å avslutte behandlingen i løpet av høsten 2010.

Reglene om offentlige anskaffelser

Reglene om offentlige anskaffelser må være i samsvar med Norges internasjonale forpliktelser. Samtidig er det et visst spillerom i den konkrete utformingen av de norske reglene. Myndighetene skal sørge for riktig og hensiktsmessig utforming og fortolkning av regelverket, og følge opp det internasjonale samarbeidet om offentlige anskaffelser i EØS og WTO.

I Prop. 1 S (2009–2010) *Fornyings- og administrasjonsdepartementet* ble Stortinget informert om at Regjeringen hadde satt ned et offentlig utvalg for å utrede og anbefale hvordan et nytt EU-direktiv om håndhevelse av reglene om offentlige anskaffelser bør gjennomføres i norsk rett. Utvalget leverte sin utredning NOU 2010:2 *Håndhevelse av offentlige anskaffelser* 16.4.2010, med forslag til endringer i reglene om offentlige anskaffelser. Utredningen er sendt på høring, med høringsfrist 20.9.2010. Det tas sikte på å legge fram et lovforslag for Stortinget i 2011.

Reglene om offentlig støtte

EFTAs overvåkingsorgan (ESA) har utvidet sine retningslinjer for offentlig støtte til også å gjelde støtte til kringkasting, til utbygging av bredbånd og regionalstøtte til store investeringsobjekter.

Høsten 2009 tok ESA også inn to nye kapitler i sine retningslinjer med det formål å få mer effektive og forutsigbare prosesser. Disse retningslinjene er ikke prosessuelt bindende for ESA, men ESA vil bestrebe seg på å følge dem. *Retningslinjene om forenklet prosedyre* nedfeller tre notifikasjonstyper som kan vurderes raskt med en forenklet prosedyre.

I ESAs *Retningslinjer for beste praksis for statsstøtteprosedyrer* legges det blant annet vekt på å styrke pre-notifikasjonsfasen. Dette betyr at ESA ønsker kontakt med støttegiver før formell notifikasjon sendes. På denne måten kan ESA gi veiledning i utformingen av notifikasjonen, og dermed forkorte saksbehandlingstiden for den formelle behandlingen.

Internasjonalt arbeid

På konkurranseområdet er departementet ansvarlig for å forberede saker og å utforme og framføre norske posisjoner både ved håndhevelsen av regelverket i enkeltsaker og ved utviklingen av nytt regelverk. Departementet er også ansvarlig for å sikre at nytt regelverk blir innlemmet i EØS-avtalen gjennom vedtak i EØS-komiteen og gjennomføre EØS-avtalens konkurranseregler i norsk rett. Konkurransemyndighetene deltar derfor både i EU-, EØS- og EFTA-fora for å ivareta norske interesser, både direkte i enkeltsaker og ved utvikling av EØS-relevant regelverk.

Departementet har ansvaret for å klargjøre og samordne norske interesser og for å påvirke premissene for og det konkrete innholdet i forslag til nytt EØS-relevant regelverk. Det skjer ved høringer og møter med norske foretak og myndigheter, deltakelse i Kommisjonens og ESAs rådgivende komiteer og arbeidsgrupper, samarbeid med andre lands myndigheter og gjennom skriftlige kommentarer eller muntlig kontakt med overvåkningsorganene.

Departementet deltar også i WTO-forhandlingene om en ny avtale om offentlige anskaffelser (GPA-avtalen). I tillegg til Norges arbeid i WTO, deltar departementet i arbeidet gjennom EFTA med bilateralt å forhandle fram handelsavtaler med andre land. Departementet har ansvaret for bestemmelsene i handelsavtalene om konkurranse og offentlige anskaffelser.

Videre er konkurransemyndighetene sentrale i arbeidet med å sikre norske interesser i enkeltsaker (notifikasjons- og klagesaker om offentlig støtte og klagesaker om offentlige anskaffelser).

Konkurransemyndighetenes deltakelse i OECD har en annen karakter enn i EØS-sammenheng. Arbeidet munner ikke ut i bindende normer eller vedtak. Viktige temaer som har vært behandlet i 2010 er smart grids og fornybar energi, rettferdig rettergang, konkurranse og foretaksstyring, standarder og standardisering og internasjonalt samarbeid om håndhevelsen av konkurranse-regler.

De nordiske konkurransemyndighetene har årlige konferanser der både departement og tilsyn deltar og drøfter saker av felles interesse.

Mål og strategier

Konkurransemyndighetene skal føre en aktiv konkurransepolitikk for å sikre gode og rimelige varer og tjenester til forbrukerne og fremme effektiv ressursbruk.

For å oppnå dette, arbeider departementet mot disse hovedmålene:

- Konkurranseloven, EØS-konkurranseloven, regelverket for offentlige anskaffelser og regelverket for offentlig støtte skal utvikles og håndheves i samsvar med internasjonale regler og plikter slik at de blir effektive virkemidler for å fremme konkurranse.
- Reglene for offentlige anskaffelser skal sikre at offentlige midler utnyttes best mulig gjennom kostnadseffektive innkjøp, samtidig som allmennheten ska ha tillit til at offentlige anskaffelser skjer på en samfunnstjenlig måte, blant annet ved å ta miljø- og samfunnsansvar.
- Regelverket for offentlig støtte skal hindre tildeling av ulovlig støtte og motvirke skadelig støtte.
- Det skal oppnås en riktig avveining mellom konkurransehensyn og andre samfunnshensyn som bidrar til å fremme Regjeringens politikk på ulike områder.
- Norske interesser skal tas hensyn til når ESA håndterer klager og notifikasjoner etter regelverket om offentlig støtte.
- Etatsstyringen av Konkurransetilsynet skal ha klare mål, gi tydelig rollefordeling mellom departement og tilsyn, og en resultatoppfølging som sikrer en effektiv utøving av konkurransepolitikken og håndhevelse av lovene.

Departementet og Konkurransetilsynet skal sammen arbeide for å oppnå ovennevnte mål. Konkurransetilsynet står for den utøvende delen av konkurransepolitikken gjennom håndhevingen av konkurranseloven. Departementet skal bidra til å oppnå målene gjennom løpende regelverksutvikling og ved å påpeke konkurransebegrensende effekter av offentlige tiltak. Departementet skal videre dersom det ved gjennomføringen av offentlige tiltak ikke er tatt hensyn regelverket om offentlig støtte, påpeke dette og gi råd og veiledning om regelverket om offentlig støtte.

Prioriterte områder 2011

Konkurranseskriminalitet

Forebygging og avdekking av konkurransekriminalitet er en av kjerneoppgavene til konkurransemyndighetene, og avdekking av ulovlig prissamarbeid, anbudssamarbeid og markedsdeling er en oppgave med høy prioritet for Konkurransetilsynet. Internasjonale studier tyder på at ulovlig kartellvirksomhet kan føre til priser som ligger 15–40 % over det nivået en ville hatt med sunn konkurranse. Kartell fører til økte kostnader, dårligere produkter og svakere vekst og innovasjonsevne i økonomien på lang sikt.

Forbygging og avdekking av konkurransekriminalitet fikk ytterligere aktualitet i forbindelse med den internasjonale finanskrisen. For at regjeringens tiltak mot virkningene av finanskrisen skulle få mest mulig effekt var det viktig at aktørene som konkurrerer om offentlige oppdrag konkurrerer på en effektiv måte. Det vises i denne sammenheng til Konkurransetilsynets rapportering under kap. 1550 Konkurransetilsynet.

Konkurransemyndighetene vil fortsatt ha særlig fokus på forebygging og avdekking av konkurransekriminalitet i 2011.

Dagligvaremarkedene

Tilsyn med dagligvaremarkedene er en prioritert oppgave for konkurransemyndighetene. Gjennom blant annet effektiv konkurranse på detalj- og grossistleddet sikres norske forbrukere matvarer av god kvalitet til relativt sett lave priser.

Tidlig i 2010 nedsatte regjeringen et utvalg som skal utrede styrkeforholdene i verdikjeden for mat. Utredningens formål er å beskrive konsekvenser utviklingen i matvarekjeden har hatt og vil kunne ha framover. Effektiv ressursbruk er et overordnet formål for utredningen, og utvalget skal foreslå tiltak som kan ivareta forbrukernes interesser og mulighetene for tilfredsstillende kontroll.

Håndhevelse av anskaffelsesreglene

Reglene om offentlige anskaffelser skal være så gode som mulig, og håndhevelsesystemet må være utformet slik at det sikrer god etterlevelse.

Klagenemnda for offentlige anskaffelser (KOFA) er et uavhengig organ som håndterer klager over brudd på anskaffelsesregelverket. Nemnda skal sikre at leverandørene har tilgang på rask og rimelig klagebehandling på et lavt konfliktnivå, samt medvirke til økt kompetanse og rettsavkla-

ringer på området. I 2007 ble håndhevelsen skjerpet ved at nemnda fikk anledning til å fastsette overtredelsesgebyr ved ulovlige direkte anskaffelser. Se for øvrig omtalen under kap. 1550 Konkurransetilsynet og omtalen nedenfor av NOU 2010:2 Håndhevelse av offentlige anskaffelser.

De siste årene har det vært en sterk vekst i antall nye saker til Klagenemnda for offentlige anskaffelser, samtidig som deler av sakene har blitt vesentlig mer komplekse som følge av at nemnda fikk kompetanse til å ilegge gebyr for ulovlig direkte anskaffelser. I flere år har det derfor vært nødvendig å øke budsjettammen til Klagenemnda for offentlige anskaffelser ved til dels betydelige tilleggsbevilgninger gjennom året. Dette gjaldt også i 2010. I NOU 2010:2 Håndhevelse av offentlige anskaffelser foreslår et flertall blant annet at nemndas gebyrmyndighet legges til domstolene og at nemndas rolle som rådgivende organ reddykes. På denne bakgrunn er nemndas framtidige rolle uavklart. Videre vil departementet vurdere å endre kravene til saksbehandlingstid. Nemndas budsjettamme er som følge av ovennevnte ikke endret.

NOU 2010:2 Håndhevelse av offentlige anskaffelser foreslår endringer i reglene om håndhevelse av anskaffelsesregelverket. Formålet med de nye reglene er økt etterlevelse av anskaffelsesreglene, blant annet ved å gi leverandørene bedre mulighet til å gripe inn før offentlige kontrakter inngås. Forslaget til nye regler retter seg særlig mot håndhevelse av ulovlige direkte anskaffelser. Utvalgsflertallet foreslår at det fortsatt skal være domstolene som formelt håndhever brudd på anskaffelsesreglene, med Klagenemnda for offentlige anskaffelser som et supplerende og rådgivende lavterskeltilbud. Nemndas rolle som rådgivende organ reddykes, ved at klagenemndas gebyrmyndighet legges til domstolene. I tillegg til nødvendige regelendringer som følger av det nye EU-direktivet om håndhevelse, har utvalget også vurdert og foreslått endringer i øvrige anskaffelsesregler som direkte eller indirekte berøres av direktivet. Herunder har utvalget kommentert noen uheldige sider ved bestemmelsen om innsyn i tilbud i den nye offentlighetsloven og bestemmelsen om lovlighetskontroll av saker som gjelder offentlige anskaffelser som følger av kommuneloven. I forbindelse med oppfølgingen av utvalgets merknad til offentlighetsloven, vil departementet også vurdere merknaden fra flertallet i næringskomiteen i Innst.S. nr. 348 (2008–2009), om tilgang til offentlige protokoller om inngåtte anskaffelser. Det tas sikte på å legge fram et lovforslag for Stortinget i 2011.

En offensiv innkjøpspolitikk

I St.meld. nr. 36 (2008–2009) *Det gode innkjøp* framgår det at gode regler om innkjøp og et godt håndhevelsessystem ikke alene er nok for å unngå brudd på anskaffelsesregelverket og for å få til vellykkede og effektive anskaffelser. Innkjøpsfaglig kompetanse, økt lederforanking og bedre organisering er også vesentlig.

Gjennom etableringen av Direktoratet for forvaltning og IKT, med en egen avdeling for offentlige anskaffelser, la regjeringen i 2008 grunnlaget for et nasjonalt kompetansesenter for offentlige anskaffelser og arbeidet med å sikre bedre, enklere og sikrere innkjøp ble intensivert.

Direktoratet for forvaltning og IKT skal arbeide for at offentlige oppdragsgivere gjennomfører kostnadseffektive, miljøriktige og kvalitetsrettede anskaffelser i overensstemmelse med anskaffelsesregelverket. Dette skal blant annet gjøres gjennom å gi opplæring og veiledning om anskaffelser, ved å utvikle tilbud som kan hjelpe ledere å organisere og styre anskaffelsesområdet og gjennom å videreutvikle og styrke innkjøpsnettverk.

Effektive offentlige anskaffelser kan frigjøre ressurser som kan brukes til mer velferd og økt verdiskapning til det beste for fellesskapet. Direktoratet skal utarbeide og iverksette et arbeid som skal bidra til at det offentlige tar ut effektiviseringspotensialet når anskaffelser planlegges, gjennomføres og følges opp.

Departementet utreder effektiviseringspotensialet ved økt samordning av offentlige anskaffelser. På bakgrunn av denne utredningen vil regje-

ringen vurdere organisatoriske tiltak for økt samordning av anskaffelser.

Bruk av elektroniske løsninger er et viktig effektiviseringstiltak som kan redusere tidsbruken ved offentlige anskaffelser, øke konkurransen og legge til rette for anskaffelser som er mer gjennomtsiktige og som lettere kan etterprøves. En rapport fra Senter for statlig økonomistyring (2006) viser at gjennom økt bruk av e-handel i anskaffelsesprosessen vil samfunnet kunne spare opptil 4 mrd. kroner i løpet av en tiårsperiode. Regjeringen vil derfor gjennomføre en sterkere satsing på elektroniske handelsløsninger, slik som innføring av obligatorisk elektronisk fakturaløsning, økt satsing på støttetjenester og økt sentral finansiering av e-handelsplattformen.

Departementet skal følge med på utviklingen i EU og tendensen med at anskaffelsesregelverket brukes som et instrument for å fremme andre politiske hensyn enn dem anskaffelsesregelverket opprinnelig var ment å ivareta. Departementet skal kritisk vurdere hvordan hensynet til mest mulig effektiv ressursbruk ved offentlige anskaffelser kan balanseres opp mot andre hensyn. Departementet skal også ha et særlig fokus på å følge utviklingen i EU når det gjelder anskaffelse av sosiale tjenester.

Frivillig sektor gjør en uvurderlig innsats gjennom leveranser av tjenester innen helse-, sosial- og omsorgssektoren. Regjeringen vil igangsette et arbeid med en generell gjennomgang av rammevilkårene for denne sektoren. Arbeidets form og innhold må vurderes nærmere.

Kap. 1550 Konkurransetilsynet

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2009	Saldert budsjett 2010	Forslag 2011
01	Driftsutgifter	83 133	80 934	83 707
23	Klagenemnda for offentlige anskaffelser	8 994	5 387	5 554
	Sum kap. 1550	92 127	86 321	89 261

Allmenn omtale

Konkurransetilsynet skal føre tilsyn med konkurranseforholdene i norsk økonomi. Det rettslige grunnlaget for tilsynet sin virksomhet er konkurranseloven og EØS-konkurranseloven, som skal sikre at virksomhetene konkurrerer til fordel for forbrukerne og til fremme av et effektivt nærings-

liv. Tilsynet skal blant annet føre kontroll med foretakssammenslutninger og håndheve forbudet mot misbruk av dominerende stilling og konkurransehemmende samarbeid. Konkurransetilsynet skal også påpeke konkurransehemmende virkninger av offentlige tiltak.

Konkurransetilsynet har ansvaret for håndhevelsen av loven, men det er de næringsdrivende

selv som har ansvar for å se til at loven blir fulgt. Loven har strenge sanksjonsbestemmelser mot ulovlige kartellavtaler og misbruk av dominerende stilling.

Konkurransetilsynet har også det administrative ansvaret for virksomheten i Klagenemnda for offentlige anskaffelser, herunder ansvaret for et sekretariat som utreder og klargjør sakene for behandling i klagenemnda. Saksmengden til Klagenemnda for offentlige anskaffelser har økt jevnt siden tilsynet fikk ansvaret for nemnda i 2005, og saksområdet har betydelig politisk og offentlig oppmerksomhet.

Mål og prioriteringer 2011

Hovedmålene for Konkurransetilsynets arbeid i 2011 vil være:

- Effektiv håndhevelse av konkurranseloven og EØS-konkurranseloven med tilhørende forskrifter.
- Avdekke ulovlig kartellvirksomhet.
- Styrke innsatsen på energi- og miljømarkedene.
- Øke kunnskapen om sammenhengen mellom miljø- og konkurransepolitikk.
- Sikre effektiv saksbehandling i sekretariatet for Klagenemnda for offentlige anskaffelser.

Konkurransetilsynet har de seneste årene styrket arbeidet med å avdekke og forebygge ulovlig samarbeid, og tilsynet fikk både i 2008 og 2009 ekstra midler i revidert budsjett til dette arbeidet. Denne satsingen skjer som ledd i en langsiktig prioritering fra tilsynets side. I 2011 skal Konkurransetilsynet også prioritere tiltak for å bedre kjennskapen til konkurranseloven og Konkurransetilsynets arbeid.

Konkurransetilsynet har iverksatt en styrket og systematisert overvåking av sentrale markeder i Norge, og vil fortsatt ha fokus på dette arbeidet i 2011. Overvåking øker sjansene for å oppdage ulovlig samarbeid, og bidrar til å avskrekke næringsdrivende fra å delta i slikt ulovlig samarbeid. Tettere oppfølging av enkelte markeder legger også et godt grunnlag for å oppdage andre konkurranseutfordringer, og for kontrollen med foretaks-sammenslutninger.

Det er et sentralt element i klimapolitikken å få riktige priser, dvs. at prisen på utslipp på fossile energibærere må reflektere skaden konsumet av disse energibærerne medfører for miljøet. Riktige priser gir de riktige insentiver til utslippsreduksjon og til investering i FoU. For å etablere riktige priser på utslipp er det viktig at markedene for va-

rer og tjenester generelt, og energimarkedene spesielt, fungerer godt.

Konkurransopolitikken og velfungerende konkurranse understøtter med andre ord kostnadseffektiv måloppnåelse i miljøpolitikken. Konkurransetilsynet skal i 2011 arbeide for å øke kunnskapen om denne sammenhengen.

Budsjett 2011

Post 01 Driftsutgifter

Posten dekker lønns- og driftsutgifter for vanlig drift i Konkurransetilsynet. Tilsynet hadde 89 aktive årsverk per 1.7.2010.

Post 23 Klagenemnda for offentlige anskaffelser

Posten dekker utgifter til lønn og drift av sekretariatet for klagenemnda. Videre blir honorar og andre utgifter for medlemmene av nemnda dekket.

Rapport 2009

Effektiv håndhevelse av forbuds- og inngrepsbestemmelsene i konkurranseloven

Håndhevelse av forbudsbestemmelsene

Konkurranseloven forbyr i § 10 samarbeid som begrenser konkurransen og i § 11 misbruk av dominerende stilling. Forbudene i konkurranseloven §§ 10 og 11 blir sanksjonert av Konkurransetilsynet gjennom ilegging av overtredelsesgebyr eller ved at forholdet blir anmeldt til politiet. Et effektivt og handlekraftig tilsyn gjør det mer sannsynlig at bedriftene etterlever konkurranselovgivningen. Tilsynet arbeider med å øke de forebyggende og preventive virkningene av arbeidet sitt gjennom:

- Måltrettet informasjons- og rettleidningsvirksomhet om konkurranselovgivningen.
- Kontinuerlig arbeid for å avdekke konkurransekriminalitet gjennom ulike metoder for etterforskning og overvåking.
- Gode samarbeidsrelasjoner med offentlige innkjøpere og påtalemyndigheter.
- Effektive insentivordninger, der lempingsordningen står sentralt.

Risikoen for å bli avslørt og straffet påvirker markedsadferden hos bedriftene, og fører til at færre tar sjansen på å bryte konkurranseloven. Slike allmennpreventive effekter av tilsynets håndhevelse og sanksjonering kan ikke måles gjennom de

sakene som tilsynet faktisk behandler. Avdekking av et kartell i ett marked virker avskrekkende på eksisterende kartell i andre markeder, og bidrar derfor til færre kartell i framtiden. Arbeidet med avdekking av denne typen lovbrudd er imidlertid krevende, og stiller krav til både taktiske og tekniske sider ved etterforskningsfunksjonen i tilsynet. For å understøtte Konkurransetilsynets arbeid på dette området tilførte Regjeringen Konkurransetilsynet ekstra bevilgninger i 2008 og 2009.

Tidlig i 2009 ble det klart at Regjeringen ville bøte på krisen i markedet for bygg og anlegg. Offentlige bygge- og veiprojekter til en samlet verdi av nærmere 20 mrd. kroner ble utlyst tidlig på våren i en tiltakspakke mot finanskrisen. For å sikre mest mulig effekt av hver enkelt offentlig tiltakskrone, rettet Konkurransetilsynet særlig oppmerksomheten mot bygg- og anleggsbransjen, og på faren for ulovlig anbudssamarbeid i tilnytning til de store anbudskonkurransene som ble utlyst.

Av saker som tilsynet har arbeidet med i 2009 er det fattet vedtak i tre saker vedrørende ulovlig samarbeid:

- Taxi Midt-Norge AS fikk overtredelsesgebyr på 300 000 kroner for å ha gitt et tilbud på kjøring av pasienter i Nord-Trøndelag som innebar et ulovlig anbudssamarbeid mellom de 270 løyvehaverne i foretaket. Gebyret er vedtatt. Konkurransetilsynet utarbeidet etter denne saken et skriv til helseforetaket om hvordan de skulle utforme anbudskonkurranser for å sikre at det blir reell konkurranse om oppdraget.
- To entreprenørselskap i Trøndelag ble ilagt overtredelsesgebyr på henholdsvis 5 og 2 mill. kroner for ulovlig å ha samarbeidet om å inngi hvert sitt tilbud på vedlikehold av sju broer i Steinkjer. Selskapene var uenige i Konkurransetilsynets vedtak, og brakte saken inn for domstolen. Saken ble ført for retten i april 2010, og dom i saken ble avsagt 2. juni 2010. Konkurransetilsynet fikk fullt medhold i dommen fra Sør-Trøndelag tingrett. Dommen er anket.
- Norges Turbileierforbund fikk overtredelsesgebyr på 400 000 kroner for å ha oppfordret medlemmene til å øke prisene. Turbileierforbundet var ikke enige i tilsynets vurderinger, og brakte saken inn for domstolen. Saken ble ført for retten i februar 2010, og dom i saken ble avsagt 16. mars 2010. Konkurransetilsynet fikk fullt medhold i dommen fra Oslo tingrett. Norges Turbileierforbund har anket dommen fra Oslo tingrett.

Konkurransetilsynet har i 2009 gjennomført bevis-sikringer i to saker på syv ulike steder mot til sammen fem foretak. Det er tatt opp ni formelle forklaringer i etterforskningen av to forskjellige saker.

Konkurransetilsynet har gjennom 2009 videreført arbeidet med å øke kunnskapen om konkurranse-loven i norsk næringsliv. Det er utarbeidet en sjekklister til bruk for offentlige innkjøpere for å avdekke ulovlig anbudssamarbeid. Sjekklister er markedsført i en rekke møter med offentlige innkjøpere, blant annet i regi av KS, Klagenemnda for offentlige anskaffelser, flere private innkjøpsfora og innkjøps- og anbudsansvarlige.

En viktig satsing som også er videreført fra 2008 er informasjon om lempingsordningen. Erfaringer fra EU, USA og andre land viser at et godt fungerende lempingsprogram er det viktigste virkemiddelet for å avsløre kartellvirksomhet. Spørreundersøkelser utført for Konkurransetilsynet viser at ordningen dessverre ikke er godt nok kjent blant næringslivsledere. Konkurransetilsynet satte derfor i gang flere informasjonskampanjer om ordningen. Videre har tilsynet arbeidet med å spre kunnskap om konsekvensene ved anbudssamarbeid og mulig tilgang til lemping gjennom andre fora og kanaler.

Konkurransetilsynet har i løpet av 2009 brukt vesentlige ressurser på rettsaken om Tines misbruk av dominerende stilling. Tilsynet fikk ikke medhold i behandlingen av saken i Oslo Tingrett. Saken ble anket inn for Borgarting lagmannsrett. Dom i Tine-saken ble avsagt 7.9.2010. Retten slår fast at Tine har overtrådt konkurranse-lovens bestemmelse om utilbørlig utnyttelse av dominerende stilling i forbindelse med årsforhandlingene med Rema. Tine frifinnes for påstanden om tilsvarende atferd vis-à-vis ICA, og for påstanden om konkurransebegrensende samarbeid. Lagmannsretten har fastsatt overtredelsesgebyret Tine skal betale til 30 mill. kroner. I Konkurransetilsynets vedtak, som også omfattet de forhold Tine er frifunnet for, var gebyret satt til 45 mill. kroner. Dommen fra Borgarting lagmannsrett kan påankes i samsvar med reglene i tvisteloven.

Tilsynet har videreført overvåkingsordninger knyttet til dagligvarekjedenes avtaler med de største leverandørene, Tines bruttomarginer og prisutviklingen i engrosmarkedet for kraft.

Kontroll med foretakssammenslutninger

Konkurransetilsynet skal gripe inn mot fusjoner og oppkjøp som vil føre til eller forsterker en

vesentlig begrensning av konkurransen i strid med konkurranselovens formål.

Konkurransetilsynet merket i 2009 finanskrisen gjennom en vesentlig reduksjon i antall alminnelige meldinger om foretakssammenslutninger. Tilsynet behandlet 294 meldinger om fusjoner og oppkjøp i 2009 etter konkurranselovens § 16. Til sammenligning ble det behandlet 444 meldinger om fusjoner og oppkjøp i 2008. En betydelig økning i omfanget av alminnelige meldinger siste del av 2009 og den første del av 2010 er imidlertid et klart signal om økt fusjonsaktivitet.

De aller fleste foretakssammenslutningene som blir meldt til Konkurransetilsynet er uproblematisk, og langt de fleste fusjoner og oppkjøp Konkurransetilsynet mottok melding om i 2009 ble gjennomført uten innvendinger fra tilsynets side. Dette er oppkjøp eller fusjoner som medvirker til omstrukturering i norsk næringsliv, uten å ha konsekvenser som strider mot konkurranselovens formål. Tilsynets behandling er effektiv, ved at saker som ikke gir grunn for uro med hensyn til konkurransen blir avsluttet raskt, og på denne måten prioriteres ressursene til behandlingen av de konkurransemessige viktige sakene.

Tilsynets omdømmeundersøkelser viser at konkurranselovgivningen, eksistensen av et Konkurransetilsyn, og den presedens som blir skapt gjennom de konkurransesakene tilsynet behandler, bidrar til at foretakssammenslutninger som åpenbart er konkurranseskadelige ikke blir gjennomført.

Det ble bedt om fullstendig melding i 8 tilfeller i 2009 mot 15 i 2008.

Konkurransetilsynet vedtok i 2009 å gripe inn mot foretakssammenslutningen mellom Validus AS og Sunkost ASA. Konkurransetilsynet konkluderte med at foretakssammenslutningen ville føre til en vesentlig begrensning av konkurransen i markedet for helsekost solgt gjennom helsekostfaghandel, og at foretakssammenslutningen vil styrke en vesentlig begrensning av konkurransen i markedet for engroshandel med kosttilskudd/naturkosmetikk/hygiene til helsekostfaghandel. Svekket konkurranse i disse markedene ville føre til høyere priser, dårligere vareutvalg og redusert intern effektivitet til skade for forbrukerne. Vedtaket ble klaget inn til Fornyings- og administrasjonsdepartementet, men klagen ble senere trukket.

Eurofins Danmark AS fikk i juni 2008 kjøpe Lantmännen Analycen AB på vilkår av å selge daterselskapet LabNett AS til en ekstern, uavhengig aktør. I 2009 oppnevnte tilsynet en forvalter som gjennomførte salget av LabNett AS, slik at Eurofins oppfylte vilkåret.

På oppdrag fra Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet har Konkurransetilsynet vurdert om det er behov for å gjøre endringer i forskriften om melding av foretakssammenslutninger på bakgrunn av rapporterte problemer med kriteriene for beregning av omsetning. Et notat med forslag til endringer er sendt på høring.

EØS-arbeidet

EØS-enkelt saker er håndtert i samsvar med notifikasjonsreglene for «EFTA Network». Det er et tett samarbeid mellom Konkurransetilsynet og ESA. Dette sikrer riktig behandling av EØS-saker i samsvar med EØS-konkurranselovens bestemmelser. Konkurransetilsynet har deltatt aktivt i DG Competition/ECN (European Competition Network) sitt arbeid på generelle policyspørsmål, i samsvar med Norges rettigheter etter EØS-avtalen. Konkurransetilsynet har også samarbeidet direkte med DG Competition i EU/EØS-saker som vedrører norske aktører og norske markeder.

Konkurransetilsynet skal arbeide for at det blir lagt tilstrekkelig vekt på konkurransehensyn innenfor andre områder der Regjeringen ønsker konkurranse

I henhold til konkurranseloven § 9e skal Konkurransetilsynet påpeke konkurranseskadelige virkninger av offentlige reguleringer. I 2009 har tilsynet kommet med 3 påpekninger etter § 9e:

- Påpekning til Oslo kommune vedrørende drosjenæringen og anmodning om en utredning om hvordan effektiv konkurranse i drosjemarkedet kan sikres etter endringer i blant annet reglene for løyvetildeling.
- Påpekning til Helse- og omsorgsdepartementet vedrørende ordningen med offentlige driftstilskudd og refusjon for fysioterapeuter.
- Påpekning til Fylkesmannen i Hedmark om at en etablering av Obs! hypermarked i Ringsaker kommune vil styrke konkurransen, og dermed gi forbrukerne et bedre tilbud av dagligvarer.

I 2009 har tilsynet lagt større vekt på kontakt med mottakere av påpekninger før og etter at påpekningen blir sendt. I alle sakene har det i 2009 vært muntlig kontakt, per telefon eller i møte, før påpekning ble sendt. Det er også mer omfattende oppfølging etterpå. Påpekningene er gjerne et av flere virkemidler for å oppnå resultater og inngår ofte i et langsiktig arbeid med prioriterte problemstillinger.

Fremme konkurranse i utvalgte næringer med konkurranseutfordringer

Konkurransetilsynet har vurdert konkurransesituasjonen og behovet for tiltak for å styrke konkurransen i IKT-markedet og dagligvaremarkedet.

I 2009 fikk Konkurransetilsynet utarbeidet rapporten «Fri programvare – Noen prinsipielle betraktninger». Rapporten belyser det offentlige rolle som mulig pådriver for konkurranse i programvaremarkedene.

Konkurransetilsynet mener generelt det er viktig å holde seg oppdatert på disse markedene internasjonalt. Programvaremarkedene er i stor grad globale, noe som gir myndighetene i et lite land som Norge begrensede muligheter til å påvirke konkurranseforholdene. Egne tiltak i Norge vil i de fleste tilfeller ha begrenset effekt.

Dagligvaremarkedet har lenge vært et høyt prioritert marked for konkurransemyndighetene. Konkurransetilsynet har videreført meldeplikten for alle avtaler mellom kjedene og større leverandører. I 2009 er det også gjennomført møter med alle dagligvarekjedene samt DLF. En medarbeider i Konkurransetilsynet er med i sekretariatet til utvalget som skal utrede styrkeforholdene i verdikjeden for mat.

Konkurransetilsynet har også hatt særlig oppmerksomhet mot TV-markedet. Det er hentet inn abonnementstall fra Canal Digital, Viasat og Riks-TV for å følge utviklingen, og få et best mulig grunnlag for å vurdere plattformkonkurranse og om aktørene prøver å dempe konkurransen. På bakgrunn av utviklingen så langt vil ikke Konkurransetilsynet tilrå reguleringer som pålegger distributørene å tilby salg av enkeltkanaler.

Etterspørselssiden i markedene skal fungere effektivt

Kraftprisoversikten på tilsynets hjemmeside gir forbrukerne mulighet til å sammenligne kraftpriser, og har jevnlig flere tusen besøkende per uke.

Mot slutten av 2009 ble det bevilget midler fra Fornyings- og administrasjonsdepartementet til å gjennomføre videreutvikling av kraftprisbasen. Denne videreutviklingen vil gjøre vedlikeholdet enklere. Samtidig blir det mulig å gi forbrukerne bedre informasjon.

Konkurransetilsynet har i 2009 utarbeidet og sendt på høring et forslag til ny forskrift om takstberegning og maksimalpriser for drosjetransport. Det nye takssystemet forventes å bidra til økt konkurranse i drosjenæringen og til å gjøre det lette-

re for kundene å etterprøve at prisen på en gitt drosjetur er riktig. I 2010 er det sendt ut en tillegghøring om forskrift om takstberegning og maksimalpriser for drosjetransport med høringsfrist 1. september 2010.

Konkurransetilsynet avholder også jevnlige møter med Forbrukerombudet og Forbrukerrådet. Videre har Konkurransetilsynet et godt samarbeid med NVE, Finanstilsynet og Post- og teletilsynet.

Konkurransetilsynet skal evaluere og synliggjøre virkningene av arbeidet det gjør

Konkurransetilsynet har i 2009 evaluert virkningene av et inngrep etter konkurranseloven § 10 – «Taxi Midt-Norge AS – pålegg om opphør og illeggelse av overtredelsesgebyr». Evalueringen viser at de regionale helseforetakenes (RHF) utgifter til pasienttransport i stor grad henger sammen med konkurransesituasjonen i drosjemarkedet.

Konkurransetilsynet har også startet en *ex post* evaluering av fusjonen mellom Gilde og Prior (Nortura). Norturas tilbakemelding om realiserte effektivitetsgevinster vil bli analysert nærmere med sikte på å gi læringseffekter ved vurderinger av framtidige fusjoner.

Evalueringen av oppfølgingen av § 9e-påpekningene til fylkeskommunene om tilrettelegging av konkurranse i taximarkedene fra 2007 viser at påpekningene i 2007 har bidratt til at en rekke fylkeskommuner har satt i verk konkrete tiltak for styrke konkurransen i drosjemarkedet.

I tillegg til dette, har Konkurransetilsynet evaluert virkningene av dialogen med Norges Fotballforbund med sikte på å legge til rette for økt konkurranse i markedet for formidling av fotballsenderrettigheter. Evalueringen viser at dialogen med Norges Fotballforbund bidro til økt tilgang, lavere priser og innovasjon i markedet for formidling av fotballsenderrettigheter.

Et sammendrag av evalueringene er presentert i Konkurransetilsynets årsmelding.

Det er også en viktig oppgave for Konkurransetilsynet å gi informasjon til næringslivet, forbrukerne og det offentlige om konkurranseloven og tilsynets håndhevelse av denne. En viktig måte å gjøre dette på, er å informere om avgjørelser i konkrete saker. Alle vedtak og avgjørelser legges derfor ut på www.kt.no. Tilsynet har også inngått et samarbeid med NHO og andre næringslivsorganisasjoner med sikte på å øke næringslivets kunnskap om konkurranseloven.

Sekretariatet til Klagenemnda for offentlige anskaffelser skal legge til rette for at nemnda er et kompetent og effektivt tvisteløsningsorgan

I 2009 ila Klagenemnda for offentlige anskaffelser 7 gebyrer for ulovlige direkte anskaffelser, og klagenemnda har dermed totalt ilagt 11 gebyr etter at

organet fikk kompetanse til dette fra 1. januar 2007. Det store tallet innkommende saker som gjelder ulovlige direkteanskaffelser viser at kunnskapen om at dette er en alvorlig overtredelse som kan bli møtt med gebyr, har økt de siste årene. Sakene er ofte svært kompliserte, både med hensyn til sakens fakta, anførselene og de juridiske problemstillingene.

Tabell 4.2 Oversikt over innkomne saker til KOFA i perioden 2006–2009

	2006	2007	2008	2009
Innkomne saker	158	155	224	285
Avgjorte	176	217	171	226
Avviste	50	48	43	50
Brudd	79	118	61	107
Ikke brudd	29	36	38	36

Kilde: Konkurransetilsynets årsmelding for 2009

Retten til å pålegge gebyr i saker om ulovlige direkteanskaffelser har medført en betydelig økning i arbeidsmengden i sekretariatet, samtidig som antallet innkommende saker generelt fortsatt er økende.

Det er et resultatkrav i tildelingsbrevet at Klagenemnda for offentlige anskaffelser har en gjennomsnittlig saksbehandlingstid for vanlige klagesaker som ikke overstiger tre måneder. Gjennomsnittlig saksbehandlingstid i saker der det er påstand om ulovlig direkteanskaffelse (gebyrsaker) skal ikke overstige fire måneder. På grunn av økt saksmengde og kompleksitet ble målet om saks-

behandlingstid ikke fullt ut oppnådd i 2009. Saksbehandlingstid for vanlige klagesaker (195 saker) var i 2009 på 137 dager, dvs. 4,4 måneder, mens saksbehandlingstid i potensielle gebyrsaker (31 saker) var på 159 dager, dvs. 5,1 måneder, i gjennomsnitt.

Målsettingen om å innfri resultatkravet til saksbehandlingstid har medført at tallet på faste jurister ble økt med 3 årsverk høsten 2009. I tillegg er det iverksatt tiltak for å effektivisere driften av sekretariatet og saksbehandlingen mellom sekretariatet og nemnda.

Kap. 4550 Konkurransetilsynet

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2009	Saldert budsjett 2010	Forslag 2011
02	Ymse inntekter	4 854	217	224
03	Lovbruddsgebyr	1 075		
16	Refusjon av fødselspenger/adopsjonspenger	691		
17	Refusjon lærlinger	109		
18	Refusjon sykepenges	1 153		
	Sum kap. 4550	7 882	217	224

Post 02 Ymse inntekter

Posten gjelder inntekter for gebyr i tilknytning til Klagenemnda for offentlige anskaffelser.

Post 03 Lovbruddsgebyr

Gebyr kan blant annet ilegges ved brudd på konkurranselovens forbud mot konkurransebegren-

sende samarbeid, forbud mot utilbørlig utnyttelse av dominerende stilling og påbudet om alminnelig melding av foretakssammenslutninger. Etter at EØS-konkurranseloven og konkurranse-loven av 2004 ble iverksatt, kan Konkurransetilsynet også ilegge gebyr ved brudd på de tilsvarende bestemmelsene i EØS-avtalens artikkel 53 og 54. Ved de mest alvorlige bruddene kan det ilegges gebyr på inntil 10 pst. av den årlige omsetningen til et foretak.

For å tvinge frem etterlevelse av et enkeltvedtak etter konkurranse-loven, kan Konkurransetilsynet gi tvangsmulkt som løper inntil forholdet er rettet opp. Det samme gjelder for å sikre at pålegg om å gi opplysninger etter kravene i loven blir oppfylt.

Det er uvisst hvor stor den samlede summen for gebyr og tvangsmulkt kan bli. Det er derfor ikke foreslått bevilgning på denne posten.

Programkategori 01.60 Forvaltningsutvikling og IKT-politikk

Utgifter under programkategori 01.60 fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)					
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2009	Saldert budsjett 2010	Forslag 2011	Pst. endr. 10/11
1560	Direktoratet for forvaltning og IKT	255 564	263 652	287 382	9,0
1561	IKT-politikk	33 376	27 238	25 969	-4,7
1562	Internasjonalt IKT-samarbeid og utviklingsprogram	15 114	20 821	27 691	33,0
Sum kategori 01.60		304 054	311 711	341 042	9,4

Inntekter under programkategori 01.60 fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)					
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2009	Saldert budsjett 2010	Forslag 2011	Pst. endr. 10/11
4560	Direktoratet for forvaltning og IKT	9 411	12 364	5 675	-54,1
Sum kategori 01.60		9 411	12 364	5 675	-54,1

Allmenn omtale

Forvaltningsutvikling og utvikling i den offentlige tjenesteproduksjonen er av stor betydning for utviklingen av offentlig sektor og for opprettholdelsen av velferdstilbudet. Samfunnet endrer seg raskt og det stilles stadig nye krav til forvaltningens utforming og virkemåte. Forvaltningen har gjennomgått omfattende endringer de senere årene, men behov for effektivisering, utvikling og anvendelsen av ny teknologi vil stille forvaltningen overfor kontinuerlige endringsbehov.

I de kommende årene vil statlige virksomheter utnytte de teknologiske mulighetene i stor skala for å understøtte formåls- og kostnadseffektiv drift. Stadig mer av samhandlingen mellom de ulike forvaltningsnivåene og mellom offentlige virksomheter og næringsliv vil skje med digitaliserte løsninger. Den digitale informasjonsflyten vil stille stadig sterkere krav til samordning, samvirke og samorganisering mellom myndigheter, tjenesteutøvere og andre interessenter. Dette vil utfordre

tradisjonelle måter å organisere forvaltningens oppgaveløsning på og bidra til forvaltningsutvikling. Hensynet til effektiv ressursbruk vil sannsynligvis også øke behovet for mer samordnende tilnærminger til utvikling, forvaltning og drift av nye systemløsninger.

Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet vil legge til rette for denne utviklingen og bidra til å dekke de samordningsbehovene som følger av dette i offentlig sektor. De enkelte fagdepartementene må anvende de teknologiske mulighetene som redskap for organisasjons- og tjenesteutvikling i egen sektor, i tråd med generelle forvaltningspolitiske prinsipper. I tillegg vil de enkelte sektorene tilpasse utvikling av organisasjonsformer, tjenester og tekniske løsninger på en måte som ivaretar hensyn og behov i en større forvaltningspolitisk sammenheng, blant annet slik at behovet for kommunikasjon på tvers kan ivaretas. Nyskapende og effektiv bruk av IKT i offentlig sektor vil også bidra til at Norge får en konkurransedyktig IKT-næring med stor verdiskaping.

Utfordringer og utviklingstrekk

Norge har en velfungerende og omstillingsdyktig offentlig sektor. Samfunnet endrer seg raskt, og statsforvaltningen har også tilpasset seg og endret seg mye de siste tiårene. Framover møter vi flere utfordringer som setter krav til forvaltningen, blant annet:

- Det er nødvendig å redusere bruken av oljepengene i henhold til handlingsregelen om at den skal tilsvare realavkastningen av Statens Pensjonsfond – Utland. På lang sikt indikerer Statistisk sentralbyrås befolkningsframskrivning at andelen eldre vil øke fra i overkant av 20 til 40 per 100 personer i arbeidsfør alder i 2060. Denne utviklingen vil medføre økt etterspørsel etter arbeidskraft i pleie- og omsorgssektoren. Perspektivmeldingen pekte på at med denne utviklingen kan det i 2060 oppstå et inndekningbehov i statsbudsjettet på 60 mrd. kroner. Disse utviklingstrekkene vil blant annet gjøre det nødvendig å legge økt vekt på effektivisering av forvaltningen.
- Ofte er det komplekse og usikre sammenhenger mellom offentlig innsats og resultatene av denne innsatsen. Bedre kunnskap om hva som er treffsikre virkemidler, er en stor utfordring for forvaltningen.
- Innbyggere, næringsliv og frivillig sektor forventer et godt møte med det offentlige og høy kvalitet på det offentlige tjenestetilbudet. I økende grad finner dette møtet sted på internett. Nettbaserte elektroniske tjenester utgjør stadig viktigere del av tjenestetilbudet.
- En undersøkelse fra 2009 viser at 1,3 millioner nordmenn har problemer med å fylle ut offentlige skjema, og 500 000 nordmenn hadde vanskeligheter med å forstå det siste brevet de fikk fra det offentlige. Forvaltningen må kommunisere bedre med innbyggerne. Et klart og godt språk gjør det enklere for innbyggerne å ivareta sine demokratiske rettigheter. Et godt språk vil også redusere antall henvendelser til forvaltningen. Dette sparer både myndigheter og innbyggerne for tid og ergrelser.
- Offentlig forvaltning kjøper inn varer og tjenester for mer enn 307 mrd. kroner i året (eksl. oljesektoren). Dette er fellesskapets midler som skal brukes på en best mulig måte. Det er nødvendig med økt profesjonalisering av offentlige anskaffelser.

IKT er en drivende faktor i samfunnsutviklingen. Teknologien endrer seg i stadig hurtigere tempo, og det samme gjør bruksområdene og bruksom-

fanget. Samtidig har Norge behov for å legge til rette for nye næringer når oljen tar slutt og effektiviteten og produktiviteten i eksisterende næringer må øke dersom landet skal opprettholde og styrke sin konkurransevne. Dette skaper en del utfordringer for utviklingen av en helhetlig IKT-politikk. Det gjelder blant annet på områder som utbredelse av høykapasitets bredbånd, digitalisering av innhold og medier, digitalisering av forretningsprosesser, informasjonssikkerhet og personvern, elektronisk identifikasjon, opphavsrett, helse, kompetanse og utdanning, miljø, standardisering, inkludering og demokratiutvikling. En IKT-politikk for digital verdiskaping skal understøtte og bidra til næringsutvikling og sysselsetting i hele landet. Kreativ bruk av IKT er blitt en vesentlig faktor i utviklingen av tjenesteytende næringer. IKT-bransjen er en av de største næringene i Norge med betydelig potensial for verdiskaping. Godt samspill med departementer som ivaretar regelverk og har virkemiddelapparat på de ulike områdene, vil være avgjørende for politikkutviklingen på dette området. En nasjonal IKT-politikk bør også ta hensyn til den internasjonale utviklingen, bl.a. i EU, som i mai i år har lagt fram og vedtatt en felles IKT-politikk – European Digital Agenda. Norge vil delta i oppfølgingen av den europeiske digitale agendaen gjennom etablerte samarbeidsmekanismer med EU.

Mål og strategier

I Innst.S. nr. 321 (2008-2009) om *Ei forvaltning for demokrati og fellesskap* sluttet Stortinget seg til at forvaltningen skal fremme demokrati og rettssikkerhet og stå for faglig integritet og effektivitet. Å virkeliggjøre disse verdiene krever et målrettet arbeid i statsforvaltningen når det gjelder effektiv organisering, gode arbeidsformer og kompetanseheving hos ledere og medarbeidere. God og gjennomtenkt forvaltningsutvikling på tvers av sektorer krever et faglig sterkt forvaltningspolitisk apparat som kan kartlegge utviklingstrekk, peke på områder der det trengs forbedringer og medvirke til fornying av offentlig sektor. Direktoratet for forvaltning og IKT er en viktig del av det forvaltningspolitiske apparatet. I tillegg til å generere, forvalte og spre kunnskap på sitt fagfelt ivaretar direktoratet også viktige forvaltnings- og driftsoppgaver, slik som felles offentlig eID (MinID), Minside, Norge.no og Offentlig elektronisk postjournal.

Regjeringen vil forsterke, forbedre og fornye velferdsordningene. Det betyr at vi skal være kritiske til ressursbruken og lete etter nye måter å

løse og organisere velferdsoppgavene på. Bedre bruk av ressursene i offentlig sektor vil gjøre det mulig å produsere det samme omfanget av tjenester med mindre arbeidsinnsats. Dette vil bidra til å lette finansieringen av velferdsordningene. Et aktivt effektiviseringsarbeid og kartlegging av produktivitetsutviklingen i offentlig sektor er viktig for å sikre et best mulig offentlig tjenestetilbud.

Fornyning av offentlig sektor skal skje gjennom forbedret bruk av teknologi, utnytting av beste praksis, en mest mulig hensiktsmessig organisering, utvikling av de ansattes kompetanse og bedre bruk av deres talenter, ideer og evne til å finne gode løsninger.

NAV-reformen, pensjonsreformen og samhandlingsreformen har vært og er tre viktige nye reformer. Regjeringen vil fortsette med et systematisk arbeid for å identifisere fornyings- og effektiviseringsmuligheter. Som fagdepartement for fornyingspolitikken i Norge har Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet et spesielt ansvar for å identifisere områder for fornying og effektivisering av offentlig sektor.

En viktig strategi er å videreutvikle arbeidet med å få fram og publisere data og informasjon om ressursbruk i staten. Dette vil blant annet være brukerundersøkelser, innbyggerundersøkelsen, StatRes (Statlig ressursbruk og resultater), effektivitetsundersøkelser og annet arbeid som skal legge grunnlag for effektivisering av staten.

Et annet viktig satsingsområde for departementet er brukerretting og brukermedvirkning. Kommunikasjonen mellom forvaltningen og brukerne skal bli klarere og bedre. Brukernes behov skal tillegges stor vekt, og brukerne skal kunne innvirke på hvordan tjenestene utformes. Statsforvaltningens brukere er både enkeltpersoner, frivillige organisasjoner, næringsliv og andre offentlige organer. Viktige elementer i brukerrettingsarbeidet vil blant annet være:

- Arbeidet med å realisere digitalt førstevalg. Digitalt førstevalg betyr at tjenestene skal tilbys digitalt, og at brukerne aktivt må velge manuelle løsninger hvis de foretrekker det.
- Arbeidet med forenkling for innbyggerne og næringsliv gjennom enklere krav til rapportering og myndighetskontakt.
- Arbeidet med å sikre at brukerundersøkelser, som alle statlige virksomheter skal gjennomføre, blir et nyttig redskap i styringen og innretningen av virksomhetene.
- Arbeidet med innbyggerundersøkelser for å identifisere hvordan innbyggere og bedrifter kan få et bedre møte med det offentlige.

- Arbeidet med å videreføre og styrke klart språk i offentlig sektor slik at klarspraksarbeidet kan bli en naturlig del av den ordinære saksbehandlingen.

Regelverket for offentlige innkjøp skal sikre best mulige innkjøp gjennom konkurranse og åpenhet, fremme viktige samfunnshensyn og bidra til miljøvennlige og innovative løsninger. For å gjøre korrekte og gode innkjøp må virksomhetene ha tilstrekkelig kunnskap om regelverk og kompetanse i innkjøpsfag. I St.meld. nr. 36 (2008–2009) *Det gode innkjøp* la departementet fram forslag om styrket innkjøpskompetanse og utvikling av nettverk for økt profesjonalisering av innkjøpsfunksjonen i offentlig sektor. Direktoratet for forvaltning og IKT har en sentral rolle i dette arbeidet og skal i 2011 videreutvikle kompetanse- og rettleidnings tilbudet for virksomhetsledere og innkjøpere i statlige og kommunale virksomheter.

En viktig strategi for departementet er å ta i bruk ny teknologi for effektiv saksbehandling og samhandling med innbyggerne. Informasjons- og kommunikasjonsteknologi skal gjøre det enklere å få informasjon fra staten, og for staten å hente inn informasjon elektronisk fra enkeltpersoner, organisasjoner og virksomheter. IKT legger også til rette for effektiv saksbehandling og informasjonsutveksling mellom offentlige etater innenfor de grensene som hensynet til personvernet setter. Utviklingen av elektronisk ID og bruken av elektronisk signatur er grunnleggende forutsetninger for en rask videreutvikling av en god elektronisk forvaltning og hensiktsmessig elektronisk kommunikasjon internt i staten.

Det er innført krav til statlige virksomheter om bedre samordning av IKT-investeringer. Alle statlige IKT-investeringer skal gjennomføres i samsvar med de statlige arkitekturprinsippene for IKT. Det stilles krav om at det for IKT-prosjekter må vurderes om deler av systemene allerede er utviklet i andre deler av staten, men også hvordan de nye systemene vil fungere sammen med andre IKT-systemer. Blant annet skal felleskomponentene i Altinn, MinSide og felles eID som hovedregel tas i bruk i alle tilfeller der dette passer. For å kunne bruke IKT mer effektivt i staten må statlige etater støtte seg på felleskomponenter, felles arkitekturprinsipper og felles standarder. Disse tiltakene er sammen med eID og elektronisk signatur de viktigste fellestiltakene for IKT-utviklingen i staten.

Kommunene tilbyr i hovedsak de samme primærtjenestene, og de trenger dermed i stor grad de samme elektroniske støttetjenestene. Samar-

beid om IKT-løsninger kan være kostnadsbesparende og frigjøre kompetanse og ressurser i kommunene. Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet og Direktoratet for forvaltning og IKT har i samarbeid med KS og Kommunal- og regionaldepartementet startet opp et arbeid som vurderer muligheten for effektivisering og samordning av IKT i kommunal sektor.

For å realisere potensialet for næringsutvikling og verdiskaping som ligger i kreativ bruk av IKT, er det behov for tiltak som påvirker utviklingen i flere sektorer. Tilrettelegging for nye tjenester basert på digitalt innhold, økt satsing på videbruk av offentlige data, samt bruk av IKT i klimapolitikken vil være prioriterte oppgaver.

IKT påvirker samfunnsdeltakelsen blant annet gjennom bruk av sosiale medium og brukerskapt innhold på Internett. IKT-politikken skal legge til rette for at alle kan mestre det digitale samfunnet. Departementet vil videreføre arbeidet med universell utforming av IKT-løsninger. Trygghet og tillit i elektronisk kommunikasjon og sikring mot identitetstyveri er viktig for at folk og virksomheter kan utnytte IKT fullt ut. Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet, i samarbeid med Samferdselsdepartementet og Kommunal- og regionaldepartementet vil legge til rette for at utbyg-

gere velger å gi tilbud om bredt bredbånd til flest mulig. IKT-forskning og utvikling er også en viktig del av arbeidet for å gi virksomheter, organisasjoner og innbyggere et godt grunnlag for å bruke IKT. Departementet skal utvikle en strategi for IKT-forskning og utvikling.

IKT-politikken er et viktig område for internasjonalt samarbeid og koordinering. Norges innsats er særlig rettet mot arbeidet som skjer i EU og OECD. Vi deltar i flere IKT-programmer som er et av de mest omfattende samarbeidsområdene innen EU/EØS. Det arbeides blant annet med utvikling og spredning av felleseuropeiske elektroniske løsninger gjennom program som CIP og ISA. Det utvikles også analyser og statistikk ved hjelp av tematiske nettverk.

Nye utfordringer krever en forvaltning med høy kompetanse og godt lederskap. Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet, som ansvarlig for statens arbeidsgiverpolitikk, vil derfor utvikle strategier, retningslinjer og tiltak som støtter virksomhetene i deres arbeid med leder- og medarbeiderutvikling for å bidra til en mer effektiv forvaltning. Utvikling av ledere og medarbeidere i staten er dessuten et av fagområdene for Direktoratet for forvaltning og IKT.

Kap. 1560 Direktoratet for forvaltning og IKT

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2009	Saldert budsjett 2010	Forslag 2011
01	Driftsutgifter	131 045	157 714	176 265
21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>	47 042	44 978	27 067
22	Betaling av eID til private leverandører			8 200
23	Elektronisk ID, <i>kan overføres</i>	51 723	60 960	75 850
60	Prosjekttilskudd til digital-fornyning i kommunene, <i>kan overføres</i>	25 754		
	Sum kap. 1560	255 564	263 652	287 382

I 2009 ble det regnskapsført 11,534 mill. kroner på tidligere kap. 1521, post 22 Minside. I tabellen er beløpet lagt til i regnskapstallet for post 01 Driftsutgifter.

Allmenn omtale

Norsk forvaltning er i kontinuerlig og omfattende omstilling for å kunne ta imot nye utfordringer og

gripe nye muligheter. Internasjonalt og nasjonalt regelverk endres, teknologi og teknologibruk åpner flere muligheter, klimatrusselen vokser, og innbyggernes og næringslivets krav høynes. Direktoratet for forvaltning og IKT skal bidra til helhet, kvalitet og effektivitet i disse omstillingsprosessene.

Direktoratets virksomhet skal føre til at forvaltningen er kjennetegnet av kvalitet, effektivitet,

brukerretting, åpenhet og medvirkning, og at den er godt organisert og ledet. Et viktig element for å realisere disse målene er å finne fram til gode felles løsninger for utfordringene som ligger i samfunnsutviklingen. En grønn og bærekraftig forvaltning krever et felles løft. God brukerretting i de digitale tjenestene krever en samordning som gir gjenkjennbare løsninger og lav brukerterskel. Effektivitet og kvalitet i utviklingsarbeidet krever felles tilnærming gjennom metoder, standarder og vurdering av fellesløsninger. Direktoratet har et sentralt ansvar for å sikre denne nødvendige helheten i forvaltningsutviklingen.

Direktoratet skal utføre oppgaver for Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet og for andre departementer og underliggende virksomheter. Direktoratet skal også på eget initiativ ta opp problemstillinger som gjelder forvaltningen.

Direktoratet utvikler og forvalter felles løsninger for forvaltningen og tilbyr kompetansetiltak, metoder og verktøy, veiledning, rådgiving, analyser og informasjonsformidling innenfor sitt ansvarsområde. Fagområdene omfatter blant annet:

- Organisering og omstilling i staten.
- Statlig kommunikasjon overfor innbyggere og andre.
- Utvikling av ledere og medarbeidere i staten.
- Samordning og styring av IKT i offentlig sektor, inklusive utvikling og forvaltning av felles IKT-løsninger for forvaltningen.
- Oppfølging av IKT-politikken på andre samfunnsområder, blant annet universell utforming, IKT-sikkerhet og internasjonalt IKT-samarbeid.
- Offentlige anskaffelser.

Direktoratet skal forvalte felles IKT-løsninger og nasjonale oppgaver som er rettet mot allmennheten eller offentlig sektor, og som ikke naturlig hører hjemme under et annet fagdepartement. I direktoratets portefølje finnes for eksempel elektronisk ID (eID), offentlig elektronisk postjournal (OEP), Norge.no og Anskaffelser.no.

Direktoratet må gjennom samarbeid med blant annet Senter for statlig økonomistyring og miljøer som driver IKT-utvikling i forvaltningen sørge for at ulike sektorovergrepene initiativ utfyller hverandre og er godt koordinert. Det er avgjørende at direktoratet samarbeider tett med etater og departementer for å lykkes med de sektorovergrepene initiativene.

Direktoratet er lokalisert i Oslo og Leikanger og hadde per 1. mars 2010 187 ansatte.

Mål og prioriteringer 2011

Hovedmålene for Direktoratet for forvaltning og IKT i 2011 er å gi et vesentlig og formåls effektivt bidrag til at:

- Forvaltningen er velorganisert og brukerrettet.
- Forvaltningen er åpen og kommuniserer godt med innbyggerne.
- Forvaltningen har kompetente ledere og medarbeidere.
- IKT-bruken i offentlig sektor er koordinert og underbygger målet om en effektiv og brukerrettet offentlig sektor.
- IKT-politikken samlet danner gode rammebetingelser for næringsliv, innbyggere og samfunnsnivå.
- Offentlig sektor gjennomfører samfunnsnyttige, kostnadseffektive og kvalitetsrettede anskaffelser.

Forvaltningen skal være velorganisert og brukerrettet

For å understøtte regjeringens arbeid for en mer effektiv statsforvaltning skal Direktoratet for forvaltning og IKT framskaffe, systematisere og formidle kunnskap om organisering, ledelse og andre virkemidler, som regulering, finansiering og kommunikasjon. Innbyggerundersøkelsen og StatRes er deler av grunnlaget for effektiviseringsarbeidet.

Direktoratet skal gi råd og rettledning i tråd med organisasjonsprinsippene som er beskrevet i St.meld.nr.19 (2008–2009) *Ei forvaltning for demokrati og fellesskap*. Direktoratet skal være en pådriver for at brukerretting og brukermedvirkning får en sentral plass i utviklingsarbeidet i statsforvaltningen. Direktoratet skal bistå departementer og underliggende virksomheter med veiledning og rådgiving i fornyings- og omstillingsarbeidet. I tillegg skal direktoratet også på eget initiativ rette søkelys mot viktige forvaltningspolitiske problemstillinger i forvaltningen, og da spesielt tverrgående problemstillinger. Direktoratet skal prioritere arbeid med problemstillinger hvor det er viktig å overføre erfaringer til andre deler av forvaltningen.

Forvaltningen skal være åpen og kommunisere godt med innbyggerne

Direktoratet skal legge til rette for enkel og helhetlig tilgang til informasjon og tjenester fra det offentlige, blant annet gjennom forvaltningen av

Norge.no, Minside og Offentlig elektronisk postjournal (OEP). Videre skal direktoratet arbeide for at informasjonen på offentlige nettsteder er lett tilgjengelig og universelt utformet.

Direktoratet skal ivareta ansvaret for den praktiske oppfølgingen av statens kommunikasjonspolitikk, arbeide videre med klart språk samt legge til rette for bruk av sosiale medier i forvaltningen.

Forvaltningen skal ha kompetente ledere og medarbeidere

Direktoratet skal støtte statlige virksomheters arbeid med å utvikle kompetente ledere og medarbeidere og tilby den enkelte statsansatte kurs og andre opplæringstiltak. Direktoratet for forvaltning og IKT skal tilby felles, målrettede kompetansetiltak. Tiltakene skal bidra til effektive og brukerrettede statlige tjenester og et inkluderende arbeidsliv med større mangfold og skal møte de ansattes kompetansebehov og ønsker. Kompetansetiltakene skal bidra til at staten er en attraktiv arbeidsgiver.

Direktoratet skal kartlegge felles kompetansebehov, spre kunnskap om felles regler, utfordringer, verdier, mål og tiltak og tilrettelegge for styrket læring og utvikling i staten. Det sentrale opplæringstilbudet skal i større grad baseres på e-læring og kombinasjoner av e-læring og andre opplæringstiltak. Utvikling og drift skal skje i samarbeid med aktuelle kompetansemiljøer og brukere av tjenestene.

Direktoratet skal iverksette ledelses- og personalpolitikken gjennom egnede tiltak og virkemidler. Arbeidet med å bygge opp et faglig miljø for lederskap i staten skal videreføres, jf. Stortingsmelding nr. 19 (2008–2009) *Ei forvaltning for demokrati og fellesskap*. Statlige ledere i ulike faser av karrieren skal tilbys tilpassede utviklingstiltak, og direktoratet skal spesielt ha oppmerksomhet mot opplæring av nye ledere og motivering av kvinner til å søke høyere lederstillinger. Direktoratet skal bidra til økt bevissthet om verdien av dialog mellom ledere og medarbeidere i virksomhetene og skal tilby verktøy for gjennomføring av medarbeiderundersøkelser.

IKT-bruken i offentlig sektor skal være koordinert og underbygge målet om en effektiv og brukerrettet offentlig sektor.

Direktoratet for forvaltning og IKT skal etablere et felles rammeverk for samordnet bruk og utvikling av IKT, utforme og forvalte krav til felles IKT-infrastruktur og arbeide for bruk av åpne standar-

der i offentlig sektor. Direktoratet skal bidra til at offentlig sektor bruker veiledere og kunnskapsbasert praksis i IKT-arbeidet.

Direktoratet skal forvalte og videreutvikle en robust og framtidsrettet infrastruktur for elektronisk ID og elektronisk signatur som gjør det mulig for innbyggeren å få tilgang til digitale tjenester fra offentlig sektor, uavhengig av hvor tjenesten kommer fra. Fra høsten 2010 vil elektronisk ID på høyeste sikkerhetsnivå kunne brukes mot offentlige tjenester. Finansiering av bruken av markedsbaserte elektroniske IDer er beskrevet i omtalen av ny post 22. Direktoratet skal bidra til høy utbredelse av slike elektroniske IDer i befolkningen, samt bidra til at det i øvrig forvaltning etableres elektroniske publikumstjenester som utnytter effektiviseringspotensialet i de nye, sikre løsningene. Direktoratet skal også i samarbeid med Politidirektoratet etablere en nasjonal eID i 2011. Direktoratet skal gi innbyggere og næringsliv veiledning i bruk av eID-infrastrukturen.

IKT-politikken skal gi gode rammebetingelser for næringsliv, innbyggere og samfunnsliv

Direktoratet skal være pådriver for fellesløsninger slik at kommunikasjon mellom det offentlige og innbygger/næringsliv i størst mulig grad kan foregå digitalt. Direktoratet skal arbeide for sterkere samordning og styring av IKT i offentlig sektor og medvirke til effektiv elektronisk samhandling mellom ulike deler av forvaltningen og mellom forvaltningen og innbyggere/næringsliv. Direktoratet skal dessuten legge til rette for gjenbruk av offentlige data både for offentlige og private aktører.

Direktoratet skal også ivareta visse nasjonale IKT-oppgaver, herunder utarbeide forskrift og forberede tilsyn knyttet til diskriminerings- og likestillingslovens bestemmelser om universell utforming av IKT. Direktoratet skal også arbeide med forebyggende informasjonssikkerhet. Videre skal direktoratet understøtte norsk deltakelse i det internasjonale IKT-samarbeidet innen programområdene Interoperability Solutions for European Public Administrations (ISA) og Competitiveness and Innovation Framework Programme (CIP).

Offentlig sektor skal gjennomføre samfunnsnyttige, kostnadseffektive og kvalitetsrettede anskaffelser

Det samlede innkjøp av varer og tjenester for offentlig sektor utgjorde om lag 307 milliarder kroner i 2008 (eksklusiv oljesektoren). Gode

anskaffelser skal bidra til at fellesskapets midler utnyttes mest mulig ressurseffektivt. De offentlige ressursrammene er begrenset. Samtidig stilles det stadig større krav til kvaliteten på offentlige tjenester. Det offentlige må derfor opptre som en profesjonell innkjøper og sørge for å få mest mulig igjen for fellesskapets penger. Effektive offentlige innkjøp kan frigjøre ressurser som kan brukes til mer velferd og økt verdiskapning til det beste for fellesskapet.

Direktoratet skal arbeide for at offentlige oppdragsgivere øker sin kompetanse og dermed sin evne til å sikre effektive, miljøriktige og kvalitetsrettede anskaffelser i overensstemmelse med anskaffelsesregelverket, jf. føringene i St.meld. nr. 36 (2008-2009) *Det gode innkjøp*.

Lederforanking av innkjøpsaktiviteten i virksomhetene og god organisering er sentrale forutsetninger for profesjonelle, effektive og korrekte innkjøp. Direktoratet skal utvikle tilbud som kan hjelpe ledere å organisere og styre innkjøpsområdet i tråd med kravene til økonomistyring i staten, og gi statlige virksomheter opplæring og veiledning i hvordan offentlige anskaffelser planlegges, gjennomføres og følges opp. Direktoratet skal legge til rette for deling av kompetanse gjennom å utvikle og styrke innkjøpsnettverk og bistå departementet i arbeidet med økt samordning av innkjøp og utvikling av bedre styringsinformasjon.

Bruk av elektroniske løsninger vil gjøre offentlige innkjøp bedre, enklere og sikrere. Direktoratet skal arbeide for økt bruk av elektronisk handel og tilrettelegging for innføring av obligatorisk elektronisk fakturaløsning. Dette skal skje blant annet gjennom økt satsing på støttetjenester og større grad av sentralfinansiering av e-handelsplattformen. Direktoratet skal iverksette et arbeid som skal sikre at det offentlige tar ut effektiviseringspotensialet når anskaffelser planlegges, gjennomføres og følges opp.

Direktoratet skal gjøre det lettere å drive handel med offentlige oppdragsgivere over landegrensene gjennom å lede og ta del i PEPPOL-prosjektet (Pan European Public Procurement OnLine) i tråd med avtale med EU. PEPPOL skal sikre at nasjonale e-handelsløsninger kan kommunisere med hverandre innenfor hele EØS-området. Dette vil for Norges del gi økt konkurranse om norske anskaffelser og innebære at et større marked åpnes for norske leverandører.

Budsjett 2011

Post 01 Driftsutgifter

Posten dekker faste lønns- og driftsutgifter, kurs- og kompetansetiltak og prioriterte oppgaver som departementet fastsetter i tildelingsbrevet. Økningen i bevilgningsforslaget gjelder i hovedsak omdisponering av budsjettmidler fra post 21 som en konsekvens av at flere utviklingsoppgaver i direktoratet går over i ordinær drift. Dette gjelder driftsoppgaver knyttet til bl.a. universell utforming, Minside, forvaltning av obligatoriske IT-standarder i referanse katalogen, oppfølging av overordnede IKT-arkitekturprinsipper for offentlig sektor, offentlig elektronisk postjournal (OEP) m.m. Det er lagt inn 2 mill. kroner for å dekke kostnadene til internasjonalt arbeid om forvaltningsutvikling og institusjonsbygging i samarbeid med Utenriksdepartementet og Norad. Utgiftene dekkes ved tilsvarende inntekter under inntektspost 04 Internasjonale oppdrag.

Post 21 Spesielle driftsutgifter, kan overføres

Bevilgningen nyttes til direktoratets utviklingsoppgaver og IKT-prosjekter. Bevilgningen dekker i tillegg direktoratets utgifter i EU-prosjektet Pan-European Public Procurement Online (PEPPOL). Deler av utgiftene dekkes gjennom refusjoner fra EU under inntektspost 03 Diverse inntekter. Prosjektet løper ut 2011, men det må påregnes etterarbeid i budsjetterminen 2012.

Post 22 Betaling av eID til private leverandører (ny)

Posten dekker utgifter for elektronisk ID på høyt sikkerhetsnivå.

Mens innlogging på ID-porten med MinID er bevilgningsfinansiert over post 23, legges det til grunn at tjenesteeierne skal dekke kostnadene for bruk av eID på høyt sikkerhetsnivå. Høyt sikkerhetsnivå innebærer at personsensitive opplysninger kan inngå i elektroniske publikumsløsninger samtidig som innbyggerne kan signere elektronisk. Spesielt innen helsesektoren og i velferdsforvaltningen forventes det at dette vil legge til rette for nye tjenester. Det foregår allerede et pilotprosjekt hvor innbyggere kan få innsyn i sin resepthistorikk.

I løpet av 2011 vil brukere av eID kunne velge innloggingsløsning (MinID eller markedsbaserte eIDer på høyt sikkerhetsnivå). En eID på høyt sikkerhetsnivå kan også brukes på tjenester som har lavere krav til sikkerhetsnivå, men ikke motsatt.

På vegne av offentlige virksomheter har Direktoratet for forvaltning og IKT inngått avtale om leveranse fra to private leverandører av eID på høyt sikkerhetsnivå – Buypass og Commfides. Hver gang en innbygger bruker en eID utstedt av disse mot en offentlig tjeneste, vil det utløse et betalingskrav som skal dekkes av den virksomheten som forvalter tjenesten.

Å etablere et større faktureringsapparat i Direktoratet for forvaltning og IKT og de deltakende virksomhetene anses som kostbart og lite hensiktsmessig. Utgiftene foreslås dekket ved at virksomhetene med det antatt største volumet av innlogginger med eID finansierer bevilgningen. Det foreslås at det rammeoverføres til sammen 8,2 mill. kroner for å dekke disse transaksjonskostnadene. Midlene rammeoverføres fra følgende driftsposter: Fra kap. 1618 Skatteetaten post 01, overføres 2,8 mill. kroner, fra kap. 2410 Statens lånekasse post 01 overføres 0,8 mill. kroner, fra kap. 720 Helsedirektoratet post 01 overføres 0,2 mill. kroner og fra kap. 605 Arbeids- og velferdsetaten, post 01 overføres 4,4 mill. kroner. De berørte virksomhetene har selv tatt initiativ til en slik løsning. I tilknytning til direktoratets betalinger til de private eID-leverandørene vil det bli foretatt avregninger av transaksjonsvolumene for den enkelte virksomhet. For mye, eventuelt for lite, rammeoverført fra virksomhetenes budsjett blir justert i framlegg for Stortinget når transaksjonsvolumene for virksomhetene blir avregnet i 2011.

Per i dag er ikke kommunenes bruk av eID på høyt sikkerhetsnivå innbefattet i denne ordningen. Det er i dag 180 kommuner som er tilknyttet den sentrale infrastrukturen for eID, og det estimeres at kommunenes andel av kostnadene til eID på høyt sikkerhetsnivå for 2010 vil utgjøre om lag 1,5 mill. kroner. Regjeringen tar sikte på å legge en løsning fram for Stortinget slik at også kommunenes bruk blir finansiert sentralt i løpet av 2011.

Post 23 Elektronisk ID, kan overføres

Posten skal dekke utgiftene til det videre arbeidet med å utvikle og drive en felles infrastruktur for elektronisk ID og e-signatur for offentlig sektor. Posten dekker drift og videreutvikling av ID-porten, direktoratets arbeid med en eID på nasjonalt ID-kort og utvikling av funksjoner for signering og kryptering av meldinger.

Rapport 2009

En stor del av direktoratets arbeid i 2009 har vært rettet mot IKT-utviklingen i forvaltningen. Direk-

toratet har blant annet arbeidet med standardisering, oppfølging av vedtatte arkitekturprinsipper og utvikling av fellesløsninger for elektronisk ID. Et annet viktig område er rådgivning og evalueringer. Direktoratet har kartlagt brukerrettingsperspektivet i forvaltningen og samarbeider med Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet om oppfølgingen av dette. Svartjenesten på Norge.no og den nasjonale innbyggerundersøkelsen er viktige elementer i brukerrettingsarbeidet. I kommunikasjonspolitikken har arbeidet med klarspråk stått sentralt. Direktoratet har også kartlagt de menneskelige hensynene ved utflytting av statlige virksomheter. Direktoratet har stått for en omfattende opplærings- og kursvirksomhet, og har arbeidet med lederutvikling, omstilling og medarbeiderskap i forvaltningen. Direktoratet har etablert Anskaffelser.no som hovedkanal for å etablere en felles kunnskapsbase for å bedre offentlige anskaffelser.

Direktoratet for forvaltning og IKT skal ha en sentral rolle i arbeidet med å utvikle en bedre og mer effektiv offentlig sektor

Direktoratet har bistått en rekke departementer og etater med bl.a. evalueringer, organisasjonsgjennomganger og strategiarbeid.

Direktoratet har gjennomført to områdegjennomganger i 2009. Den ene er en gjennomgang av organisering, styring og finansiering av tverrgående oppgaver og prosjekter i forvaltningen. Arbeidet ble presentert på Forvaltningskonferansen i desember 2009. En egen rapport ferdigstilles i 2010. Arbeidet vil danne grunnlag for å kunne si noe om hva som skal til for å lykkes med slike oppgaver. Resultatene av direktoratets innsats så langt har vært å gjøre beslutningstakere mer bevisste når de skal utforme samhandlingsmodeller. Den andre områdegjennomgangen kartlegger ulike brukerrettings- og brukervedvirkningstiltak som forvaltningen har tatt i bruk. De foreløpige resultatene fra dette prosjektet har vært med på å gi et bedre grunnlag for å gi råd og innspill til forvaltningen med sikte på å nå målet om mer brukerretting og brukervedvirkning i statsforvaltningen. Arbeidet ferdigstilles i 2010.

Den europeiske veilederen i brukerretting, som er utarbeidet av en arbeidsgruppe under det europeiske nettverket EUPAN, er oversatt og publisert av Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet. Direktoratet deltok i arbeidet med å legge den til rette for norske forhold.

Fase 1 av innbyggerundersøkelsen ble gjennomført i 2009. Om lag 30 000 innbyggere mottok

spørreskjemaet, og 42 % svarte. Arbeidet skal samlet gi grunnlag for å si noe om hvordan innbyggerne ser på offentlige tjenester. Hensikten med undersøkelsen er å gi forvaltningen et bedre kunnskapsgrunnlag i videreutviklingen av offentlige tjenester.

Direktoratets tjenester Norge.no, svartjenesten og Minside gir publikum samlet tilgang til informasjon og tjenester på tvers av etater og sektorer. Slik framstår staten som mer samordnet og helhetlig for brukerne. I 2009 økte tallet på aktive Minsidebrukere, det vil si brukere med mer enn én innlogging, med 81 % – fra 440 000 til 797 000 brukere. Minside tilbyr i dag tjenester fra 15 statlige etater og 67 kommuner. Særlig tjenestene Min adresse, selvangivelse og skatteoppgjør fra Skattdirektoratet opplevde en markant økning i 2009. Svartjenesten, som tar imot spørsmål fra publikum på grønt nummer, e-post, nettpat og sms, ble i gjennomsnitt kontaktet 3000 ganger i måneden i 2009. Nettpraten økte med 73 %. Bruken av tjenestene har økt i takt med at flere og flere tar i bruk MinID. Utfordringen har vært å nå fram til grupper som ikke kan eller vil bruke internett. Mange eldre og innvandrere er i den gruppa. Disse utgjør en vesentlig del av dem som kontaktet direktoratet på telefon. Norsk lysingsblad hadde 12 352 kunngjøringer i 2009, en økning på 25 % fra 2008.

Direktoratet for forvaltning og IKT har i samarbeid med Språkrådet hatt ansvar for prosjektet Klart språk i staten. Det har vært stor interesse og oppmerksomhet knyttet til klarspråkarbeidet i forvaltningen det siste året. Dette viser ikke minst god påmelding til kurs og konferanser. Klarspråkprisen ble delt ut for første gang i 2009. Det er fordelt 2 mill. kroner til ulike tiltak i forvaltningen. Prosjektet har særlig konsentrert seg om den skriftlige produksjonen av standardbrev, skjema o.l., et område som også innbyggerundersøkelsen pekte på som en utfordring for befolkningen.

Arbeidet med å implementere den nye kommunikasjonspolitikken er startet opp i mange virksomheter. Direktoratet presenterte i ulike sammenhenger den nye politikken og la planer for å formidle, utvikle veiledningsmaterieell og etablere fora for å diskutere utfordringer i kommunikasjonspolitikken for forvaltningen i 2010.

Direktoratet for forvaltning og IKT skal være pådriver i utvikling av ledere og medarbeidere i staten

Direktoratet for forvaltning og IKT har i 2009 hatt «Ledersats» og strategi for kompetanseutvikling/e-læring som hovedsatsingsområde.

Med utgangspunkt i Lederplattformen i staten har direktoratet arbeidet med å utvikle kunnskap, verktøy og metoder for å styrke forvaltningens evne til å etterleve kravene på de sentrale personalpolitiske områdene, slik som medarbeiderskap, mangfold og inkludering og utviklende og lærende arbeidsformer. Direktoratet har i 2009 vektlagt arbeidet med å vekke interessen for og oppslutningen om Plattform for ledelse i staten og å øke kunnskapen om hvordan plattformen kan tas i bruk. Direktoratet har i denne sammenheng gjennomført et 30-talls samlinger og seminarer.

Direktoratet har i 2009 gjennomført kurs innenfor feltene forvaltningsrett, offentlighetsloven, tjenestemannsrett, juridisk metode, hovedavtalen i staten, innføring i hovedtariffavtalen og særavtaler for reiser. Kursene gir kunnskap om hvordan forvaltningen er bygd opp, hvilken rolle, oppgaver og arbeidsmåter den har, og om det generelle regelverket og felles verdier og normer som styrer forvaltningen. Kursene har vært godt besøkt. Mye arbeid og ressursinnsats i 2009 har gått med til utredning, utvikling og produksjon av helt nye kurs- og opplæringstiltak for staten, og spesielt utvikling av e-læringstiltak.

Direktoratet har på oppdrag fra Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet vært tilrettelegger for et forsøk med moderat kvotering av ikke-vestlige kandidater ved ansettelser i 12 statlige virksomheter. Direktoratet har stått for opplærings- og utviklingstiltak i forsøket. Moderat kvotering betyr i denne sammenhengen at arbeidsgiver gjennom positiv særbehandling med hjemmel i diskrimineringsloven § 8, og blant søkere med tilnærmet like kvalifikasjoner, kan tilsette en søker med innvandrerbakgrunn, selv om vedkommende ellers ville bli rangert etter den best kvalifiserte søkeren. Direktoratet har også i 2009, i samarbeid med Helsedirektoratet, gjennomført et traineeprogram i direktoratene for personer med nedsatt funksjonsevne.

Direktoratet for forvaltning og IKT skal legge til rette for koordinert, brukerrrett og kostnadseffektiv IKT-bruk i offentlig sektor

I St.meld. nr. 17 (2006–2007) Eit *informasjonssamfunn for alle* ble det varslet sterkere samordning og styring av IKT i offentlig sektor. Med utgangspunkt i dette har direktoratet hatt en sentral rolle i å medvirke til at IKT blir brukt effektivt og understøtter god elektronisk samhandling med innbyggerne, næringsliv og internt i forvaltningen.

Direktoratet har i samarbeid med Statens senter for økonomistyring og flere andre offentlige

virksomheter utviklet og lansert en første versjon av Prosjektveiseren som er et nettbasert veiledningsopplegg for gjennomføring av IKT-prosjekter i offentlig sektor. Prosjektveiseren skal styrke ledelsen, planleggingen og kvaliteten i offentlige IKT-prosjekter og medvirke til gjenbruk og helhet i IKT-løsningene på tvers av sektorer og forvaltningsnivå.

Direktoratet har i 2009 utviklet en selvdeklareringsordning. Hensikten med ordningen er å sikre at statlige virksomheter etterlever felles krav til styring og samordning av IKT-prosjekter, bruk av arkitekturprinsippene og bruk av fellesløsinger som elektronisk ID og Altinn.

Direktoratet har levert forslag til tredje versjon av referanse katalogen over obligatoriske og anbefalte IKT-standarder for forvaltningen til Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet. Her foreslår direktoratet å gjøre standarder for elektronisk faktura og kreditnota obligatoriske for statlig sektor. I tillegg foreslår de å anbefale standarder for universell utforming av offentlige nettsider ut over å peke på nye standarder har direktoratet lagt vekt på å bidra til at disse tas i bruk gjennom informasjons- og veiledningsarbeid og gjennom å måle og publisere hvordan offentlige virksomheter bruker standardene.

Direktoratet har arbeidet med å utforme forslag til forskrift og velge ut og konsekvensvurdere standarder for universell utforming av IKT-løsninger rettet mot allmennheten. Arbeidet videreføres i 2010.

Direktoratet har oversatt Statens standardavtaler (SSA) til engelsk for å gjøre dem egnet til bruk ved internasjonale IKT-anskaffelser. Avtalene er en viktig mekanisme for å sikre høy kvalitet og ivareta det offentliges interesser ved IKT-innkjøp.

Direktoratet har deltatt i internasjonalt arbeid, blant annet i flere EU-programmer slik som i EUs store pilot for felles elektronisk ID (STORK – Secure identity across borders linked).

Direktoratet for forvaltning og IKT skal etablere og drive en felles infrastruktur for elektronisk ID i offentlig sektor

Direktoratet har gjennom eID-programmet utviklet en infrastruktur for elektronisk ID i offentlig sektor.

I 2009 fikk Samtrafikknåvet navnet «ID-porten». ID-porten ble lansert i november 2009 og er tilrettelagt for at en skal kunne logge seg på offentlige tjenester med den samme elektroniske

identifikasjonen, uavhengig av hvor tjenestene kommer fra. Ved utgangen av 2009 var det bare MinID som kunne brukes, men ID-porten er utviklet med tanke på at det i løpet av 2010 kan tilknyttes eID-er på høyeste sikkerhetsnivå – nivå 4.

Tredje versjon av MinID er lansert og realisert gjennom samarbeid med Skatteetaten. MinID hadde i 2009 en vekst i antall brukere på 198 %, mens tallet på autentiseringer økte med 258 %, til 5,5 millioner. Kravspesifikasjonen for MinID 3.0 vil bli videreutviklet etter behov.

Direktoratets brukerstøtte hjelper innbyggere med bruk av MinID, PIN-koder og spørsmål om elektroniske tjenester. I 2009 ble om lag 180 000 telefonsamtaler og 20 000 e-postmeldinger besvart. Brukerstøtten i direktoratet samarbeidet blant annet med Skatteopplysningen, Altinn, NAV og Lånekassen.

En samfunnsøkonomisk analyse utført for Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet våren 2010 viser at de samfunnsøkonomiske gevinstene ved eID-programmet er store. Beregnet gevinst for de neste ti årene er anslått til minst 4 mrd. kroner.

Direktoratet har utført rådgiving og kompetanseoverføring om bruk av eID for offentlige virksomheter og næringsliv.

Direktoratet for forvaltning og IKT skal legge til rette for samfunnsnyttige, kostnadseffektive og kvalitetsretta innkjøp

169 offentlige virksomheter har inngått avtale om bruk av et av de elektroniske verktøyene for konkurransegjennomføring (KGV). Mange av virksomhetene har opptrådt sammen. Mer enn 500 konkurranser er gjennomført med bruk av verktøyene. Direktoratets rolle er å promotere verktøyene og følge opp kontraktene med leverandørene. Direktoratet har inngått avtale med privat leverandør om ny e-handelsplattformtjeneste.

Direktoratet leder det europeiske programmet Pan European Public Procurement OnLine (PEPPOL).

Direktoratet har gjennomført en anbudskonkurranse om å tilby opplæring i lov og forskrift om offentlige anskaffelser, miljø- og samfunnsansvar, lederforankring, etikk og etisk refleksjon og andre utvalgte anskaffelsesfaglige temaer. Det er et landsdekkende tilbud med anledning til å ta kurs i Tromsø, Trondheim og Oslo. Direktoratet lanserte i 2009 nettstedet for offentlige anskaffelser, Anskaffelser.no

Kap. 4560 Direktoratet for forvaltning og IKT

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2009	Saldert budsjett 2010	Forslag 2011
02	Andre inntekter	992		
03	Diverse inntekter	4 590	9 268	3 675
04	Internasjonale oppdrag	1 643	3 096	2 000
16	Refusjon av fødselspenger/adopsjonspenger	759		
18	Refusjon sykepenger	1 427		
	Sum kap. 4560	9 411	12 364	5 675

Post 02 Andre inntekter

Kurs- og kompetansetiltakene skal underbygge hovedmålene for direktoratet og finansieres som hovedregel gjennom ordinær rammefinansiering. Direktoratet kan likevel kreve inndekning av reise- og oppholdsutgifter mv. Dekning av direktoratets kostnader knyttet til store konferanser og liknende kan inntektsføres under post 02.

Post 03 Diverse inntekter

Direktoratet for forvaltning og IKT er prosjektkoordinator for EU-prosjektet Pan-European Public Procurement Online (PEPPOL). Direktoratet skal bl.a. fordele og refundere midler som deltakerlandene har brukt i prosjektdeltakelsen. Det er budsjettert med om lag 3 mill. kroner i inntekter som

delvis refusjon av utgifter knyttet til PEPPOL som er finansiert under post 21 Spesielle driftsutgifter. Inntekter fra salg av informasjonstjenester er budsjettert med 0,1 mill. kroner.

Post 04 Internasjonale oppdrag

Direktoratet samarbeider bl.a. med Utenriksdepartementet og Norad om forvaltningsutvikling og institusjonsbygging i andre land. I tillegg bistår direktoratet øvrige departementer og direktorater i internasjonalt arbeid. Det er budsjettert med 2 mill. kroner på post 01 Driftsutgifter til arbeidet. UD og Norad dekker utgiftene, og disse inntektsføres på denne posten. Samlede utgifter på post 01 skal ikke overstige inntektene under denne posten.

Kap. 1561 IKT-politikk

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2009	Saldert budsjett 2010	Forslag 2011
22	Samordning av IKT-politikken, <i>kan overføres</i>	21 706	16 022	13 019
50	Bredbånd, <i>kan overføres</i>	250		
70	Tilskudd til standardisering (NorStella)	1 068	596	
71	Tilskudd til fri programvare	4 176	4 310	4 444
72	Tilskudd til forebyggende informasjonssikring	6 176	6 310	6 506
73	Tilskudd til digital kompetanse			2 000
	Sum kap. 1561	33 376	27 238	25 969

Allmenn omtale

Fornyings-, administrasjons-, og kirkedepartementet legger til rette for en samordnet gjennomføring av IKT-politikken. Dette innebærer ansvar for å identifisere og følge opp sektorovergrepene spørsmål knyttet til informasjonssamfunnet og bidra til samordnet gjennomføring på sektorområdene. Samordningsansvaret omfatter også utarbeiding av strategier, samfunnsanalyser, oversikter og statistikk for utvikling og bruk av IKT i Norge, og koordinering av Norges internasjonale deltaking på IKT-området.

Formålet med IKT-politikken er å understøtte omstilling, effektivisering og alternativ ressursbruk gjennom fellesordninger i staten, skape grunnlag for et framtidsrettet næringsliv og stimulere til bærekraftig verdiskaping og økonomisk vekst i hele samfunnet. IKT-politikken skal bidra til en nyskapende og konkurransedyktig IKT-næring med høy verdiskaping.

For offentlig sektor vil departementet prioritere felles krav til IKT-utvikling og bruk, samordning av IKT-bruken i kommunene samt bruk av felles løsninger som eID og e-signatur. Departementet vil arbeide videre for digitalt førstevalg, slik at elektronisk kommunikasjon skal bli den foretrukne måten å kommunisere med offentlig sektor på.

Mål og prioriteringer 2011

Bredbånd

Regjeringens mål om tilbud om bredbånd til hele landet er så godt som nådd. Bredbånddekningen er beregnet til 99,7 % per desember 2010.

Status og prognose bredbånddekning

Konsulentselskapet Nexia har i 2010 på oppdrag fra Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet utredet status for bredbånddekningen i Norge. Undersøkelsen gir blant annet estimater for bredbånddekningen for ulike hastighetsklasser i alle norske fylker per 31.12.2010.

Nexia har i undersøkelsen definert bredbånd som kapasiteter over 640 kbit/s (nedstrøms). Dette er tilsvarende definisjon som er benyttet i tidligere undersøkelser. Undersøkelsen viser at 99,7 % av husstandene i Norge vil ha tilbud om bredbånd i desember 2010. Dette tallet inkluderer mobilt og annet trådløst bredbånd. Den estimerte deknin-gen for 2010 er noe lavere enn tilsvarende estimat for 2009 (99,9 pst.). Forskjellen skyldes hovedsakelig endret metode og nye datakilder for kartlegging av bredbåndstilbudet.

Rapporten viser også at bredbånddekningen blir lavere dersom man ser på høyere kapasiteter. For eksempel er deknin-gen for 4 Mbit/s (eller mer) nedlastningshastighet estimert til omtrent 89 % per 31.12.2010, mens deknin-gen for 25 Mbit/s (eller mer) nedlastningshastighet er estimert til 55 % på samme tidspunkt.

Tabellen under viser estimert bredbånddekning per fylke 31.12.2010 for ulike hastigheter (nedlastnings-/opplastningshastighet).

	≥ 4 Mbit/0,5 Mbit/s	≥ 25 Mbit/1,0 Mbit/s	≥ 50 Mbit/10 Mbit/s
Akershus	93%	63%	9%
Aust-Agder	84%	37%	15%
Buskerud	90%	46%	30%
Finnmark	79%	31%	17%
Hedmark	73%	32%	4%
Hordaland	90%	49%	19%
Møre og Romsdal	83%	32%	7%
Nordland	85%	42%	14%
Nord-Trøndelag	78%	38%	36%
Oppland	73%	24%	6%
Oslo	99%	87%	12%
Rogaland	95%	74%	64%
Sogn og Fjordane	80%	10%	4%
Sør-Trøndelag	91%	57%	9%
Telemark	91%	64%	18%
Troms	79%	45%	16%
Vest-Agder	88%	47%	18%
Vestfold	91%	59%	23%
Østfold	90%	50%	19%
Norge totalt	89%	55%	19%

Kilde: Nexia

Regjeringen vil fortsette arbeidet for å tilrettelegge for bredbånd med tilstrekkelig kapasitet til å møte framtidige behov innen skole, helse, næringsliv og husholdninger i hele landet. Det gjør utbyggingen av bredbånd til en kontinuerlig prosess. Regjeringen foreslår i 2011 å sette av midler til utbygging av bredbånd over Kommunal- og regionaldepartementets budsjett.

Departementet vil i 2011 prioritere arbeid med tiltak som har som mål å legge til rette for størst mulig grad av markedsbasert utbygging av bredbånd med høyere kapasiteter.

IKT og verdiskaping

Bruk av informasjons- og kommunikasjonsteknologi er en helt avgjørende bidragsyter til verdiskapingen i Norge framover. IKT-politikken skal legge forholdene til rette for at denne effekten er

sterk i årene som kommer, noe som også vil bidra til et konkurransedyktig og sterkt næringsliv. Fire prioriterte områder for departementet i 2011 vil være:

- Digitalt innhold.
- Viderebruk av offentlige data.
- Web 2.0 og sosiale medier.
- IKT og klima.

Digitalt innhold

Departementet ønsker å fremme kreativitet og verdiskaping og vil derfor se nærmere på rammebetingelser og ordninger for utvikling, formidling og bruk av ulike typer digitale produkter. Internett er i dag en av de største driverne for innovasjon og skaperkraft. Tradisjonelle forretningsmodeller og verdikjeder utfordres gjennom nye digitale distribusjonsformer og nye typer

konkurrenter. I et digitalt innholdsmarked er det viktig å sikre likebehandling av aktørene og å fremme bærekraftige forretningsmodeller for lovlig bruk av digitalt innhold. Departementet vil også følge opp det internasjonale samarbeidet på dette området, blant annet gjennom EU og OECD.

Viderebruk av offentlige data

Viderebruk av offentlige data gir nye muligheter for innovasjon og nye tjenester som kommer både samfunnet og enkeltindividet til gode, gjennom et mer mangfoldig tjenestetilbud. Utviklingen av den såkalte delekulturen på nettet har også bidratt til å aktualisere denne utviklingen. Med utgangspunkt i ny offentlighetslov og utredninger som vil bli gjennomført i 2010 videreføres arbeidet med viderebruk av offentlige data i 2011. Det operative arbeidet med å kartlegge offentlige datakilder og veilede offentlig sektor vil bli overført til Direktoratet for forvaltning og IKT. Departementet vil særlig prioritere videreutviklingen av nettstedet <http://data.norge.no>, arbeidet med rutiner for registrering av offentlige datasett, samt arbeidet med formatstandarder og lisensiering.

Departementet vil i samarbeid med berørte departementer vurdere tiltak for å legge bedre til rette for viderebruk av offentlige data med særlig høyt verdiskapingspotensial, som trafikkdata, geografiske data og eiendomsdata.

Web 2.0 og sosiale medier

Deltagerdrevne, interaktive nettjenester kalles gjerne web.2.0. Web 2.0-teknologi og sosiale medier har i stor grad endret måten vi kommuniserer elektronisk på og dette skaper også grobunn for utvikling av nye tjenester.

Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet vil vurdere behovet for utredninger innen feltet og høste erfaringer fra konkrete prosjekter og initiativ (jf. bl.a. Nettskap 2.0-utlysningen). Departementet vil også se nærmere på forvaltningsmessige muligheter og konsekvenser av å ta sosiale medier i bruk, og hvordan også staten kan utnytte nye samarbeids- og kommunikasjonskanaler. Samtidig er det viktig å fange opp utfordringer og negative konsekvenser.

IKT og klima

Smart bruk av IKT kan medvirke til reduserte utslipp av klimagasser og kan legge grunnlaget for langsiktig verdiskapning i norsk næringsliv. Departementet vil arbeide med smart grønn

vekst. Dette krever koordinering av store tverrsektorielle områder som smarte bygg, energinett og transportnett på den ene siden, og en politikk for å fremme avmaterialiserte (virtuelle) varer og tjenester på den andre siden. Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet vil i samarbeid med andre departementer gå gjennom eksisterende regelverk med sikte på å fremme smart grønn vekst. Departementet vil særlig arbeide med hvordan forvaltningen kan utnytte IKT på en bedre måte, som for eksempel veiledninger til grønt innkjøp for IKT-utstyr og IKT-tjenester. Departementet vil også følge opp det internasjonale samarbeidet på dette området, blant annet gjennom OECD.

Et informasjonssamfunn for alle

I 2010 vil departementet prioritere to hovedområder knyttet til arbeidet med å bidra til at flest mulig kan dra nytte av digitale løsninger:

- Universell utforming.
- Digital inkludering og kompetanse.

Universell utforming av IKT-løsninger

Lov om forbud mot diskriminering på grunn av nedsatt funksjonsevne trådte i kraft 1.1.2009. Formålet med loven er å styrke det rettslige vernet mot diskriminering på grunn av nedsatt funksjonsevne. Universell utforming av IKT er en forutsetning for god tilgjengelighet og deltakelse for alle fordi IKT griper inn i alle samfunnssektorer og er en viktig del av hverdagen for alle. Standarder og retningslinjer for universell utforming av IKT gir bedre tilgjengelighet for flere samt nye muligheter for innovasjon og vekst for næringslivet. Universell utforming av IKT-løsninger innebærer utforming eller tilrettelegging av hovedløsningen slik at løsningens alminnelige funksjon kan benyttes av flest mulig.

I løpet av 2011 vil departementet legge fram en forskrift for universell utforming av allment tilgjengelige IKT-løsninger. Forskriften vil regulere grensesnittet for nye IKT-løsninger som tilbys allmennheten, i første omgang innenfor områdene automater o.l., samt nettløsninger. Dette vil bety at nye løsninger må følge nærmere bestemte prinsipper, standarder og rettleddninger for universell utforming. Kravene til universell utforming vil bli gitt for både offentlig og privat sektor. Departementet vil også arbeide med informasjonstiltak, veiledning, utvikling av indikatorer og andre tiltak for å fremme universell utforming av IKT-løsninger. Fordi feltet er et nybrottsarbeid, med stor ut-

vikling, også internasjonalt, antar departementet at forskriften må oppdateres etter rundt to til tre år, for å ta inn nye standarder som har kommet til, og for å utvide virkeområdet, om det er praktisk mulig og ønskelig. Direktoratet for forvaltning og IKT vil arbeide videre med etablering av tilsynet for etterleving av forskriften, jfr. Ot.prp. 44 (2007-2008) *Om lov om forbud mot diskriminering på grunn av nedsatt funksjonsevne*.

Digital inkludering og kompetanse

I takt med den styrkede satsingen på digitale tjenester vil departementet legge til rette for at så mange som mulig har forutsetninger for å ta disse tjenestene i bruk. Departementet har over flere år tildelt støtte til foreningen Seniornett som har arbeidet for å øke seniorers (55 +) deltakelse i informasjonssamfunnet. Det foreslås å opprette en ny post til dette arbeidet og Seniornett vil i 2011 få tilskudd over denne posten.

Seniornett skal arbeide for å få flere eldre på nett gjennom opplæring, informasjons- og bevisstgjøringsarbeid, både lokalt og sentralt. Gjennomføring av de årlige Seniorsurfdagene vil også være viktig i 2011. For øvrig vil departementet prioritere analyser og overvåking av utviklingen hva gjelder digital kompetanse i befolkningen, bl.a. i samarbeid med Statistisk sentralbyrå og andre aktører på dette feltet.

Digital fornying av offentlig sektor

De kommende årene vil bruk av IKT potensielt være den største enkeltbidragsyteren til effektivisering og brukerropping av offentlig sektor. For å bidra til digital fornying av offentlig sektor vil departementet i 2010 blant annet arbeide med:

- Digitalt førstevalg.
- Felles krav til IKT-utviklingen i offentlig sektor.
- Samordning av IKT i kommunal sektor.
- Samordning av IKT i kirkelig sektor.
- Elektronisk ID og e-signatur.
- Elektronisk faktura.

Digitalt førstevalg

Regjeringens fornyingsstrategi fra 2007 og Statens kommunikasjonspolitikk fra 2009 slår fast at elektronisk kommunikasjon skal være den primære kanalen mellom det offentlige og innbyggere og næringslivet. Et digitalt førstevalg er sentralt for å tilby gode helhetlige elektroniske tjenester til brukerne og en mer effektiv offentlig forvaltning. Digitalt førstevalg betyr at alle egnede

tjenester skal tilbys digitalt, og at brukerne av tjenestene aktivt må velge manuelle løsninger hvis de foretrekker det. Tjenester som krever brukernærhet er ikke omfattet.

Felles krav til IKT-utviklingen i offentlig sektor

Felles krav til IKT-utvikling i offentlig sektor legger grunnlaget for en velfungerende elektronisk samhandling mellom offentlige virksomheter. En samordnet IKT-utvikling i offentlig sektor er en forutsetning for å realisere viktige IKT-politiske målsetninger, slik som digitalt førstevalg, effektiv offentlig forvaltning og brukervennlige offentlige tjenester. Å etablere en felles overordnet IKT-arkitektur for offentlig sektor skal fremdeles være en prioritert oppgave. Dette handler om å etablere prinsipper som sikrer gjenbruk av informasjon og løsninger på tvers av offentlig sektor. Rammeverket består av et sett med arkitekturprinsipper, bruk av fellesløsninger (for eksempel ID-porten, Altinn), felles standarder og rutiner for planlegging og samordning av IKT-prosjekter. Departementet skal fortsatt arbeide for økt bruk av åpne standarder i forvaltningen og videreutvikle forskriften om IT-standarder i offentlig sektor. Tilskuddet til Nasjonalt senter for fri programvare (Friprogsenteret) vil bli videreført.

Samordning av IKT i kommunal sektor

Kommunal sektor står for en stor andel av offentlige tjenester som tilbys innbyggere og næringsliv. Kommunale tjenester blir i stadig sterkere grad IKT-baserte. Dette innebærer en stor utfordring, ikke minst for små kommuner, som i mange tilfeller rår over begrenset IKT-kompetanse og -ressurser. Teknologiske og organisatoriske forutsetninger kan skape større forskjeller mellom de ulike kommunene når det gjelder tjenestetilbudet til innbyggere og næringsliv.

Samtidig er IKT-behovene i kommunene i stor grad like. Kommunene skal tilby den samme porteføljen av primærtjenester til sine innbyggere og sitt næringsliv, og trenger dermed i stor grad de samme elektroniske støttetjenestene. Dermed er det grunnlag for ulike former for samarbeid i kommunal sektor. Departementet vil, i samarbeid med Kommunal- og regionaldepartementet, KS og andre relevante instanser, identifisere mulige tiltak som kan legge til rette for forsterket samarbeid på IKT-området i kommunal sektor og mellom kommuner og statlige virksomheter.

Også i kirkelig sektor er det behov for samordning og fellesløsninger på IKT-området. I sam-

menheng med andre prosjekter som kan bidra til organisasjonsutviklingen i kirken, jf. kap. 1500, post 21, kan det være aktuelt å vurdere prosjekter og tiltak som kan bidra til en bedre samordning og utnyttelse av IKT i kirken.

Elektronisk ID og e-signatur

Departementet ønsker høy utbredelse og bruk av elektronisk ID i befolkningen. Departementet vil sammen med Direktoratet for forvaltning og IKT i 2011 spesielt arbeide med tiltak for å øke utbredelse og bruk.

Departementet og Direktoratet for forvaltning og IKT skal bidra til utviklingen av et nasjonalt ID-kort i samarbeid med Politiet og Justis- og politidepartementet. Kortet skal inneholde en offentlig utstedt eID på høyeste sikkerhetsnivå. Kortet forventes lansert i andre halvdel av 2011. Den offentlige utstedte eID skal kunne brukes mot alle offentlige tjenester gjennom ID-porten.

Arbeidet med virksomhetsattestertifikater skal ha prioritet i 2011. I første omgang skal det legges vekt på at offentlig sektor anskaffer og benytter virksomhetsattestertifikater slik at all skriftlig kommunikasjon mellom offentlige virksomheter kan foregå elektronisk.

Departementet vil videreutvikle og revidere regelverket for bruk av eID og e-signatur i tråd med regjeringens mål om effektiv bruk av eID og e-signatur. Departementet vil sammen med Nærings- og handelsdepartementet og Post- og teletilsynet vurdere tiltak for styrket tilsyn på området.

Elektronisk faktura

Et eksempel på digitalt førstevalg er at statlig forvaltning og helseforetakene pålegges å ta imot elektroniske fakturaer på et fastlagt, felles standardformat innen 1.7.2011. Gjennom forskrift tar departementet sikte på å pålegge norske kommuner og fylkeskommuner å benytte den samme standarden for å kunne motta elektronisk faktura innen 1. juli 2012. Departementet planlegger å pålegge næringslivet innen 1. juli 2012 å levere elektronisk faktura til statlige og evt. kommunale virksomheter på det samme standardformat. Oppfølgingen vil skje i dialog med KS og næringslivets organisasjoner. For bedrifter som ikke har en egen elektronisk løsning for å ta sende elektronisk faktura, legger departementet opp til å etablere en egen web-portal.

Departementet vil i tillegg arbeide for bruk av elektronisk faktura ved offentlig innkreving.

Forebyggende IKT-sikkerhet.

På samme måte som for øvrig arbeid med sikkerhet og beredskap, tar arbeidet med forebyggende IKT-sikkerhet utgangspunkt i tre bærende prinsipper:

- *Ansvarsprinsippet*: Den som har et ansvar i en normal situasjon, har også ansvar ved ekstraordinære hendelser.
- *Likhetsprinsippet*: Den organisasjon man har til daglig, skal være mest mulig lik den man har under kriser.
- *Nærhetsprinsippet*: Kriser skal håndteres på lavest mulig nivå.

Hovedtyngden av alt arbeidet med IKT-sikkerhet finner folgelig sted i *sektorene*, og da primært i den enkelte virksomhet. I alle sentrale sektorer (f.eks. bank og finans, kraft og telekommunikasjon) brukes det årlig betydelige økonomiske og menneskelige ressurser for å opprettholde et tilfredsstillende nivå på IKT-sikkerheten. Primæransvaret for sikring av informasjonssystemer og nettverk ligger hos eieren eller operatøren. Fagdepartementene har et overordnet *sektoransvar* for å ivareta sikringen av sektorens IKT-infrastruktur, og at det forebyggende arbeidet med IKT-sikkerheten i sektoren er tilfredsstillende.

Fagdepartementene skal også vurdere hvilke forebyggende tiltak som er nødvendige, og kan på selvstendig grunnlag foreslå tiltak for vern av kritisk IKT-infrastruktur i sin sektor. I tillegg til sektoransvaret har flere departementer, etater og utvalg ulike tverrgående oppgaver. To sentrale samordningsdepartementer er Justisdepartementet med samordnings- og tilsynsansvar for samfunnets sivile sikkerhet og beredskap, og Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet med samordningsansvar for IKT-politikken, herunder arbeidet med IKT-sikkerheten.

Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementets samordningsansvar for IKT-sikkerhet er forankret i samordningsansvaret for IT-politikken og gjelder bare forebyggende, tverrsektorielt arbeid med IKT-sikkerhet. Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementets samordningsansvar inkluderer kontakt med næringslivet i forbindelse med forebyggende arbeid med IKT-sikkerhet. Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet er i løpende dialog med de berørte departementer om eventuelle behov for justeringer i ansvarsområdene.

I departementets arbeid med forebyggende IKT-sikkerhet er Norsk senter for informasjonssikring (NorSIS) et virkemiddel. I tillegg har Di-

rektoratet for forvaltning og IKT ansvaret for noen utvalgte tiltak rettet mot forvaltningen.

Norsk senter for informasjonssikring (NorSIS) og NorCERT (Norwegian Computer Emergency Response Team) ble etablert som ledd i et helhetlig konsept for å sikre varsling, rådgivning og bevisstgjøring i tilknytning til informasjonssikkerhet.

Budsjett 2011

Post 22 Samordning av IKT-politikken, kan overføres.

Bevilgningen skal benyttes til politikktutvikling samt tverrsektorielle tiltak på IKT-politikkens område. Blant annet skal bevilgningen dekke arbeidet med digitalt førstevalg, samordning av IKT i kommunene, tiltak for å legge til rette for markedsbasert utbygging av bredbånd. Bevilgningen dekker også arbeidet med tilrettelegging for utvikling av nye tjenester basert på viderebruk av offentlige data, gjennomgang av rammebetingelser for bedre utnyttelse av digitalt innhold på nett og arbeidet med samordning av forebyggende IKT-sikkerhet mv.

Post 71 Tilskudd til fri programvare

Tilskuddet gis som driftstilskudd til Nasjonalt kompetansesenter for fri programvare for å fremme kompetanse og informasjon om fri programvare i offentlig sektor og for å bidra til økt bruk av fri programvare. Senteret skal blant annet veilede og informere offentlige virksomheter om fri programvare.

Post 72 Tilskudd til forebyggende informasjonssikring

Tilskuddet er en grunnbevilgning som bidrar til å dekke løpende lønns- og driftsutgifter i Norsk senter for informasjonssikring.

NorSIS er i dag en uavhengig forening for formidling av råd og veiledning vedrørende informasjonssikring. I følge foreningens vedtekter er NorSIS overordnede mål å bevisstgjøre om trusler, opplyse om tiltak og påvirke til gode holdninger innen informasjonssikkerhet. NorSIS er en viktig pådriver på informasjonssikkerhetsområdet.

NorSIS primære målgruppe er norske virksomheter i privat og offentlig sektor, herunder kommunene. NorSIS skal, så langt som mulig, også imøtekomme innbyggernes behov for informasjon. All NorSIS informasjon skal derfor være

åpen slik at alle samfunnsgrupper får anledning til å nyttiggjøre seg foreningens tjenester.

NorSIS skal opptre uhildet og nøytralt. Det er viktig at media samt private og offentlige virksomheter har en nøytral aktør med god kompetanse innen informasjonssikkerhet. NorSIS opplever en stadig økende etterspørsel etter senterets tjenester. Det er derfor viktig at senteret har tilstrekkelig kompetanse, spillerom og ressurser for å løse oppgavene og etterspørselen.

Finansieringen av NorSIS skjer gjennom et årlig statstilskudd og egne inntekter i form av prosjektstøtte fra foreningens samarbeidspartnere, kurs, konferanser mv.

Post 73 Tilskudd til digital kompetanse (ny)

Bevilgningen på 2 mill. kroner tildeles Seniornett som driftstilskudd for 2011. Seniornett arbeider for å styrke den digitale kompetansen blant seniorer gjennom opplæring og informasjonstiltak. Arbeidet med å få flere eldre på nett gjøres både lokalt og nasjonalt, og i samarbeid med andre aktører på feltet.

Rapport 2009

Bredbånd

Norge har tilnærmet full dekning for grunnleggende bredbånd (regnet som mer enn 640 kbit/s nedstrøms hastighet). Kapasitetsbehovet er stadig økende, og de fleste husholdninger og virksomheter som er tilknyttet bredbåndsnettet, har i dag langt høyere kapasiteter på sitt bredbånd.

Fornyings- og administrasjonsdepartementet fikk i 2009 utarbeidet en studie som vurderte framtidig kapasitetsutvikling og kapasitetsbehov for bredbånd i Norge. Studien inneholdt også oversikt over bredbånddekning for ulike kapasiteter og anslag på offentlige tilskuddsbehov knyttet til nasjonal utbygging av bredbånd ut fra forventet framtidig kapasitetsbehov.

Departementet ledet en interdepartemental arbeidsgruppe om bredbåndspolitikken i 2009. Arbeidsgruppen avleverte rapporten «Mål og virkemidler for bredere bredbånd» til Fornyings- og administrasjonsministeren i september 2009. Deler av rapporten er under oppfølging.

Klima og IKT

Departementet gjennomførte i 2009 studier om grønn IKT, grønne datasentra og videre konseptutvikling på området smart grønn vekst. Arbeidet har inkludert etablering av bransjenettverk på

toppleder nivå og bidrag til fora for utvikling av forretningskonsepter innen smart grønn vekst. Departementet støttet også enkelte tiltak knyttet til utredning og etablering av såkalte grønne data-sentra.

Universell utforming

I Lov om forbud mot diskriminering på grunn av nedsatt funksjonsevne (diskriminerings- og tilgjengelighetsloven – DTL), som trådte i kraft 1.1.2009, er plikten til universell utforming av IKT gitt i § 11. Fornyings- og administrasjonsdepartementet gjennomførte i 2009, i samarbeid med Direktoratet for forvaltning og IKT, flere utredninger som faglig grunnlag for utarbeidelsen av en forskrift som skal konkretisere kravene gitt i loven. Departementet ga også støtte til sertifiserings- og utdanningstiltak. Det faglige ansvaret for området ble overført til Direktoratet for forvaltning og IKT i september 2009. Arbeidet med forskriften har tatt lenger tid en forutsatt og vil fortsette i 2011.

Viderebruk av offentlige data

Viderebruksdirektivet (direktiv 2003/98/EF) er gjennomført i norsk lov gjennom egne bestemmelser i den nye offentlighetsloven som trådte i kraft 1. januar 2009. Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet har satt i gang et prosjekt som har til formål å legge bedre til rette for å gjøre offentlig informasjon mer tilgjengelig. Prosjektet omfatter bl.a. etablering av en datakildedekatalog (<http://data.norge.no>), som ble lansert i april 2010 i en første versjon, som en blogg der departementet innhenter innspill fra ulike aktører til arbeidet med viderebruk av offentlige data.

Digital deltaking og inkludering

Norge er i en særstilling internasjonalt når det gjelder befolkningens tilgang til og bruk av IKT. I følge Statistisk Sentralbyrå (2. kvartal, 2009) har 100 % mellom 16–24 år brukt Internett de siste 3 månedene mens tallene for aldersgruppen 55-64 år er 82 % og for aldersgruppen 65-74 år 64 %. Når det gjelder bredbåndstilknytning oppgir 61 % i aldersgruppen 65-74 å ha dette, 74 % av dem i aldersgruppen 55-64, mens hele 90 % i aldersgruppen 35-44 oppgir å ha bredbåndstilknytning. Bredbåndstilknytning i husholdningene varierer også med faktorer som inntekt og barn. 14 % av hus-

holdningene har ikke tilgang til Internett, hvorav 2 % i husholdninger med barn.

Departementet har gitt støtte til prosjekter og initiativ rettet mot innvandrerbefolkningens tilgang til og bruk av IKT, blant annet en analyse av innvandrerbefolkningens digitale kompetanse i regi av Vox og Statistisk Sentralbyrå. Videre ble det gitt støtte til prosjekter rettet mot eldre i arbeidslivet i samarbeid med Senter for seniorpolitikk og Kragerø kommune. Departementet støttet også initiativ som har fokusert på IKT-opplæring gjennom bibliotek, ledet av ABM-utvikling og forankret i fire såkalte «modellbibliotek». Innen målgruppen barn og unge har departementet blant annet bidratt med støtte til et prosjekt i regi av Høgskolen i Oslo om barnehagers bruk av IKT, i tråd med den nasjonale barnehagepolitikken. Resultater av arbeidet følges opp av det nyopprettede nasjonale senteret for IKT i utdanningen, under Kunnskapsdepartementet.

Web 2.0 og sosiale medier

Departementet har sammen med et bredt spekter av aktører arbeidet med å få bedre kunnskap om å legge til rette for at web 2.0-teknologi og sosiale medier kan tas i bruk på en effektiv og formålsrettet måte, både i offentlig sektor og i samfunnet forøvrig. I desember 2009 ble det arrangert en workshop som ledd i dette arbeidet.

Norsk senter for informasjonssikring (NorSIS)

Medlemsforeningen NorSIS bevisstgjør om trusler og sårbarhet, opplyser om tiltak og påvirker til gode holdninger innen informasjonssikkerhet. Foreningens målgruppe er primært små og mellomstore virksomheter i privat og offentlig sektor, kommuner og innbyggere generelt.

NorSIS har i perioden gjennomført flere ulike tiltak for å forbedre informasjonssikkerheten i målgruppen. Oppslag og nyheter i norske medier, foredrag på seminarer og internt hos bedrifter samt utvikling av veiledninger og nyheter på nettstedet www.norsis.no er noen av virkemidlene som er benyttet. NorSIS har også arrangert flere konferanser, alene og sammen med ulike samarbeidspartnere, som ledd i å øke norske virksomheters kompetanse om informasjonssikkerhet. NorSIS har i 2009 dessuten gjennomført flere spørreundersøkelser som viser at norske virksomheter fortsatt vier informasjonssikkerhet for lite oppmerksomhet.

NorStella

NorStella har bidratt til at e2b-formatet (standard for elektronisk fakturering) nå er etablert som en nasjonal standard for næringslivet. Staten vil kreve NESUBL¹ som obligatorisk format til statlig forvaltning fra 1. juli 2011. NorStella deltar aktivt i det internasjonale standardiseringsarbeidet for å få dette til, og har forberedt et samarbeid med Direktoratet for forvaltning og IKT for å få private aktører til å ta dette i bruk.

NorStella har gjennomført 15 bedriftsinterne rådgivningsoppdrag/regionale kurs om temaer knyttet til internasjonale handelsbetingelser (handelsdokumenter, sikkerhetskrav, transport, betalingsikring mv) og handelsforenkling, utviklet og oppdatert meldingshåndbøker for Toll- og avgiftsdirektoratet, og deltatt i Fornyings-, administrasjons- og arbeidsdepartementets Standardiseringsråd.

NorStella har arrangert kurs i informasjons- og prosessmodellering, NESUBL og elektronisk fakturering, samt kurs i dokumenthåndtering og nye sikkerhetskrav i internasjonal handel og om internasjonale leverings- og transportbetingelser. Særlig har oppslutningen om NESUBL-kurset vært stor. NorStella har også holdt fire kurs om internasjonal betalingssikring i samarbeid med Det Internasjonale Handelskammer (ICC).

NorStella har i 2009 videreført sitt nettverksarbeid på områdene eID, åpne standarder, fri programvare og internasjonal handelsforenkling. En betydelig del av arbeidet skjer internasjonalt, og NorStella har deltatt i standardiseringsorganisasjoner under FN, EU og det internasjonale handelskammeret.

Elektronisk faktura til offentlig sektor

Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet gjennomførte i 2008 en utredning av obligatorisk elektronisk faktura i staten. Denne er publisert i den såkalte AGFA-rapporten som ble sendt på høring høsten 2008. På denne bakgrunn bestemte regjeringen i 2009 at statlige virksomheter, samt de regionale helseforetakene etter pålegg skal være i stand til å ta imot elektronisk faktura på fastsatt standardformat innen 1. juli 2011. Det ble videre bestemt at regjeringen gjennom forskrift tar sikte på å pålegge norske kommuner og fylkeskommuner å benytte den samme standarden for å kunne motta elektronisk faktura innen 1. juli 2012, og det tas sikte på at innen 1. juli 2012 skal næringslivet

levere elektronisk faktura til statlige og evt. kommunale virksomheter på det samme standardformatet.

Åpne standarder

Departementet har vedtatt versjon 2 av referansekatalogen for IT-standarder i offentlig sektor. Katalogen inneholder standarder som i første omgang ble gjort obligatoriske for statlige virksomheter. Det er også fastsatt forskrift om IT-standarder i offentlig forvaltning, som inneholder obligatoriske standarder både for staten og kommunesektoren. Departementet mottok i tillegg forslag fra standardiseringsrådet til versjon 3 av referansekatalogen samt revisjon av forskriften. Disse skal behandles i 2010.

Elektronisk ID og signatur i offentlig sektor (eID)

I 2009 ble flere tiltak for å følge opp regjeringens satsing på felles elektronisk ID og signatur gjennomført. Direktoratet for forvaltning og IKT lanserte i november 2009 ID-porten etter planen. ID-porten er en felles plattform for bruk av eID i offentlig sektor. Den åpner for bruk av flere typer eID samt e-signatur. Den første eID som var tilgjengelig, er MinID, som er en felles offentlig eID utviklet av Direktoratet for forvaltning og IKT. I 2009 tok flere nye offentlige tjenester MinID i bruk, blant annet Lånekassen med 400 000 brukere. I juni 2010 var det 2,2 millioner brukere av MinID. 21 statlige virksomheter og 150 kommuner bruker MinID til innlogging på sine elektroniske tjenester.

Det er samtidig blitt arbeidet med å tilrettelegge for at eksisterende eID-løsninger i markedet skal kunne brukes som innlogging til offentlige tjenester gjennom ID-porten. Direktoratet for forvaltning og IKT innledet i 2009 en konkurransepreget dialog med markedstilbydere av eID på høyt sikkerhetsnivå. Avtaler med markedstilbydere ble inngått i april 2010.

Direktoratet for forvaltning og IKT har også arbeidet med å revidere Kravspesifikasjonen for PKI i offentlig sektor. Revidert versjon er levert Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet våren 2010 etter en bred høring.

IKT-arkitektur og elektronisk samhandling

Departementet har i 2009 utarbeidet et rammeverk for hvordan offentlige virksomheter skal utvikle IKT-systemer.

¹ North European Subset of Universal Business Language

Den første delen av rammeverket er et sett med arkitekturprinsipper. Det er obligatorisk for statlige virksomheter å bruke arkitekturprinsippene ved utvikling av nye IKT-løsninger eller ved vesentlige endringer av eksisterende løsninger. Prinsippene skal bidra til mer brukerorientering, mer samordnet løsningsutvikling og mulighet for gjenbruk.

Den andre delen av rammeverket er felleskomponenter som kan gjenbrukes av flere offentlige virksomheter. Altinn og eID er eksempler på slike felleskomponenter. Men det er behov for flere felleskomponenter for å understøtte elektronisk tjenesteutvikling i offentlig sektor. I den forbindelse utarbeider Direktoratet for forvaltning og IKT et program for etablering og videreutvikling av felleskomponenter.

Bruken av arkitekturprinsippene og felleskomponentene skal følges opp ved at virksomhetene må forklare hvordan de vurderer å benytte arkitekturprinsippene og felleskomponentene i forbindelse med IKT-relaterte investeringer. Direktoratet for forvaltning og IKT har laget et selvdeklarerings skjema til bruk når virksomheter skal gjøre denne vurderingen.

Direktoratet for forvaltning og IKT har i tillegg utarbeidet Prosjektveiviseren, et nettbasert veiledningsopplegg for gjennomføring av IKT-prosjekter i offentlig sektor. Formålet er å styrke ledelse, planlegging og kvalitet i offentlige IKT-prosjekter, og medvirke til gjenbruk og helhet i IT-løsningene på tvers av sektorer og forvaltningsnivåer.

Kap. 1562 Internasjonalt IKT-samarbeid og utviklingsprogram

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2009	Saldert budsjett 2010	Forslag 2011
01	Driftsutgifter		4 027	4 190
70	Tilskudd til internasjonale program, <i>kan overføres</i>	15 114	16 794	23 501
	Sum kap. 1562	15 114	20 821	27 691

Allmenn omtale

IKT-politikken er internasjonalt orientert og er et viktig område for internasjonalt samarbeid og koordinering. Norges innsats er særlig rettet mot EU og OECD. Utfordringene ligger blant annet i å tilpasse regelverk, løsninger og strategier til utviklingstrekk som sammensmelting av teknologier (konvergens), framveksten av nye, brukerskapte tjenester og det at tjenester, næringer og arbeidskraft blir mer grenseoverskridende. Informasjonsteknologien spiller også en viktig rolle for å møte den globale miljøutfordringen.

EU la i mai 2010 fram sin IKT-strategi for de neste ti årene, kalt Europeisk digital agenda. Strategien er en sentral del av EUs nye strategi for smart, bærekraftig og inkluderende vekst – Europa 2020. EU legger stor vekt på IKT som driver av bærekraftig økonomisk vekst, innovasjon og jobbskaping. EU-kommisjonen mener IKT er grunnlag for nesten 50 % av produktivitetsveksten i EU. Digital Agenda inneholder sju hovedsatsingsområder, herunder bl.a. utvikling av et digitalt indre marked, økt utbredelse av bredt bredbånd, økt

satsing på interoperabilitet og standarder, sikkerhet og tillit.

Norge deltar aktivt i ulike fora for å iverksette og videreutvikle Europeisk digital agenda.

Forslaget til bevilgning gjelder programmer i regi av EU som Norge tar del i etter EØS-avtalen, og som er knyttet til utviklingen av informasjonssamfunnet og elektronisk forvaltning. Bevilgningsforslaget dekker programkontingenter og andre utgifter til følgende EU-program:

- CIP-IKT (rammeprogram for konkurransevne og innovasjon).
- ISA (Elektroniske tjenester mellom forvaltning, næringsliv og innbyggere).
- ENISA (Europeisk nettverks- og informasjonstryggleiksbyrå).
- Safer Internet Programme (program for trygg bruk av Internett for barn og unge).

Norges deltakelse i det omfattende europeiske samarbeidet på IKT-området, herunder statistisk samarbeid og politiske samarbeidsarenaer, er i hovedsak knyttet til disse programmene og oppfølging av Europeisk digital agenda. Bevilgningene dekker også tilskudd til nasjonale oppføl-

gingsaktiviteter og utgifter til nasjonale eksperter i EU-kommisjonen. De norske nasjonale eksperter innen IKT-politikken er knyttet til arbeidet med eGovernment, eInclusion og arbeidet med utforming og samordning av IKT-politikken i EU (Digital Agenda).

Direktoratet for forvaltning og IKT er nasjonalt kontaktpunkt for programmene CIP-IKT og ISA. Direktoratet skal gjennom denne rollen medvirke til at aktuelle norske miljøer kan dra nytte av programmene CIP-IKT og ISA og få uttelling i form av erfaringsutveksling, påvirkningsmuligheter og prosjektbevilgninger.

OECD er et forum for globalt samarbeid om viktige prinsipper i blant annet IKT-politikken. Norge deltar aktivt i OECDs arbeid med å utforme politikk innenfor områder som elektronisk kommunikasjon, sikkerhet, personvern og informasjonsøkonomi.

Mål og prioriteringer 2011

Norge skal påvirke og bidra i det internasjonale arbeidet på IKT-området. Det er et mål at norsk næringsliv og norske fagmiljøer drar nytte av den norske deltakelsen i EU-programmer og at de kan delta i prosjekter og få internasjonal eksponering. Dette krever at Norge deltar aktivt, koordinert og målrettet.

CIP – EUs rammeprogram for konkurransevne og innovasjon – IKT-politisk støtteprogram (2007–2013).

CIP-programmet omfatter flere politikkområder og tre selvstendige delprogrammer med egne budsjetter og styringsgrupper:

- Entreprenørskaps- og innovasjonsprogrammet (hovedansvar Nærings- og handelsdepartementet).
- Energiprogrammet (hovedansvar Olje- og energidepartementet).
- IKT-programmet (hovedansvar Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet).

Det er etablert mekanismer for nasjonal samordning av delprogrammene.

IKT-programmet er særlig innrettet mot finansiering av større pilotprosjekter som tar sikte på å utvikle felles europeiske elektroniske løsninger. I tillegg til de større transnasjonale pilotene, blir det etablert en rekke tematiske nettverk innen ulike IKT-politiske fagområder. Programmet finansierer også samarbeid om statistikk og analyser av IKT-utviklingen.

Gjennom å delta i programmet ønsker departementet blant annet å bidra til en mer strategisk tilnærming til IKT- og forvaltningsutvikling. For næringslivet gir norsk deltakelse anledning til å vise fram produktene sine i en europeisk sammenheng og å nå nye markeder.

Som del av programdeltakelsen dekker Norge også oppfølgingsaktiviteter nasjonalt og tre nasjonale eksperter i Europakommisjonens generaldirektorat for informasjonssamfunnet (DG INFSO).

Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet har det overordnede ansvaret for å koordinere norsk deltakelse i programmet og er nasjonal representant i styringskomiteen for CIP-IKT. Direktoratet for forvaltning og IKT er nasjonalt kontaktpunkt for programmet.

ISA – EUs program for felles elektroniske løsninger for europeisk forvaltning (2010–2015)

Norge har deltatt i EU-programmet IDABC (Interoperable Delivery of European eGovernment Services to public Administrations, Businesses and Citizens) fra og med 2006. Programmet var det tredje i rekken av tilsvarende program og løp ut 2009.

Programmet ISA (2010–2015) –«*Interoperability Solutions for European Public Administrations*» erstattet fra 2010 IDABC. ISA-programmet skal bidra til elektroniske løsninger som kan støtte opp under samhandling mellom europeiske forvaltningsorganer. Programmet skal legge til rette for utveksling av erfaringer og utvikling og vedlikehold av felles spesifikasjoner, standarder og løsninger. Programmet åpner dessuten for at norske offentlige etater kan benytte felles elektroniske løsninger på lik linje med EUs medlemsland uten økte kostnader eller mer administrasjon.

Norsk deltakelse i ISA-programmet ble vedtatt av Stortinget i mai 2009, jf Prop. 110 S (2009–2010) *Samtykke til deltaking i ei avgjerd i EØS-komiteen om innlemming i EØS-avtala av EU-programmet om samverknadsløysingar for europeisk offentleg forvaltning ISA (2010–2015)* og Innst. 260 S (2009–2010).

Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet har det overordnede ansvaret for å koordinere norsk deltakelse i programmet. Direktoratet for forvaltning og IKT er nasjonalt kontaktpunkt for ISA og har det operative ansvaret for norsk deltakelse i programmet. Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet dekker 50 % av utgiftene til programmet mens ti andre berørte departementer dekker resterende 50 % med like deler.

ENISA

ENISAs mandat gikk opprinnelig ut 13.3.2009, men EU-parlamentet og Rådet valgte å forlenge byråets mandat til 13.3.2012. Kommisjonen vil ventelig fremme forslag om ENISAs framtid overfor Rådet høsten 2010. Norge deltar i ENISAs Management Board med representanter fra Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet og Samferdselsdepartementet. De to departementene deler likt de årlige kostnadene for å delta i ENISA. I 2011 og ut mandatperioden i 2012 vil ENISA prioritere arbeidet med å gjøre europeiske elektroniske kommunikasjonsnettverk mer robuste, utvikle og forbedre modeller for samarbeid mellom landene, identifisere risikomomenter og styrke informasjonsaktiviteten rettet mot små og mellomstore virksomheter.

Budsjett 2011

Post 01 Driftsutgifter

Posten dekker utgifter til lønn og drift for nasjonale eksperter til EU-kommisjonen som del av deltakelse i EU-programmene. Utgiftene har tidligere vært budsjettert under post 70.

Post 70 Tilskudd til internasjonale program, kan overføres

Bevilgningen skal dekke norsk deltakelse i programmene CIP-IKT, ISA, Safer Internet Plus og EU-byrået ENISA. Bevilgningen dekker også noe etterslep fra avsluttede programmer slik som IDABC. Bevilgningsøkningen på posten skyldes primært økte kontingentutgifter til CIP-IKT.

Rapport 2009

CIP – EUs rammeprogram for konkurransevne og innovasjon (IKT-politisk støtteprogram 2007–2013)

CIP er et omfattende program som skal legge til rette for nye IKT-satsinger og stimulerer til bred bruk av IKT blant innbyggere, næringsliv og offentlig forvaltning. Programmet skal i første rekke gjennomføre pilotprosjekter for å utvikle og iverksette felles europeiske IKT-løsninger. I 2009 var programmet rettet mot blant annet helse, aldring og inkludering, digitale bibliotek, IKT-løsninger for forvaltningen og energieffektivisering.

Som nasjonalt kontaktpunkt for programmet, har Direktoratet for forvaltning og IKT gjennomført informasjonstiltak og møter for å stimulere til norsk deltakelse. Direktoratet har også bidratt

med innspill til EU-kommisjonen på praktiske spørsmål knyttet til gjennomføring av programmet og koordinering mellom ulike EU-programmer. I løpet av 2009 har Direktoratet opparbeidet et betydelig nettverk, både til andre lands nasjonale kontaktpunkter og norske aktører.

Resultatet fra utlysningene har så langt vært positive for Norge. Norge er med i flere tematiske nettverk og prosjekter. Norge leder et prosjekt som skal gjøre det enklere for offentlig sektor i europeiske land å kjøpe inn på tvers av landegrensene. Prosjektet Pan European Public Procurement Online (PEPPOL) er et nøkkelprosjekt for å bygge det indre markedet i EU. I utlysingsrunden for 2009 er Norge blant annet også blitt med i et pilot A-prosjekt for helse.

Elektroniske tjenester mellom forvaltning, næringsliv og innbyggere (IDABC programmet 2005–2009)

Norge har deltatt i tidligere IDA-programmer siden 1997. Som nasjonalt kontaktpunkt har Direktoratet for forvaltning og IKT sørget for å bemanne programmets relevante ekspertgrupper med norske deltakere. Det gjelder for eksempel ekspertgrupper for elektronisk signatur, standardisering og semantikk. Deltakerne i ekspertgruppene har felles interesse i å styrke elektronisk kommunikasjon på tvers av landegrensene, og er en unik arena for erfaringsutveksling og påvirkning.

IDABC-programmet ble avsluttet 31.12.2009. Direktoratet har i 2009 deltatt i EUs arbeid med å utforme neste versjon av programmet, ISA (Interoperability Solutions for European Public Administrations). Det nye programmet går fra 1.1.2010. Stortinget vedtok i mai 2010 at Norge skal delta i ISA-programmet.

ENISA

Det europeiske nettverks- og informasjonssikkerhetsbyrået (ENISA) ble formelt opprettet i mars 2004. ENISA har som formål å forbedre EUs evne til å ta opp og svare på nettverks- og informasjonssikkerhetsproblemer. ENISA har tre langsiktige innsatsområder: Gjøre europeiske nett mer robuste, utvikle og drive samarbeidsmodeller, og identifisere nye trusler og skape tillit. Innenfor rammen av disse tre områdene har ENISAs arbeid i 2009 bl.a. resultert i at Kommisjonen og mer enn halvparten av EU-landene har gjort bruk av ENISAs anbefalinger i sin politikktutforming; mer enn 50 millioner brukere som dekkes av tjenesteleve-

randører bruker ENISAs anbefalinger; ENISA har kartlagt sikkerhetsregimer i over 90 % av landene; ENISA har utviklet fire nye samarbeidsmodeller for å fremme informasjonssikkerhet og 30 land innen EØS-området har deltatt i samarbeid basert på disse modellene. Ellers har ENISA holdt kurs og opplæringstilbud for bedrifter og representanter fra medlemslandene, og ajourfører oversikter

over aktørene og deres ansvar innen de enkelte landene.

Norsk senter for informasjonssikring (NorSIS), NorCERT og Post- og teletilsynet har siden oppstarten av ENISA deltatt aktivt i og medvirket til byråets faglige aktiviteter. Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet og Samferdselsdepartementet har vekslet på å være observatør i ENISAs Management Board.

Programkategori 01.70 Personvern

Utgifter under programkategori 01.70 fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)					
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2009	Saldert budsjett 2010	Forslag 2011	Pst. endr. 10/11
1570	Datatilsynet	33 806	30 989	32 051	3,4
1571	Personvernemnda	1 491	1 683	1 742	3,5
	Sum kategori 01.70	35 297	32 672	33 793	3,4

Inntekter under programkategori 01.70 fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)					
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2009	Saldert budsjett 2010	Forslag 2011	Pst. endr. 10/11
4570	Datatilsynet	1 476			
	Sum kategori 01.70	1 476			

Allmenn omtale

Personvernreglene beskytter enkeltindividets personlige integritet og privatliv. Det personlige integritetsvernet må ses i sammenheng med andre rettsstatsverdier, så som legalitetsprinsippet, rettssikkerhet og ytringsfrihet. Den europeiske menneskerettighetskonvensjonens artikkel 8 setter også grenser for inngrep i den enkeltes rettsfære.

Det er blitt stadig vanligere å skille mellom personvern og personopplysningsvern, der det tradisjonelle personvernet er uttrykk for vern om den personlige integriteten. Den delen av personvernet som gjelder bruk av personopplysninger, er regulert i personopplysningsloven, som også implementerer et felles EU-regelverk. Inngrep i enkeltindividets personlige integritet skal som hovedregel enten være hjemlet i lov eller være basert på samtykke fra den det gjelder. Bruk av personopplysninger skal alltid undergis en forholdsmessighetsvurdering. Inngrep overfor den enkelte må kunne forsvares ut fra behovet for opplysningene. Noen prinsipper står sentralt i oppbyggingen av personvernlovgivningen:

- Det skal være saklige grunner for innsamling og bruk av personopplysninger. Opplysningene skal samles inn til klart definerte formål, og kan ikke brukes utover dette.
- Registrering av personopplysninger skal i størst mulig grad være basert på frivillig og informert samtykke. Opplysninger i offentlige registre, der registrering er pliktig, skal ha hjemmel i lov.
- Ved innhenting av personopplysninger har alle rett til å få opplyst om det er frivillig eller obligatorisk å gi fra seg personopplysningene, hvilket formål opplysningene skal brukes til og om de vil bli utlevert til andre.
- Den som er ansvarlig for å forvalte de registrerte personopplysningene, skal informere og bistå de registrerte i å få innsyn i opplysningene som er lagret, hva de skal brukes til og hvor de er hentet fra.
- Registrerte personopplysninger skal være korrekte. Uriktige opplysninger skal rettes, slettes eller sperres. Overskuddsinformasjon og opplysninger som ikke lenger er nødvendige for formålet med registreringen, skal slettes.
- Informasjonssikkerhet skal ivaretas.

- Når nye teknologiske løsninger utvikles og tas i bruk, skal det legges vekt på personvernvennlige alternativer.

Utfordringer og utviklingstrekk

Det er viktig å synliggjøre det verdigrunnlaget som personvern hensynene er basert på, og å ivareta personvernet som et selvstendig retts gode. Personvern må likevel veies og vurderes mot andre samfunnshensyn, som for eksempel kriminalitetsbekjempelse, effektiv helsehjelp og økonomiske hensyn. For at avveiningene skal bli reelle, må personvern hensyn vies oppmerksomhet tidlig i en beslutningsprosess. Det er også viktig å se det enkelte inngrep i et helhetlig perspektiv og vurdere den samlede effekten av eksisterende inngrep i forbindelse med nye.

Personopplysningsloven legger til grunn at et gyldig samtykke til bruk av personopplysninger, skal være frivillig, uttrykkelig og informert. I enkelte tilfeller kan selve samtykkesituasjonen undergrave kravene til et gyldig samtykke. Et eksempel på dette er ujevnt styrkeforhold mellom to parter, så som mellom arbeidsgiver og arbeidstaker. Kravet til at et samtykke må være informert, setter grenser for hva det innholdsmessig er mulig å samtykke til, da det i enkelte tilfeller kan være vanskelig eller umulig for enkeltpersoner å overskue hvordan personopplysningene skal brukes. Problemstillingen synliggjør vanskelige grensedragninger mellom når et samtykke er tilstrekkelig hjemmel og når lovhjemmel må ligge til grunn for behandlingen av personopplysninger. Etter dagens lovgivning er det fremdeles gråsoner for når barn kan samtykke på egenhånd, når foreldre skal samtykke, og når de skal gjøre det i fellesskap. På Internett vil kontroll med barn og unges samtykkekompetanse være særlig utfordrende. Såkalte «click-wrap»-samtykker eller implisitte samtykker, som innebærer vide fullmakter for det aktuelle nettselskapet, er utbredt. Slike former for samtykke tilfredsstillende ikke kravene i personopplysningsloven. Denne utviklingen utfordrer prinsippet om at den enkelte selv skal bestemme over bruken av sine personopplysninger.

Forskning krever ofte behandling av personopplysninger. Jo mer sensitive opplysningene er, jo større er faren for å krenke den enkelte. Dette kan for eksempel gjelde innenfor barnevern, kri-

minalomsorg og helsesektoren. Dersom forskningen baserer seg på en personvernvennlig identitetsforvaltning med for eksempel pseudonyme opplysninger, kan det ofte være mulig å oppnå de samme forskningsresultatene som ved behandlingen av personidentifiserbare data.

Det er en økning i bruk av automatisk overvåking, og det er grunn til å tro at denne utviklingen vil fortsette i framtiden. Automatisk overvåking danner i stor grad grunnlag for registrering for formål som kontroll, omsorg og kommersiell utnyttelse. Slike automatiske registreringer medfører at det samles inn store mengder av opplysninger. Teknologi som medfører automatisk optak av personopplysninger vil kunne løse mange praktiske utfordringer, men må alltid avveies mot de personvernmessige konsekvensene av registrering i et slikt omfang.

IKT kan både understøtte og utfordre personvernet. Økt globalisering utfordrer det enkelte lands jurisdiksjon på personvernområdet. Dette gjelder for eksempel utenlandske nettsteder og nye digitale lagringsmetoder som «Cloud computing». Disse problemstillingene er per i dag ikke avklart internasjonalt, og kan ikke løses på nasjonalt nivå. Det er imidlertid også viktig å synliggjøre teknologiens muligheter for å gi et bedre personvern, og støtte opp om gode personvernløsninger. Norge fremstår som et foregangsland for bruk av IKT i samhandlingen mellom befolkningen og den offentlige forvaltning, og vi kan markere oss ytterligere i positiv retning ved en satsing på personvern fremmende IKT.

Mål og strategier

Hovedmålet er at alle skal ha personvernbeskyttelse i tråd med regelverket om bruk av personopplysninger. Regulatoriske tiltak, Datatilsynets virksomhet og Personvernemnda som uavhengig overprøvingsinstans for Datatilsynets vedtak, skal sikre en forsvarlig ivaretagelse av personvernet. I arbeidet med å utrede nye forslag til lover og forskrifter skal personvernkonsekvenser vurderes på lik linje med økonomiske og administrative hensyn, jf. utredningsinstruksen. Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet har utarbeidet en veileder for utredning av personvernkonsekvenser knyttet til utredningsinstruksen.

Kap. 1570 Datatilsynet

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap		Forslag 2011
		2009	Saldert budsjett 2010	
01	Driftsutgifter	33 806	30 989	32 051
	Sum kap. 1570	33 806	30 989	32 051

Allmenn omtale

Datatilsynet er et faglig uavhengig forvaltningsorgan som administrativt er underlagt Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet.

Virksomheten er bygget opp omkring tre hovedstrategier for ivaretagelse av de lovpålagte oppgaver; tilsyn, saksbehandling og kommunikasjonsvirksomhet, herunder deltakelse i råd/utvalg og høringsarbeid. Datatilsynet skal gjennom tilsyn og saksbehandling kontrollere at lover og forskrifter om behandling av personopplysninger blir fulgt og at feil og mangler rettes. Tilsynet skal informere om utviklingen i samfunnet og aktuelle problemstillinger som berører personvern, også på områder der Datatilsynet ikke har direkte vedtakskompetanse. Datatilsynet skal bidra med kunnskap til en opplyst debatt om sentrale personvernspørsmål. Det skal videre gi råd og veiledning til befolkningen, private virksomheter og offentlig forvaltning.

Datatilsynet skal føre tilsyn på et område som er under stadig utvikling. Datatilsynet må vurdere teknologibaserte utfordringer og hvordan teknologi kan benyttes for å avhjelpe trusler mot personvernet. Det må arbeides for løsninger som tar hensyn til en konstant teknologisk utvikling.

Mål og prioriteringer 2011

Formålet med Datatilsynets virksomhet er å bidra til at personopplysningslovgivningen blir etterlevd, slik at hovedmålet på personvernområdet blir realisert.

I 2011 skal Datatilsynet prioritere følgende hovedaktiviteter:

- Øke kjennskapen til rettigheter og plikter etter lovgivningen både i befolkningen og i virksomheter.
- Stimulere til personvern fremmende bruk av teknologi.
- Gjennomføre risikobasert tilsyn innen prioriterte områder. Systematisere og kommunisere funn fra tilsynene til aktuelle målgrupper.

- Utvikle gode samarbeidsrelasjoner med andre aktører, skape oppmerksomhet om personvernet og medvirke til at personvern hensyn blir ivare tatt.

I 2011 vil prosjektene som startet i 2009 om etablering av slettehjelpsordningen «slette.no», og om internkontroll, informasjonssikkerhet og personvernombud ferdigstilles. Se nærmere omtale under rapport 2009.

Budsjett 2011

Post 01 Driftsutgifter

Bevilgningsforslaget dekker lønns- og driftsutgifter for Datatilsynet. Datatilsynet har 37 faste årsverk og er lokalisert i Oslo.

Rapport 2009

Datatilsynets årsmelding for 2009 gir god informasjon om tilsynets virksomhet og aktuelle personvernutfordringer. Årsmeldingen for 2009 blir sammen med Personvernemndas årsmelding, lagt fram i egen melding til Stortinget høsten 2010.

Tilsynsaktiviteten

Målet for 2009 var å styrke tilsynsvirksomheten og gjennomføre risikobaserte tilsyn innenfor prioriterte områder. Datatilsynet gjennomførte 168 kontroller i 2009. Sammenlignet med 2008 representerer dette en økning på 19 prosent. Tilsynet har avdekket omfattende brudd på regelverket, og tilsynet har varslet eller fattet vedtak om pålegg overfor et stort antall virksomheter. Oftest er det brudd på:

- krav om ryddig behandling av personopplysninger (internkontroll)
- krav om informasjonssikkerhet
- krav til sletting av opplysninger

Ut fra kriterier som Datatilsynet har satt for alvorlighetsgrad, utgjorde andelen alvorlige brudd i 2009 i underkant av 30 %.

Deltagelse i råd og utvalg og høringsaker

Deltagelse i norske offentlige råd og utvalg samt i internasjonale møter og arbeidsgrupper, er viktige arenaer for å påvirke utviklingen av personvernet. I 2009 har Datatilsynet deltatt i ca. 20 nasjonale og internasjonale råd, utvalg og årlige konferanser. Datatilsynet mottok i alt 162 høringsaker til uttalelse i 2009, og hadde merknader til ivaretagelse av personvernet i mer enn halvparten av sakene.

Satsing på kommunikasjonstiltak

I tillegg til å stille krav til de som behandler personopplysninger, legger personvernlovgivningen også ansvar på den enkelte for å ivareta sitt eget personvern. Det har derfor vært et mål for Datatilsynet i 2009 å skape oppmerksomhet om personvern og øke befolkningens kunnskap om rettigheter og plikter etter lovgivningen. Aktiv informasjonsvirksomhet er et sentralt virkemiddel for bedre personvern, og departementet har økt ressursene til informasjonsvirksomhet de senere årene.

Undervisningsopplegget «Du bestemmer» er videreutviklet. I april 2009 ble det lansert et tilpasset undervisningsopplegg rettet mot elever i alderen 9-13 år. For denne målgruppen har temaet digital mobbing fått større plass enn i det opprinnelige undervisningsopplegget. Datatilsynet bidrar videre aktivt i «ID-tyveri-programmet», et prosjekt som ledes av Norsk senter for informasjonssikring (NorSIS). Som et bidrag til programmets arbeid, tok Datatilsynet initiativ til å utvikle og finansiere en «selvtest» for at publikum selv skal finne ut hvor utsatt han/hun er for identitetstyveri. Testen ble lansert i juni 2009 og er blitt mye benyttet.

Selvtesten er også blitt oversatt til engelsk og gjort fritt disponibel for andre lands personvernmyndigheter. Flere land har tatt testen i aktiv bruk.

Når det gjelder informasjonsarbeid overfor virksomheter, har Datatilsynet i 2009 hatt en særlig satsing på kommunesektoren. En veileder om internkontroll er utviklet og distribuert til samtlige kommuner, sammen med et tilbud om gratis dagsseminar, arrangert i samarbeid med foreningen Kommunal Informasjonssikkerhet og NorSIS.

Saksbehandling

Målet for 2009 var at Datatilsynet skulle sørge for korrekt og effektiv saksbehandling i samsvar med formål og krav i forvaltningsloven. Som hovedregel skal innkomne saker besvares innen 10 uker. Målet for saksbehandlingstid har i hovedsak blitt oppfylt.

Nye prosjekter i 2009

Ved behandlingen av St.prp. nr. 67 (2008–2009) *Tilleggsbevilgninger og omprioriteringer i statsbudsjettet 2009* ble det bevilget i alt 5,1 mill. kroner til oppstart av tre nye prosjekter om personvern i 2009:

- Utvidelse av personvernombudsordningen og heving av kunnskapen om personvern, internkontroll og informasjonssikkerhet i norske virksomheter.
- Styrket personvern for elever i grunnskolen.
- Etablering av slettehjelpsordning for å fjerne uønskede nettytringer/internettkrenkelser.

Prosjektene ble startet opp i 2009 som forutsatt, med unntak av «grunnskoleprosjektet». Det er besluttet at prosjektet skal utsettes inntil videre, men Datatilsynet vil ha stor oppmerksomhet rettet mot personvern for barn og unge i sin ordinære virksomhet i 2010.

Kap. 4570 Datatilsynet

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap		Forslag
		2009	Saldert budsjett 2010	
16	Refusjon av fødselspenger/adopsjonspenger	859		
18	Refusjon sykepenger	617		
	Sum kap. 4570	1 476		

Kap. 1571 Personvernemnda

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2009	Saldert budsjett 2010	Forslag 2011
01	Driftsutgifter	1 491	1 683	1 742
	Sum kap. 1571	1 491	1 683	1 742

Allmenn omtale

Personvernemnda er klageorgan for vedtak fattet av Datatilsynet etter personopplysningsloven, helseregisterloven og helseforskningsloven. Nemnda behandler innkomne klager fortløpende. Personvernemnda har sju medlemmer og funksjonstiden er fire år.

Budsjett 2011**Post 01 Driftsutgifter**

Bevilgningsforslaget dekker lønnsutgifter til sekretariatet for nemnda, dvs. én stilling, godtgjørelse for medlemmene og nemndas driftsutgifter.

Rapport 2009

I 2009 mottok personvernemnda 25 klager til behandling. Til sammenligning fikk nemnda 6 klager til behandling i 2008. Tallet på klager varierer fra år til år, men dette er det høyeste antall klager nemnda har fått til behandling siden opprettelsen i 2001. Antallet klager ser ut til å henge sammen med hvilke sektorer Datatilsynet prioriterer i sitt tilsynsarbeid. Nemnda ferdigbehandlet 15 klager. Flere av sakene har vært komplekse og prinsipielle. I to av sakene ble Datatilsynets vedtak omgjort. Alle vedtak Personvernemnda fatter, blir publisert på nemndas hjemmeside og i en egen database i Lovdata.

Programkategori 01.80 Bygge- og eiendomspolitikk

Utgifter under programkategori 01.80 fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)					
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2009	Saldert budsjett 2010	Forslag 2011	Pst. endr. 10/11
1580	Byggeprosjekter utenfor husleieordningen	1 198 517	874 000	610 100	-30,2
1581	Eiendommer til kongelige formål	77 023	43 337	58 328	34,6
1582	Utvikling av Fornebuområdet	17 309	11 000	9 700	-11,8
1583	Utvikling av Pilestredet Park	1 290			
1584	Eiendommer utenfor husleieordningen			15 893	
2445	Statsbygg	1 404 801	1 484 867	1 987 061	33,8
	Sum kategori 01.80	2 698 940	2 413 204	2 681 082	11,1

Inntekter under programkategori 01.80 fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)					
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2009	Saldert budsjett 2010	Forslag 2011	Pst. endr. 10/11
4581	Eiendommer til kongelige formål	101	135	139	3,0
4584	Eiendommer utenfor husleieordningen			2 850	
5445	Statsbygg	919 166	916 545	923 509	0,8
5446	Salg av eiendom, Fornebu	41 267	23 600	14 600	-38,1
	Sum kategori 01.80	960 534	940 280	941 098	0,1

Allmenn omtale

Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet har et overordnet ansvar for bygge- og eiendomspolitikken i staten. Dette omfatter blant annet gjennomføring av byggeprosjekter der Statsbygg er byggherre og forvalter av eiendommer innenfor den statlige husleieordningen. Ansvaret omfatter videre forvalter av statens kongelige eiendommer og enkelte eiendommer utenfor husleieordningen, jf. kap. 1581 Eiendommer til

kongelige formål og kap. 1584 Eiendommer utenfor husleieordningen. Departementet har også ansvar for utforming og oppfølging av retningslinjer for håndtering av bygge- og eiendomssaker internt i statsforvaltningen.

Statsbygg er en viktig aktør både som premissleverandør og utøvende virksomhet innenfor bygge- og eiendomspolitikken. En mer detaljert beskrivelse av Statsbyggs virksomhet er gitt under kap. 2445 Statsbygg.

Utfordringer og utviklingstrekk

Utfordringer knyttet til miljø og energi står sentralt innen bygg- og eiendomssektoren. Dette gjelder så vel nybyggprosjekter som forvaltning av eksisterende bygningsmasse.

De fleste statlige eiendommer er bygget med energifleksible varmesystemer, slik at det er mulig å velge ulike energikilder til oppvarming, herunder tilkobling til fjernvarmeanlegg. Det er et mål at statens bygninger i størst mulig grad skal benytte seg av miljøvennlige og fornybare energikilder. Statsbygg har de senere årene koblet en vesentlig andel av statens bygninger til fjernvarmeanlegg. Statsbygg skal videreføre arbeidet med energiøkonomisering i bygningsmassen de forvalter.

De største utfordringene knyttet til bygningers energibruk er å finne i den eksisterende bygningsmassen. Mange av disse bygningene er oppført i en tid med helt andre forutsetninger og krav enn det som gjelder i dag. Statsbygg har derfor et sterkt fokus på energitiltak i eksisterende bygningsmasse.

I tillegg til egen bygningsmasse, er staten også en stor leietaker i markedet. Statens virksomheter skal stille strenge miljø- og energikrav når de inngår eller fornyer sine leiekontrakter i markedet. Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet vil derfor utarbeide egne retningslinjer for statlige virksomheters leie av lokaler i markedet.

I et byggeprosjekt er det en rekke faktorer som påvirker miljøet, blant annet energibruken i byggefasen og gjennom byggets levetid, materialvalg, renholdsrutiner, lokalisering og derigjennom de ansattes og besøkendes reisemåte. Statsbygg har utviklet et eget verktøy på www.klimagassregnskap.no for å beregne et byggs totale klimafotavtrykk.

Med bakgrunn i blant annet regjeringens handlingsplan for universell utforming og økt tilgjengelighet, gjennomfører Statsbygg hvert år tiltak med sikte på å nå visjonen om at Norge skal være universelt utformet i 2025. I tillegg til bygningsmessige tiltak, har Statsbygg laget nettstedet Bygg for alle (www.byggforalle.no). Her skal også andre offentlige aktører kunne legge inn informasjon om tilgjengeligheten i bygninger som huser offentlige funksjoner og tjenester. Publikum skal i forkant av et besøk kunne finne informasjon på denne siden om hvordan bygningen er tilrettelagt.

Statsbygg satser mye på å nyttiggjøre seg nye IKT-verktøy i prosjektgjennomføringen, både i

prosjekterings- og byggefasen, samt i den løpende forvaltningen av eiendommene. Dette bidrar til utviklingen av nye metoder for beregning av levetidskostnader og effekten av ulike miljøløsninger. Statsbygg stiller i økende grad krav til sine samarbeidspartnere om bruk av elektroniske bygningsinformasjonsmodeller (BIM) og elektronisk informasjonsutveksling basert på åpne internasjonale standarder. Dette er fulgt opp også av andre offentlige byggherrer som Forsvarsbygg og Helseforetakene, og bør etter hvert kunne gjøres til en standard for hele offentlig sektor.

Statsbygg overtok fra 2009 ansvaret for forvaltning, drift og vedlikehold av fengselseiendommene. Det er betydelige utfordringer forbundet med vedlikeholdsetterslepet i fengslene, og arbeidet med å redusere dette vil pågå over mange år. De prioriteringene som gjøres må også ta hensyn til Justisdepartementets plan for framtidig fengselsstruktur.

Mål og strategier

Det overordnede målet for bygge- og eiendoms politikken er å skaffe funksjonelle lokaler for statlige virksomheter. Fornyings-, administrasjons- og kirke departementet vil at statens bygge- og eiendoms virksomhet skal ligge i front på områdene miljø, energi og universell utforming. Dette gjelder både i gjennomføring av byggeprosjekter, så vel nybygg som rehabilitering, og i den løpende forvaltningen av eksisterende bygningsmasse. Målene for disse områdene er omtalt under kap. 2445 Statsbygg. Hovedmål for prosjektgjennomføringen og eiendomsforvaltningen er gjengitt nedenfor.

Hovedmål 1

Byggeprosjektene blir gjennomført i tråd med godkjente økonomiske rammer og avtalt fremdrift.

Strategi

For å lykkes med hovedmål 1 er det viktig å utnytte markedet godt, ha gode anbudsprosesser ved kjøp av både konsulent- og entreprenørtjenester, og en godt utviklet prosjektmetodikk. Som hovedprinsipp ligger gjennomført forprosjekt til grunn for beregning av kostnadsrammene. Dette skal sikre at prosjektene er godt gjennomarbeidet når en gjør vedtak om oppstart, slik at risikoen for avvik blir redusert.

Hovedmål 2

Eiendomsforvaltningen er kostnadseffektiv.

Strategi

For å nå hovedmål 2 må bygningene sikres et vedlikeholdende vedlikehold. Brorparten av eiendom-

mene som Statsbygg forvalter inngår i den statlige husleieordningen. Denne ordningen danner det økonomiske grunnlaget for et regelmessig vedlikehold. Effektivitet og kvalitet i eiendomsforvaltningen skal sikres gjennom en kombinasjon av innkjøpte vedlikeholdstjenester og eget driftspersonell med inngående kjennskap til bygningene.

Kap. 1580 Byggeprosjekter utenfor husleieordningen

(i 1 000 kr)				
Post	Betegnelse	Regnskap 2009	Saldert budsjett 2010	Forslag 2011
30	Prosjektering av bygg, <i>kan overføres</i>	42 465	84 000	84 000
31	Igangsetting av byggeprosjekter, <i>kan overføres</i>	86 445		45 000
33	Videreføring av byggeprosjekter, <i>kan overføres</i>	1 048 360	773 000	462 000
36	Kunstnerisk utsmykking, <i>kan overføres</i>	11 545	13 000	7 000
45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	9 702	4 000	12 100
	Sum kap. 1580	1 198 517	874 000	610 100

Allmenn omtale

Bevilgningsforslagene gjelder byggeprosjekter utenfor husleieordningen der Statsbygg er byggherre, mens oppdragsgiveren selv skal forvalte bygningsmassen etter at prosjektet er ferdig. Kunnskapssektoren har den største andelen av disse prosjektene.

Mål og prioriteringer 2011

Målet er at byggeprosjektene på kap. 1580 blir gjennomført i tråd med godkjente økonomiske rammer og avtalt fremdrift. I 2011 foreslår regjeringen oppstart av Domus Media, fase 2 ved Universitetet i Oslo, se nærmere omtale under post 31 Igangsetting av byggeprosjekter.

Følgende prosjekter på kap. 1580 har tidligere fått startbevilgning og er under arbeid i 2011, jf. bevilgningen på post 33 Videreføring av byggeprosjekter:

Tabell 4.3 Igangsatte byggeprosjekter under kap. 1580 (kostnadsrammer og bevilgningsforslag i mill. kroner)

Prosjekt	Avtalt		Kostnadsramme per 1.7.2011	Forslag 2011
	Oppstart	ferdig-stillelse		
<i>Bygg under KUD:</i>				
Prosjekt Nytt Operahus	2002	2008	4 356,0 ¹	7,0
<i>Prosjekt under KD:</i>				
UiO, Institutt for informatikk II (IFI II)	2006	2010	1 383,4	65,0
UiO, Domus Media, Fase 1	2008	2012	520,0	121,0
UiB, Nytt Odontologibyg	2009	2012	811,2	260,0
<i>Prosjekt under LMD:</i>				
Bioforsk, Plantevernbygningen fase 2	2008	2010	49,5	0,6
<i>Prosjekt under JD:</i>				
Halden fengsel	2007	2010	1 496,1	8,0
Prosjekter i reklamasjonsfase				0,4
Samlet forslag post 33				462,0

1 Prisnivå per 1.7.2008. Prisomregning av kostnadsrammen er i tråd med forutsetningen i St.prp. nr. 48 (2001–2002).

Statsbygg har fullmakt til og omfordele midlene på posten mellom de ulike prosjektene. Statsbygg foretar jevnlig vurderinger av likviditetsbehovet i prosjektene, basert på fremdrift og utbetalingstakt.

Bevilgningen til Prosjekt Nytt Operahus gjelder siste del av utbetaling av sluttoppgjør.

Universitetet i Oslo, Institutt for informatikk II i Gaustadbekkdalen, er planlagt overlevert til bruker andre halvår 2010. Bygget blir dermed klart til bruk til semesterstart første halvår 2011. Dette er ett semester senere en avtalt, jf. Prop. 1 S (2009–2010) *Fornyings- og administrasjonsdepartementet*. Forsinkelsen skyldes i hovedsak feil i utførte gulvarbeider.

Fase 1 i restaureringen av Domus Media og de andre sentrumsbygningene ved Universitetet i Oslo er godt i gang. Fremdriften i prosjektet er i henhold til plan, slik at arbeidene i Aulaen vil være ferdig til universitets 200-årsjubileum i 2011. Resterende arbeider i fase 1 er forventet ferdigstilt i november 2012.

Nytt Odontologibyg ved universitetet i Bergen vil bli et kombinert bygg for universitetsfunksjonene innenfor odontologi, regionalt kompetansesenter i odontologi og sentralklinikk for den offentlige tannhelsetjenesten i Bergen. Byggestart

var i oktober 2009. Bygget er planlagt tatt i bruk til semesterstart høsten 2012.

Renovering av Plantevernbygningen ved Bioforsk, fase 2 ble ferdigstilt i 2010. Bevilgningen utgjør en mindre restutbetaling i 2011.

Halden fengsel er Norges mest moderne fengselsbygning og ble overlevert Justisdepartementet i april 2010. Prosjektet går inn i første reklamasjonsår. Bevilgningen i 2011 skal dekke eventuelle reklamasjoner og tilpasninger.

Budsjett 2011

Post 30 Prosjektering av bygg, kan overføres

Posten blir brukt til prosjektering av prioriterte byggesaker som ikke har øremerket prosjekteringsbevilgning. I 2011 er det lagt opp til å videreføre prosjektering av blant annet samlokalisering av Norges veterinærhøgskole og Veterinærinstituttet med Universitetet for miljø- og biovitenskap på Ås, samt nytt teknologibyg ved Universitetet i Tromsø. Midlene skal også dekke ferdigstillelse av forprosjekter for rehabiliteringen av Tunbygningene ved Universitetet for miljø- og biovitenskap og utstillingsveksthus ved Naturhistorisk museum i Oslo. I tillegg skal det brukes midler til prosjektering av magasin ved Naturhistorisk museum i Oslo, Kunnskapscenteret Kalvskinnet i

Trondheim, Universitetet i Bergen Naturhistorisk museum, samt Life Science senter i Gaustadbekkdalen. Innenfor rammen er det også avsatt 10 mill. kroner til å utarbeide forprosjekt for rehabilitering av Nationaltheatret. Bygningen eies, driftes og forvaltes av Nationaltheatret AS, der staten eier alle aksjene. Framtidig bygningsmessig forvaltning vil bli vurdert i samband med et eventuelt større rehabiliteringsprosjekt.

Post 31 Igangsetting av byggeprosjekter, kan overføres

Posten blir brukt til oppstart av nye byggeprosjekter. I 2011 foreslår regjeringen å sette i gang fase 2 av restaureringen av Domus Media og de øvrige sentrumsbygningene ved Universitetet i Oslo. Fase 2 omfatter utvendige arbeider, istandsetting av Professorboligen og enkelte arbeider i Gymnastikkbygningen. Det foreslås en kostnadsramme på 371,8 mill. kroner i prisnivå pr. 1.7.2011. For 2011 foreslås det en oppstartsbevilgning på 45 mill. kroner. Planlagt oppstart er 1. halvår 2011, med ferdigstillelse 2. halvår 2014.

Post 33 Videreføring av byggeprosjekter, kan overføres

Posten inneholder bevilgninger til videreføring av byggeprosjekter som Stortinget tidligere har vedtatt å starte opp. Bevilgningen skal sikre optimal fremdrift i de pågående prosjektene. Prosjektene er listet i tabell 4.3.

Post 36 Kunstnerisk utsmykking, kan overføres

Posten inneholder bevilgninger til kunstnerisk utsmykking i statlige bygg. Ettersom kostnader til kunstnerisk utsmykking ikke tas inn i grunnlaget for husleieberegningen, gjelder bevilgningen også for byggeprosjekter som blir finansiert over

kap. 2445 Statsbygg. Tildelingen til hvert prosjekt er basert på kongelig resolusjon av 5.9.1997, der ulike typer bygg er klassifisert i fem kategorier. Bevilgningene til kunstnerisk utsmykking varierer mellom 0,5 og 1,5 % av kostnadsrammen, avhengig av hvilken kategori bygget tilhører.

Post 45 Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, kan overføres

Bevilgningen gjelder innkjøp av løst inventar og utstyr til nybygg i regjeringskvartalet, R6. Bygget er finansiert over kap. 2445 Statsbygg. Innredningsprosjektet omfatter alt utstyr som ikke inngår i selve byggeprosjektet. Forventet ferdigstillelse er 1. halvår 2012. Med bakgrunn i blant annet økt gjenbruk av materiell og utstyr, foreslås det en reduksjon i kostnadsrammen for inventar- og utstyrsprosjektet til 74,1 mill. kroner (prisnivå 1.7.2011). Dette er 5 mill. kroner lavere enn den rammen det ble gitt tilslutning til i forbindelse med behandlingen av Prop. 1 S (2009–2010) *Fornyings- og administrasjonsdepartementet*.

Rapport 2009

Det var ingen ferdigstilte byggeprosjekter i 2009.

I forbindelse med behandling av St.prp. nr. 37 (2008–2009) *Om endringer i statsbudsjettet 2009 med tiltak for arbeid* ble det bevilget 8 mill. kroner til å starte prosjektering av nytt utstillingsveksthus ved Naturhistorisk museum på Tøyen i Oslo. Midlene ble benyttet til å utarbeide et skisseprosjekt, som ble levert i november 2009.

Videre ble det bevilget 15 mill. kroner til å starte prosjektering av samlokalisering av Norges veterinærhøgskole og Veterinærinstituttet på Ås. Oppstarten kom i gang noe forsinket og førte til et noe lavere forbruk enn bevilgningen i 2009. Midlene ble overført til 2010 og har finansiert programfasen i forprosjektet.

Kap. 1581 Eiendommer til kongelige formål

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2009	Saldert budsjett 2010	Forslag 2011
01	Driftsutgifter	22 000	22 429	22 998
30	Større rehabiliteringsprosjekter, <i>kan overføres</i>	995		25 000
45	Større utstysanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	54 028	20 908	10 330
	Sum kap. 1581	77 023	43 337	58 328

Allmenn omtale

H.M. Kongen har disposisjonsrett til Det kongelige slott, hovedbygningen med sidebygning og omkringliggende park på Bygdøy kongsgård og Oscarshall slott, alle i Oslo, i tillegg til Stiftsgården i Trondheim og Gamlehaugen i Bergen. Ved Stiftsgården og Gamlehaugen har staten v/Statsbygg ansvaret for bygninger, interiører og utomhusareal. Ved eiendommene i Oslo har Statsbygg ansvaret for ytre vedlikehold, tekniske installasjoner og større vedlikeholdsarbeider, mens Det kongelige hoff har ansvar for innvendig vedlikehold og parkanlegg. Det er inngått egne avtaler mellom staten v/Statsbygg og Det kongelige hoff basert på denne ansvarsdelingen.

Alle eiendommene under dette budsjettkapitlet har stor nasjonal verdi. Dette stiller særskilte krav til forvaltningen av eiendommene. Alle bygningsmessige tiltak skjer i nært samarbeid med Det kongelige hoff og Riksantikvaren.

Mål og prioriteringer 2011

Målet er at Statsbygg skal forestå god forvaltning og drift av de kongelige eiendommene, i henhold til inngåtte forvaltningsavtaler og antikvariske prinsipper. Byggeprosjektene skal gjennomføres i tråd med godkjente økonomiske rammer og avtalt fremdrift.

I 2011 er det en prioritert oppgave å ferdigstille rehabiliteringen av Sæterhytten på Dronningberget på Bygdøy kongsgård. Rehabilitering av Sæterhytten ble gitt som gave til kongeparets 70-årsdager. Kostnadsrammen er på 30,4 mill. kroner (per 01.07. 11). I 2010 ble det startet detaljprosjektering for rehabiliteringen av taket på Det kongelige slott. Arbeidene foreslås videreført i 2011, se omtale under post 30.

Budsjett 2011**Post 01 Driftsutgifter**

Bevilgningen skal dekke Statsbyggs kostnader til forvaltning, drift og vedlikehold av statlige eiendommer som blir brukt til kongelige formål.

Post 30 Større rehabiliteringsprosjekter, kan overføres (ny)

Bevilgningen skal dekke rehabilitering av taket på Det kongelige slott. Forprosjekt for rehabilitering er utarbeidet i samarbeid med Det kongelige hoff og Riksantikvaren. Planlagt oppstart av rehabiliteringen er første halvår 2011, med forventet ferdigstilling ved årsskiftet 2012/2013. Det foreslås en kostnadsramme på 112,6 mill. kroner i prisnivå per 1.7.2011.

Post 45 Større utstysanskaffelser og vedlikehold, kan overføres

Bevilgningen skal dekke bygningsmessige arbeider av investeringsmessig karakter. I 2011 vil bevilgningen i hovedsak gå til å ferdigstille rehabiliteringen av Sæterhytten på Bygdøy kongsgård. I tillegg vil det bli utført andre mindre tiltak på kongelige eiendommer, blant annet på Stiftsgården i Trondheim.

Rapport 2009

Prioriterte oppgaver i 2009 har vært rehabiliteringen av Oscarshall slott og Det kongelige slott. Rehabiliteringen av Oscarshall slott er ferdigstilt og bygget ble gjenåpnet i august 2009. Det er gjort et omfattende arbeid både med bygningen, interiører og kunstnerisk utsmykning i nært samarbeid mellom Det kongelige hoff, Riksantikvaren og Statsbygg. Delprosjekt E, som omfatter utom-

husarbeid, kyststi, brygge og støttemur mot Frognerkilen, er startet opp og arbeidene forventes ferdig 2011. På Det kongelige slott pågår arbeidet med å restaurere vinduene. Det har videre pågått arbeid med forprosjekt for rehabilitering av taket på Det kongelige slott. I forbindelse med behandling av St.prp. nr. 37 (2008–2009) *Om endringer i*

statsbudsjettet 2009 med tiltak for arbeid ble det bevilget 14,2 mill. kroner til diverse sikringstiltak på Bygdø kongsgård, restaurering og utbedring på Stiftsgården og vedlikeholdstiltak på Gamlehaugen. Arbeidene på Stiftsgården ble ferdigstilt i 2009, mens de øvrige tiltakene ble ferdige i januar/februar 2010.

Kap. 4581 Eiendommer til kongelige formål

(i 1 000 kr)				
Post	Betegnelse	Regnskap 2009	Saldert budsjett 2010	Forslag 2011
01	Ymse inntekter	101	135	139
	Sum kap. 4581	101	135	139

Post 01 Ymse inntekter

Posten omfatter publikumsinntekter fra omvisninger i Stiftsgården og Gamlehaugen.

Kap. 1582 Utvikling av Fornebuområdet

(i 1 000 kr)				
Post	Betegnelse	Regnskap 2009	Saldert budsjett 2010	Forslag 2011
21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>	543	500	200
30	Investeringer, Fornebu, <i>kan overføres</i>	15 284	10 500	9 500
70	Erstatninger og oppgjør, <i>kan overføres</i>	1 482		
	Sum kap. 1582	17 309	11 000	9 700

Allmenn omtale

Statens eiendom på Fornebu i Bærum kommune utgjorde en vesentlig del av den tidligere hovedflyplassen som nå er utviklet til områder for boliger, næringsvirksomhet, rekreasjon m.m. Budsjettkapittelet ble etablert for å dekke statens utgifter i forbindelse med dette eiendomsutviklingsprosjektet. Behovet for bevilgninger har gått ned de senere årene, men staten ved Statsbygg vil fortsatt ha mindre utgifter i forbindelse med oppfølging av prosjektet fram til 2016. Utvikling av Fornebuområdet er et samarbeidsprosjekt mellom staten ved Statsbygg og Oslo kommune, der partene deler kostnadene etter en avtalt fordelingsnøkkel.

Mål og prioriteringer 2011

Målet er å sikre nødvendig oppfølging av eiendomsutviklingsprosjektet på Fornebu, i tråd med føringene som er lagt. I 2011 vil det i hovedsak være arbeid med oppfølging av kjøpekontrakter og fradeling og overskjøting av eiendommer etter hvert som områdene blir ferdig regulert, samt ferdigstillelse av grøntområder og tverrvei ved senterområdet.

Budsjett 2011

Post 21 Spesielle driftsutgifter, kan overføres

Bevilgningen skal dekke Statsbyggs administrative utgifter i arbeidet med etterbruk av Fornebu.

Post 30 Investeringer, Fornebu, kan overføres

Bevilgningen skal dekke statens del av investeringer i infrastruktur og grøntområder på Fornebu og kostnader ved fradeling av tomter etter regulering.

Rapport 2009

Utviklingsprosjektet på Fornebu var, for Statsbyggs del, i hovedsak avsluttet i 2008. I 2009 var

det aktivitet i forbindelse med oppfølging av kontrakter og fradeling av tomter etter regulering. Det meste av utbygging av veier, teknisk infrastruktur og grøntområder ble ferdigstilt i 2008, men som følge av endret fremdrift hos andre utbyggere er en del arbeider forskjøvet i tid. I 2009 har infrastrukturprosjektet i hovedsak omfattet arbeid med gang- og sykkelveier, vann, avløp og grøntområder. En del gjenstående arbeider er prosjektert.

Kap. 1584 Eiendommer utenfor husleieordningen (ny)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap		Forslag
		2009	Saldert budsjett 2010	
01	Driftsutgifter			15 893
	Sum kap. 1584			15 893

Allmenn omtale

Det foreslås å opprette et nytt budsjettkapittel for eiendommer utenfor husleieordningen som forvaltes av Statsbygg, såkalt ikke-inntektsgivende eiendommer. Utgifter på disse eiendommene er tidligere budsjettert og regnskapsført på kap. 2445 Statsbygg, post 24 Driftsresultat. Hensikten med å skille disse ut på et eget budsjettkapittel er å synliggjøre kostnadene i større grad, samt å unngå krysssubsidiert fra andre leietakere under husleieordningen.

De ikke-inntektsgivende eiendommene består blant annet av en rekke kulturhistorisk verdifulle eiendommer som Håkonshallen og Rosenkrantz-tårnet, Munkholmen, Austråttborgen, Grotten, Bjørgan Prestegård, Blaker Skanse, Villa Stenersen, Stavern Fort (Citadelløya), Sjømennenes minnehall, Bygdøy Kongsgård (unntatt hovedhuset og Oscarshall som hører inn under kap. 1581 Eiendommer til kongelige formål) og fjell- og ødestuer.

Statsbygg vil som tidligere ha ansvar for drift og vedlikehold av eiendommene. Disse bygningene har ikke husleieinntekter, men det er betydelige utgifter forbundet med drift og vedlikehold av dem. Staten har forpliktelser som eier av denne type nasjonale kulturminner. Forvaltning av statens kulturhistoriske bygninger skal gjennomføres slik at eiendommens kvaliteter bli tatt vare på og synliggjort. Det nye

budsjettkapitlet inneholder forslag om bevilgninger som øremerkes disse bygningene. Samlet bygningsmessig areal er i størrelsesorden 27 000 kvm.

Mål og prioriteringer 2011

For 2011 er målsettingen å gjennomføre drift og et faglig godt vedlikehold i nært samarbeid med anti-kvariske myndigheter.

Budsjett 2011

Post 01 Driftsutgifter (ny)

Bevilgningen skal dekke løpende drift og vedlikehold av bygningsmassen. Bevilgningen dekker ikke rehabilitering av bygningsmassen.

Rapport 2009

Det ble i 2009 gjennomført drift og vedlikehold av eiendommene for i underkant av 15 mill. kroner. Dette inkluderer 4,5 mill. kroner av midlene til kulturhistoriske eiendommer som ble bevilget på kap. 2445, post 24 Driftsresultat i forbindelse med behandlingen av St.prp. nr. 37 (2008–2009) *Om endringer i statsbudsjettet 2009 med tiltak for arbeid*. Flere av eiendommene har behov for rehabilitering.

Kap. 4584 Eiendommer utenfor husleieordningen (ny)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2009	Saldert budsjett 2010	Forslag 2011
02	Ymse inntekter			2 850
	Sum kap. 4584			2 850

Post 02 Ymse inntekter (ny)

Posten omfatter billettinntekter, samt andre mindre tilfeldige inntekter på eiendommer utenfor husleieordningen.

Kap. 2445 Statsbygg

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2009	Saldert budsjett 2010	Forslag 2011
24	Driftsresultat	-140 456	-548 456	-531 499
30	Prosjektering av bygg, <i>kan overføres</i>	102 261	96 000	263 000
31	Igangsetting av ordinære byggeprosjekter, <i>kan overføres</i>	138 468		
32	Igangsetting av kurantprosjekter, <i>kan overføres</i>	59 168	41 000	91 000
33	Videreføring av ordinære byggeprosjekter, <i>kan overføres</i>	547 462	908 800	1 253 570
34	Videreføring av kurantprosjekter, <i>kan overføres</i>	323 271	787 523	770 990
45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	82 718	100 000	70 000
49	Kjøp av eiendommer, <i>kan overføres</i>	291 909	100 000	70 000
	Sum kap. 2445	1 404 801	1 484 867	1 987 061

Allmenn omtale

Kap. 2445 omfatter Statsbyggs driftsbudsjett, som blant annet inkluderer administrasjon, drift og vedlikehold av eiendommene som Statsbygg forvalter innenfor husleieordningen. I tillegg inneholder kapitlet investeringsbudsjett med bevilgninger til byggeprosjekter som skal inngå i den statlige husleieordningen, og bevilgninger til kjøp av eiendommer.

Statsbygg er en forvaltningsbedrift underlagt Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet. Statsbygg har 820 ansatte. I tillegg til hoved-

kontoret, som er lokalisert i Oslo, har Statsbygg fem regionkontorer.

Statsbygg er i stor grad en innkjøpsorganisasjon. I byggeprosjektene blir nesten alle innsatsfaktorene kjøpt etter konkurranse i markedet. Statsbygg organiserer, planlegger og gjennomfører for tiden ca. 140 større og mindre prosjekter i ulike faser. Innen eiendomsforvaltningen blir ca. 70 % av de utførte tjenestene kjøpt i markedet. Egenproduksjon innenfor eiendomsforvaltningen utgjør ca. 30 %, og omfatter i hovedsak driftspersonell med ansvar for den daglige driften på eiendommene.

Byggeprosjektene innenfor husleieordningen blir finansiert etter to ulike modeller; ordinære

byggeprosjekter og kurantprosjekter. Ordinære byggeprosjekter blir fremmet enkeltvis for Stortinget, med kostnadsramme per prosjekt og mulighet for hel eller delvis husleiekompensasjon for leietakeren (brukeretaten). Kurantprosjektene er prosjekter der de statlige oppdragsgiverne (leietakerne) selv dekker husleiekostnadene innenfor eksisterende budsjettammer. Prosjektene blir godkjent etter forenklede prosedyrer, etter særskilt fullmakt fra Stortinget.

Som hovedprinsipp blir kostnadsrammene for alle prosjekt kalkulert på bakgrunn av et gjennomført forprosjekt, og fastsatt på et nivå der det er 85 % sannsynlig at kostnadsrammene blir holdt. Kostnadsrammen blir kvalitetssikret gjennom særskilte usikkerhetsanalyser gjennomført av uavhengige konsulenter. Kostnadsrammen som Stortinget vedtar, utgjør den øvre rammen for prosjektet, mens kostnadsstyringen i prosjektene blir basert på en styringsramme som ligger under dette, tilsvarende 50 % risiko for overskridelser. Differansen mellom kostnadsrammen og styringsrammen utgjør usikkerhetsavsetningen i prosjektene.

Statsbygg har også en rådgivningsfunksjon overfor statlige virksomheter i spørsmål om lokalbruk og utvikling av eiendommer. Statsbygg skal tilby bistand til statlige virksomheter ved leie i markedet. Statsbygg forvalter store nasjonale verdier på vegne av staten. De kulturhistoriske verdiene ved flere av anleggene er uerstattelige og må derfor behandles med høy faglig kompetanse, i nært samarbeid med antikvariske myndigheter.

Statsbygg kan som en stor aktør, bidra positivt til utvikling og innovasjon i bygge- og anleggsnæringen.

Mål og prioriteringer 2011

Statsbygg skal utvikle kostnadseffektive og funksjonelle lokaler for statlige virksomheter, der miljøhensyn, universell utforming og arkitektonisk kvalitet står sentralt. Som statlig virksomhet må Statsbygg følge særskilte regler og prosedyrer i sitt arbeid, og en rekke hensyn må ivaretas. Like fullt skal Statsbygg innenfor disse rammene være konkurransedyktig og forme bygg som skaper høy kunde verdi med hensyn til kvalitet og holdbarhet.

Statsbygg skal være serviceinnstilt, leveransedyktig og kostnadsbevisst. For staten er det vesentlig å se investeringer og etterfølgende drift i en sammenheng. Vurdering av levetidskostnader står derfor sentralt. For å levere gode byggeprosjekter er Statsbygg avhengig av samspillet mellom alle prosjektets aktører; arkitekter, prosjektleder,

konsulenter innen alle bygningsfag og ulike entreprenører.

I Prop. 1 S (2009–2010) *Fornyings- og administrasjonsdepartementet* ble det fastsatt nye mål for Statsbyggs virksomhet. Disse er utformet med sikte på varighet over noe tid, slik at en kan følge utviklingen over år. Til hvert av målene blir det i det årlige tildelingsbrevet stilt konkrete resultatkrav eller beskrevet et ambisjonsnivå. De oppnådde resultatene for 2010 vil bli rapportert i Prop. 1 S (2011–2012).

De overordnede målene for Statsbygg gjelder de sentrale virksomhetsområdene som er byggherrevirksomheten (prosjektgjennomføring), eiendomsforvaltningen og rådgivning overfor statens virksomheter i lokalspørsmål. Innen områdene byggherre og eiendomsforvaltning er resultatkravene/ambisjonsnivået gitt i kvantitative størrelser. Innen virksomhetsområdet Rådgivning vil resultatene bli presentert i form av kvalitativ rapportering.

Mål:

Byggherrefunksjonen:

- Byggeprosjektene blir gjennomført i tråd med godkjente økonomiske rammer og avtalt framdrift.
- Nybygg overoppfyller krav til energibruk i lov og forskrift.
- Nybygg overoppfyller krav til universell utforming i lov og forskrift.
- Oppdragsgiverne er tilfredse med Statsbygg som byggherre.

Eiendomsforvaltning:

- Eiendomsforvaltningen er kostnadseffektiv og miljøvennlig.
- Leietakerne er tilfreds med Statsbyggs forvaltning av eiendommene.
- Bygningene som Statsbygg forvalter er universelt utformet innen 2025.

Rådgivning:

- Rådgivning overfor statlige virksomheter styrkes og utvikles for også å ivareta statlige føringer til energibruk og universell utforming.

Prioriteringer:

Det er ikke foreslått oppstart av nye ordinære byggeprosjekt i 2011 under kap. 2445. Kurantprosjekter vil bli gjennomført med bakgrunn i bestillinger fra statlige virksomheter, innenfor de fullmaktene som gjelder. Fornyings-, administra-

sjons- og kirkedepartementet har utarbeidet nye retningslinjer for gjennomføring av kurantprosjekter, med virkning fra 1.1.2010.

Stortinget har tidligere gitt oppstartbevilgning til følgende prosjekter på kap. 2445 som vil være under arbeid i 2011, jf. bevilgningen på post 33 Videreføring av byggeprosjekter:

Tabell 4.4 Pågående byggeprosjekter under kap. 2445

Prosjekt	Oppstart	Avtalt Ferdigstillelse	Kostands- ramme per 1.7.2011	Forslag
				2011
<i>Bygg under KUD:</i>				
Eidsvollbygningen, restaurering	2011	2014	361,5	54,5
<i>Bygg under KD:</i>				
Høgskolen i Vestfold, samlokalisering	2008	2010	788,5	6,0
Høgskolen i Oslo, sykepleieutdanningen	2009	2012	745,3	260,0
Høgskolen i Bergen, samlokalisering	2009	2014	2 375,5	325,0
Høgskolen i Sogn og Fjordane, sentralbygg i Sogndal	2009	2012	358,0	100,0
<i>Bygg under JD:</i>				
Gulating Lagmannsrett	2009	2011	428,7	96,0
Steinkjer Tinghus	2009	2011	101,4	18,0
Oslo fengsel, aktivitetsbygg	2009	2013	154,8	15,0
<i>Bygg under BLD:</i>				
EMA Søvik	2010	2011	19,3 ¹	13,4
<i>Bygg under FAD:</i>				
Regjeringskvartalet, R6	2008	2012	981,0	354,0
Prosjekter i reklamasjonsfasen				11,7
Samlet forslag post 33				1 253,6

1 Midler til prosjektene ble først gang bevilget i forbindelse med behandlingen av St.prp. nr. 1 (2008–2009) *Fornyings- og administrasjonsdepartementet*, med en bevilgning på 62,5 mill. kroner pr. senter.

Statsbygg har fullmakt til å fordele midlene på posten på de ulike prosjektene. Statsbygg foretar jevnlig vurderinger av likviditetsbehovet i prosjektene, basert på framdrift og utbetalingstakt. Se eventuell nærmere omtale av prosjektene i budsjettproposisjonene til de respektive fagdepartementene. Høgskolen i Vestfold skal samles på Bakkenteigen i Horten kommune. Bygget ble overlevert bruker april 2010 og var dermed klar til skolestart høstsemesteret 2010. Sluttkostnaden vil ligge godt under kostnadsrammen. Beløpet gjelder restbevilgning som forfaller i 2011.

For å sikre ferdigstillelse til Grunnlovsjubileet i 2014, ble restaurering av Eidsvollbygningen gitt igangsettningstillatelse ved kongelig resolusjon

3.9.2010. Disponible midler på 4 mill. kroner benyttes til oppstart av detaljprosjektering. Regjeringen foreslår en videreføringsbevilgning i 2011 på 54,5 mill. kroner. Restaureringen vil bl.a. omfatte tilbakeføring til 1814-utseendet av hovedbygningen og paviljongene og oppgradering av tekniske anlegg. Videre vil det bli gjennomført bedring av publikumsfunksjonene i hovedbygningen og tiltak knyttet til universell utforming. Restaureringen omfatter også istandsetting av parken. Planlagt oppstart er september 2010, med ferdigstillelse 1. kvartal 2014. Det foreslås en kostnadsramme på 361,5 mill. kroner.

Høgskolen i Oslo, sykepleieutdanningen, omfatter ombygging og rehabilitering av det tidligere Patologibygget ved det gamle rikshospitalet i Pile-

stredet Park. Bygget skal inneholde nye lokaler for sykepleieutdanningen. Oppstart av grunnarbeider var i mars 2010, med byggestart av øvrige arbeider i september 2010. Forventet ferdigstillelse er første halvår 2012, og med oppstart av undervisning i august 2012.

Høgskolen i Bergen, samlokalisering, omfatter nybygging på Kronstad for å samle høgskolen i ett anlegg. Rivearbeidene ble gjennomført i første halvår 2010 og grunnarbeider vil pågå ut 2010. Bygget skal tas i bruk ved semesterstart 2014.

Ved Høgskolen i Sogn og Fjordane, Sogndal, skal det oppføres et sentralbygg for å samle høgskolens aktiviteter i Sogndal på Fosshaugane Campus. Byggestart er andre halvår 2010 med forventet ferdigstillelse andre halvår 2012.

Nybygg for Gulating Lagmannsrett i Bergen hadde byggestart i juni 2009 og planlagt ferdigstillelse er andre halvår 2011.

Steinkjer tinghus skal utvides for å slå sammen Inderøy tingsrett og Stjør- og Verdal tingsrett til en domstol. Byggestart var i september 2009 og prosjektet er planlagt ferdigstilt i første halvår 2011.

Utvidelse av regjeringskvartalet R6 skal gi nye kontorlokaler for Helse- og omsorgsdepartementet og Landbruks- og matdepartementet. I tillegg vil Departementenes servicesenter ha funksjoner i bygget som skal betjene hele regjeringskvartalet. Prosjektet omfatter eiendommene Keysersgate 6-8 og Teatergaten 9. Byggestart var i august 2009 og bygget forventes ferdigstilt i første halvår 2012. Det er foreslått egen bevilgning til inventar og utstyr under kap. 1580, post 45.

Det skal oppføres nytt aktivitetsbygg ved Oslo fengsel. Prosjektet fikk oppstartsbevilgning ved behandlingen av St.prp. nr. 37 (2008–2009) *Om endringer i statsbudsjettet 2009 med tiltak for arbeid*. Forprosjektet ble ferdig i juni 2010 og det foreslås nå en videreføringsbevilgning i 2011 på 15 mill. kroner. Planlagt byggestart er i andre halvår 2011 og forventet ferdigstillelse i første halvår 2013. Det foreslås en kostnadsramme inkl. kunstnerisk utsmykking på 154,8 mill. kroner.

I 2009 ble det igangsatt en prosess for etablering av bo- og omsorgssentre for enslige mindreårige asylsøkere (EMA) under 15 år, jf. St.prp. nr. 1 (2008–2009) *Fornyings- og administrasjonsdepartementet*. Realiseringen har tatt lengre tid enn først planlagt, jf. Prop. 49 S (2009–2010) *Om endringer i statsbudsjettet for 2009 under Fornyings- og administrasjonsdepartementet*. Ett senter med kapasitet for 16 beboere, er under etablering i Søvik. Dette gjennomføres ved ombygging av Helgeland omsorgssenter i Alstahaug kommune. Forventet fer-

digstillelse er andre halvår 2011. Etablering av det siste senteret som var planlagt ved å utvide eksisterende senter i Bærum, blir skrinlagt. Tilstrømmingen av enslige mindreårige asylsøkere under 15 år har gått ned, og tidligere forventet behov for kapasitetsutvidelse er falt bort. Til ferdigstillelse av EMA Søvik, foreslås det en bevilgning på 13,4 mill. kroner.

Rapport 2009

Under følger rapportering på resultatkravene som ble satt for 2009, jf. St.prp. nr. 1 (2008–2009) for Fornyings- og administrasjonsdepartementet.

Resultatkrav: «Sluttkostnaden på prosjektene skal samlet sett ikke overskride styringsrammen med mer enn 1 %.»

Resultatet for 2009 ble at samlet sluttkostnad for ferdigstilte prosjekter lå 0,5 % lavere enn samlet styringsramme. Målet ble dermed nådd.

Resultatkrav: «Overføringene til neste budsjettermin skal ikke overstige 7,5 % av den disponible bevilgningen for året.»

Resultatet for 2009 ble en overføring på 14,1 % av disponibel bevilgning som følge av mindreforbruk (lavere likviditetsbehov) på prosjektene. Målet ble dermed ikke oppnådd. Dette resultatkravet må ses i sammenheng med kravet om realistisk budsjettering. Et mindreforbruk som skyldes lavere sluttkostnad i prosjektene er ikke et negativt avvik. Et negativt avvik er den type mindreforbruk som følger av eventuelle forsinkelser i prosjektene og/eller som skyldes et feilberegnet likviditetsbehov for den samlede prosjektporteføljen for det aktuelle budsjettåret.

Resultatkrav: «Minimum 5 % rentabilitet på totalkapitalen»

Resultatet for 2009 ble 5 % og målet nådd. Rentabiliteten måles her som resultat før finanskostnader i prosent av gjennomsnittlig investert kapital for året.

Resultatkrav: «Utleid areal skal utgjøre minimum 98 % av totalt areal.»

Resultatet for 2009 ble 99,2 % og målet nådd. Fengselseiendommene som ble overført Statsbyggs forvaltning fra og med 2009 er ikke inkludert i beregningen.

Resultatkrav: Fornøyde leietakere og brukere

Statsbygg har tatt i bruk et nytt verktøy for måling av tilfredsheten hos leietakere og brukere. Dette er basert på et system som gir mer detaljert informasjon og større muligheter for sammenlignende studier. Målingene foretas annethvert år. Ny undersøkelse skjer i 2010. Måltallet for 2009 var basert på tidligere metode, og er derfor ikke lenger aktuelt. Nye krav, basert på ny metodikk, ble lagt inn i tildelingsbrevet til Statsbygg for 2010. Oppnådde resultater for 2010 vil bli rapportert i Prop. 1 S (2011–2012).

Resultatkrav: «Klimakorrigert energiforbruk skal ikke overstige 210 kWh/kvm»

Resultatet for 2009 ble 207 kWh/kvm og målet nådd. Målt forbruk er justert for normert driftstid. Statsbygg gjennomførte i 2009 17 tiltak for energieffektivisering. I tillegg ble det gjennomført 18 vedlikeholdsprosjekter der enøktiltak utgjorde en del av prosjektene.

Resultatkrav: Ivaretagelse av samfunnsmessige føringer*Universell utforming*

Statsbygg følger opp intensjonen i regjeringens handlingsplan for universell utforming og økt tilgjengelighet 2009–2013. I tråd med Statsbyggs handlingsplan for universell utforming 2007–2010 skal minimum 6 % av vedlikeholdsmidlene benyttes på tiltak som bedrer tilgjengeligheten i eksisterende bygninger. I 2009 ble det gjennomført tiltak for ca. 25,5 mill. kroner, tilsvarende 7,1 % av det ordinære vedlikeholdsbudsjettet. Statsbyggs system for registrering og publisering av tilgjengelighet i bygningene på nettstedet www.byggforalle.no blir brukt av både Statsbygg og andre offentlige forvaltere. Statsbygg har mer enn 400 av sine publikumsrelaterte bygninger registrerte på nettstedet. Ved gjennomføring av nye byggeprosjekter er kravet om oppfyllelse av universell utforming implementert i styrende dokumenter, og følges nøye opp gjennom alle prosjektets faser.

FOU-arbeid

I tillegg til bruk av interne ressurser på utviklingsarbeid, kjøpte Statsbygg FoU-tjenester for om lag 11 mill. kroner i 2009. FoU-ressursene ble benyttet til å forbedre Statsbyggs arbeidsprosesser, produkter og tjenester. Tyngden av forsknings- og utviklingstiltakene i 2009 var rettet mot fagområ-

dene byggeprosess, eiendomsforvaltning, miljø og energi. Arbeidet med utvikling av BIM (byggningsinformasjonsmodeller) har stått for den største FoU-satsingen til Statsbygg i 2009, med i underkant av halvparten av midlene.

Energibruk og klimapåvirkning har vært viktige tema for Statsbygg de siste årene. Hovedsatsingen i 2009 var knyttet til avslutning, videreutvikling og bruk av resultater fra Statsbyggs flerårige FoU-prosjekt knyttet til utviklingen av verktøyet klimagassregnskap.no. Verktøyet gjør det mulig å beregne klimagassutslipp knyttet til energibruk, transport og materialbruk i et byggeprosjekt. Det er utarbeidet en egen nettside på www.klimagassregnskap.no.

Arkitektur

I 2009 ble det utlyst ni konkurranser for arkitektfaglige rådgivere. To av konkurransene har vært åpne plan- og designkonkurranser: Nasjonalmuseet for kunst, arkitektur og design og Saemien Sijte (Sørsamisk museum og kultursenter).

Statsbygg har etablert sin egen studentpris for fremragende arkitektur, som to ganger i året blir delt ut på NTNU i Trondheim. Prisen går til studenter på masternivå ved Fakultet for arkitektur og bildekunst. Gjennom prisen ønsker Statsbygg å stimulere student- og fagmiljøet til høy kvalitet i sine arbeider.

Kulturminner

I 2009 pågikk det prosjekter ved viktige kulturhistoriske eiendommer som Eidsvollsbygningen, Universitetet i Oslo (Domus Media m.fl.) og Oscarshall. I tillegg er det en lang rekke prosjekter der kulturminnehensyn har vært et viktig tema, herunder prosjekter knyttet til fengselseiendommene. Statsbygg har også jobbet med verneplanene for Justisdepartementet, Kulturdepartementet og Fornyings- og administrasjonsdepartementet.

Etablering av forvaltningsplaner for Statsbyggs kulturhistoriske eiendommer, videreføres. Parallelt med arbeidet med utviklingen av et nytt verktøy for registrering, lagring og publisering, er et pilotprosjekt for seks forvaltningsplaner med 20 bygninger ferdigstilt.

Miljø

Statsbygg utarbeidet i 2009 en miljøutredning på oppdrag fra Fornyings- og administrasjonsdepartementet. Utredningen omfattet en analyse av Statsbyggs miljøpåvirkning, forslag til tiltak som kan gi positive miljøeffekter, samt forslag til gene-

relle miljøtiltak for statlig bygg- og eiendomsvirkosomhet. Analysen tok for seg tiltak på områdene energibruk og -omlegging, materialbruk, lokalisering av bygg og avfallshåndtering. Tiltakene som er skissert for Statsbyggs ansvarsområde blir også vurdert som relevante for statens generelle bygg- og eiendomspolitikk.

I analyseprosjektet «Statlig lokalisering og god by- og stedsutvikling» har Statsbygg sammen med Miljøverndepartementet utarbeidet en eksempelsamling. Eksemplene som er valgt ivaretar nasjonale mål for lokalisering, herunder reduksjon av klimagassutslipp, godt miljø lokalt og effektiv arealutnytting. Nettstedet klimagassregnskap.no kan bidra med ny kunnskap, slik at statlig sektor kan redusere sine klimagassutslipp fra egen bygge- og eiendomsvirkosomhet.

Statsbygg har i 2009 kartlagt omfanget av kulddeanlegg med kuldemediet HKFK (R22) i egen eiendomsportefølje. Det er omlag 300 anlegg med dette kuldemediet. En plan for utfasing er under arbeid, og arbeidet med utfasingen er startet i 2010.

I prosjektet R6, nytt regjeringsbygg, er maksimalt årlig energiforbruk satt til 140 kWh/m² for Teatergata 9, 160 kWh/m² i Keyersgate 6 og 180–200 kWh/m² for Keyersgate 8. Variasjonen skyldes at kun deler av prosjektet er nybygg. Vessentlige deler er rehabilitering av eldre bygningsmasse med kulturhistorisk verdi. R6 ligger i front når det gjelder miljøriktig material- og produktvalg og var det første kontorbyggeprosjektet i Norge som på systematisk måte stilte krav til miljødeklarasjoner (Environmental Product Declaration; EPD-er) for de viktigste byggevarene.

Ferdigstilte byggeprosjekter i 2009

I 2009 ble 14 kurantprosjekter ferdigstilt, med en samlet sluttkostnad på 552 mill. kroner. Dette gjelder Senter for utviklingssamarbeid (NORAD), Rytterkorpset, Riksarkivet fjellmagasin, Sollia barnehjem, Røvika ungdomssenter, Eidsvoll omsorgssenter for barn, Munkegaten 2-4-6 i Trondheim, ambassader i Kairo, Beijing, Riyadh og embetsbolig i København, Vik fengsel, servicebygg og Oslo fengsel, røranlegg.

Følgende ordinære byggeprosjekter innenfor husleieordningen ble ferdigstilt i 2009:

Samisk vitenskapsbygg

Samisk vitenskapsbygg i Kautokeino gir plass til Samisk høyskole, Nordisk Samisk Institutt, Samisk

arkiv, Sametingets kontorer, Samisk spesialpedagogisk støtte, Gåldu – kompetansesenteret for urfolks rettigheter og Internasjonalt fag- og formidlings-senter for reindrift. Bygget ble offisielt åpnet i november 2009. Forventet sluttkostnad for prosjektet er på 390 mill. kroner, noe som er 52,3 mill. kroner lavere enn sist vedtatte kostnadsramme.

Regjeringens representasjonsanlegg

Anlegget som helhet inneholder representasjonslokale med overnattingsmuligheter for 15 gjester, presse- og møterom i tillegg til bolig for statsministeren. Statsministeren flyttet inn i november 2008, og resten av anlegget ble ferdigstilt i 2009. Forventet sluttkostnad for prosjektet er 311,8 mill. kroner, ca. 3,6 mill. kroner lavere enn kostnadsrammen.

Tiltakspakken

Ved behandlingen av St.prp. nr. 37 (2008–2009) *Om endringer i statsbudsjetter 2009 med tiltak for arbeid* ble det totalt bevilget 675,5 mill. kroner på kap. 2445 Statsbygg. Under gis en rapport om bruken under de enkelte budsjettpostene.

Post 24 Driftsresultat

Bevilgningen i tiltakspakken på 350 mill. kroner ble økt med 67 mill. kroner ved behandlingen av St.prp. nr. 67 (2008–2009) *Tilleggsbevilgninger og omprioriteringer i statsbudsjettet 2009*. Midlene gjaldt vedlikehold av høyskoler og ble flyttet fra post 45. Den totale bevilgningen på 417 mill. kroner var fordelt på følgende måte:

- 80,0 mill. kroner til ekstraordinært vedlikehold av fengselseiendommene.
- 67,0 mill. kroner til vedlikehold av høyskoler.
- 160,0 mill. kroner til generelt vedlikehold av øvrig bygningsmasse.
- 20,0 mill. kroner til tilgjengelighetstiltak (universell utforming).
- 25,0 mill. kroner til enøktiltak.
- 45,0 mill. kroner til eiendommer av særskilt kulturhistorisk verdi.
- 20,0 mill. kroner til bygningsmassen på Bygdøy kongsgård.

Regnskapet viser at 68 % av bevilgningen ble utgiftsført i 2009. For en del arbeider var det nødvendig med ytterligere avklaringer før vedlikeholdstiltakene kunne gjennomføres. Primo 2010 var imidlertid alle midler forpliktet.

Post 30 Prosjektering av bygg, kan overføres

Det ble bevilget 4,5 mill. kroner til prosjektering av tilbygg på Senter for studier av Holocaust og livssynsminoriteter på Bygdøy i Oslo. Skisseprosjekt med kostnadsestimert ble ferdigstilt i januar 2010.

Post 31 Igangsetting av ordinære byggeprosjekter, kan overføres

Det ble bevilget 140 mill. kroner til igangsetting og forsering av følgende prosjekter:

- 15 mill. kroner til Høgskolen i Oslo, sykepleieutdanningen. Midlene er brukt til detaljprosjektering og riving av eksisterende bygningsmasse og kom i tillegg til ordinær bevilgning på 20 mill. kroner.
- 25 mill. kroner til utvidelse av Steinkjer tinghus.
- 65 mill. kroner til Høgskolen i Bergen, samlokalisering. Midlene skulle nyttes til oppdatering av forprosjekt og detaljprosjektering.
- 15 mill. kroner til Høgskulen i Sogn og Fjordane, nytt sentralbygg i Sogndal. Midlene skulle i hovedsak nyttes til detaljprosjektering.
- 20 mill. kroner til oppstart av nytt aktivitetsbygg ved Oslo fengsel.

Det er orientert om framdriften i prosjektene i St.prp. nr. 67 (2008–2009) Tilleggsbevilgninger og omprioriteringer i statsbudsjettet 2009, Prop. 49 S

(2009–2010) *Om endringer i statsbudsjettet 2009 under Fornyings- og administrasjonsdepartementet og Prop. 1 S (2009–2010) Fornyings- og administrasjonsdepartementet.* Med unntak av aktivitetshuset ved Oslo fengsel, gjennomføres prosjektene nå innenfor vedtatt kostnadsramme og avtalt ferdigstillelse, se omtale under mål og prioriteringer 2011. Videreføringen av Oslo fengsel ble forsinket som følge av at det tok lenger tid enn forutsatt å få ferdigstilt forprosjektet med tilhørende kostnadsramme.

Post 32 Igangsetting av kurantprosjekter, kan overføres

Ordinær bevilgning for 2009 ble økt med 40 mill. kroner for å få igangsatt ytterligere to prosjekter; Øverby omsorgssenter og Skiptvedt omsorgssenter. Begge prosjektene er nå ferdigstilt.

Post 45 Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, kan overføres

Av bevilgningen på 74 mill. kroner var 30 mill. kroner knyttet til oppgradering av fengselseiendommer og 44 mill. kroner til øvrig bygningsmasse. Det var ikke mulig å ferdigstille alle tiltakene innen utgangen av 2009. Resterende tiltak vil, med mindre unntak, bli ferdigstilt i løpet av 2010.

Budsjett 2011**Post 24 Driftsresultat**

		(i 1 000 kr)		
Underpost	Betegnelse	Regnskap 2009	Saldert budsjett 2010	Forslag 2011
24.1	Driftsinntekter, <i>overslagsbevilgning</i>	-3 482 025	-3 393 100	-3 565 492
24.2	Driftsutgifter, <i>overslagsbevilgning</i>	1 581 404	1 279 847	1 400 655
24.3	Avskrivninger	613 223	618 000	678 077
24.4	Renter av statens kapital	33 232	53 500	55 000
24.5	Til investeringsformål	919 166	916 545	923 509
24.6	Til reguleringsfondet	194 544	-23 248	-23 248
	Sum post 24	-140 456	-548 456	-531 499

Resultatregnskapet omfatter bare den delen av driften som faller inn under kap. 2445 Statsbygg i statsregnskapet. På samme måte omfatter balansen bare de bygningene som Statsbygg forvalter innenfor statens husleieordning.

Underpost 24.1 Driftsinntekter, overslagsbevilgning

Inntektene er i hovedsak husleiebetaling fra statlige leietakere og inntekter fra salg av eiendom-

mer. Økningen i inntektene skyldes i hovedsak indeksregulering av eksisterende leieavtaler og nye leieinntekter fra ferdigstilte byggeprosjekter og kjøpte eiendommer.

Underpost 24.2 Driftsutgifter, overslagsbevilgning

Driftsutgiftene dekker utgifter til Statsbyggs administrasjon, samt forvaltning, drift, og vedlikehold av bygningsmassen. Økningen i driftsutgifter kommer dels av pris- og lønnsøkning og økte kostnader til forvaltning, drift og vedlikehold, blant annet som følge av ferdigstilte prosjekter som legges inn i porteføljen (f.eks. Halden fengsel). I tillegg er det avsatt 30 mill. kroner til ekstraordinært vedlikehold av fengselseiendommene som har et stort vedlikeholdsetterslep. Forslaget følger opp tidligere ekstrasatsinger i 2009 og 2010, jf. St.prp. nr. 37 (2008–2009) *Om endringer i statsbudsjettet 2009 med tiltak for arbeid* og Prop. 125 S (2009–2010) *Tilleggsbevilgninger og omprioriteringer i statsbudsjettet 2010*.

Underpost 24.3 Avskrivninger

Alle aktiva blir avskrevet lineært, men med ulik avskrivningstid.

Underpost 24.4 Renter av statens kapital

Bevilgningen er i samsvar med gjeldende retningslinjer for utregning av renter i statlige forvaltningsbedrifter.

Underpost 24.5 Til investeringsformål

Posten gjelder avsetning til investeringsformål, jf. omtale under kap. 5445 post 39. Avsetningen utgjør den andel av byggebevilgningen som finansieres over kap. 2445 Statsbygg. Gevinst ved salg av eiendom blir også ført på denne posten.

Underpost 24.6 Til reguleringsfondet

I 2011 er det lagt opp til å bruke 23,2 mill. kroner av reguleringsfondet. Fondet blir brukt til å kompensere eventuelle avvik i driftsinntekter og driftsutgifter. Videre skal fondet dekke eventuelle skadetilfeller på de eiendommene som Statsbygg forvalter. Med hjemmel i fullmakten som gir Statsbygg lov til å overskride årlige bevilgninger, kan Statsbygg også bruke midler fra fondet til å

utvide rammen for investeringsbudsjettet under kap. 2445 Statsbygg.

Post 30 Prosjektering av bygg, kan overføres

Posten blir brukt til prosjektering av prioriterte byggesaker som ikke har øremerket prosjekteringsbevilgning. Bevilgningen dekker prosjektering av bygg fram til fullført forprosjekt og gjelder både kurantprosjekter og ordinære prosjekter. I 2011 er det blant annet lagt opp til prosjektering av ulike tiltak ved Ullersmo fengsel, Arkeologisk museum i Stavanger, Samisk kunstmuseum, Bergen tinghus og Molde tinghus, i tillegg til en rekke andre prosjekter. Innenfor bevilgningen på posten er det avsatt 160 mill. kroner til videre prosjektering av nytt Nasjonalmuseum på Vestbanen i Oslo. Det er også satt av 37 mill. kroner til oppstart av prosjektering av rehabilitering og nybygging til Nasjonalt Folkehelseinstitutt på Lindern i Oslo.

Post 31 Igangsetting av ordinære byggeprosjekter, kan overføres

Bevilgningen omfatter midler til igangsetting av prosjekter som Statsbygg skal forvalte innenfor statens husleieordning. Det er ikke foreslått oppstart av nye ordinære byggeprosjekter i 2011.

Post 32 Igangsetting av kurantprosjekter, kan overføres

Bevilgningen omfatter midler til byggestart for prosjekter som skal forvaltes av Statsbygg, der leietakeren eller det ansvarlige fagdepartementet dekker den tilhørende husleie innenfor sine eksisterende økonomiske rammer. Stortinget vedtar kurantordningen årlig gjennom fullmakten som omhandler gjennomføring av byggeprosjekter uten framlegging av egen kostnadsramme for Stortinget. Kurantprosjekt som skal igangsettes i 2011 besluttet og gjennomføres i tråd med nye retningslinjer som trådte i kraft 1.1.2010.

Post 33 Videreføring av ordinære byggeprosjekter, kan overføres

Posten inneholder videreføringsbevilgninger til ordinære prosjekter som Stortinget tidligere har vedtatt å sette i gang. Bygningene skal leies ut og forvaltes av Statsbygg. Bevilgningen for 2011 skal sikre optimal framdrift i de pågående prosjektene, jf. tabell 4.4.

Post 34 Videreføring av kurantprosjekter, kan overføres

Bevilgningen gjelder videreføring av kurantprosjekter som er startet opp i tidligere budsjetterminner. Prosjektene inkluderer så vel tilpasning/rehabilitering av eksisterende lokaler som tilbygg og nybygg. Det er for tiden ca 60 slike byggeprosjekter under arbeid.

Post 45 Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, kan overføres

Bevilgningen skal dekke kostnader til mindre ombygginger, utvidelser, brukertilpasninger og installering av tekniske anlegg av investeringsmessig karakter på alle eiendommer som Statsbygg forvalter.

Post 49 Kjøp av eiendommer, kan overføres

Bevilgningen skal dekke kjøp av eiendommer og tomter i tilknytning til aktuelle byggeprosjekter.

Tabell 4.5 Statsbyggs balanse

	Regnskap 2008	Regnskap 2009	Overslag 2010	Overslag 2011
Eiendeler:				
Omløpsmidler	358 447	615 086	486 767	550 926
Sum omløpsmidler	358 447	615 086	486 767	550 926
<i>Inntektsgivende eiendommer:</i>				
Bygg under arbeid	1 443 797	1 605 197	704 066	2 147 956
Ferdigstilte bygg/eiendommer	19 876 687	26 998 569	29 257 624	29 638 486
Sum inntektsgivende eiendommer	21 320 484	28 603 766	29 961 960	31 786 442
<i>Ikke inntektsgivende eiendommer:</i>				
Bygg under arbeid	43 143	6 079	6 079	6 079
Ferdigstilte bygg/eiendommer	83 630	77 189	77 189	0
Obligasjoner/leieboerinnskudd	30 864	30 865	30 865	30 865
Sum ikke inntektsgivende eiendommer	157 637	114 133	114 133	36 944
Inventar og utstyr	34 306	54 382	69 570	77 307
Sum anleggsmidler	21 512 427	28 772 281	30 145 393	31 900 693
Sum eiendeler	21 870 874	29 387 367	30 632 159	32 451 619
Gjeld og egenkapital:				
Kortsiktig gjeld	159 462	221 547	221 547	221 547
Rentebærende gjeld staten	765 259	1 104 200	1 334 492	2 248 459
Ikke rentebærende gjeld staten	256 480	228 447	228 447	138 216
Sum langsiktig gjeld	1 021 739	1 332 647	1 562 939	2 386 675
Reguleringsfond	198 985	393 540	133 540	110 292
Egenkapital for øvrig	29 490 688	27 439 633	28 714 133	29 733 105
Sum egenkapital	20 689 673	27 833 173	28 847 673	29 843 397
Sum gjeld og egenkapital	21 870 874	29 387 367	30 632 159	32 451 619

Økningen i samlede eiendeler utgjør 1,9 mrd. kroner fra 2010 til 2011. Av dette utgjør bygg under arbeid 1,4 mrd. kroner, mens resterende er ferdigstilte bygg og kjøp av eiendom. Av økningen på 1,9 mrd. kroner dekkes 1,0 mrd. ved egenkapitalfinansiering og 900 mill. kroner ved en tilsvarende økning av langsiktig gjeld.

De ikke-inntektsgivende eiendommene er overført til kap. 1584 Eiendommer utenfor husleieordningen. Statsbyggs balanse er korrigert for dette i 2011 med et beløp på 90,2 mill. kroner. Ikke-rentebærende gjeld er redusert med tilsvarende beløp.

Kap. 5445 Statsbygg

(i 1 000 kr)				
Post	Betegnelse	Regnskap 2009	Saldert budsjett 2010	Forslag 2011
39	Avsetning til investeringsformål	919 166	916 545	923 509
	Sum kap. 5445	919 166	916 545	923 509

Post 39 Avsetning til investeringsformål

Under denne posten er det ført avsetninger fra driftsregnskapet som blir brukt til investeringsfor-

mål. Midlene blir ført til inntekt i statsregnskapet, jf. omtale under kap. 2445 post 24, underpost 24.5 Til investeringsformål.

Kap. 5446 Salg av eiendom, Fornebu

(i 1 000 kr)				
Post	Betegnelse	Regnskap 2009	Saldert budsjett 2010	Forslag 2011
01	Leieinntekter, Fornebu	505		
40	Salgsinntekter, Fornebu	40 762	23 600	14 600
	Sum kap. 5446	41 267	23 600	14 600

Post 40 Salgsinntekter, Fornebu

Alle kjøpere av eiendom på Fornebu skal være med å betale for utbyggingen av infrastruktur

etter en bestemt fordelingsnøkkel. Inntektene omfatter innbetalinger i forbindelse med infrastrukturbidrag fra tidligere salg av eiendommer.

Programkategori 01.90 Den norske kirke

Utgifter under programkategori 01.90 fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)					
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2009	Saldert budsjett 2010	Forslag 2011	Pst. endr. 10/11
1590	Kirkelig administrasjon	621 608	570 597	690 284	21,0
1591	Presteskapet	894 656	828 078	864 298	4,4
1592	Nidaros domkirke m.m.	53 276	51 133	53 023	3,7
	Sum kategori 01.90	1 569 540	1 449 808	1 607 605	10,9

Inntekter under programkategori 01.90 fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)					
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2009	Saldert budsjett 2010	Forslag 2011	Pst. endr. 10/11
4590	Kirkelig administrasjon	46 648	37 868	39 042	3,1
4591	Presteskapet	54 560	19 383	19 984	3,1
4592	Nidaros domkirke m.m.	20 530	18 027	18 985	5,3
	Sum kategori 01.90	121 738	75 278	78 011	3,6

Allmenn omtale

Den offentlige finansieringen av Den norske kirke er delt mellom staten og kommunene. Kommunene har det finansielle ansvaret for drift og vedlikehold av kirker, kirkegårder og andre lokalkirkelige utgifter. Programkategorien omfatter de statlige bevilgningene til Den norske kirke. Tilskudd og regelverk vedrørende tros- og livssynssamfunn utenom Den norske kirke hører inn under Kulturdepartementet.

Under programkategorien hører driftsutgifterne til de regionale og sentralkirkelige organer (Kirkerådet, Kirkemøtet, biskopene og bispedømmerådene), prestedtjenesten og Det praktisk-teologiske seminar. Kategorien omfatter også tilskudd til kirkelig virksomhet, bl.a. til kirkens trosopplæring, Sjømannskirken og døvemenighetene, samt utgifter til det bygningsmessige vedlikeholdet av Nidaros domkirke og Erkebisppegården og utgifter

til krigsgravtjenesten. Også Opplysningsvesenets fond hører inn under kategorien.

Departementets hovedoppgaver på det kirkelige området er:

- forvaltningen av det kirkelige lovverk, særlig kirkeloven og gravferdsloven
- etatsansvaret for de regionale og sentralkirkelige organer
- etatsansvaret for prestedtjenesten
- etatsansvaret for Nidaros domkirkes restaureringsarbeider
- etatsansvaret for Opplysningsvesenets fond

Utviklingstrekk

Kirkens medlemsutvikling

Endringer i befolkningsstrukturen gjennom innvandring og økende pluralisering har medført at dåp og medlemskap i Den norske kirke ikke er like selvsagt som før. Religiøs tro eller livssyn er i

dagens samfunn ikke lenger identisk med kristen tro og kristent livssyn.

Ved inngangen til 2010 var rundt 3,85 mill. personer medlemmer av Den norske kirke. Antallet registrerte medlemmer ved siste årsskifte var ca. 26 000 lavere enn året før. Nedgangen har særlig sammenheng med oppryddingen i medlemsregisteret i forbindelse med kirkevalgene i 2009, da rundt 25 000 personer meldte fra om at de var feilaktig registrert som medlemmer. Også i 2006 ble det gjennomført en opprydding i medlemsregisteret, da ca. 67 000 personer ble strøket fra registeret.

Fra år 2000 og til i dag har antallet registrerte kirkemedlemmer gått ned med 20 000 personer. Når det korrigeres for endringene som skyldes feilregistreringer, har antallet kirkemedlemmer økt noe i løpet av det siste tiåret. Andelen av befolkningen som er medlemmer av Den norske kirke, har imidlertid gått ned. I 1960 var medlemsandelen beregnet til vel 96 % av befolkningen. Ved årtusenskiftet var medlemsandelen sunket til 85 %, mens den ved inngangen til 2010 var på 79,2 %. Den synkende andelen kirkemedlemmer har særlig sammenheng med innvandring og økende innslag av andre trosretninger og livssyn. Det er derfor betydelige geografiske variasjoner med hensyn til medlemsoppslutning. I Oslo er andelen kirkemedlemmer 59,2 % av befolkningen. Gjennomsnittlig andel i resten av landet er 82 %.

Kirkens virksomhet – nøkkeltall

I 2009 ble nær 42 000 barn døpt i Den norske kirke, som var 700 færre enn året før. Andelen døpte av antallet fødte var i 2009 på 68 %. 41 900 av alle 15-åringene ble i 2009 konfirmert i Den norske kirke. Dette er samme antall som i 2008 og tilsvarer 66 % av alle 15-åringene.

Det ble i 2009 utført 10 000 vigslor i Den norske kirke. I tillegg kommer ca. 1 000 kirkelige vigslor i utlandet. De kirkelige vigslene utgjorde etter dette ca. 45 % av alle inngåtte ekteskap i 2009. Det ble forrettet vel 38 000 gravferder i Den norske kirke i 2009. Andelen kirkelige gravferder i forhold til antall døde var på vel 92 %.

Det ble i 2009 avholdt 50 000 gudstjenester på søn- og helligdager. Disse samlet i underkant av 5 millioner deltakere, noe som gir et gjennomsnitt nær 100 deltakere ved hver gudstjeneste. Gudstjenestene på julaften 2009 samlet 560 000 deltakere,

dvs. at hver julaftengudstjeneste i gjennomsnitt samlet 250 deltakere. I tillegg til gudstjenestene på søn- og helligdager ble det avholdt vel 17 000 andre typer gudstjenester.

Det samlede antallet gudstjenester har gått ned fra ca. 70 000 i 2005 til 67 000 i 2009. Nedgangen har bl.a. sammenheng med en bedre regulert arbeidstid for prestene, noe som har fordret tilpasninger i gudstjenestefordeling og -frekvens.

I 2009 ble det registrert nær 11 000 konserter og andre kulturarrangement i kirkene. Konserterne og kulturarrangementene hadde til sammen nesten 1,4 mill. besøkende. Dette er en vesentlig økning i forhold til tidligere år. I 2008 ble det registrert rundt 8 200 konserter og kulturaktiviteter.

Arbeidet i menighetene skjer i regi av menighetsrådene, de kirkelige fellesrådene, kirkelig tilsatte og et stort antall frivillige medarbeidere. I 2009 var det registrert ca. 5 500 kirkelig tilsatte under menighetsrådene og de kirkelige fellesrådene, fordelt på ca. 4 200 årsverk. I tillegg kommer de ca. 1 300 statlige prestestillingene, slik at antallet årsverk i Den norske kirke utgjør rundt 5 500. Kirkerådet anslår at godt over 100 000 frivillige medarbeidere er engasjert i gudstjenestearbeid, barne- og ungdomsarbeid, diakonal virksomhet og annet menighetsarbeid. I tillegg kommer ca. 13 200 valgte medlemmer til menighetsrådene. Det frivillige medarbeiderskapet i kirken utgjør en stor del av den samlede frivillige innsatsen i samfunnet.

Kirkeøkonomien

I 2009 ble det over kommunebudsjettene bevilget 2,3 mrd. kroner til kirken lokalt. I tillegg kommer overføringer på 667 mill. kroner til investeringer. Over statsbudsjettet ble det til driften av Den norske kirke utgiftsført 1,6 mrd. kroner i 2009, hvorav utgiftene til prestatjenesten var på 895 mill. kroner. De samlede offentlige utgiftene til Den norske kirke var etter dette på 3,9 mrd. kroner i 2009.

Det er det kirkelige fellesråd i den enkelte kommune som forvalter de kommunale overføringene og drifter kirkene og kirkegårdene. Fellesrådenes økonomiske situasjon uttrykker langt på vei den økonomiske situasjonen for Den norske kirke. I tabell 4.6 er utviklingen i fellesrådenes økonomi fra 2007 til 2009 framstilt på bakgrunn av regnskapstall som er innrapportert til Statistisk sentralbyrå.

Tabell 4.6 De kirkelige fellesrådenes inntekter og utgifter 2007–2009 (i mill. kroner)

	2007	2008	2009	Endr. i % 08/09
<i>Inntekter</i>				
Driftsinntekter	3 042	3 285	3 553	8,2
Investeringsinntekter	560	586	752	28,3
Sum	3 602	3 871	4 305	11,2
<i>Utgifter</i>				
Driftsutgifter	2 901	3 715	3 383	6,6
Investeringsutgifter	662	778	967	24,3
Sum	3 563	3 953	4 350	10,0
<i>Netto driftsresultat</i> ¹				
Sum	147	119	156	
<i>Overføringer fra kommune og stat til drift</i>				
Kommunale overføringer ²	2 058	2 171	2 296	5,8
Statlige overføringer	265	265	313	18,1
Sum	2 323	2 436	2 609	7,1

¹ Netto driftsresultat framkommer som differansen mellom driftsinntekter og -utgifter samt finansinntekter og -utgifter. I 2009 var det et negativt netto finansresultat på 14 mill. kroner.

² Verdien av finansielle overføringer fra kommunene, kommunal tjenesteyting og nettoutgifter for kirkegårdsdrift ført i kommuneregnskapet inngår i totalbeløpet. Nettoutgiftene ved dette, som var 53 mill. kroner i 2008 og 38,5 mill. kroner i 2009, er inkludert her og i beløpene for driftsinntekter og -utgifter.

Som det går fram av tabellen, økte fellesrådenes samlede inntekter (drifts- og investeringsinntekter) fra 3,6 mrd. kroner i 2007 til 4,3 mrd. kroner i 2009. Fellesrådenes samlede utgifter økte tilsvarende.

Det er særlig investeringsinntekter og -utgifter som har økt i perioden. Fra 2007 til 2009 har investeringsutgiftene økt med 46 %. Veksten skyldes i første rekke utgifter ved nybygg/istandsetting av kirkebygg, jf. nærmere omtale under kap. 1590, post 72. Fra 2008 til 2009 var det ellers en relativt større økning i investeringsutgifter til oppgradering og utvidelse av kirkegårdsanlegg/ gravlund. Investeringsutgiftene på dette området økte fra 177 mill. kroner i 2008 til 214 mill. kroner i 2009, dvs. med 21 %.

Netto driftsresultat, som viser driftsoverskudd etter at renter og avdrag er betalt, ble forbedret i 2009 sammenliknet med 2008. Resultatet var 156 mill. kroner i 2009, mot 119 mill. kroner i 2008 og 147 mill. kroner i 2007. 106 mill. kroner av netto driftsresultat ble i 2009 overført til investeringsregnskapet for å dekke investeringsutgifter. Til-

svarende tall var 87 mill. kroner i 2008 og 56 mill. kroner i 2007.

Overføringene fra kommunene er den viktigste finansieringskilden for fellesrådene. Veksten i de kommunale overføringene i 2009 til dekning av fellesrådenes driftsutgifter var på 5,8 %. Til sammenlikning er lønns- og prisveksten for kommunesektoren 2008/2009 beregnet til 3,9 %². I 2008 økte de kommunale overføringene med 5,5 %. Lønns- og prisutviklingen for kommunesektoren var da noe høyere (6,4 %).

De statlige overføringene til fellesrådene økte med 48 mill. kroner fra 2008 til 2009, dvs. med 18,1 %. Dette har særlig sammenheng med opptrappingen av trosopplæringsreformen.

Fordelt på kommunistørrelse viser regnskapstallene at inntektsøkningen de to siste årene fordeler seg noe ulikt mellom fellesrådene i små og større kommuner. Til fellesråd i kommuner med færre enn 5 000 innbyggere (230 fellesråd), økte de kommunale overføringene med 12,0 % fra

² Rapport fra Det tekniske beregningsutvalget for kommunal og fylkeskommunal økonomi, april 2010.

2007 til 2009. De kommunale overføringene til fellesrådene i kommuner med innbyggertall 5 000–10 000 (88 fellesråd), økte med 5,7 %. Til fellesråd i kommuner med flere enn 10 000 innbyggere (108 fellesråd), var økningen disse årene på 12,8 %. Lønns- og prisstigningen for kommunesektoren 2007–2009 er beregnet til 10,5 %.

Av den registerbaserte personellstatistikken for kirken som Statistisk sentralbyrå utarbeider, framgår at antallet årsverk under de kirkelige fellesrådene økte fra 3940 i 2008 til 4048 i 2009, dvs. med 108 årsverk (2,7 %). Statistikken er ikke fordelt på kommunestørrelse. I henhold til registreringer foretatt av den kirkelige arbeidsgiver- og interesseorganisasjonen KA, har antallet kirkelige årsverk gått noe ned i kommuner med færre enn 5 000 innbyggere, dvs. med 1,5 %, som tilsvarer en nedgang på 12 årsverk.

Mål og strategier

En grunnverdi i det statlige kirkestyret er respekten for Den norske kirke som trossamfunn. De overordnede kirkepolitiske målsettingene er forankret i kirkens selvforståelse som trossamfunn og folkekirke.

Hovedmålet for Den norske kirke, formulert av Kirkemøtet, lyder slik: *Den norske kirke skal være en bekjennende, misjonerende, tjenende og åpen folkekirke.* I tråd med dette er det en målsetting at Den norske kirke fortsatt kan videreføres som en åpen, inkluderende og landsdekkende folkekirke, med dåpen som medlemskriterium, og med rom for ulike grader av engasjement og ulike teologiske retninger.

Kirkeforliket fra 2008, da det ble inngått en avtale mellom de politiske partiene på Stortinget om vesentlige endringer i statskirkeordningen, representerer en videreutvikling av de kirkepolitiske målsettinger som har ligget fast over lengre tid, og som det har vært bred politisk enighet om. Gjennom en historisk prosess er statskirkeordningen innholdsmessig justert og tilpasset endrete rammebetingelser i samfunnet. Innenfor statskirkeordningens rammeverk er Den norske kirkes selvstyre styrket samtidig som tros- og livssynsfriheten for borgere og tros- og livssynssamfunn utenfor Den norske kirke er ivaretatt. Denne retningen i kirkepolitikken ligger fast. Departementet ser det som viktig å sikre fortsatt bred enighet i kirkepolitikken, slik at utviklingen framover kan baseres på brede og samlende løsninger.

Oppfølging av kirkeforliket

Med bakgrunn i kirkeforliket foreligger det i Stortinget forslag til endringer i alle de sju grunnlovsparagrafene som i dag omhandler statskirkeordningen, jf. Dokument nr. 12:10 (2007–2008). Grunnlovsendringene er basert på at det i samarbeid med Den norske kirke skal gjennomføres en demokratireform, slik at kirkens organer får en sterkere demokratisk legitimitet og forankring hos kirkemedlemmene.

Gjennomføringen av demokratireformen er nært knyttet til de kirkelige valgene. Kirkevalgene i 2009 ble gjennomført med bakgrunn i kirkeforliket og de forutsetninger som demokratireformen trekker opp. Det samme vil gjelde for kirkevalgene i 2011. Departementet vil komme tilbake til Stortinget med en nærmere gjennomgang av demokratireformen og oppfølgingen av kirkeforliket etter at evalueringen av valgene i 2011 foreligger.

Kirkerådet vedtok i 2009 en plan for arbeidet med den videre utvikling av kirkeordningen. Denne er fulgt opp gjennom et kirkelig utredningsarbeid som tar opp ulike tema som aktualiseres gjennom kirkeforliket, bl.a. nye ordninger for tilsetting og valg av biskoper og proster.

Etter Stortingets behandling av Meld. St. 13 (2009–2010) *Presesfunksjonen i Bispemøtet i Den norske kirke*, jf. Innst. S. nr. 330 (2009–2010), er det lagt til rette for å styrke funksjonen som preses i Bispemøtet ved å opprette et tolvte bispeembete, med eget tilsynsområde i Trondheim. Også Bispemøtet vil styrkes i denne forbindelse. De budsjettmessige sidene ved saken er innarbeidet i budsjettopplegget for 2011, jf. kap. 1590, post 01.

Kirkeforliket sier at dagens lovgivning på gravferdsområdet skal videreføres, men at det skal gjøres tilpasninger som ivaretar minoritetene. I tråd med dette har departementet sendt forslag om enkelte endringer i gravferdsloven på høring. Samtidig tas opp enkelte endringer i kirke-loven, bl.a. om adgang for menighetsråd mfl. til å innhente politiattest for tilsatte og frivillige i Den norske kirke, noe som særlig er aktuelt for personer som har ansvar for barn og unge. Lovforslagene skal behandles av Kirkemøtet 2010. Det er tatt sikte på å legge saken fram for Stortinget våren 2011.

Fornyning

Fornyingsarbeidet i kirken favner bredt. Dels handler det om endringer i kirkeordningen og kirkens rettslige og organisatoriske rammebetingelser, dels om fornying av kirkens arbeidsformer og innsatsområder.

De endringer som følger av kirkeforliket, vil stå sentralt i de nærmeste årene. Ved siden av kirkeforliket og det reformarbeid som følger av dette, er trosopplæringsreformen blant de mest perspektivrike reformene som er igangsatt i kirken senere tid. Reformen stimulerer til nye arbeidsformer, til økt samarbeid mellom menighetene og generell vitalisering av menighetslivet.

En velfungerende prestatjeneste er en avgjørende forutsetning for opprettholdelsen av en landsdekkende folkekirke. Gjennom prostereformen er forholdene lagt til rette for en styrket ledelse og bedre organisering av tjenesten. Reformen skal videreutvikles i tråd med intensjonene i reformen, til beste for menighetene og den enkelte prest. De rekrutteringsutfordringer som prestatjenesten står overfor, krever særlig oppmerksomhet i tiden framover. Også de siste tiårs endringer i fritidsmønstre, med en stadig økende folketilvekst til fritidssentra/hytter i ferier og helger, utfordrer bispedømmene til nye strategier.

Fornyingsarbeidet i Den norske kirke må i første rekke defineres og iverksettes av kirkens valgte organer. For perioden 2009–2013 har Kirkemøtet vedtatt fem satsingsområder, der fornyingsperspektivet står sentralt:

- Diakoni.
- Kirkemusikk og kultur.
- Barn og unge.
- Gudstjenesteliv.
- Samisk kirkeliv.

På det diakonale området har Kirkemøtet nylig utarbeidet en nasjonal plan, *Plan for diakoni i Den norske kirke*, som vil være retningsgivende for lokale planer og innsats på området. Tilsvarende er en ny plan for kirkemusikk nylig vedtatt av Kirkemøtet, som bl.a. følger opp den kirkelige kulturmeldingen «Kunsten å være kirke» fra 2005. På kulturområdet representerer kulturettrådgerne i bispedømmene en særlig viktig innsatsfaktor for styrking av kirkens kulturtilbud.

Trosopplæringsreformen retter seg mot alle døpte i aldersgruppen 0–18 år. I et stort antall menigheter er reformen nå under innføring. Reformen er nærmere omtalt under kap. 1590.

Kirkemøtet initierte i 2005 en reformprosess for gudstjenestelivet i Den norske kirke, med formål å øke deltakelsen og involvere flere i arbeidet med gudstjenestene. Det forberedende arbeidet med bl.a. nye liturgier er under slutføring.

Utviklingen av samisk kirkeliv er en integrert del av kirkens arbeid for øvrig. Gjennom trosopplæringsreformen utvikles opplæringstilbud for samiskspråklige barn og unge, i samiskspråklige

menigheter er det tilsatt samiske kirketolker og samiskspråklige prester og det pågår et kontinuerlig arbeid med oversettelse av bibeltekster til samiske språk. Samisk kirkeråd arbeider systematisk med utfordringene på området. Forslag til en samlet strategiplan, som peker på viktige satsingsområder for samisk kirkeliv i årene framover, skal behandles av Kirkemøtet 2011.

Gjennom etableringen av Nidaros pilegrimsgård i 2008 og fem regionale pilegrimskontorer i 2010 er det lagt til rette for fornying av pilegrimstradisjonene.

På det organisatoriske området knytter fornyingsarbeidet seg særlig til de utfordringer som den lokale kirkeforvaltningen står overfor, og som i stor grad har sammenheng med kirkens organisering i et stort antall selvstendige sokn, med kommunene som økonomiske forvaltningsenheter for kirkebygg og kirkegårder. Over tid har det pågått forsøks- og utviklingsarbeid med sikte på å etablere tjenlige organisasjons- og samarbeidsformer på tvers av sokne- og kommunegrenser. Også trosopplæringsreformen og prostereformen påvirker og aktualiserer organisasjonsutviklingen i kirken. Kirkens inndeling i mange selvstendige enheter gir et økende behov for større samordning og utvikling av fellestjenester. For å samordne og effektivisere kirkens bruk av ny teknologi, arbeides det i regi av Kirkerådet og den kirkelige arbeidsgiver- og interesseorganisasjonen KA med en samlet IKT-strategi for Den norske kirke. Utvikling av kirkens lokale organisering og forvaltning, mer samarbeid og økt bruk av elektroniske tjenester, er viktige innsatsområder i årene framover.

Det pågår et kontinuerlig arbeid med å framskaffe data og forbedre statistikk materialet for Den norske kirke. Kunnskap om sektoren og viktige endringer over tid er avgjørende for den videre utviklingen av kirkens organisering og virksomhet.

Budsjettprioriteringer 2011

Budsjettforslaget for 2011 inneholder følgende prioriteringer:

- 72 mill. kroner til demokratireformen og de kirkelige valgene i 2011, inklusive bevilgningen på 6 mill. kroner til formålet i 2010.
- 27 mill. kroner til opptrapping av trosopplæringsreformen.
- 5 mill. kroner til nye prestestillinger.
- 2 mill. kroner til videreføring av særlige rekrutteringstiltak for prestatjenesten.
- Opprettelsen av et tolvte bispeembete.

- 400 mill. kroner i utvidet investeringsramme under rentekompensasjonsordningen for kirkebygg, jf. kap. 582, post 61 under Kommunaldepartementet.
- Videreføring av 10 mill. kroner til sentrale tiltak for sikrings- og dokumentasjonsarbeid overfor kirkebyggene.

Kap. 1590 Kirkelig administrasjon

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2009	Saldert budsjett 2010	Forslag 2011
01	Driftsutgifter	231 228	159 476	201 008
21	Spesielle driftsutgifter	25 247	26 786	27 616
70	Demokratireformen, <i>kan overføres, kan nyttes under post 01</i>	26 082		65 860
71	Tilskudd til kirkelige formål	190 050	195 835	203 430
72	Tilskudd til kirkelig virksomhet i kommunene	10 000	10 000	10 000
73	Tilskudd til virksomheten ved Nidaros domkirke	3 000	3 000	3 000
74	Tilskudd til Oslo domkirke	1 000	1 000	1 000
75	Trosopplæring, <i>kan overføres, kan nyttes under post 01</i>	130 665	170 000	177 870
76	Tilskudd til forsøks- og utviklingstiltak i kirken, <i>kan overføres</i>	3 846	4 000	
79	Til disposisjon, <i>kan overføres</i>	490	500	500
	Sum kap. 1590	621 608	570 597	690 284

Allmenn omtale

Kapitlet omfatter driftsutgifter til Kirkerådet, bispedømmerådene og biskopene, foruten tilskudd til kirkelige formål, bl.a. til trosopplæringsreformen, Sjømannskirken og døvemenighetene. Midler til demokratireformen og kirkevalgene i 2011 er budsjettert under kapitlet, jf. post 70.

I forhold til 2010 er det overført 19,1 mill. kroner fra post 75 til post 01. Beløpet gjelder Kirkerådets og bispedømmerådenes utgifter til trosopplæringsreformen, som tidligere har vært budsjettert under post 75.

Mål og prioriteringer 2011

Den norske kirke skal være en landsdekkende, lokalt forankret kirke, som inviterer mennesker i alle aldre og livssituasjoner til tro og fellesskap. Kirken skal bidra til å styrke lokalsamfunn, mål-bære menneskeverdet og utfordre til solidaritet.

Bevilgningene under kapitlet skal understøtte Kirkemøtets mål for Den norske kirke som en be-kjennende, misjonerende, tjenende og åpen folkekirke.

Kirkerådets og bispedømmerådenes oppgaver og ansvarsområde er regulert i kirkeloven, og følger også av vedtak som Kirkemøtet gjør. Ivare-takelse av disse oppgavene gjelder generelt ved bruken av bevilgningene. Bispedømmerådene og biskopene har et særlig ansvar for prestatjenes-ten. De mål som er angitt under kap. 1591 er der-for relevante også for kap. 1590. Departementet vil ut over dette særlig peke på følgende mål for bevilgningene til Kirkerådet, bispedømmerådene og biskopene i 2011:

- Tilrettelegge for at demokratireformen gjen-nomføres i Den norske kirke, jf. kirkevalgene i 2011.
- Tilrettelegge for at trosopplæringsreformen innarbeides i menighetene.
- Stimulere til økt organisatorisk samarbeid på tvers av menighets- og kommunegrenser.

Budsjett 2011

Post 01 Driftsutgifter

Posten skal dekke driftsutgiftene for bispedømmerådene og biskopene, utgiftene til Kirkemøtet og Bispemøtet. Liturgisk senter, lokalisert til Erkebisppegården i Trondheim, finansieres også fra posten.

Under posten er innarbeidet midler til det nye embetet som preses i Den norske kirke, herunder styrking av Bispemøtet. Det er budsjettert med lønn til den nye biskopen, sekretærbistand, kontorleie mv. Den nye biskopens tilsynsområde og de praktisk-administrative spørsmålene, herunder budsjettbehovet, ventes å være avklart rundt årsskiftet, slik at den nye biskopen kan utnevnes våren 2011.

Under posten er innarbeidet midler til de 12 kulturrådgiverstillingene som tidligere har vært budsjettert under Kulturdepartementet, jf. kap. 320, post 01.

Kirkerådet gjorde i 2008 vedtak om flytting av Samisk kirkeråd til Tromsø, under forutsetning av at flytteutgiftene og de økte driftsutgiftene ble dekket utenom Kirkerådets og Samisk kirkeråds ordinære budsjetttrammer. Departementet viser til at Kirkemøtet i 2011 skal behandle forslag til strategisk plan for utvikling av samisk kirkeliv og at spørsmålet om flytting av Samisk kirkeråd må vurderes i sammenheng med denne planen.

Deler av tilskuddet under post 75 til trosopplæringsreformen har til nå vært utgiftsført under post 01 til dekning av de utgifter som Kirkerådet og bispedømmerådene har på området. Departementet foreslår at disse utgiftene, i alt 19,1 mill. kroner, fra 2011 budsjetteres under post 01. Tilskuddet under post 75 er redusert tilsvarende.

Posten kan overskrides mot tilsvarende merinntekter under kap. 4590, post 02, jf. forslag til vedtak II.

Post 21 Spesielle driftsutgifter

Bevilgningen under posten dekker utgiftene til ulike prosjekter og tiltak i regi av de kirkelige rådene som finansieres ved eksterne midler. Bevilgningen kan bare nyttes i samme omfang som det kan skaffes inntekter.

Posten kan overskrides mot tilsvarende merinntekter under kap. 4590, post 03, jf. forslag til vedtak II.

Post 70 Demokratireformen, kan overføres, kan nyttes under post 01

I 2010 ble det bevilget 6 mill. kroner til forberedelsene av kirkevalgene i 2011, jf. Prop. 125 S (2009–2010) og Innst. 350 S (2009–2010). Det er Kirkerådet som forbereder opplegget for de kirkelige valgene, med bakgrunn i de valgeregler som Kirkemøtet fastsetter. Bispedømmerådene er ansvarlige for bispedømmerådvalget, som også er valg av Kirkemøtet, mens menighetsrådene er ansvarlige for valg til menighetsråd. Reglene for begge valgene i 2011 vil bli behandlet av Kirkemøtet i november 2010.

Kirkevalgene i 2009 har gitt viktige erfaringer for opplegg og gjennomføring av kirkevalgene i 2011. De erfaringer og evalueringer som er gjort, tilsier visse justeringer i valgopplegget. Det ligger til Kirkerådet og Kirkemøtet å innpasse slike justeringer i det videre arbeidet med kirkevalgene i 2011.

Utover bevilgningen på 6 mill. kroner i 2010, foreslås det bevilget 65,8 mill. kroner til gjennomføring av kirkevalgene i 2011, slik at det samlet bevilges nær 72 mill. kroner til kirkevalgene i 2011. Dette tilsvarer den økonomiske rammen for kirkevalgene i 2009 (prisjustert), som var på 68 mill. kroner, jf. Innst.S. nr. 183 (2008–2009) og St.prp. nr. 39 (2008–2009) *Om endringer i statsbudsjettet for 2009 under Kultur- og kirkedepartementet (demokratireformen i Den norske kirke)*.

Kirkerådet har i sitt forslag til økonomisk ramme for kirkevalgene i 2011 framholdt et behov på 97 mill. kroner. Kirkerådet har foreslått at den økonomiske støtten til den lokale gjennomføringen av valgene økes med 9 mill. kroner sammenliknet med 2009, da det ble budsjettert med 27 mill. kroner til den lokale gjennomføringen. I 2009 var det en valgutsending til alle stemmeberettigede. Sendingen inneholdt valgkort og informasjon om valgene. Kirkerådet har til valgene i 2011 foreslått to valgutsendinger til alle stemmeberettigede, hvorav en utsending med valgkort og en utsending fra hvert bispedømme med informasjon om valgene. Utgiftene ved en ekstra valgutsending er av Kirkerådet beregnet til 20 mill. kroner.

Departementet har lagt til grunn at de økonomiske rammene for kirkevalgene i 2009 og 2011 bør være de samme. Med bakgrunn i de erfaringer som ble gjort ved kirkevalgene i 2009, ser imidlertid ikke departementet grunn til nærmere å angi hvordan den foreslåtte bevilgning i 2011 bør fordeles på tiltak og utgiftsområder. Den sentrale, regionale og lokale tilrettelegging og gjennomføring av valgene, informasjonsopplegg, pre-

sentasjon av kandidater, evalueringsoppdrag m.v. må etter dette tilpasses den samlede økonomiske rammen som er gitt. Det samme gjelder behovet for opplæring av nyvalgte råd.

Det vil ligge til Kirkerådet å fordele bevilgningen på de ulike utgiftsområdene og foreta de nødvendige avveininger av utgiftsbehovene. Denne selvstendighet i disponeringen av den økonomiske rammen er naturlig ut fra den myndighet Kirkemøtet og Kirkerådet har for fastsetting av valgeregler og valgopplegg for øvrig. Fortsatt vil det være en forutsetning at valgene gjennomføres samtidig med kommune- og fylkestingsvalget og så langt mulig på samme sted, og at det utsendes valgkort til alle stemmeberettigede. Når det gjelder andre krav til valgene, så som etablering av reelle valgmuligheter, går departementet ut fra at Kirkerådet ivaretar dette på egnet måte i lys av de

erfaringer som ble gjort under kirkevalgene i 2009.

Deler av utgiftene vil være utgifter som etter sin art skal utgiftsføres for Kirkerådet og bispedømmerådene under kap. 1590, post 01. Det foreslås en stikkordsfullmakt slik at bevilgningen i slike tilfeller kan nyttes under post 01. Den delen av bevilgningen som avsettes til evalueringsoppdrag, vil ikke kunne nyttes fullt ut i 2011. Oppdragene, foruten opplæring av nyvalgte råd, vil kunne strekke seg ut i 2012. Bevilgningen foreslås derfor gjort overførbar.

Post 71 Tilskudd til kirkelige formål

Bevilgningen under denne posten gjelder tilskudd til de formål som er ført opp i tabellen:

	(i 1 000 kr)	
	2010	2011
Sjømannskirken	64 900	66 900
Døvekirkene	9 300	9 600
Kristent Arbeid Blant Blinde	300	300
Stiftelsen Kirkeforskning	5 550	5 700
Diakoni, undervisning og kirkemusikk	111 250	116 210
Kirkens ressurscenter mot vold og overgrep	2 000	2 100
Samisk bibeloversettelse	1 400	1 450
Nidaros pilegrimsgård	1 135	1 170
Sum	195 835	203 430

Tilskudd til Sjømannskirken – Norsk kirke i utlandet

På vegne av Den norske kirke skal Sjømannskirken ivareta den kirkelige betjeningen av nordmenn i utlandet.

I tillegg til statstilskuddet blir Sjømannskirkens virksomhet finansiert bl.a. med bidrag fra lag og foreninger, tilskudd fra oljeselskap og redereinæringen og gjennom gavebidrag og innsamlingsaksjoner. Sjømannskirkens hovedregnskap, som inkluderer alle personalutgiftene, viste i 2009 samlede utgifter på nær 144 mill. kroner. I tillegg kommer utgifter ved utestasjonene. Arbeidet ved utestasjonene (sjømannskirkene) er det sentrale i Sjømannskirkens virksomhet, samtidig som den ambulerende tjenesten i ulike regioner har fått økt betydning i senere år. I 2009 hadde Sjømannskir-

ken 32 faste stasjoner og sju ambulerende tjenester. Sjømannskirken er til stede på alle kontinenter i mer enn 80 land.

Statstilskuddet til Sjømannskirken i 2010 gir dekning for 109 årsverk, hvorav 8 årsverk ved den hjemlige administrasjonen. For 2011 foreslås et tilskudd på 66,9 mill. kroner som er en prisjustert videreføring av tilskuddet for 2010. Det er i budsjettforslaget lagt til grunn samme antall årsverk som i 2010. Tilskuddet per årsverk vil etter dette øke fra 595 000 kroner i 2010 til 614 000 kroner i 2011.

Tilskudd til døvekirkene

Bestemmelsen i kirkeloven som regulerer kommunenes økonomiske ansvar overfor kirken, gjelder ikke for døvemenighetene. Det kirkelige arbeidet for døve finansieres i det vesentlige gjen-

nom tilskudd fra staten. Arbeidet skjer med utgangspunkt i døvemenighetene i Oslo, Bergen, Stavanger, Trondheim og Møre.

Tilskuddet under posten forvaltes av Døvekirkenes fellestråd, som er et fellesorgan for menighetsrådene. Utover dekning av lønns- og personalkostnader, blir midlene nyttet til dekning av istandsettings- og vedlikeholdsutgifter for døvemenighetenes kirker i Oslo, Bergen, Stavanger og Trondheim, og til dekning av renter og avdrag på lån til døvekirken i Tromsø. I tillegg til tilskuddet under posten, budsjetteres det under kap. 1591, post 01 midler til 15 årsverk for betjeningen av døve, herav elleve døveprester.

Bevilgningsforslaget under posten representerer en prisjustert videreføring av bevilgningen i 2010.

Tilskudd til Kristent Arbeid Blant Blinde

Tilskuddet til Kristent Arbeid Blant Blinde (KABB) gis som generell driftsstøtte til utgivelse av kristen litteratur m.v. for blinde og svaksynte. For 2011 foreslås det en driftsstøtte på 300 000 kroner. Til bibliotekdrift mottar KABB dessuten statstilskudd fra Kulturdepartementet over kap. 326.

Tilskudd til Stiftelsen Kirkeforskning

Stiftelsen Kirkeforskning (KIFO) ble opprettet etter vedtak i Kirkemøtet i 1993 med formål å drive forsknings-, utrednings- og utviklingsarbeid innenfor fagfeltene kirke, religion og livssyn, og å formidle forskning og forskningsresultater til menigheter, samfunnet og den offentlige debatt. I tillegg til det statlige driftstilskuddet finansieres virksomheten ved oppdragsvirksomhet og medlemskontingenter fra andre kirkelige institusjoner. Samlede inntekter for KIFO i 2009 var 7,8 mill. kroner, hvorav statstilskuddet utgjorde 5,4 mill. kroner og oppdragsvirksomheten 2 mill. kroner. For 2011 foreslås en prisjustert videreføring av bevilgningen i 2010.

Tilskudd til diakoni, undervisning og kirkemusikk

Målsettingen med tilskuddet er å stimulere til innsats innen kirkelig undervisning og diakoni i menighetene. En mindre del av tilskuddet skal bidra til å styrke det kirkemusikalske arbeidet ved landets domkirker. Minst 1 mill. kroner av bevilgningen skal nyttes til dette formålet. Det er bispeddømmene som disponerer tilskuddet under posten, som i hovedsak anvendes som tilskudd til de

kirkelige fellestrådene til dekning av lønnsutgifter for kateketer og diakoner. I 2009 ble det fra denne posten gitt tilskudd til ca. 135 kateketstillinger og 155 diakonstillinger.

Under posten er innarbeidet 1 mill. kroner til kurs og opplæring for valgte medlemmer av fellestråd og menighetsråd m.fl. Tilskuddet har tidligere vært bevilget under post 76.

En tidligere statlig kateketstilling er nå organisert under vedkommende kirkelig fellestråd. Tilskuddet er justert for dette, jf. omtale under kap. 1591.

Bevilgningsforslaget under posten for 2011 representerer ellers en prisjustert videreføring av bevilgningen i 2010.

Tilskudd til Kirkens ressurscenter mot vold og overgrep

Kirkens ressurscenter mot vold og overgrep ble stiftet i 1996 med bakgrunn i vedtak i Kirkerådet. For å styrke ressurscenterets finansieringsgrunnlag har det vært gitt statstilskudd til senteret siden 2003. I 2009 svarte statstilskuddet til 45 % av senterets inntekter.

Foruten statstilskuddet finansieres senteret i hovedsak gjennom Kirkerådets tildeling fra tilskuddet fra Opplysningsvesenets fond til felleskirkelige tiltak, tilskudd fra KFUK-KFUM og Stiftelsen Lovisenberg. Samfinansieringen av senteret, med vesentlige bidrag fra kirkelige samarbeidspartnere, bekrefter og sikrer senteret dets særlige kirkelige forankring.

Tilskudd til samisk bibeloversettelse

Fra posten gis tilskudd til Det norske Bibelselskap til oversettelse av bibelske tekster til lulesør- og nordsamisk. Siden 1998 har tilskuddet i hovedsak gått til oversettelse av Det gamle testamente til nordsamisk. Departementet vil drøfte den videre bruken av tilskuddet med Bibelselskapet og Samisk kirkeråd.

Nidaros pilegrimsgård – nasjonal pilegrimssatsing

Nidaros pilegrimsgård tar i mot pilegrimer som kommer til Nidaros og drives som et ressurs-, kompetanse- og retreatsenter. I tillegg ivaretar pilegrimsgården funksjonen som regionalt pilegrimskontor i Trøndelag. Nidaros pilegrimsgård representerer en styrking av Trondheim og Nidaros som et kirkelig tyngdepunkt og er viktig for å videreutvikle pilegrimstradisjonene både ved

Nidaros domkirke og i landet for øvrig. Pilegrimsgården er etablert som en stiftelse og finansieres gjennom offentlige tilskudd og brukerbetaling. Den offentlige støtten gis fra stat, kommune og fylke, fordelt med 60/20/20.

For å understøtte utviklingen av pilegrimstradisjonen i Norge, er det i 2010 opprettet fem regionale pilegrimskontorer (Oslo, Gran, Hamar, Hundorp og Dovre) innen rammen av tilskuddet fra kap. 320, post 84 under Kulturdepartementet, der det for 2011 er budsjettert med 5,155 mill. kroner.

Post 72 Tilskudd til kirkelig virksomhet i kommunene

Det har fra denne posten gjennom flere år vært avsatt midler til sentrale tiltak til fordel for kirkebyggene og kirkenes forvaltning. Midlene, som i hovedsak forvaltes av den kirkelige arbeidsgiver- og interesseorganisasjonen KA, har vært øremerket til etablering av en sentral forsikringsordning for kirkebyggene, oppbygging og drift av en nasjonal kirkebyggdatabase, brann- og innbruddsforebyggende tiltak, energiøkonomiseringstiltak og forskningsbasert dokumentasjonsarbeid om kirker.

KA har bygget opp betydelig kapasitet og kompetanse innen feltet. KA er arrangør av nasjonale kirkebyggkonferanser og bistår kirkeverger og andre i konkrete spørsmål om forvaltningen av kirkebyggene. Det er etablert et nært samarbeid mellom KA, Riksantikvaren, Norsk institutt for kulturminneforskning og andre fagmiljøer på området.

Bevilgningen for 2009 har bl.a. blitt benyttet til tilstandskontroll av landets kirker, jf. nedenfor. I tillegg er det gjennomført en rekke tiltak i form av kurs, konferanser og utvikling av materiell for å gi økt kunnskap om brann- og innbruddsforebyggende tiltak.

I kirkebyggdatabasen, som driftes av KA, er kirkebygg og kirkeinventar registrert og dokumentert. Databasen består av flere moduler, blant annet for drift, forvaltning og vedlikehold, inventar, energi m.m. Databasen er et verktøy for kirkeier (fellesrådene) i den daglige bygningsforvalt-

ningen. Dokumentasjonen og registreringene i databasen er forebyggende mot kunst- og kulturkriminalitet og viktig for sikringstiltak.

Tilskudd fra denne posten tidligere år bidro til etableringen av en sentral forsikringsordning for kirkebygg. Ca. 1000 kirker inngår i forsikringsordningen, med en samlet forsikringssum på ca. 25 mrd. kroner. Statstilskuddet til forsikringsordningen opphørte for et par år siden. Grunnkapitalen i ordningen økte fra vel 63 mill. kroner ved utgangen av 2008 til 68 mill. kroner ved utgangen av 2009.

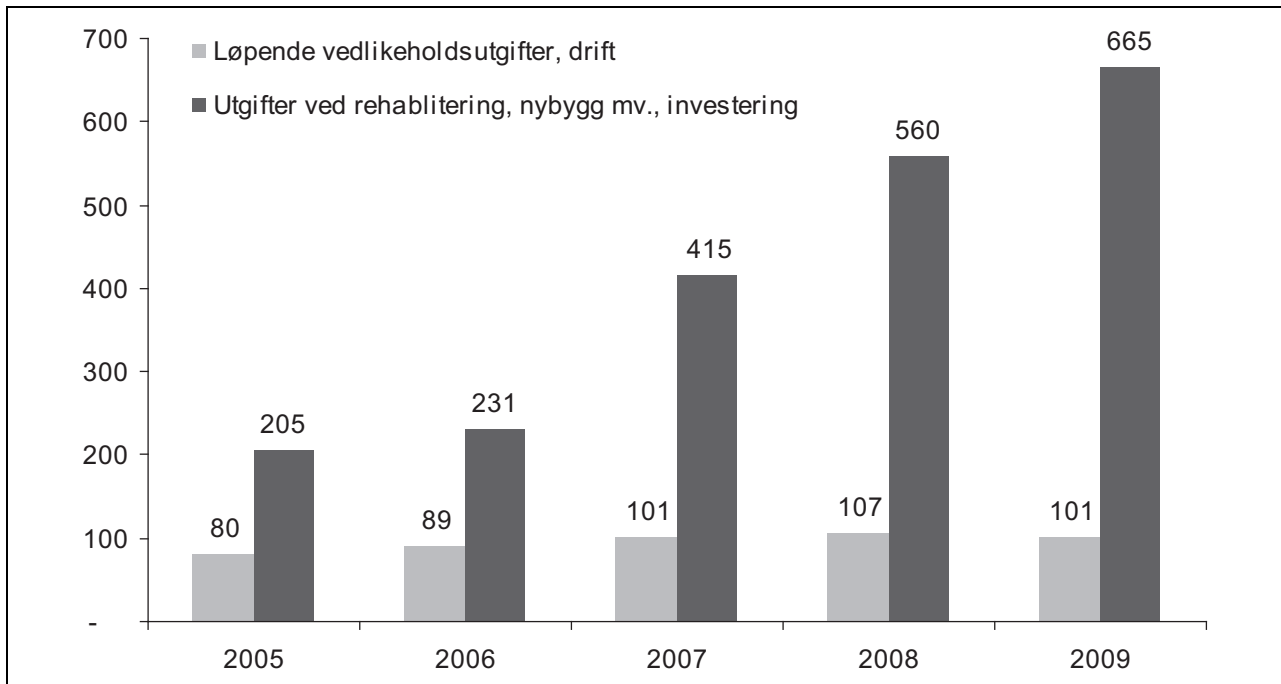
Departementet foreslår at tilskuddet under posten holdes oppe på samme nivå i 2011 som i 2010. Det vil ligge til KA å prioritere bruken av midlene på tiltak til beste for kirkebyggene, i samarbeid med departementet og fagmiljøene på området.

Et særskilt tilskudd på 1 mill. kroner som gjennom flere år har vært gitt fra post 72 til Norsk institutt for kulturminneforskning, foreslås opprettholdt i 2011. Midlene skal i hovedsak nyttes til å videreføre det elektroniske, forskningsbaserte dokumentasjonsarbeidet som utføres overfor kirker. Dette arbeidet ble tidligere gjennomført innen rammen av bokprosjektet «Norges kirker».

Kirkebyggenes istandsettings- og vedlikeholdsbehov

Ulike tilstandsrapporter og undersøkelser, bl.a. i regi av Riksantikvaren og KA, har avdekket et betydelig etterslep i vedlikeholdet av kirkebyggene. Istandsettingsbehovet var i 2005 anslått til mer enn 5 mrd. kroner for alle kirkene, utenom utgifter til oppgradering og ombygging. Styrkingen av kommuneøkonomien de senere årene i kombinasjon med andre tiltak, særlig rentekompensasjonsordningen for kirkebygg, har resultert i en forsterket innsats til fordel for kirkebyggene.

I 2005 hadde 33 av landets 426 fellesråd bygge-/rehabiliteringsprosjekter på sine kirkebygg med utgifter på minst 1 mill. kroner. I 2009 var antallet økt til 90. Kirkeregnskapene bekrefter at vedlikeholds- og investeringsutgiftene til kirkebygg har hatt en vesentlig økning de seneste år, jf. figur 4.2.

Figur 4.2 Kirkebyggene. Fellesrådenes utgifter til ordinært vedlikehold og til istandsetting (rehabilitering), nybygg mv. i perioden 2005–2009 (i mill. kroner).

Under rentekompensasjonsordningen for istandsetting av kirkebygg ble investeringsrammen utvidet med 500 mill. kroner i 2010, jf. Innst. 246 S (2009–2010) og Prop. 93 S (2009–2010) *Endringer i statsbudsjettet for 2010 under Kommunal- og regionaldepartementet (rentekompensasjonsordningen for istandsetting av kirkebygg)*. Gjennom ordningen kompenserer staten for renteutgiftene ved investeringer til istandsetting av kirker, inventar og utsmykning. Også tiltak for brann- og tyverisikring og utskiftning/rehabilitering av elektriske anlegg og VVS omfattes av ordningen. Per 1. september 2010 er ca. 235 mill. kroner av rammen på 500 mill. kroner trukket opp.

Samlet investeringsramme for ordningen utgjør 2,5 mrd. kroner. Siden ordningen ble etablert i 2005, er det gitt tilsagn om rentekompensasjon til prosjekter ved i alt 551 kirker fordelt på 236 kommuner. Gjennomsnittlig størrelse på investeringsprosjektene er 3,8 mill. kroner.

Det foreslås at investeringsrammen under ordningen utvides med 400 mill. kroner i 2011. Ordningen administreres av Husbanken og budsjetteres under Kommunal- og regionaldepartementet, jf. kap. 582, post 61.

Med tilskudd fra post 72 og fra Riksantikvaren gjennomførte KA i 2009/2010 en undersøkelse av vedlikeholdstilstanden for kirkene, i sammenheng med en landsomfattende kontroll av brann- og innbruddssikkerheten i alle landets kirkebygg. Pro-

sjektet omfattet bl.a. kontroll av elektriske anlegg, lynvernanlegg, elektriske varmeovner og for øvrig kirkenes tilstand med hensyn til vedlikehold og istandsetting. Tilnærmet alle landets 1620 kirker er kontrollert innenfor rammen av prosjektet. Sammenliknet med den tilsvarende kontrollen i 2006, viser kontrollen i 2009/2010 at antallet kirker med vesentlige vedlikeholdsmangler (tak, yttervegger m.v.) nå er betydelig redusert. 44 % av de eldste og mest verneverdige kirkene hadde en utilfredsstillende tilstand på ytterveggene i 2006, mens kontrollen nå viser at denne andelen er redusert til 25 %. En positiv utvikling gjelder også for yttertak og tårn, hvor andelen med utilfredsstillende tilstand er gått ned fra 26 % i 2006 til 21 % i 2009/2010. Andre områder som viser positiv utvikling, er tilstanden for interiør og inventar, orgel og brann- og tyverisikring. I prosjektet inngikk en omfattende kartlegging av brann- og innbruddssikkerheten i kirkene. 78 % av kirkene har nå anlegg for lynvern. Med tilskudd fra staten, jf. tiltakspakken i 2009, ble det i 2009 installert 39 lynvernanlegg i de mest verneverdige kirkene. Samlet viser undersøkelsen at kirkebyggenes vedlikehold og sikring gjennomgående har blitt vesentlig bedret de seneste årene, men at det fortsatt gjenstår behov for sikringstiltak og at det fortsatt er et betydelig etterslep i istandsettings- og vedlikeholdsbehovet for mange kirker.

Post 73 Tilskudd til virksomheten ved Nidaros domkirke og post 74 Tilskudd til Oslo domkirke

Tilskuddet under disse postene går til den kirkelige virksomheten ved Nidaros domkirke og Oslo domkirke, dvs. til tiltak som vedkommende kommuner ikke har et lovfestet ansvar for. Statstilskuddene har bakgrunn i Nidarosdomens karakter som nasjonalhelligdom, og i at Oslo domkirke har enkelte riksdekkende oppgaver. Målsettingen med begge tilskuddsordningene er å styrke den kirkelige og musikalske aktiviteten ved domkirkene. Tilskuddet under postene foreslås videreført på samme nivå som i 2010.

Post 75 Trosopplæring, kan overføres, kan nyttes under post 01

Reform av trosopplæringen i Den norske kirke ble igangsatt fra 2004 med bakgrunn i Innst. S. nr. 200 (2002–2003) og St.meld. nr. 7 (2002–2003) *Trusopplæring i ei ny tid*. Reformens mål er at kirken kan tilby en systematisk og sammenhengende trosopplæring til alle døpte fram til fylte 18 år. 315 timer er lagt til grunn som en veiledende dimensjoneringsnorm for opplæringen fra dåpen til 18-årsalderen, inklusive konfirmasjonstiden. Tidsperspektivet for reformens gjennomføring er ti år. I St.meld. nr. 7 (2002–2003) *Trusopplæring i ei ny tid* ble det anført et budsjettmål på 250 mill. kroner til reformen. Kirkerådet er gitt ansvaret for reformens gjennomføring og å fordele bevilgningen på bispedømmer, menigheter og reformtiltak for øvrig.

På grunnlag av de systematiske evalueringer som er gjort etter den femårige forsøks- og utviklingsfasen, som ble avsluttet i 2008, er reformen nå inne i en gjennomføringsfase. Gjennomføringsmodellen innebærer at nye menigheter innlemmes i reformen områdevis, dvs. samtidig i alle menighetene i samme prosti. Hvor mange menigheter og områder (prostier) som hvert år innlemmes i reformen, bestemmes av de årlige bevilgningene til reformen. For en nærmere omtale av status for reformen, vises til rapportomtalen nedenfor.

Tilskuddet under posten benyttes i hovedsak som tilskudd til trosopplæring i menighetene. Deler av midlene benyttes til regionale og nasjonale metode- og utviklingsprosjekter, mentorordning, kompetansenettverk, forskning, evaluering og informasjonsstiltak.

Bevilgningen under posten er 170 mill. kroner i 2010. Fra 2011 foreslås det at 19,1 mill. kroner budsjetteres under post 01 til dekning av de driftsutgifter som Kirkerådet og bispedømmerådene har på området, mot tilsvarende reduksjon av post 75, der disse utgiftene tidligere har vært budsjettert Korrigert for denne tekniske endringen, representerer forslaget under post 75 en økning på 27 mill. kroner til trosopplæringsreformen.

Dersom Kirkerådet ved disponeringen av bevilgningen under post 75 finner grunn til å prioritere tiltak som etter sin art skal utgiftsføres under post 01, vil det være adgang til dette gjennom stikkordsfullmakten på posten.

Post 76 Tilskudd til forsøks- og utviklingstiltak i kirken, kan overføres

Gjennom flere år har det fra denne posten vært gitt tilskudd til lokalt forsøks- og utviklingsarbeid, med sikte på å stimulere til lokal organisasjonsutvikling og nye samarbeidsformer på tvers av sokne- og kommunegrenser, særlig i små kommuner. De erfaringer som er vunnet, understreker behovet for økt interkirkelig samarbeid.

Erfaringene aktualiserer spørsmålet om en mer målrettet og systematisk tilnærming til kirkens lokale organisering og de utfordringer kirkeforvaltningen står overfor. Departementet viser til at denne type organisasjonsutvikling naturlig inngår blant de utviklings- og fornyingsområder som departementet generelt har ansvar for. Fra 2011 vil aktuelle prosjekter og tiltak på kirkens område bli vurdert innenfor rammen av departementets bevilgninger under kap. 1500, post 21 og kap. 1561, post 22, jf. omtalen foran under disse postene, jf. også kap. 1500, post 22. Prosjekter og tiltak vil bli utviklet i samarbeid med kirkelige organer. I første rekke må det være kirkens organer som definerer og initierer utviklingsarbeidet på området.

Fra posten har det tidligere vært budsjettert med 1 mill. kroner til kurs m.v. for folkevalgte medlemmer av menighetsråd, kirkelige fellesråd mfl. Dette tilskuddet er fra 2011 budsjettert under post 71.

Post 79 Til disposisjon, kan overføres

Bevilgningen blir disponert til mindre tiltak eller prosjekter som det gjennom året oppstår behov for å gi tilskudd til.

Rapport 2009

I St.prp. nr. 1 (2008–2009) ble det trukket opp følgende mål for bevilgningene til Kirkerådet, bispedømmerådene og biskopene:

- Det skal forberedes og gjennomføres en demokratireform i Den norske kirke i samsvar med de forutsetninger som er lagt til grunn i den politiske avtalen 10. april 2008 om forholdet mellom staten og Den norske kirke, jf. St.meld. nr. 17 (2007–2008) *Staten og Den norske kirke* og Innst. S. nr. 287 (2007–2008). Gjennom nye valgordninger m.m. skal kirkens organer få en sterkere demokratisk legitimitet og forankring blant kirkemedlemmene.
- Trosopplæringsreformen skal videreføres i samsvar med de retningslinjer og forutsetninger som er lagt til grunn i St.meld. nr. 7 (2002–2003) *Trusopplæring i ei ny tid*, jf. Innst. S. nr. 200 (2002–2003). Målet er et systematisk og sammenhengende tilbud om trosopplæring for alle dømte fram til fylte 18 år. Tilbudet skal være lokalt forankret, tilpasset ulike alderstrinn og tilrettelagt slik at det når ut til bredden av alle dømte.
- Kirkens gudstjenesteliv skal fornyes etter de mål som Kirkemøtet og Kirkerådet fastsetter. Gudstjenestereformen skal bl.a. gi større rom for fleksibilitet og valgfrihet i menighetene, mer involvering fra flere deltakere og sterkere stedlig forankring av gudstjenestelivet.
- Det skal legges til rette for lokalt forsøks- og utviklingsarbeid, bl.a. gjennom økt samarbeid på tvers av menighets- og kommunegrensar, slik at kirkens organisering og forvaltning er funksjonell, kostnadseffektiv og brukerorientert. Tilsvarende mål gjelder for Kirkerådets og bispedømmerådernes egen organisasjon og forvaltning.

Demokratireformen – kirkevalgene i 2009

Kirkevalgene i 2009 ble avholdt samtidig med stortings- og sametingsvalget 13. og 14. september 2009. Valgene i 2009 var innrettet for å realisere forutsetningene i kirkeforliket om økt bruk av direktevalg, samtidighet med offentlige valg, etablering av reelle valgmuligheter og ulike forsøksordninger. Valgopplegg og valgeregler m.v. ble utformet av Kirkerådet/Kirkemøtet, i tråd med bestemmelsene i kirkeloven.

Ved kirkevalgene i 2009 ble det for første gang gjennomført direkte valg av leke representanter til bispedømmerådene/Kirkemøtet. Ved valgene ble det også for første gang åpnet for supplerende

nominasjon av kandidater til bispedømmeråd og Kirkemøtet. Direktevalg til bispedømmeråd/Kirkemøtet ble gjennomført som preferansevalg.

Alle stemmeberettigete fikk på forhånd tilsendt valgkort med informasjon om valget. Oppslutningen om valgene viste betydelig økning i forhold til tidligere kirkevalg. Deltakelsen ved menighetsrådsvalgene økte fra 4,2 % i 2005 til 13,1 % i 2009. Valgoppslutningen til bispedømmeråd/Kirkemøtet var på 10 %.

Det var til dels betydelige variasjoner i valgdelaktelsen. I de minste soknene (sokn med færre enn 500 stemmeberettigete) var den gjennomsnittlige valgdelaktelsen på 33 % ved menighetsrådsvalget. Til sammenlikning deltok 9 % av velgerne i sokn med flere enn 5000 stemmeberettigete. Valgoppslutningen til menighetsrådsvalget var høyest i Nord-Hålogaland bispedømme, der 18,3 % av velgerne deltok. Lavest oppslutning hadde Oslo, med en deltakerprosent på 8,3.

Kirkevalgene i 2009 er evaluert gjennom en ekstern, forskningsbasert rapport. Evalueringsrapporten viser at valgene i 2009 bedret velgernes mulighet for å delta i det kirkelige demokratiet, ikke minst gjennom økt direktevalg og ved samtidighet i tid og rom med stortingsvalget. Rapporten peker på at bispedømmerådene og Kirkemøtet nå er bedre forankret hos kirkemedlemmene enn tidligere.

76 % av stemmestedene ved kirkevalgene ble holdt i samme bygning eller samme rom som stortingsvalget. I nær sagt alle tilfeller var det kirkelige valglokaler i de kommunale valgkretsene. Evalueringsrapporten viser til at de formelle valgmulighetene regnes som forbedret, bl.a. gjennom mulighetene for supplerende nominasjon, men at det var svakheter ved kandidatpresentasjonen til begge valgene, og også kompliserte valgeregler ved menighetsrådsvalget, noe som svekket velgernes reelle valgmuligheter. Rapporten peker på behovet for visse justeringer av valgeregler, valgopplegg mv. inn mot kirkevalgene i 2011, bl.a. med hensyn til kandidatpresentasjon og valginformasjon, utforming av stemmesedler og forenkling av valgeregler.

Trosopplæringsreformen

Trosopplæringsreformen bygger på et helhetlig læringssyn der læring skjer i rammen av menighetens fellesskap gjennom undervisning og deltakelse. Trosopplæringen involverer et stort antall barn og unge med deres familier. Reformen utløser tverrfaglig samarbeid i menighetene, samar-

beid på tvers av menighetsgrenser og med ulike samarbeidsparter i lokalsamfunnet.

Reformen gikk i 2009 over fra forsøks- og utviklingsfasen til gjennomføringsfasen. Samtidig ble reformens rammeverk og støttestrukturer, tildelings- og fordelingssystemer varig etablert.

Forsøks- og utviklingsfasen ble gjenstand for en omfattende, forskningsbasert evaluering som i hovedsak konkluderte med at intensjonene med reformens forsøksfase var innfridd. Brede evalueringer av reformens gjennomføring må i tiden framover særlig relateres til erfaringer og resultater i de menigheter som er i gjennomføringsfasen. Det er for tidlig å anvende data og erfaringer derfra som grunnlag for sammenfattende vurderinger og konklusjoner. Ulike sider ved reformen gjøres kontinuerlig til gjenstand for forskningsbaserte evalueringer.

Innlemmingen av menighetene i reformens gjennomføringsfase skjer prostivis, dvs. samtidig for alle menighetene i samme prosti. Menigheter som fikk tildelt midler i forsøksfasen, opprettholder sin særskilte tildeling inntil prostiet som helhet innlemmes i reformen.

Per 1. august 2010 er 471 av landets 1 285 menigheter innlemmet i reformens gjennomføringsfase, fordelt på 38 prostier. Ytterligere 203 menigheter er omfattet av reformen fra tidligere gjennom forsøksfasen. Disse fordeler seg på 68 prostier. Alle landets prostier og 674 av alle menighetene (53 %) er dermed helt eller delvis innlemmet i reformen. Også døveprostiet (døvemenighetene) er innlemmet i reformen. Det er en rekke steder etablert samarbeid mellom menighetene om opplæringstilbud.

Målgruppen for trosopplæringsreformen omfatter ca. 800 000 barn og unge. Godt over en tredjedel av disse (290 000) er hjemmehørende i de menighetene som nå er i gjennomføringsfasen.

Menighetene som mottar tilskudd, rapporterer jevnlig om reformens gjennomføring. For 2009 ble det rapportert om nærmere 1 300 tilbud eller tiltak. Det er flest tilbud for 4-åringene. De samlede tiltakene hadde en oppslutning på rundt 36 %, målt som andel av døyte i det årskull tiltaket retter seg mot. Tilsvarende tall var 24,5 % i 2006, 28,8 % i 2007 og 30 % i 2008. Det er betydelige geografiske variasjoner. Generelt er oppslutningen størst i mindre menigheter. Oppslutningstallene baserer seg på den metodikk evalueringforskerne la til grunn for å beregne gjennomsnittlig oppslutningsprosent under forsøksfasen. Selv om det er usikkerhet knyttet til tallene, viser oppslutningen en markert positiv utvikling. Det arbeides med meto-

der for måling av oppslutning, hvilke faktorer som påvirker oppslutningen m.v.

Regionale og nasjonale utviklingsprosjekter, bl.a. innen pedagogisk metode- og materiellutvikling, gjennomføres årlig. Fra reformen tok til, er det initiert 138 slike prosjekter, hvorav 31 i 2009 og 28 i 2010. Et bredt spekter av virksomheter, faginstitusjoner og kristne organisasjoner er involvert, dels gjennom slike utviklingsprosjekter, dels gjennom faglige kompetansenettverk. Mentortjenesten, som er en rådgivningstjeneste for menighetene, er utviklet i samarbeid med Kirkelig pedagogisk senter. Tjenesten omfatter rundt 90 mentorer.

Nasjonal plan for trosopplæring ble behandlet og vedtatt av Kirkemøtet 2009. Planen angir læringsmål og rammer for trosopplæringsinnhold, regulerer godkjenningsordninger for lokale opplæringsplaner og er ellers et ressursdokument for menighetene. Planen er distribuert i 20 000 eksemplarer.

I 2009/2010 fikk biskopene og bispedømmerådene en utvidet rolle i reformen, bl.a. med oppgave å godkjenne lokale planer, fordele tilskudd og veilede menighetene.

Samisk trosopplæring er forankret i samisk språk, kultur og historie. I den nasjonale planen er samiske perspektiv inkludert som en del av trosopplæringen. I tillegg er det utarbeidet en supplerende nasjonal plan for samisk trosopplæring. Det er også utviklet et eget nettsted for samisk trosopplæring. Nettsidene er på alle de tre samiske språkene, samt norsk.

Trosopplæringen skal være tilrettelagt slik at alle, uavhengig av funksjonsevne og livssituasjon, skal få mulighet til likeverdig deltakelse. Det ble i 2009 tildelt midler til fem særskilte prosjekter som gjennom utvikling av undervisningsopplegg og veiledningsmateriell, utarbeidelse av materiell i punktskrift og tegnspråk m.v., kan gi menighetene hjelp i opplæringstilbudet for barn og unge med særskilte behov. I tillegg er det igangsatt et forskningsprosjekt om trosopplæring for barn og unge som oppholder seg i institusjoner.

Med grunnlag i trosopplæringsreformen er det pr. august 2010 opprettet 156 årsverk, fordelt på 268 stillinger. Reformen har uløst et betydelig frivillig engasjement. I 2009 er det registrert 6 600 frivillige medarbeidere med oppgaver knyttet til reformen.

Ivaretakelsen av likestillingshensyn er et gjennomgående krav til reformen, jf. likestillingsomtalen i proposisjonens del III.

Gudstjenestereformen

Kirkemøtet 2005 gjorde vedtak om å igangsette en reform av kirkens gudstjenesteliv. Målet for reformen er å legge til rette for større fleksibilitet, mer involvering fra flere deltakere og stedegengjøring av gudstjenestefeiringen. I praksis innebærer dette at kirkens medlemmer får større innflytelse og blir mer involvert i utformingen av gudstjenestelivet.

Arbeidet med gudstjenestereformen, som skjer i regi av Kirkerådet, er ført videre i 2009. Forslag til nye liturgier, nye teksttrekker, ny salmebok og ny liturgisk musikk ble sendt ut for prøving og høring i et utvalg menigheter, med høringsfrist 15. september 2009. Høringsmaterialet ble behandlet av Kirkemøtet 2009.

Kultursatsing og kirkemusikk

Den kirkelige kulturmeldingen «Kunsten å være kirke» fra 2005 understreker behovet for et sterkere samarbeid mellom kirken og kulturlivet for øvrig. Som en oppfølging av kirkens kulturmelding ble det over kulturbudsjettet i 2009, jf. kap. 320, post 01, bevilget 5 mill. kroner til å styrke kirkens kontakt og samarbeid med det øvrige kulturlivet. Det ble opprettet regionale stillinger som kulturrådgivere i seks bispedømmer, foruten en kulturrådgiver i Kirkerådet, med oppgave bl.a. å inspirere og veilede til samarbeid mellom kirken og det øvrige kulturliv. Alle bispedømmene er i 2010 tildelt midler til stilling som kulturrådgiver.

Kulturrådgiverne tilfører generell kompetanse om kultursektoren til menighetene, og er ellers en viktig bidragsyter til nettverksbygging mellom kirke- og kultursektoren. Det er tatt kontakt og etablert samarbeid med aktører, institusjoner og festivaler innen kulturlivet, og det er avholdt en rekke fagsamlinger og seminarer, de siste primært om *Den kulturelle skolesekken* og *Den kulturelle spaserstokken*. Av kulturaktiviteter som kulturrådgiverne er involvert i, rapporteres det hovedsakelig på tiltak innenfor musikk, men også på billedkunst, teater, dans, historiske spill og fortelling.

Samisk kirkeliv

Samisk kirkeråd har det nasjonale ansvaret for utviklingen av samisk kirkeliv, med oppgave å samordne og stimulere kirkens innsats blant de samiske befolkningsgrupper.

Samisk kirkeråd har definert en rekke utfordringer på feltet, og har i 2009 arbeidet systematisk med disse gjennom utvikling av en ny strategisk plan for samisk kirkeliv, der en rekke innsatsområder og utviklingsbehov er innarbeidet. Planen ble sendt på høring på nyåret i 2010 og skal behandles av Kirkemøtet 2011.

Fra 2009 ble det bevilget midler til forsøk med opprettelse av en samisk menighet i sørsamisk område for perioden 2009–2012. Valget på det første sørsamiske menighetsrådet ble holdt samtidig med kirkevalgene 2009.

Hovedsatsingen for samisk trosopplæring har vært etableringen av nettsted for samisk trosopplæring. Nettstedet gir et språklig og kulturelt tilrettelagt tilbud for samiske barn på sør-, lule- og nordsamisk, foruten på norsk.

Et stort løft i 2009 var gjennomføringen av Samiske kirkedager, som ble arrangert for andre gang og fant sted i Inari i Finland med deltagelse fra Norge, Sverige, Finland og Russland. Arrangementet var viktig i arbeidet med å fremme samarbeidet mellom landene i det tradisjonelle samiske bosettingsområdet Sápmi.

Kirkeforvaltning og lokal organisasjonsutvikling

Kirkerådet og bispedømmerådene har omfattende oppgaver med stor spennvidde, der forvaltningsoppgaver av personalpolitisk og praktisk-økonomisk karakter trekker betydelige ressurser. I bispedømmene er forvaltningsoppgavene overfor prestedtjenesten særlig krevende. Arbeidet i 2009 var preget av den stramme budsjettssituasjonen og behovet for å gjennomføre innstrammingsiltak. Oppgavene sentralt og regionalt i 2009 var ellers preget av forberedelsene og gjennomføringen av kirkevalgene i 2009, i tillegg til de felleskirkelige utfordringer og satsingsområder, så som trosopplæringsreformen og gudstjenestereformen.

Gjennom flere år har det vært gitt tilskudd som skal stimulere til forsøk og utviklingsarbeid med sikte på en mer hensiktsmessig organisering av den lokale kirkeforvaltning. Slike forsøk pågikk flere steder i 2009. Formålet har vært å vinne erfaringer med nye samarbeidsformer på tvers av kommune- og soknegrenser. Erfaringene systematiseres og evalueres. Det er på dette grunnlag utviklet modeller for interkirkelig samarbeid, i stor grad etter mønster av tilsvarende modeller for interkommunalt samarbeid.

Kap. 4590 Kirkelig administrasjon

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2009	Saldert budsjett 2010	Forslag 2011
02	Ymse inntekter	16 545	11 082	11 426
03	Inntekter ved oppdrag	25 757	26 786	27 616
16	Refusjon av fødselsespenger/adopsjonspenger	741		
18	Refusjon sykepenger	3 605		
	Sum kap. 4590	46 648	37 868	39 042

Post 02 Ymse inntekter

Posten gjelder bl.a. inntekter fra salg av materiell som Kirkerådet og bispedømmerådene produserer, og inntekter fra Opplysningsvesenets fond til dekning av administrative utgifter til felleskirkelige tiltak i regi av Kirkerådet og bispedømmerådene, jf. kap. 1590, post 01.

Post 03 Inntekter ved oppdrag

Posten gjelder inntekter fra tidsbegrensede prosjekter og tiltak i regi av de kirkelige rådene som helt eller delvis finansieres av private eller offentlige institusjoner. Posten gjelder dessuten inntekter fra Opplysningsvesenets fond til felleskirkelige tiltak i regi av Kirkerådet og bispedømmerådene, jf. kap. 1590, post 21.

Kap. 1591 Presteskapet

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2009	Saldert budsjett 2010	Forslag 2011
01	Driftsutgifter	856 918	822 246	858 285
21	Spesielle driftsutgifter	7 738	5 832	6 013
70	Ekstraordinært tilskudd til vedlikehold av presteboliger	30 000		
	Sum kap. 1591	894 656	828 078	864 298

Allmenn omtale

Kapitlet omfatter bevilgninger til prestatjenesten og til driften av Det praktisk-teologiske seminar, inkludert Kirkelig utdanningssenter i nord.

I forhold til 2010 er 510 000 kroner overført fra kap. 1591, post 01 til kap. 1590, post 71 som følge av at en tidligere statlig kateketstilling i Bjørgvin bispedømme nå er organisert under vedkommande kirkelige fellestiler.

Mål og prioriteringer 2011

Prestenes oppgave er å holde gudstjenester og forrette ved kirkelige handlinger, delta i dåps- og

konfirmasjonsopplæring, utøve sjelesorg, forestå syke- og hjemmebesøk, og ellers utføre forkynnende og menighetsbyggende arbeid.

Hovedmålet for bevilgningene til prestatjenesten er å gi menighetene fast betjening, slik at tjenesten er nærværende i alle lokalsamfunn. Skal Den norske kirke opprettholdes som landsdekkende folkekirke, er det avgjørende at menighetene har tilgang til et regelmessig gudstjenesteliv og til kirkelige handlinger som dåp, konfirmasjon, vigsel og gravferd der de bor.

Hovedmålet skal ivaretas ved at:

- Prestetjenesten tilpasses lokale forhold og utfordringer.

- Prestene stimuleres til å utvikle kunnskaper, ferdigheter, holdninger og motivasjon for tjenesten.
- Det legges til rette for at flere kvinner søker tjeneste som menighetsprester og innehar lederstillinger i kirken.
- Prestene har gode arbeidsvilkår.
- Bispedømmerådet, biskopen og prostene ivaretar en god ledelse av prestatjenesten og bidrar til et positivt samvirke mellom prestene, kirkens valgte organer og andre kirkelig tilsatte.

Budsjett 2011

Post 01 Driftsutgifter

Bevilgningen under posten skal dekke lønn og andre driftsutgifter for prestatjenesten i menighetene, døvepresttjenesten og fengsels- og studentpresttjenesten. I tillegg dekkes driften av Det praktisk-teologiske seminar og Kirkelig utdanningssenter i nord.

I tråd med Soria Moria-erklæringen foreslår departementet en styrket prestatjeneste gjennom opprettelse av flere prestestillinger. I 2011 foreslår Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet en økning på 5 mill. kroner til formålet. Fordelingen vil på vanlig måte skje i samråd med kirkelige organer. Ved fordelingen bør det imidlertid legges avgjørende vekt på at enkelte bispedømmer, særlig Borg og Stavanger, har en lavere prestedekning i forhold til antallet kirkemedlemmer enn andre bispedømmer.

For å sikre tilfredsstillende tilgang av prester i årene framover, må det arbeides systematisk med rekrutteringstiltak, både i et kortsiktig og langsiktig perspektiv. I et langsiktig perspektiv framstår trosopplæringsreformen som særlig viktig. Også de generelle rammebetingelsene for prestatjenesten påvirker rekrutteringen. I senere år har bl.a. prostereformen og avtaler om beredskaps- og fridagsordninger bidratt betydelig til å bedre rammebetingelsene.

Rekrutteringssituasjonen og -utfordringene ble i 2009/2010 systematisk gjennomgått av Stiftelsen Kirkeforskning (KIFO). Med bakgrunn i KIFOs rapport har en arbeidsgruppe under departementet, med representasjon bl.a. fra tjenestemannsorganisasjonene, nylig fremmet forslag til tiltak som raskt kan iverksettes. Blant forslagene inngår systematiske, felles innføringsprogrammer for nytilsatte, ulike personalpolitiske tiltak, et bredt informasjons- og omdømmeprosjekt om Den norske kirke som arbeidsplass, virkemidler for en systematisk seniorpolitikk m.v. I 2010 ble

det gitt en budsjettøkning på 2 mill. kroner til denne type rekrutteringstiltak. Denne økningen i 2010 foreslås videreført i 2011 til særskilt innsats på rekrutteringsfeltet.

Posten kan overskrides mot tilsvarende merinntekter under kap. 4591, post 02, jf. forslag til vedtak II.

Post 21 Spesielle driftsutgifter

Post 21 gjelder lønn og driftsmidler til stillinger som finansieres av andre enn staten. I hovedsak gjelder posten utgifter til sykehjemsprester i Oslo. Utgiftene refunderes fra Oslo kommune. Bevilgningen kan bare nyttes i samme omfang som det kan skaffes inntekter. Disse budsjetteres under kap. 4591, post 03.

Posten kan overskrides mot tilsvarende merinntekter under kap. 4591, post 03, jf. forslag til vedtak II.

Rapport 2009

I St.prp. nr. 1 (2008–2009) ble det trukket opp følgende mål for bevilgningene til prestatjenesten:

- Prestetjenesten skal være tilpasset lokale forhold og utfordringer.
- Prestene skal stimuleres til å utvikle kunnskaper, ferdigheter, holdninger og motivasjon for tjenesten.
- Det skal motiveres og legges til rette for at flere kvinner søker tjeneste som menighetsprester og innehar lederstillinger i kirken.
- Prestene skal ha gode arbeidsvilkår.
- Bispedømmerådet, biskopen og prostene skal sørge for god ledelse av prestatjenesten og tilrettelegge for et positivt samvirke mellom prestene, kirkens valgte organer og andre kirkelige tilsatte

Bemannings- og rekrutteringssituasjonen

Prestedekningen i landet lå i 2009 på rundt 3000 kirkemedlemmer pr. prest, eller ca. 3800 innbyggere pr. prest. Det er variasjoner mellom bispedømmene og mellom tettbygde og spredtbygde strøk.

Antallet gudstjenester og kirkelige handlinger pr. prest har vært relativt stabil i senere år. I 2005 forrettet hver prest i gjennomsnitt ved 88 gudstjenester og kirkelige handlinger (vigsel og gravferd), mens tilsvarende tall for 2009 var 86. Nedgangen skyldes først og fremst at antallet gudstjenester pr. prest gikk ned fra 52 i 2005 til 50 i 2009.

I 2009 ble det i flere bispedømmer gjennomført innstrammings tiltak for å tilpasse aktiviteten til gitte bevilgninger. Det vises i denne sammenheng til Innst. 53 S (2009–2010) og Prop. 47 S (2009–2010) *Om endringer i statsbudsjettet for 2009 under Kultur- og kirkedepartementet* om tilleggsbevilgning til prestedtjenesten på 4 mill. kroner. Til tross for den stramme budsjettsituasjonen har menighetene i 2009 vært gjennomgående tilfredsstillende betjent.

De siste årene har rekrutteringen til prestestillinger blitt svakere. Tilgangen på nye prester synes ikke å kompensere for den forventede avgangen som følge av oppnådd pensjonsalder. I 2009 var andelen prester i aldersgruppen 56 år eller eldre på 38 %. Prognosene tilsier at andelen vil stige i løpet av neste tiårsperiode. Samtidig har antallet søkere til de teologiske utdanningsinstitusjonene og antallet uteksaminerte prester vist nedgang de senere år.

I 2009 ble det særskilt bevilget 2 mill. kroner til rekrutteringsfremmende tiltak i særlig vanskeligstilte områder. Disse ble i hovedsak fordelt på de nordligste bispedømmene. Det ble i 2009 også inngått en særavtale som gir bispedømmene adgang til å tilby et rekrutteringstillegg (engangsbeløp) ved tilsetning. I regi av departementet ble det i 2009 arrangert en stor rekrutteringskonferanse. Et særskilt forsøk med redusert arbeidstid for tilsatte over 62 år, ble avsluttet i 2009. Forsøket ga viktig kunnskap om bruken av denne type arbeidstidsreduksjoner som virkemiddel for å beholde eldre arbeidstakere i tjeneste.

Prostereform og kompetanseutvikling

I 2004 ble det gitt nye bestemmelser om prestedtjenesten (prostereformen). Prestedtjenesten er nå organisert i 107 prostier, inklusive døveprostitet. Tidligere var tjenesten organisert i godt over 600 prestegjeld. Prostereformen legger til rette for bedre arbeidsdeling, lokale tilpasninger og større spesialisering mellom prestene.

Bispedømmene melder at prostereformen i hovedtrekk virker etter intensjonene, bl.a. ved at det oppnås en jevnere fordeling av tjenestene mellom prestene, bedre ledelse og større grad av kollegasamarbeid. Det gjenstår fortsatt utfordringer, bl.a. med hensyn til å videreutvikle prosterollen og prostens som leder, og å utnytte bedre prestenes spesialkompetanse i et tverrfaglig samarbeid.

Som følge av den stramme budsjettsituasjonen i 2009, var omfanget av studiepermisjoner og kompetanseutvikling for presteskapet noe lavere enn i 2008. Andelen prester som fikk innvilget studie-

permisjon med lønn i 2009 var på 55 %. Hver prest ble i gjennomsnitt innvilget seks dagers studiepermisjon i 2009, mot sju dager i 2008.

Likestilling, arbeidsvilkår og arbeidsledelse

Å øke kvinneandelen i presteskapet og å motivere kvinner til lederstillinger, er et sentralt mål. I den generelle likestillingsomtalen i proposisjonens del III er det gitt en nærmere omtale av utviklingen på området.

Det har i senere år vært gjennomført flere tiltak for å bedre prestenes arbeidssituasjon og arbeidsvilkår. Økt begynnerlønn, ny organisering av prestedtjenesten med større muligheter for individuell og lokal tilpasning (prostereformen), innføring av beredskapsordning for prester og ny fritidsavtale, foruten økt vedlikeholdsinnsats overfor presteboligene, har vært viktige innsatsområder. I mange bispedømmer har det i 2009 vært et økende fokus på livsfasetilpasninger, dvs. tilrettelegging for god balanse mellom arbeid og fritid i tråd med individuelle livsfasebehov. Flere bispedømmer har i 2009 arbeidet målrettet med seniorpolitiske tiltak.

God arbeidsledelse og personalomsorg er viktig for en velfungerende prestedtjeneste og for den enkelte prests daglige arbeidssituasjon. Utviklingen av prostene som ledere for prestedtjenesten har også i 2009 vært et prioritert område. Medarbeidersamtaler er tatt i bruk i alle bispedømmer, og systematisk arbeidsveiledning tilbys de fleste prester.

I 2009 var sykefraværet blant prestene på 4,5 %, som er omtrent på samme nivå som de siste fire årene.

Bispedømmene melder om at det arbeides kontinuerlig med å styrke samarbeidet mellom råds- og embetsstrukturen i kirken. Alle bispedømmene har i samarbeid med Bispemøtet og den kirkelige arbeidsgiver- og interesseorganisasjonen KA i 2009 gjennomført et særskilt utviklet seminar for proster og kirkeverger.

Det praktisk-teologiske seminar

Det praktisk-teologiske seminar (PTS) og Kirkelig utdanningscenter i nord (KUN) skal gi praktisk-teologisk grunnutdanning for teologiske kandidater. Institusjonene gir også etter- og videreutdanning. PTS har innrettet deler av sin fagutvikling mot trosopplæring og gudstjenesteliv, mens KUN vektlegger steden identitet, samisk kultur og tverrfaglig samarbeid. Begge institusjonene melder om nedgang i antallet uteksaminerte

studenter. PTS og KUN uteksaminerte 11 prestekandidater i 2009. Gjennomsnittet de siste fem

årene er 15,2. I forrige femårsperiode var gjennomsnittet høyere.

Kap. 4591 Presteskapet

(i 1 000 kr)				
Post	Betegnelse	Regnskap 2009	Saldert budsjett 2010	Forslag 2011
02	Ymse inntekter	18 293	13 551	13 971
03	Inntekter ved oppdrag	7 737	5 832	6 013
15	Refusjon arbeidsmarkedstiltak	332		
16	Refusjon av fødselspenger/adopsjonspenger	6 721		
18	Refusjon sykepenger	21 477		
	Sum kap. 4591	54 560	19 383	19 984

Post 02 Ymse inntekter

Posten gjelder bl.a. refusjoner for utgifter til ulike typer samlinger, etterutdanningstiltak m.v. som bispedømmene arrangerer for prestene, og refusjoner for utgifter til stillinger som enkelte bispedømmeråd har opprettet i samarbeid med kirkelige fellelråd og andre institusjoner eller organisasjoner, jf. kap. 1591, post 01.

Post 03 Inntekter ved oppdrag

Posten gjelder bl.a. inntekter i forbindelse med sykehjemspresttjenesten i Oslo kommune og inntekter ved kurs og andre arrangementer, jf. kap. 1591, post 21.

Kap. 1592 Nidaros domkirke m.m.

(i 1 000 kr)				
Post	Betegnelse	Regnskap 2009	Saldert budsjett 2010	Forslag 2011
01	Driftsutgifter	53 276	51 133	53 023
	Sum kap. 1592	53 276	51 133	53 023

Allmenn omtale

Kapitlet omfatter bevilgninger til Nidaros domkirkes restaureringsarbeider (NDR), som har ansvaret for Nidaros domkirke og Erkebispegården i Trondheim. Kapitlet omfatter også bevilgninger til vedlikehold av utenlandske krigsgraver i Norge.

Mål og prioriteringer 2011

Målet for statens ansvar overfor Nidaros domkirke og Erkebispegården er å sikre at bygningene bevares, utvikles og formidles som levende

byggverk. Oppgaven for Nidaros domkirkes restaureringsarbeider er å forvalte Nidaros domkirke og Erkebispegården i tråd med dette, i samarbeid med brukere, kirkelige instanser og antikvariske myndigheter.

Målet skal nås ved at:

- NDR ivaretar et planmessig vedlikehold av Nidarosdomen og Erkebispegården, basert på forskning og anerkjente konserveringsmetoder, gjennom en effektiv organisasjon med høy faglig kompetanse.
- NDR forestår formidling av bygningenes historie.

- NDR videreutvikles som et nasjonalt kompetansesenter for restaurering av verneverdige bygninger i stein.

De utenlandske krigsgravene og krigskirkegårdene i Norge skal holdes i hevd og forvaltes med den orden og verdighet som deres egenart tilsier.

Budsjett 2011

Post 01 Driftsutgifter

Bevilgningene under posten skal dekke utgifter til antikvarisk vedlikehold av Nidaros domkirke og forvaltning og drift av Erkebispegården. Utgifter til vedlikehold av utenlandske krigsgraver i Norge dekkes også over posten.

I Artilleribygningen i Erkebispegården er det registrert betydelige sopp- og råteskader, og bygningen er delvis fraflyttet. Kostnadene ved istandsetting er tidligere beregnet til rundt 18 mill. kroner. Rehabiliteringen av bygningen ventes påbegynt i 2011. Arbeidet vil gå over flere år, tilpasset Restaureringens årlige bevilgninger.

Posten kan overskrides mot tilsvarende merinntekter under kap. 4592, postene 02 og 03, jf. forslag til vedtak II.

Rapport 2009

I St.prp. nr. 1 (2008–2009) ble det angitt følgende mål for bevilgningen til Nidaros domkirkes restaureringsarbeider:

- målet for statens ansvar overfor Nidaros domkirke og Erkebispegården er å sikre at bygningene bevares, utvikles og formidles som levende byggverk.

Gjenreisningen av Domkirken, som ble igangsatt i 1869, regnes som avsluttet, men det utføres et kontinuerlig antikvarisk vedlikehold. Oppgavene ivaretas med grunnlag i kontinuerlig overvåking, undersøkelser og et omfattende planverk.

Arbeidet med tårnet på korets søndre fasade gikk mot sin avslutning i 2009, og er nå synlig i sin helhet etter å ha vært tildekket i ti år. Fra 2010 er det korets nordre fasade som skal restaureres. Av andre arbeider utført på Domkirken i 2009, kan nevnes undersøkelser og oppstart av hugging av stein for restaurering av Kongeinngangen på korets søndre fasade.

På Artilleribygningen i Erkebispegården, som er sterkt skadet av sopp- og råteforekomster, er det gjennomført skadeforebyggende arbeid, beregninger av rehabiliteringsbehov og istandsettingskostnader.

Formidlingen av Nidarosdomen og Erkebispegården som nasjonale og historisk verdifulle byggverk, er en viktig del av NDRs virksomhet. Formidlingsavdelingen ved NDR utvikler og tilrettelegger tilbud for ulike målgrupper, både turister og andre på regulær omvisning, gir opplæringstilbud for skoleklasser og tilrettelegger utstillinger. Hvert år engasjeres det rundt 40 guider og verter i forbindelse med formidlingsvirksomheten. I 2009 ble det registrert 355 659 besøkende i Nidarosdomen, mot 294 274 i 2008. Til Riksregalieutstillingen ble det registrert 31 660 besøkende i 2009, som er tilnærmet uendret fra 2008, mens museet i Erkebispegården hadde 51 835 besøkende i 2009 mot 49 300 i 2008.

NDR skal være et nasjonalt kompetansesenter for restaurering av verneverdige bygninger i stein, og skal kunne utføre oppdrag også andre steder i landet. I 2009 ble det bl.a. levert utsmykningsarbeider i stein til Gulset kirke i Skien, restaurering av glassmalerier i Svolvær kirke, takrosetter m.v. til Trondheim katedralskole og smedarbeid med rekonstruksjon av spiret til Mo kirke i Surnadal.

Det legges stor vekt på å videreutvikle håndverksmiljøet ved NDR. I samarbeid med Høgskolen i Sør-Trøndelag er det utviklet et fireårig studium på universitetsnivå i teknisk bygningsvern og restaurering. 15 av bachelorstudentene er tilsatt ved NDR.

Utenlandske krigsgraver i Norge

Forvaltningen av utenlandske krigsgraver i Norge skjer på grunnlag av avtaler med de berørte land og i nært samarbeid bl.a. med disse landenes myndigheter. Krigskirkegårdene på Tjøtta og i Botn driftes av departementets krigsgravtjeneste. Vedlikeholdet på de øvrige vel 100 steder der det er krigsgraver, ivaretas oftest etter avtale med de stedlige kirkegårdsmyndighetene. Departementets krigsgravtjeneste fører regelmessig tilsyn med krigsgravene gjennom inspeksjonsreiser.

Norge ivaretar ansvaret for vedlikeholdet av de ca. 28 000 utenlandske krigsgravene fra andre verdenskrig som finnes i landet. Rundt 12 700 sovjetere som falt i Norge under siste verdenskrig er gravlagt her, hvorav ca. 2700 er registrert ved navn. På bakgrunn av tysk og russisk dokumentasjon fra krigen som nå gjøres offentlig tilgjengelig, har departementet iverksatt et arbeid med å skaffe kunnskap om identiteten til de ca. 10 000 hittil ukjente sovjetiske falne som er gravlagt i Norge. Falstadsenteret har fått tilskudd til et prosjekt for utarbeidelse av et mer komplett register over sov-

jetiske krigsgraver i Norge. Prosjektet ventes sluttført på nyåret 2011.

De fleste av de sovjetiske falne er gravlagt på Tjøtta internasjonale krigskirkegård i Alstahaug

kommune. Den videre grav- og navnerkingen på kirkegården vil bli fulgt opp så snart identifiseringsarbeidet er gjennomført.

Kap. 4592 Nidaros domkirke m.m.

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 2009	Saldert budsjett 2010	Forslag 2011
02	Ymse inntekter	15 802	15 661	15 846
03	Leieinntekter m.m.	3 616	2 366	3 139
15	Refusjon arbeidsmarkedstiltak	124		
16	Refusjon av fødselspenger/adopsjonspenger	337		
17	Refusjon lærlinger	54		
18	Refusjon sykepenger	597		
Sum kap. 4592		20 530	18 027	18 985

Post 02 Ymse inntekter

Posten gjelder i hovedsak salgs- og billettinntekter og refusjon for oppgaver som Nidaros domkirkes restaureringsarbeider utfører for andre, jf. kap. 1592, post 01.

Post 03 Leieinntekter m.m.

Posten gjelder i hovedsak inntekter fra utleie i Erkebispegården, jf. kap. 1592, post 01.

Opplysningsvesenets fond

Allmenn omtale

Opplysningsvesenets fond skal komme Den norske kirke til gode. Fondet ble opprettet ved lov i 1821 med hjemmel i Grunnloven. Fondet har sin opprinnelse i kirkelige eiendommer fra middelalderen som tjente til underhold for prestene. Store deler av det opprinnelige kirkegodset er avhendet, men fondet har fortsatt et stort antall eiendommer beliggende i alle fylker, hvorav flest i Hedmark, Oppland og Nordland. Fondet har en betydelig finanskapital tilkommet ved salg av eiendom og aktiv forvaltning av salgssummer. Siden 1990 er det solgt eiendommer for rundt 975 mill. kroner.

Grunnloven § 106 og lov 7. juni 1996 om Opplysningsvesenets fond setter rammer for anvendelsen av fondets midler. Avkastningen skal dekke fondets utgifter og kan ellers legges til kapitalen, til disposisjonsfond eller gis til kirkelige formål. Sentrale retningslinjer for forvaltningen er nedfelt i ulike stortingsdokumenter, jf. særlig

St.meld. nr. 64 (1984-1985) og Ot.prp. nr. 68 (1995-1996).

Opplysningsvesenets fond eier 434 preste- og bispeboliger. Samlet eier fondet mer enn 1 500 bygninger, hvorav 320 er fredet. Skog- og utmarksarealer i fondets eie er på 859 000 dekar, hvorav 491 000 dekar, dvs. nær 60 %, er produktiv skog. Nær halvparten av skog- og utmarksarealene er i Hedmark, Oppland og Nordland. Antall festekontrakter under Opplysningsvesenets fond var ved siste årsskifte rundt 8500. Rundt 75 % av festekontraktene, eller ca. 6500 tomter, er til boligformål. De øvrige er i hovedsak næringstomter eller tomter til offentlige formål. Fondet eier også 35 prestegårder og 128 jordleiebruk.

Verdien av fondets eiendommer var ved siste årsskifte vurdert til 4,5 mrd. kroner, fordelt med 1,55 mrd. kroner på presteboliger, 1,3 mrd. kroner på festetomter, 1 mrd. kroner på jord- og skogbrukseiendommer inkl. prestegårdene og 690 mill. kroner på kontoreiendommer og eiendommer som inngår i eiendomsutviklingsprosjekter.

Verdien av finanskapitalen var 1,5 mrd. kroner ved årsskiftet 2009/2010. Samlet verdi av fondets eiedeler ved siste årsskifte er etter dette beregnet til 6 mrd. kroner, som er 300 mill. kroner høyere enn året før. Økningen har bakgrunn i oppskrivning av verdien på tidligere nedskrevne verdipapirer, og ny vurdering av verdien på boligmassen og utviklingsprosjekter innenfor eiendomsutvikling.

Fondet har hatt tjenesteavtaler med Statskog SF og NORSKOG innen henholdsvis kontrakts- og skogforvaltningen. Etter offentlig anbudsprosess er det fra 1. januar 2011 inngått tjenesteavtale med Advokatfirmaet Harris for kontraktsforvaltningen. Fondet kjøper tjenester fra nasjonale og internasjonale finansinstitusjoner og meglerhus for finansforvaltningen.

Siden 2001 har forvaltningen av Opplysningsvesenets fond vært tillagt et forvaltningsorgan med eget styre oppnevnt av departementet.

Rapport 2009

Fondets årsresultat i 2009 var på 185 mill. kroner, inklusive salg av eiendom, mot et tilsvarende negativt resultat i 2008 på 139 mill. kroner som følge av finanskrisen. Resultatet for 2009 var dermed 324 mill. kroner bedre enn årsresultatet i 2008. Når inntekter ved salg av eiendommer holdes utenfor, var resultatet 290 mill. kroner bedre enn året før. Resultatforbedringen for 2009 innebærer at det kunne avsettes 19 mill. kroner til oppbygging av den frie egenkapitalen. Denne ble i sin helhet tapt i 2008, da den var på 242 mill. kroner. Fordi bare en beskjeden del av den frie egenkapitalen ble gjenvunnet ved resultatet i 2009, er fondets økonomiske situasjon fortsatt langt svakere enn før finanskrisen.

Eiendom

Netto inntekter fra eiendomssalg var på 119 mill. kroner i 2009, som er 34 mill. kroner mer enn i 2008. Salgsinntektene fordeler seg med 59 mill. kroner på innløsning av festetomter, 27 mill. kroner på presteboliger og 3,7 mill. kroner på salg av jordbrukseiendommer og skog. For å styrke den forretningsmessige utvikling innen eiendomsutvikling og småkraft, er det opprettet to heleide datterselskaper under fondet (Clemens Eiendomsutvikling KS og Clemens Kraft KS). 29 mill. kroner av eiendomssalgene i 2009 gjelder salg til eiendomsselskapet. Kjøpet ble finansiert ved en langsiktig fordring på selskapet.

Driftsresultatet for eiendomsforvaltningen inklusiv salg av eiendom utgjorde 115 mill. kroner.

Resultatet var negativt med 4,6 mill. kroner når inntekter ved salg av eiendom holdes utenfor. Driftsresultatet eksklusive eiendomssalg var 48 mill. kroner bedre i 2009 enn året før. Driftskostnadene i 2009 var på nivå med 2008, noe som må ses i sammenheng med det særskilte tilskuddet på 30 mill. kroner som ble tildelt fondet til presteboligene over statsbudsjettet i 2009, jf. St.prp. nr. 67 (2008–2009) *Tilleggsbevilgninger og omprioriteringer i statsbudsjettet 2009*. Drift og vedlikehold av fondets presteboliger er utgiftskrevende, samtidig som det som følge av prestenes boplikt er et tariffregulert nivå på leieinntektene. Faktiske leieinntekter fra boligene er i 2009 anslått å ligge vel 30 mill. kroner under normal markedsleie.

Driftsinntektene var totalt 19 mill. kroner høyere i 2009 enn året før. Inntekter fra tomtefeste (festeavgifter) var 61 mill. kroner i 2009, som er på nivå med 2008. Det ble i 2009 innløst festetomter for ca. 53 mill. kroner, som er 2 mill. kroner lavere enn i 2008. Gjennomsnittlig innløsningssum i 2009 var på kr 54 000, som er 19 % av gjennomsnittlig innløsningssum for 2008, som var på 282 000 kroner. Det ble gjort 977 innløsningsavtaler i 2009, mot 195 i 2008 og 493 i 2007. Økningen i antall innløsninger og nedgangen i gjennomsnittlig innløsningssum har sammenheng med tomtefesteinstruksjonen som ble iverksatt for Opplysningsvesenets fond fra 1. januar 2009.

I 2009 ble det anvendt 103 mill. kroner på investeringer, drift og vedlikehold av presteboligene. Beløpet fordelte seg med 53,3 mill. kroner på drift og vedlikehold og 50 mill. kroner på investeringer og kjøp av nye boliger. Fondet solgte boliger i 2009 for 27 mill. kroner. I perioden 2003–2009 er det gjort rehabiliteringsarbeid ut over vanlig vedlikehold på 366 presteboliger, noe som tilsvarer 84 % av alle presteboliger i fondets eie.

Skog- og utmarksforvaltningen ga driftsinntekter på rundt 32 mill. kroner, som er en økning fra 2008 på 6 mill. kroner. Det ble avvirket nær 70 000 kubikkmeter tømmer i 2009. Inntektene fra utmarkssektoren har økt med 80 % de siste ti årene og kommer fra utleie av jakt- og fiskerettigheter, salg av grus og mineraler etc. Det ble ikke solgt skogarealer i 2009.

Ved utgangen av 2009 hadde fondet investert 15 mill. kroner i utvikling av småkraft.

Forpaktings- og jordleiebrukene ga driftsinntekter i størrelsesorden 11 mill. kroner i 2009, som er 2,7 mill. kroner mer enn i 2008. Det ble solgt denne type eiendommer for 5,4 mill. kroner. Driftskostnadene var lavere enn året før. Driftsresultat eksklusive inntekter ved salg av eiendom

mer var rundt null, mot et negativt resultat på 8 mill. kroner året før.

Utviklingsprosjekter er identifisert på 80 av fondets eiendommer. Anslått verdi av prosjektene er i størrelsesorden 500-600 mill. kroner.

Finansforvaltningen

Inntekter fra forvaltning av finansielle eiendeler (verdipapirer) har gitt gode resultater for fondet gjennom årene. I perioden 2005–2007 var årsresultatet samlet på 780 mill. kroner, hvorav 455 mill. kroner ble overført til kapitalfondet (bundet egenkapital) og 233 mill. kroner til disposisjonsfond (fri egenkapital). Differansen på 92 mill. kroner ble anvendt som finansielt tilskudd til kirkelige formål. På grunn av den negative utviklingen de to siste årene, er samlet årsresultat i perioden 2007–2009 redusert til 260 mill. kroner, dvs. en tredjedel av perioden 2005–2007.

Netto finansinntekter omfatter renteinntekter, aksjeutbytte, valutagevinst og -tap, og gevinster og tap ved salg av verdipapirer. Renteinntektene i 2009 var på 24 mill. kroner, som er 1 mill. kroner høyere enn i 2008. Netto finansinntekter utgjorde 70 mill. kroner i 2009, som er en økning på 240 mill. kroner i forhold til 2008. Netto tap på verdipapirer var 59 mill. kroner i 2009. Gjenvunnet verdi (oppskrivning) av nedskrivninger på porteføljen foretatt i 2008 var i 2009 på 95 mill. kroner.

Fondets langsiktige mål for avkastningen på finansporteføljen er 2-3 prosentpoeng over risikofri rente. Markedsavkastningen på porteføljen var i 2009 på 6 %. Dette er betydelig svakere enn den valgte referanseindeksen. Tidligere år har avkastningen regelmessig vært høyere enn referanseindeksen. Den risikofrie renten (NIBOR 3 mnd.) var i gjennomsnitt på 2,45 % i 2009. I siste femårsperiode har den gjennomsnittlige avkastningen vært på 4,6 %. Gjennomsnittlig avkastning for siste 15-årsperiode har vært på 7,5 %.

Bokført verdi av finansielle anleggsmidler og investeringer var 1,4 mrd. kroner ved årsskiftet 2009/2010. Porteføljens kursreserve (forskjellen mellom markedsverdi og kostpris) var ved årets utgang negativ med nær 114 mill. kroner, som er trukket fra i bokført verdi og som representerer verdier som kan gjenvinnes ved positiv utvikling i finansmarkedene. Den negative kursreserven skyldes særlig utviklingen innenfor aktivaklasse-

ne eiendom og private equity (investeringer i ikke-børsnoterte selskaper).

Fordelingen i aktivaklasser ved årsskiftet var 30,5 % på obligasjoner, 21,5 % på finansielle eiendomsandeler, 19 % på aksjer, 22,3 % på hedgefond og private equity og 6,7 % på andre poster. Aktivaklasser som ga størst tap i 2009 var eiendom og private equity, mens aksjer og obligasjoner ga god avkastning. Andelen investert i aksjer økte i 2009, men ikke tilstrekkelig til at finansresultatene samlet reflekterer den børsoppgangen som fant sted særlig 2. halvår 2009. Eiendom og private equity er aktivaklasser som henger noe etter den positive utviklingen for aksjer og rentepapirer.

Rundt 56 % av porteføljen var plassert i utenlandske verdipapirer. Ingen enkeltinvestering utgjorde mer enn 4,2 % av porteføljens markedsverdi og fondet har lagt vekt på å ha en relativt stor andel (47 %) investert i papirer som om nødvendig kan frigjøre likviditet innen kort tid. Fondet hadde 21,1 % av finansporteføljen plassert i eiendomsandeler, mens andre egenkapitalinstrumenter utgjorde 38,8 % av verdipapirporteføljen og renteinstrumenter 40 %. For å oppnå bedre likviditetsmessig fleksibilitet har departementet gitt fondet midlertidig adgang til å etablere kassekreditt eller annen form for trekkrettighet i norske banker på inntil 150 mill. kroner. 40 mill. kroner av trekkrettigheten var anvendt ved årsskiftet.

Fondet søker gjennom finansielle investeringer å bidra til utvikling i noen av verdens fattige områder. Til sammen var det i 2009 investert 60 mill. kroner i utviklingsprosjekter i land under utvikling, som Mosambik og Nicaragua.

Forvaltningskostnader

Administrasjons- og forvaltningskostnader for fondet var på 89 mill. kroner i 2009, mot 87 mill. kroner i 2008. Beløpet omfatter forvaltningsorganets utgifter på 38,7 mill. kroner og for øvrig betaling til tjenesteleverandører som Statskog, NORSKOG og finansforvaltere. Utgifter knyttet til finansforvaltningen var på 14,5 mill. kroner, tilsvarende 1,1 % av finansformuen. Av beløpet ble 10,5 mill. kroner betalt til eksterne forvaltere.

Resultatregnskapet – disponering av årsresultatet
Tabell 4.7 viser resultatregnskapet for Opplysningsvesenets fond i 2008 og 2009.

Tabell 4.7 Resultat for Opplysningsvesenets fond 2008 og 2009:

	(i 1 000 kr)	
	2008	2009
Salgsinntekt eiendom	85 471	119 392
Andre salgsinntekter	5 519	14 061
Annen driftsinntekt	107 522	118 220
Av- og nedskrivning varige driftsmidler	-13 128	-12 204
Refusjon forvaltningsorganet	-36 446	-38 665
Annen driftskostnad	-116 336	-86 022
<i>Driftsresultat, inkl. salg av eiendommer</i>	32 602	114 782
Renteinntekter og aksjeutbytte	105 283	36 520
Gevinster og tap verdipapirer	-173 069	59 080
Nedskrivning av andre finansielle omløpsmidler	-208 102	95 558
Annen finanskostnad	560	-2 509
<i>Netto finansinntekter</i>	-172 328	70 489
<i>Årsresultat</i>	-139 726	185 271
<i>Disponering av årsresultatet:</i>		
Avsetning av netto salgsinntekter til kapitalfondet	85 471	119 392
Finansielt utbytte til Den norske kirke	63 073	46 783
Inntektsføring tidligere avsatt til kirkelige formål	-25 500	
Til / fra disposisjonsfond og bufferfond	-220 200	
Fra kapitalfondet	-42 570	19 096
<i>Sum disponert</i>	-139 726	185 271

Fondets negative resultat i 2008 ble dekket ved bruk av fondets frie egenkapital og kapitalfondet, noe som medførte at den frie egenkapitalen i form av disposisjonsfond og bufferfond var tapt ved inngangen til 2009. Ved disponeringen av resultatet for 2009 er 19 mill. kroner overført til disposisjonsfondet. I overensstemmelse med § 5 i loven om fondet, er inntektene ved salg av eiendom på 119 mill. kroner lagt til kapitalfondet. Kapitalfondet, som er fondets urørlige grunnkapital, var på 2,1 mrd. kroner per 1. januar 2010.

Finansielt utbytte til kirkelige formål utgjorde 46,7 mill. kroner i 2009 og fordelte seg med 24,8 mill. kroner som tilskudd til felleskirkelige tiltak, 20,6 mill. kroner i netto utgiftsrefusjon til kommunene for å holde presteboliger og 1,3 mill. kroner som tilskudd til istandsetting av middelalderkirker. Indirekte tilskudd til Den norske kirke, beregnet som differansen mellom prestenes husleie

og en kalkulert markedsleie, verdien av rentesubsiderte lån og ikke-fakturerte IT-tjenester overfor kirkelige virksomheter, er beregnet til 45,2 mill. kroner i 2009. Dette er en økning på 1,5 % fra 2008.

Opplysningsvesenets fond utarbeider hvert år en årsrapport med informasjon om fondets virksomhetsområder, årsregnskapet og disponeringer. Fondets regnskap revideres av Riksrevisjonen.

Utfordringer, strategier og mål

Fondets formål er å bevare og forvalte verdiene til beste for Den norske kirke. Forvaltningen skal skje på en forretningsmessig og etisk forsvarlig måte.

En hovedoppgave for fondet er å holde boliger for prestene. Vedlikehold og istandsetting av presteboligene er blant de viktigste innsatsområdene.

Et betydelig antall boliger er rehabilitert de seneste årene, men fortsatt er det et stort etterslep i vedlikeholdsbehov, oppgradering og rehabilitering. Særlig fra 2002 har fondet økt innsatsen for å innhente etterslepet, som i 2006 var beregnet til 235 mill. kroner. Innsatsen mot presteboligene skal fortsette innenfor rammen av en forsvarlig forvaltning av fondets samlede avkastning og øvrige utgiftsbehov.

Fondet er en av landets største eiere av kulturhistoriske eiendommer. Fondets innsats for bevaring av bygninger med kulturhistorisk verdi vil fortsette. For fredede bygninger skjer rehabiliteringen i nært samarbeid med vernemyndighetene. Fondet har utarbeidet en særskilt kulturminnestrategi som trekker opp mål og rammer for fondets innsats på området.

Eiendomsutviklingen, som er et særskilt innsats- og forretningsområde, skal bidra til verdiskaping gjennom utvikling av fondets eiendommer, så som jord- og skogbruksarealene og andre tomtearealer. Det er til nå identifisert 80 prosjekter der omregulering og mulig alternativ utnyttelse av arealer antas å ha et vesentlig inntjeningspotensial. Markedsutviklingen vil ellers ha innvirkning på når slike eiendomsutviklingsprosjekter i tilfelle kan realiseres.

Målet for forvaltningen av skog- og utmarksområder er å oppnå stabil avkastning og langsiktig verdioppbygging innenfor rammen av en bærekraftig forvaltning. Inntektene er økende fra utleie av jaktterreng og fiskerettigheter. Salg av grus og mineraler, pyntegrønt og juletrær gir stabile inntekter. Fondet skal bidra til vern av skog. Store deler av fondets skoger er i dag underlagt verneprosesser initiert av Direktoratet for naturforvaltning.

Prestegårdene i fondets eie er forpaktningsbruk som drives uavhengig av eventuell prestebolig på eiendommen. Fondet har beholdt 35 prestegårder, primært av kirke- og kulturhistoriske grunner. Økte avkastningskrav innenfor jordbruket og behovet for modernisering og investeringer krever nye vurderinger av hvorvidt eiendommene fortsatt kan være selvstendige bruk. For de 128 jordleiebrukene leies dyrkbar jord ut som tilleggsjord til nabobruk. Alternativ utnyttelse av jordleiebrukens arealer er under vurdering i et eget prosjekt for identifisering av eiendommer som kan gi avkastning ved omregulering til andre formål eller inntekter ved salg. Økt salg av jordleiebruk er sannsynlig i årene framover.

Småkraftutbygging på fondets egne eiendommer er et relativt nytt forretningsområde for fondet, og illustrerer den økte innsatsen mot aktiv

verdiutvikling av fondets eiendommer og naturressurser. På fondets arealer er det kartlagt 50 vassdrag med potensial for utbygging. Det er så langt gitt tre konsesjoner og søkt om ytterligere 30. Utbyggingsprosjekter har en lang tidshorisont før det genereres inntekter. Utbygging av småskala vannkraft vil over tid kunne bli et viktig satsingsområde for fondet.

Den finansielle bæreevnen for Opplysningsvesenets fond avhenger i stor grad av finansinntektene, som varierer med endringer i finansmarkedene. Fondets økonomiske situasjon og bæreevne preges fortsatt av nedgangen i finansmarkedene i 2008, fondets tap og bortfallet av fri egenkapital. Inntektene fra eiendomsforvaltningen gir gjennomgående ikke overskudd, noe som særlig har sammenheng med at driften og vedlikeholdet av presteboligene langt overstiger leieinntektene. Fondet har gjennom de seneste årene i betydelig grad søkt å utvikle eiendommene med sikte på verdiøkning og økt avkastning. Gjennom økt avkastning fra eiendommene vil avhengigheten av finansinntektene kunne reduseres og bidra til større forutsigbarhet og stabilitet. I St.prp. nr. 67 (2008–2009) *Tilleggsbevilgninger og omprioriteringer i statsbudsjettet 2009* varslet departementet en gjennomgang av fondets rammebetingelser. Den umiddelbare foranledningen var finanskrisen, fondets resultat i 2008 og den vanskelige økonomiske situasjonen som da oppsto. Behovet for å gjennomgå fondets instruksverk og generelle rammebetingelser aktualiseres også av utviklingen innen fondets eiendomsforvaltning. Flere datterselskaper er etablert, investeringsbehovet for realisering av utviklingsprosjekter vil øke i årene framover, kompleksiteten i fondets virksomhet vil bli større og kompetanse- og kapasitetsbehovet i forvaltningen av fondet vil forsterkes. Med bakgrunn i slike utviklingstrekk har styret for fondet initiert et utredningsarbeid om fondets framtidige rammebetingelser og organisering. Hvilke tilpasninger i fondets rammeverk som kan bli aktuelle, vil departementet i tilfelle komme tilbake til.

Tomtefesteinstruksen, fastsatt ved kgl. res. 14. september 2007, trådte i kraft for Opplysningsvesenets fond fra 1. januar 2009. Høyesterett avsa 12. mai 2010 dom om at tomtefesteinstruksen er ugyldig for så vidt den pålegger Opplysningsvesenets fond å regulere festeavgifter og innløse festetomter på vilkår som er angitt i instruksen. Høyesterett fant at tomtefesteinstruksens pålegg til fondet om å gi bedre vilkår til sine festere enn det som følger av tomtefesteloven, var i strid med Grunnloven § 106. Departementet arbeider med å avklare de rettslige virkningene av dommen, herunder

kompensasjonen til fondet, og vil komme tilbake til Stortinget med en redegjørelse for de nærmere virkningene av dommen.

Tilskudd til felleskirkelige tiltak

Kirkerådet disponerer et årlig tilskudd fra Opplysningsvesenets fond til felleskirkelige tiltak. Disponeringen skjer i henhold til retningslinjer vedtatt av Kirkemøtet. Den norske kirkes kontingenter til økumeniske organisasjoner dekkes av tilskuddet og utgjorde 4,2 mill. kroner i 2009. I 2009 ble ellers 10,5 mill. kroner av tilskuddet benyttet av Kirkerådet og bispedømmerådene til egne prosjekter, inklusive administrasjon. Tilskuddet til felleskirkelige tiltak har gjennom flere år vært fastsatt til 25,5 mill. kroner. Med bakgrunn i fondets økonomiske situasjon er det ikke budsjettert med en økning av tilskuddet i 2011.

Forvaltningsorganet for Opplysningsvesenets fond

Til å forestå forvaltningen av Opplysningsvesenets fond og dets eiendeler ble det fra 2001 opprettet et forvaltningsorgan med eget styre. Forvaltningsorganet for Opplysningsvesenets fond er en nettobudsjettert virksomhet, da utgiftene i sin helhet dekkes av fondet. Finansdepartementet har i samråd med berørte departementer etablert nye prosedyrer for innrapportering av nettobudsjetterte virksomheters kontantbeholdning per 31. desember med virkning for statsregnskapet for 2009. Det er i tilknytning til budsjettproposisjonen for 2011 utarbeidet to standardtabeller med følgende nøkkeltall for Forvaltningsorganet for Opplysningsvesenets fond:

Tabell 1 Utgifter og inntekter fordelt på art. Formålet med tabellen er å vise virksomhetens brutto utgifter og inntekter basert på kontantprinsippet og artsinndelt etter samme prinsipper som gjelder for de bruttobudsjetterte virksomhetene.

Utgifter/inntekter	(i 1 000 kr)	
	Regnskap 2008	Regnskap 2009
1. Utgifter		
<i>Driftsutgifter</i>		
Lønnsutgifter	28 499	29 804
Varer og tjenester	7 947	8 861
<i>Sum driftsutgifter</i>	36 446	38 665
<i>Investeringsutgifter</i>		
Investeringer, større nyanskaff. og vedlikehold		
<i>Sum investeringsutgifter</i>		
<i>Overføringer fra virksomheten ¹</i>		
Utbetalinger til andre statlige regnskaper		
Andre utbetalinger		
<i>Sum overføringsutgifter</i>		
<i>Finansielle aktiviteter</i>		
Kjøp og salg av aksjer og andeler		
Andre finansielle utgifter ²		
<i>Sum finansielle utgifter</i>		
Sum utgifter	36 446	38 665
2. Inntekter		
<i>Driftsinntekter</i>		
Inntekter fra salg av varer og tjenester		
Inntekter fra avgifter, gebyrer og lisenser		
Refusjoner		
Andre driftsinntekter		
<i>Sum driftsinntekter</i>		
<i>Investeringsinntekter</i>		
Salg av varige driftsmidler		

(i 1 000 kr)		
Utgifter/inntekter	Regnskap	Regnskap
	2008	2009
<i>Sum investeringsinntekter</i>		
<i>Overføringer til virksomheten</i> ³		
Inntekter fra statlige bevilgninger		
Andre innbetalinger		
<i>Sum overføringsinntekter</i>		
<i>Finansielle aktiviteter</i>		
Innbetalinger ved salg av aksjer og andeler		
Andre finansielle innbetalinger ⁴		
<i>Sum finansielle inntekter</i>		
Sum inntekter	0	0

¹ Omfatter eventuelle utbetalinger til kommuner/fylkeskommuner og private, tilbakebetaling av virksomhetskaper til overordnet departement, samt utbetaling til statskassen av innkrevde skatter/avgifter og renter.

² Omfatter f. eks. utbetalte leiboerinskudd

³ Omfatter eventuelle utbetalinger til kommuner/fylkeskommuner og private, innbetalt virksomhetskaper fra overordnet departement, samt innbetalinger til virksomheten av innkrevde skatter/avgifter og renter.

⁴ Omfatter f. eks. utbetalte leiboerinskudd.

Tabell 2 Virksomhetens kontantbeholdning per 31. desember i perioden 2008–2009 med spesifikasjon av formål kontantbeholdningen skal benyttes til. Formålet med tabellen er å vise de totale overføringer til neste budsjettår og sammensetningen av overføringene.

(i 1 000 kr)		
Regnskapspost	Regnskap	Regnskap
	2008	2009
<i>Kontantbeholdning</i>		
Beholdning på oppgjørskonto i Norges Bank	6 055	-33 535
Beholdning på andre bankkonti, andre kontantbeholdninger og kontantekvivalenter		
Sum kontantbeholdning	6 055	-33 535
<i>Avsetninger til dekning av påløpte kostnader som forfaller i neste budsjettår</i>		
Feriepenger m.v.	2 418	-2 602
Skattetrekk og offentlige avgifter	2 326	-2 808
Gjeld til leverandører		-3

Regnskapspost	(i 1 000 kr)	
	Regnskap 2008	Regnskap 2009
Gjeld til oppdragsgivere		
Annen netto gjeld/fordring som forfaller i neste budsjettår	1 311	38 948
<i>Sum til dekning av påløpte kostnader som forfaller i neste budsjettår</i>	6 055	33 535
Avsetninger til dekning av planlagte tiltak der kostnadene helt eller delvis vil bli dekket i framtidige budsjettår		
Prosjekter finansiert av Norges forskningsråd		
Større påbebynte flerårige investeringsprosjekter finansiert av grunnbevilgn. fra fagdepartementet		
Konkrete påbegynte, ikke fullførte prosjekter finansiert av grunnbevilgn. fra fagdepartementet		
Andre avsetn. til vedtatte, ikke igangsatte formål		
Konkrete påbegynte, ikke fullførte prosjekter finansiert av bevilgn. fra andre departementer		
<i>Sum avsetninger til planlagte tiltak i framtidige budsjettår</i>		
<i>Andre avsetninger</i>		
Avsetn. til andre formål/ikke spesifiserte formål		
Fri virksomhetskapital		
<i>Sum andre avsetninger</i>		
<i>Langsiktig gjeld (netto)</i>		
Langsiktig forpliktelse knyttet til anleggsmidler		
Annen langsiktig gjeld		
<i>Sum langsiktig gjeld (netto)</i>		
Sum netto gjeld og forpliktelser	6 055	33 535

Del III
Orienteringer

5 Omtale av særlige tema

5.1 Anmodningsvedtak nr. 206

Oppfølging av Anmodningsvedtak fra Stortinget til Regjeringen – Vedtak nr. 206 (2009–2010) av 11.3.2010 – Regjeringen bes gjennomgå erfaringene med regjeringens karantenereregler og fremlegge saken for Stortinget på egnet måte – Innst. 179 S.

Storingsrepresentantene Trine Skei Grande og Borghild Tenden satte 3.november 2009 frem forslag om at Stortinget skal anmode Stortingets presidentskap om å utarbeide forslag til en registreringsordning for dem som oppsøker Stortinget på vegne av seg selv eller andre for å påvirke Stortinget i saker som er til behandling.

De satte videre frem forslag om at regjeringen skal utarbeide en registreringsordning for dem som oppsøker den politiske ledelsen i departementene eller på Statsministerens kontor på vegne av seg selv eller andre for å påvirke Regjeringen i saker som er til behandling. Forslagsstillerne mente registeret burde inneholde informasjon om hvem som er i kontakt med hvem, hvilken sak det gjelder og hvem lobbyisten representerer.

I Innst. 179 S la Stortingets presidentskap frem forslag om at Representantforslag 14 S fra Trine Skei Grande og Borghild Tenden ikke ble bifalt. Presidentskapet mente det er ønskelig å få en gjennomgang av erfaringene med karantenereglene, og en bredere politisk behandling av behovet for endringer. Etter presidentskapets syn er det naturlig at regjeringen i utgangspunktet selv foretar en slik gjennomgang, og at saken deretter fremlegges for Stortinget i egnet form. Presidentskapet fremmet deretter følgende forslag, som ble bifalt:

«Stortinget ber regjeringen gjennomgå erfaringene med regjeringens karantenereregler og fremlegge saken for Stortinget på egnet måte.»

Regjeringen fremmet i januar 2005 retningslinjer for bruk av karantene ved overgang fra politisk stilling til departementsstilling. I juli samme år fremmet regjeringen generelle retningslinjer for bruk av karantene og/eller saksforbud ved over-

gang til stilling utenfor statsforvaltningen. Endelig fremmet regjeringen i september 2005 retningslinjer for informasjonsplikt, karantene og saksforbud for politikere ved overgang til ny stilling m.v. utenfor statsforvaltningen.

Ved overgang fra politisk stilling til departementsstilling er det hvert enkelt fagdepartement som håndterer retningslinjene og Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet har ingen samlede erfaringer med praktiseringen av disse retningslinjene.

Når det gjelder de generelle retningslinjene for karantene og saksforbud, som i utgangspunktet kan anvendes for alle embets- og tjenestemenn, har Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet ingen erfaring med disse.

Fra disse tre retningslinjene har Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet først og fremst erfaringer fra retningslinjene for politikere som går over i stilling m.v. utenfor statsforvaltningen. Til å avgjøre spørsmålet om karantene og/eller saksforbud skal ilegges for den enkelte politiker, er det utnevnt et eget Karanteneutvalg. Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet er sekretariat og saksforberedende instans for Karanteneutvalget.

Med bakgrunn i at departementet både har rollen som regelgiver og sekretariat og saksforberedende instans for de enkelte karantenesakene, mener vi at det er ønskelig å få en uavhengig gjennomgang av hvordan retningslinjene om informasjonsplikt, karantene og saksforbud for politikere ved overgang til stilling m.v. utenfor statsforvaltningen virker. Det vil også være ønskelig at man samtidig får en vurdering av hvordan de øvrige karanteneretningslinjene har virket. Bruken av karantene og saksforbud reiser mange problemstillinger, og det vil, etter departementets syn, være hensiktsmessig å få en bred vurdering av erfaringene med karantene og saksforbud i staten som helhet. Departementet vil derfor la oppdraget utføre av et eksternt firma etter et mandat utarbeidet av dette departementet.

Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet tar sikte på å komme tilbake til Stortinget med saken i 2011.

5.2 Oppfølging av § 1a i likestillingsloven

Nedenfor følger en omtale av arbeidet med likestilling i staten, likestilling internt i departementet og likestilling i Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementets underliggende etater.

Likestilling i staten

Likestilling mellom kvinner og menn i det statlige tariffområdet

Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet er overordnet arbeidsgiver og tariffpart i det statlige tariffområdet. Departementet har som overordnet statlig arbeidsgiver et særlig ansvar for å legge til rette for at den statlige personalpolitikken fører til likestilling mellom kjønnene. Det

at arbeidslivet legges til rette for at alle får mulighet til å utfolde seg, er en viktig forutsetning for likestilling mellom kvinner og menn.

Likestillingstiltakene innen det statlige området har de siste årene særlig vært rettet mot å fremme likelønn mellom kvinner og menn, og mot målet om 40 % representasjon av begge kjønn i ledende stillinger i staten.

Likelønn i staten

Tall fra Statens Sentrale Tjenestemannsregister (SST) for perioden 1.10.2005 til 1.10.2009 viser at kvinner tilsatt i det statlige tariffområde har hatt en høyere vekst enn menn i gjennomsnittlig månedsførtjeneste. I samme periode har kvinnene økt sin del av utførte årsverk fra 44,9 % til 47 %

Tabell 5.1 Antall årsverk og gjennomsnittlig månedsførtjeneste per årsverk 1.10.2005–1.10.2009

	Antall årsverk		Endring 2005–2009	Gjennomsnittlig mnd.førtjeneste per årsverk		Endring 2005–2009
	1.10.2005	1.10.2009		1.10.2005	1.10.2009	
Alle	118 381	133 127	12,5 %	29 433	35 933	22,1 %
Kvinner	53 165	62 633	17,8 %	27 732	34 100	23,0 %
Menn	65 215	70 495	8,1 %	30 820	37 561	21,9 %

Det statlige tariffområdet er den sektoren som har det minste skille i lønn mellom kvinner og menn. Noen deler av andre sektorer har mindre lønnsforskjeller mellom kvinner og menn, men her er kvinneandelen samlet sett av tilsatte høyere. Rapport fra Statistikk- og beregningsutvalget i staten 2010 viser at gjennomsnittlig årslønn for kvinner er 91,7 % av det menn har. Fortjenestetallene er beregnet for heltidstilsatte.

Økonomien i hovedtariffoppgjøret for 2010–2012 har generelt en klar kvinne- og likelønnsprofil. Dette innebærer blant annet at kvinner skal få en større del av avsetningen til lokale forhandlinger enn det fordelingen av antall årsverk mellom kvinner og menn tilsier. Det skal legges spesiell vekt på å vurdere forholdet mellom kvinners og menns innplassering i stillingskoder ut fra kvalifikasjoner, oppgaver og ansvar. Målene i den omfrente lønnspolitikken skal prioriteres. I forbindelse med sentrale justeringer mellom Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet og hovedsammenslutningene avsettes 300 millioner kroner hvorav kvinner skal ha mer enn 66 % til særskilte likelønnsiltak som i hovedsak tilgode-

ser stillingskoder med mer enn 60 % kvinner og hvor flertallet har 3 årig utdanning eller mer.

Kvinner til lederstillinger

I det statlige tariffområdet har kvinnedelen samlet sett vært økende fra 2001 til 2009, fra 29 % i 2001 til 40 % ved utgangen av 2009. Kjønnfordelingen i staten sett under ett er tilfredsstillende og utviklingen er positiv på bakgrunn av et likestillingsperspektiv. Det har derfor ikke vært nødvendig å gjøre noe for å øke andelen av kvinner i statlig forvaltning generelt. Noen statlige etater kan likevel ha utfordringer i forhold til å oppnå en god fordeling mellom kjønnene, og tiltak må derfor skje på den enkelte arbeidsplass. Tilpasningsavtalen som gjelder i den enkelte virksomhet skal inneholde regler om dette.

Ulike regjeringer har vurdert det som lite tilfredsstillende at kvinnedelen i lederstillinger i statsforvaltningen har vært lav. Det har siden 2001 vært en økning av kvinner i lederstillinger i staten, og det arbeides videre for å øke prosentandelen. Ved utgangen av 2009 var 40 % av de om lag

10 000 lederne i staten kvinner. I topplederstillinger er kjønnsfordelingen dårligere. Av de om lag 300 topplederne med lederlønnskontrakt i staten,

var 30 % kvinner ved utgangen av 2009. Innsatsen de siste årene har derfor særlig vært rettet mot å øke kvinneandelen i disse stillingene.

Tabell 5.2 Prosentdelen kvinner og menn i alle lederstillinger og topplederstillinger i statlig sektor 2005–2009

Ledergrupper	Kjønn	1.1.2005	1.1.2006	1.1.2007	1.1.2008	1.1.2009
Alle ledere i staten	Kvinner	36	37	38	39	40
	Menn	64	63	62	61	60
Toppledere	Kvinner	25	27	27	28	30
	Menn	75	73	73	72	70

Kilde: Statens sentrale tjenestemannsregister

Likestilling internt i Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet

Tilstand

Det var i 2009 179 ansatte i Fornyings- og administrasjonsdepartementet, 82 kvinner og 97 menn.

Kjønnsfordeling lønns- og stillingsnivåer

Det blir rapportert på stillingskodene 1448 seniorrådgiver og 1218 avdelingsdirektør. Seniorrådgiver er den mest brukte stillingskoden i departementet. Avdelingsdirektør er den mest brukte stillingskoden på ledernivå. Disse stillingskodene gir et godt bilde på eventuelle kjønns- og lønnsforskjeller.

Seniorrådgiver

I 2009 hadde departementet 77 seniorrådgivere, 33 kvinner og 44 menn. Lønnsspennet gikk fra ltr. 58 til ltr. 85. 29 kvinner og 30 menn avlønnes i spennet mellom ltr. 58-70. Det er ikke store avvik i avlønningen mellom kvinner og menn i dette intervallet. Fire kvinner og 12 menn er avlønnet i spennet mellom ltr. 71-85.

Avdelingsdirektør

I 2009 hadde departementet 21 avdelingsdirektører, 7 kvinner og 14 menn. Lønnsspennet gikk fra ltr. 72 til ltr. 87. Fem av kvinnene ble avlønnet i spennet mellom ltr. 78-81 og én kvinne i ltr. 87. Ti av mennene ble avlønnet i spennet mellom ltr. 79-86, og de fleste av disse ble avlønnet innenfor samme spenn som kvinnene (ltr. 79-81). De øvrige menn ble avlønnet i spennet mellom ltr. 82-86.

Departementets toppledergruppe

I 2009 hadde departementet 5 ekspedisjonssjefer, 1 kvinne og 4 menn. Departementsråden er kvinne. Kvinnen i toppledergruppen tjente mer enn sine mannlige kolleger.

Heltids- og deltidsansatte

Av 97 menn var 91 tilsatt på heltid og seks på deltid. Av 82 kvinner var 67 tilsatt på heltid og 15 på deltid.

Deltidsarbeidet hos menn er begrunnet i tre personer med delvis uførepensjon, én med delvis foreldrepermisjon, én med delvis omsorgspermisjon og én med delvis AFP. Blant kvinnene er det seks personer med delvis omsorgspermisjon, syv med delvis uførepensjon, én med delvis AFP og én som kun er ansatt i 50 % stilling.

Bruk av overtid og ubekvem arbeidstid

Det ble jobbet 5374 overtidstimer i 2009. Kvinner jobbet 1 859 timer overtid og menn jobbet 3 515 timer overtid. Det vil si at kvinner jobbet i overkant av 1/3 av all overtid i departementet i fjor.

Velferdspermisjoner, omsorgspermisjoner og sykefravær

36 kvinner og 34 menn fikk innvilget velferdspermisjon i 2009. Det er ingen større kjønnsmessige forskjeller i uttak. 32 kvinner og 30 menn benyttet seg av omsorgspermisjon for syke barn i 2009. Målt i antall fraværsdager sto kvinner for 62 % av fraværet. Sykefraværet i Fornyings- og administrasjonsdepartementet var i 2009 på 5,9 %. Fraværet for kvinner var 5,5 % og for menn 6,2 %.

Bruk av tid og ressurser til kompetansehevede tiltak

I 2009 var det 42 kvinner og 30 menn som tok kurs/videreutdanning betalt av arbeidsgiver. Totalt antall kursdager var hhv. 193 for kvinner og 141 for menn.

Planlagte og gjennomførte tiltak for å fremme likestilling og hindre diskriminering

Embetsgruppe for likestilling

Departementet deltar i en felles embetsgruppe for likestilling for departementene. Gruppen diskuterer likestilling på tvers av departementene, utveksler erfaringer og kommer med idéer til hvordan likestilling kan integreres i departementenes ulike arbeidsområder.

Møter med underliggende etater

I løpet av våren 2011 vil departementet avholde et møte med alle underliggende virksomheter. Tema vil være HR-/ personalfaglige spørsmål, og likestilling og diskriminering er en naturlig del av dette.

Evaluering av lønns- og personalpolitikk

Departementets lokale lønns- og personalpolitikk skal evalueres i samråd med fagforeningene.

Fokus på uønskede kjønnsforskjeller

Departementet har fokus på uønskede kjønnsforskjeller i lokale lønnsforhandlinger. Videre benytter departementet Hovedtariffavtalens pkt. 2.3.4 for å utjevne lønnsforskjeller mellom kjønnene. Departementet oppfordrer alltid kvinner til å søke lederstillinger da det er på dette nivået det er en uønsket skjevhet i forhold til kjønn. Ved tilsetting i avdelingsdirektørstillinger er det også aktuelt å benytte kjønnskvolter til fordel for kvinner ved ellers like kvalifikasjoner.

Kvinner bruk av omsorgspermisjon

Kvinner benytter muligheten for redusert stilling i større grad enn menn. Dette kan føre til at kvinner får reduserte muligheter for karriere- og lønnsutvikling. Departementet vil innarbeide en rutine hvor ansatte får spørsmål ved mottak av søknader om redusert stilling. Målet er å avdekke om departementet ved for eksempel mer fleksibel arbeidstid eller hjemmekontorløsning kan legge

til rette for at ansatte kan opprettholde fulltidsstilling.

Likestillingsperspektiv i policydokumenter

I tilpasningsavtalen til hovedavtalen har Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet avtalt med fagforeningene at likestillingsperspektivet skal innarbeides i departementets planleggings- og policydokumenter. Informasjon om avtalens bestemmelser om likestilling vil bli innarbeidet i introduksjonsprogrammet for nytilsatte i løpet av høsten 2010.

Likestillingstillitsvalgt

Departementet har en egen likestillingstillitsvalgt som sitter i Innstillingsrådet og har en formell oppgave i forhold til å ivareta likestillingsperspektivet i tilsettingssaker.

IA-plasser

Når det gjelder tiltak for å rekruttere og fremme likestilling knyttet til nedsatt funksjonsevne og etnisitet, har departementet i 2010 tilsatt to personer på IA-plass. Den ene har nedsatt funksjonsevne og den andre har ikke etnisk norsk bakgrunn. Hensikten med IA-plassene er å gi kandidatene arbeidstrening og kvalifisering til ordinær ansettelse enten i departementet eller andre steder. Kandidaten med ikke etnisk norsk bakgrunn, har etter en periode med ytelser fra NAV gått inn i et ordinært vikariat.

Tilsetting av funksjonshemmet arbeidssøker

Departementet har tilsatt en person med funksjonshemming i fast stilling etter ordinær tilsetningsprosess. Det innkalles alltid minst én søker med nedsatt funksjonsevne dersom det finnes kvalifiserte søkere med nedsatt funksjonsevne.

Kunngjøring av ledig stillinger

Departementet har avtale med nettstedet INKLUDI.no om at alle ledige stillinger i departementet skal kunngjøres der. I alle departementets kunngjøringstekster er det omtalt at personer med annen etnisk bakgrunn enn norsk oppfordres til å søke stillinger i departementet. Departementet innkaller alltid minst én søker dersom det finnes kvalifiserte søkere med annen etnisk bakgrunn enn norsk.

Handlingsprogram mot mobbing

I forhold til beskyttelse mot trakassering vedtok departementet høsten 2009 et handlingsprogram for håndtering av mobbing og trakassering i departementet. Programmet skal evalueres i løpet av høsten 2010.

Likestilling i politikkområdene under Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet

*Fylkesmannsembetene**Tilstand*

Fylkesmannsembetene hadde totalt 2 390 ansatte i 2009, 1402 kvinner og 988 menn. Alle embetene avgir hvert år en årsrapport hvor bl.a. likestilling er berørt. Årsrapportene legges ut på en egen nettside.

Kjønnsfordeling lønns- og stillingsnivåer

Embetene har flere kvinner enn menn på lavere stillingsnivåer, som for eksempel driftsstillinger og kontorstillinger, mens det er flere menn som har høyere saksbehandlerstillinger og lederstillinger. På avdelingsdirektørnivå er 44 % kvinner og 56 % menn og 7 av totalt 18 fylkesmenn er kvinner.

I flere embeter har menn høyere gjennomsnittslønn enn kvinner. Dette må ses i sammenheng med at det er store lønnsforskjeller mellom de stillingsgruppene hvor kvinner er overrepresentert. Innenfor flere stillingskategorier er gjennomsnittslønnen for kvinner noe lavere enn for menn. Differansen på lønnsnivå mellom kvinner og menn er redusert de siste årene.

Heltids- og deltidsansatte

Det er flest kvinner som er deltidsansatte. Av 382 deltidsarbeidende er 266 kvinner og 116 menn.

Bruk av overtid og ubekvem arbeidstid

Bruk av overtid og ubekvem arbeidstid er begrenset i embetene, og behovet for overtid er oppgaverelatert og kjønnsnøytralt.

Velferdspermisjoner, omsorgspermisjoner og sykefravær

Det er store ulikheter mellom embetene når det gjelder uttak av velferdspermisjon. Det er likevel flest kvinner som har fått innvilget velferdspermisjon. Dette gjelder også for uttak av omsorgsper-

misjon. Menn benytter seg i økende grad av muligheten til omsorgspermisjon, også utover de 10 ukene med foreldrepermisjon som er lovregulert.

Sykefraværet varierer fra embete til embete, men i gjennomsnitt ligger det på om lag 4,4 % og sykefraværet er størst blant kvinner. Alle embetene har inngått IA-avtale, og sykefraværet følges opp jevnlig bl.a. ved bruk av bearbeidet statistikk, samt oppfølging og dialog i organisasjonen. Oppfølging av sykefraværet er høyt prioritert og det er nært samarbeid med NAV og Bedriftsheletjenesten.

Bruk av tid og ressurser til kompetansehevede tiltak

I flere embeter settes det hvert år av midler på budsjettet for å stimulere til etterutdanning og kompetanseheving av den enkelte ansatte. Ansatte blir oppfordret til å søke om midler, både til omfattende etterutdanningstiltak og til enklere kurs/konferanser o.l.

Enkelte embeter har en overordnet kompetansestrategi, og flere har også en personalpolitikk som legger opp til at de ansatte får tilbud om relevant kompetanseheving i forhold til arbeidsoppgavene. Medarbeidersamtalene danner grunnlaget for hva slags tiltak som skal igangsettes for den enkelte.

Planlagte og gjennomførte tiltak for å fremme likestilling og hindre diskriminering

En viktig målsetting for embetene er at de i størst mulig grad skal gjenspeile mangfoldet i samfunnet, og at kjønn ikke skal være bestemmende for lønsplassering eller lønnsutvikling. Fylkesmannen skal arbeide aktivt for at det blir gitt like muligheter til tilsetting, kompetanseutvikling, avansement og andre arbeidsvilkår uavhengig av kjønn, alder, funksjonsevne eller sosial, etnisk og kulturell bakgrunn.

Likestillingsperspektivet er implementert i de ulike personalpolitiske områdene som rekruttering, lønns- og arbeidsvilkår, og kompetanseutvikling. Dette ivaretas gjennom virksomhetsplanleggingen, medarbeidersamtaler, ledelsens rapporteringsrutiner og i rutinedokumenter.

Planlagte og gjennomførte tiltak for å fremme likestilling og hindre diskriminering (tiltak fra embete til embete varierer):

- Kunngjøring av ledige stillinger på nettsiden jobbressurs.no som er en jobbportal for personer med nedsatt funksjonsevne.

- Fokus på dette i rekrutteringsprosessen, bl.a. med standard utlysningstekst som gir et tydelig signal om at det ønskes et mangfold blant de ansatte.
- Utarbeidet handlingsplan for universell utforming / prosjekt knyttet opp mot universell utforming.
- Deltakelse på kurs og konferanser som arrangeres av Likestillings- og diskrimineringsombudet (LDO).
- Det tilbys hospiteringsplasser for personer med annen etnisk bakgrunn og for de som trenger arbeidserfaring etter omskolering.
- Varslingsrutiner.
- Lokal lønnspolitikk (både i forhold til lønns- og arbeidsvilkår).
- Tilretteleggingstiltak mot trakassering/diskriminering.
- Tiltak for å sikre likestilling i forbindelse med arbeidet.
- Inngått samarbeid med NAV om tilrettelegging og arbeidstrening/utprøving.
- Etablert likestillingsgruppe, som skal utarbeide handlingsplan med utgangspunkt i embetsoppdraget på likestillingsområdet.
- fokus på etiske retningslinjer.
- Nedfelt målsettinger i ulike strategidokument.
- HMS-rapportering.
- Aktiv vernetjeneste.
- Fokus på IA-avtalen.
- Seniorpolitiske regningslinjer.
- Individuell tilrettelegging for funksjonshemmede.

Embetene som offentlig myndighet

Utfordringer mht. likestilling og diskriminering pga kjønn, etnisitet og nedsatt funksjonsevne i virksomheten

Økonomi

Det kan være en utfordring å tilsette personer med sterkt nedsatt funksjonsevne grunnet byg-

ningsmessige og tekniske begrensninger som det vil medføre store kostnader å endre.

Etnisitet

I flere av embetene er det få kvalifiserte søkere med innvandrerbakgrunn. Disse forholdene gjør at embetene har vansker med å oppfylle målsettingen om å tilsette flere med innvandrerbakgrunn. I tillegg er det svært høye krav til språkkompetanse hos tilsatte i forvaltningen; både skriftlig og muntlig.

Den norske kirke

Tilstand

Kirkerådet vedtok i 2008 en ny strategiplan for likestilling i Den norske kirke 2009–2014. Planen skal, sammen med en likestillingstest som følger som vedlegg til planen, bidra til å hjelpe menighetene, bispedømmerådene og de sentralkirkelige råd til å ha et bevisst forhold til kjønn og likestilling. Plandokumentene skal også bidra til gjentatt refleksjon om temaet, i tråd med bestemmelsen om aktivitetsplikten i likestillingsloven (§ 1a). Kirkerådet har satt som overordnet mål at kjønns- og likestillingsperspektivet skal innarbeides på alle nivåer og felter i kirken. Det arbeides for å fremme en jevn kjønnsfordeling i kirkens rådsstruktur, i presteskaper og i kirkelige stillinger for øvrig.

Av 113 faste medlemmer i bispedømmerådene for perioden 2010–2011 er 53 kvinner og 60 menn. Dette inkluderer de elleve biskopene, hvorav fire kvinner og syv menn. Fire av de elleve bispedømmerådene har kvinnelig leder. Av Kirkerådets 15 valgte medlemmer, er seks kvinner og ni menn. Leder av Kirkerådet er en mann.

Lønns- og stillingsnivåer

For presteskaper ble det i 2009 rapportert inn følgende tall:

Tabell 5.3 Kjønnfordeling i presteskaper fordelt på stillinger (alle tall i %):

	Totalt		Lederstillinger*		Øvrige prester	
	Kvinner	Menn	Kvinner	Menn	Kvinner	Menn
Presteskaper	25,7	74,3	22,8	77,2	22,9	77,1

* Lederstillinger er her definert som prost og biskop.

Tabell 5.4 Utvikling i andel kvinnelige prester innenfor de ulike stillingskategorier (alle tall i %):

Stillingsgruppe:	2005	2006	2007	2008	2009
Proster	11,5	13,3	18,9	17,8	21,4
Sokneprester	13,6	17,4	17,4	19,3	22,9
Kapellaner	24,4	35,0	33,5	36,0	41,4
Andre stillinger	21,7	25,5	26,3	26,1	27,9

Tabell 5.5 Gjennomsnittlig månedsfortjeneste i alt (i kroner):

	Prost	Sokneprest	Kapellan	Prostiprest	Seniorprest	Spesialprest	Alle
Kvinner	46 200	37 100	33 700	34 900	37 800	36 600	41 300
Menn	46 600	38 000	34 300	36 600	39 400	37 800	42 900

Kvinneandelen i presteskapet har vært i jevn vekst fra 1998 og fram til i dag. Per 30.11.2009 var 25,7 % av prestene i Den norske kirke kvinner, mens tilsvarende andel i 1998 lå på 11,9 %. Det er regionale forskjeller. Bispedømmer som Stavanger, Bjørgvin og Møre har tradisjonelt hatt lav kvinneandel (under 15 %), mens bispedømmer som Nidaros, Oslo og Hamar har hatt høy andel (over 30 %). I Oslo bispedømme er kvinneandelen nå nær 40 %.

Kvinneandelen i lederstillinger (prost og biskop) lå i 2009 på 22,8 %, som er nær andelen kvinner i presteskapet som helhet. Andelen kvinner i lederstillinger ligger under 10 % i Bjørgvin, Stavanger og Nord-Hålogaland.

Andelen kvinner av uteksaminerte teologistudenter var 56 % i 2009. Av ordinerte prester har kvinneandelen vært jevnt stigende og lå i 2009 på 64 %.

For de øvrige kirkelige virksomheter ble det i 2009 rapportert inn følgende tall:

Tabell 5.6 Kjønnfordeling i kirkelige virksomheter, ekskl. presteskapet (alle tall i %):

Virksomhet	Totalt		Lederstillinger		Øvrige ansatte		Deltid		Midlertidig	
	Kvinner	Menn	Kvinner	Menn	Kvinner	Menn	Kvinner	Menn	Kvinner	Menn
Bispedømme-kontorene	56	44	33	68	61	39	68	32	59	41
Kirkerådet	53	47	42	58	56	44	80	20	60	40
Nidaros domkirkes restaureringsarbeider	50	50	56	44	49	51	92	8	50	50
Opplysningsvesenets fond	50	50	33	67	54	46	100	0	100	0
Det praktisk-teologiske seminar	69	31	50	50	71	29	80	20	0	0

Tabell 5.7 Gjennomsnittlig månedsfortjeneste i alt, kirkelige virksomheter (ekskl. presteskaper):

Virksomhet	Totalt		Lederstillinger		Øvrige stillinger	
	Kvinner	Menn	Kvinner	Menn	Kvinner	Menn
Bispedømmekontorene	32 500	37 800	39 800	43 600	31 500	31 900
Kirkerådet	35 600	40 400	45 700	51 100	33 600	37 000
Nidaros domkirkes restaureringsarbeider	32 600	33 400	43 000	47 600	29 600	31 500
Opplysningsvesenets fond	39 100	45 400	54 900	61 200	36 900	39 800
Det praktisk-teologiske seminar	35 800	42 300	37 200	40 000	35 600	43 000

Planlagte og gjennomførte tiltak for å fremme likestilling og hindre diskriminering

Det er et mål for bevilgningene til presteskaper at det skal motiveres og legges til rette for at flere kvinner søker tjeneste som menighetsprester og til lederstillinger i kirken. Bispedømmene rapporterer om at dette prioriteres, noe som understøttes av den jevnt økende andelen kvinnelige menighetsprester, proster og biskoper. Av tiltak som har vært brukt for å øke kvinneandelen, kan nevnes motivering og oppfordring gjennom besøk på teologiske læresteder, personlig kontakt og stillingsannonser, etablering av kvinnenettverk, livsfasetilpasning, holdningsarbeid og kollektiv utlysning av flere stillinger, slik at flere kvinner kan søke sammen i områder som har vært mannsdominert. Det har også vært føringer på at kvinner skal prioriteres i forhold til etter- og videreutdanning. I gjennomsnitt hadde kvinner syv dager lønnet studiepermisjon og menn hadde 6,4 dager.

Sykefravær

Sykefravær blant prester var 4,5 % 2009. Det gjennomsnittlige sykefraværet var 6,7 % for kvinner og 3,7 % for menn. Bispedømmene har fokus på å få ned sykefraværet blant kvinner, bl.a. gjennom arbeidsmiljøtiltak og oppfølging av IA-avtalen. Alle bispedømmene er IA-bedrifter.

Permisjon

Andelen prester som i 2009 hadde fødsels-/omsorgspermisjon var 13,2 % for kvinner og 6,2 % for menn. Målt i dagsverk tilsvarer dette en fødsels-/omsorgspermisjonsprosent på 5,8 for kvinner og 0,7 for menn.

Trosopplæringsreformen

Målet med trosopplæringsreformen er å utvikle et systematisk og bredt anlagt opplæringstilbud for alle dømte barn i Den norske kirke. Trosopplæringen skal være tilrettelagt slik at alle, uavhengig av funksjonsevne, kjønn og livssituasjon, skal få mulighet til likeverdig deltakelse i trosopplæringen. For å kunne ivareta dette, skal menighetene utarbeide strategier med vekt på universell utforming og individuell tilrettelegging, og det skal jevnlig rapporteres på deltakelse, bl.a. i et likestillingsperspektiv. Likestillingsmålet ved reformen er at midlene skal komme alle til gode, uten skjevfordeling mellom kjønnene.

Rapporteringen 2009 om kjønnsfordelingen blant deltakerne i opplæringstilbudene, viser en forholdsvis jevn kjønnsfordeling, likevel med en viss overrepresentasjon av jenter, særlig i aldersgruppen 6-14 år. Blant de tilsatte er kvinneandelen 54 %. Blant de frivillige medarbeiderne er kvinneandelen 63 %.

Datatilsynet

Tilstand

Det var i 2009 41 ansatte, 15 menn og 26 kvinner.

Kjønnsfordeling lønns- og stillingsnivåer

I stillingskategorien rådgiver er det i gjennomsnitt lik lønn for menn og kvinner. Det er ingen menn som har stillingskategorien seniorrådgiver. Av Datatilsynets 5 ledere (inklusive direktøren) er det 1 kvinne og 4 menn.

Heltids- og deltidstilsatte

I 2009 fikk fire kvinner innvilget redusert stilling. Arbeidstakere med spesielle ønsker/behov knyttet til utforming av arbeidsplass imøtekommes og

arbeidstid blir i stor grad tilrettelagt ved spesielle behov som omsorgsoppgaver.

Bruk av overtid og ubekvem arbeidstid

Det er ikke utstrakt bruk av overtid i Datatilsynet.

Velferdspermisjoner, omsorgspermisjoner og sykefravær

Velferdspermisjoner gis iht. retningslinjene i Statens personalhåndbok og interne retningslinjer for ønsket praksis. Fire kvinner og to menn hadde permisjon hele eller deler av året. To medarbeidere har redusert arbeidstid som følge av avtalefestet pensjon fra 62 år, en mann og en kvinne. Datatilsynet har generelt lavt sykefravær. Fravær knyttes i stor grad til barns sykdom og svangerskapsrelatert sykdom.

Bruk av tid og ressurser til kompetansehevende tiltak

Det foreligger per i dag ingen statistikk for bruk av tid og ressurser til kompetansehevende tiltak. Det settes imidlertid av midler til kurs/kompetansehevende tiltak i budsjettet. Datatilsynet har gitt permisjon til medarbeidere som ønsker tilleggsutdanning der det har vært vurdert som relevant kompetanse for tilsynet. Alle søknader om kompetansehevende tiltak behandles individuelt.

Planlagte og gjennomførte tiltak for å fremme likestilling og hindre diskriminering

Datatilsynet har som målsetting å arbeide aktivt for å gi kvinner og menn like arbeidsforhold og like muligheter til karriereutvikling og faglig utvikling. Som arbeidsgiver søker tilsynet å hindre diskriminering på grunn av kjønn, etnisitet og nedsatt funksjonsevne.

I forhold til rekruttering har Datatilsynet som målsetting å stimulere til et kulturelt og kompetansemessig mangfold i staben. Datatilsynet rekrutterer til enhver tid medarbeidere som synes best egnet til det arbeid som skal utføres, uavhengig av kjønn, etnisk/kulturell bakgrunn og funksjonsevne. Videre praktiseres en personalpolitikk som skal virke motiverende og som skal hindre utstøting av blant annet seniorer og personer med nedsatt funksjonsevne.

Konkurransetilsynet

Tilstand

Det var i 2009 95 ansatte, 47 menn og 48 kvinner.

Kjønnsfordeling lønns- og stillingsnivåer

Virksomheten har flere kvinner enn menn på lavere stillingsnivåer som konsulent, førstekonsulent og rådgiver. Lønnsnivået er tilnærmet likt for kvinner og menn på disse stillingsnivåene, men kvinner har noe høyere lønn. Når det gjelder høyere stillinger som seniorrådgivere og lederstillinger er situasjonen motsatt. Her er det overvekt av menn og lønnsnivået er noe høyere for menn enn for kvinner.

Heltids- og deltidsansatte

Virksomheten hadde i 2009 fire deltidsansatte, to kvinner og to menn.

Bruk av overtid og ubekvem arbeidstid

Det var like mange menn som kvinner som arbeidet overtid i 2009. Menn arbeider imidlertid flere overtidstimer enn kvinner (69,8 % versus 30,2 %). Det er en overvekt av mannlige seniorrådgivere i virksomheten og hovedtyngden av overtidsarbeid knytter seg til denne gruppen ansatte.

Velferdspermisjoner, omsorgspermisjoner og sykefravær

I underkant av halvparten av de ansatte tok ut velferdspermisjon med lønn i et eller flere tilfeller. Kvinner tok ut 66 % av antall dagsverk benyttet til velferdspermisjon i virksomheten. Det var kun kvinner som tok ut omsorgspermisjon uten lønn. Dette gjaldt syv ansatte, hvorav tre hadde nedsatt arbeidstid og fire hadde omsorgspermisjon uten lønn på heltid. Konkurransetilsynet oppnådde i 2009 målsettingen om et sykefravær på under 5 %, og hadde et totalt sykefravær på 4,6 %. Sykefraværet økte i 2009 i forhold til i 2008 da det var på totalt 2,6 %. Sykefraværet er høyere for kvinner enn for menn. I 2009 var sykefraværet for menn på 2,6 % og for kvinner 6,7 %.

Bruk av tid og ressurser til kompetansehevende tiltak

Det ble i 2009 bruk 1 888 000 kroner. Kostnadene er fordelt med 1 123 000 kroner på menn og om lag 765 000 kroner på kvinner. Menn utgjør 54 % av alle ansatte i Konkurransetilsynet, og benyttet om lag 60 % av ressursene avsatt til kompetansehevende tiltak. Det er gjennomført kompetansehevende tiltak i forbindelse med at IT-løsninger som tidligere var ivaretatt eksternt, nå ivaretas internt. Dette har krevd mye ressurser i en sek-

sjon hvor alle er menn. 13 ansatte fikk innvilget studiepermisjon med lønn i 2009, seks kvinner og syv menn.

Planlagte og gjennomførte tiltak for å fremme likestilling og hindre diskriminering

Tilsynet har stort fokus på tiltak som kan øke andelen kvinner i toppledelse og på seniorrådgivernivå. Lønnsnivået er såpass jevnt fordelt blant kvinner og menn at det ikke er iverksatt spesielle tiltak for å endre dette.

Sykefravær

Sykefraværet følges opp i alle AMU-møter, der eventuelle tiltak vurderes. Da sykefraværet for kvinner ikke er unormalt høyt og man har god oversikt over årsaken til forskjellen i sykefravær for menn og kvinner, er det ikke iverksatt spesielle tiltak for å få ned sykefraværet for denne gruppen.

Tiltak for økt kvinneandel i ledende stillinger

Det planlegges og er iverksatt tiltak for å øke andelen kvinner i ledende stillinger i Konkurransetilsynet. Etter at Konkurransetilsynet flyttet til Bergen har det vært vanskeligere å rekruttere kvinner til høyere stillinger som seniorrådgivere og ulike typer lederstillinger. Det legges vekt på at kvinner i lederstillinger deltar i tilsynets lederopplæring. Våren 2010 ble det utarbeidet en handlingsplan for å øke andelen kvinner i ledende stillinger i Konkurransetilsynet. Planen gjelder til 2012. Tiltak i handlingsplanen er knyttet til både ekstern og intern rekruttering. Det er blant annet gjennomført kurs i prosjektledelse hvor man har lagt vekt på å få med flest mulig kvalifiserte kvinner.

Departementenes servicesenter

Tilstand

Det var i 2009 512 ansatte, 227 kvinner og 285 menn.

Kjønnfordeling lønns- og stillingsnivåer

I gjennomsnitt hadde menn tre lønnstrinn mer enn kvinner i 2009. Sammenlignet med 2008 er antall førstekonsulenter redusert fra 70 til 56 (to kvinner og 12 menn). I samme periode økte antall rådgivere med 15 personer (ti menn og fem kvinner) og innenfor stillingskategorien seniorrådgiv-

er var det en økning på 10 personer (en kvinne og ni menn).

Heltids- og deltidsansatte

I 2009 hadde Departementenes servicesenter 184 heltidsansatte kvinner, 264 heltidsansatte menn, 43 deltidsansatte kvinner og 21 deltidsansatte menn. Departementenes servicesenter er fleksibel så langt det lar seg gjøre i forhold til tjenesten mht. å legge til rette for redusert stilling og tilrettelagt arbeidstid.

Bruk av overtid og ubekvem arbeidstid

Bruk av overtid og ubekvem arbeidstid var i 2009 totalt 17 740 timer for menn og 4374 timer for kvinner. Dette er en total nedgang sammenlignet med 2008 hvor tilsvarende tall var hhv. 22 997 og 5 316 timer. Den store ulikheten i bruk av overtid mellom kvinner og menn kan i stor grad forklares ved at det i hovedsak er sikkerhetsvaktene og de IKT-ansatte som arbeider mye overtid, og innenfor begge disse gruppene er det stor overvekt av menn.

Velferdspermisjoner, omsorgspermisjoner og sykefravær

Velferdspermisjoner og omsorgspermisjoner er ikke registrert i forhold til kjønn. Sykefraværet i 2009 var 10,7 % for kvinner og 6,1 % for menn. I 2008 var tallene hhv. 8,6 % for kvinner og 7,2 % for menn. Sykefraværet innen renholdstjenesten er spesielt høyt hvor hovedvekten av de ansatte er kvinner.

Bruk av tid og ressurser til kompetansehevende tiltak

Bruk av tid og ressurser til kompetansehevende tiltak fordelt på kjønn blir ikke registrert i Departementenes servicesenter.

Planlagte og gjennomførte tiltak for å fremme likestilling og hindre diskriminering

Departementenes servicesenter arbeider kontinuerlig for å fremme likestilling og hindre diskriminering, både ved tilsettinger og i arbeidsforholdet.

Lønnsutvikling

Departementenes servicesenter er opptatt av den uheldige forskjellen i lønnsutvikling mellom kvinner og menn. Departementenes servicesenter har

gjort mer grundige analyser om hvordan denne utviklingen kan endres. Departementenes servicesenter vil i tiden framover ha et særlig fokus på lønns- og stillingsinnplassering i forhold til kjønn – både ved lokale 2.3.3- og 2.3.4-forhandlinger og i forbindelse med nyansettelser.

Sykefravær

Departementenes servicesenter vil intensivere arbeidet med å redusere sykefraværet med særlig fokus på renholdsbetjenter. Dette vil skje i samarbeid med berørte ledere, bedriftshelsetjenesten og NAV.

Kvotering

Departementenes servicesenter var i perioden 1.1.2008 til 31.12.2009 en av 12 forsøksvirksomheter som deltok i prosjektet «Moderat kvotering av personer med innvandrerbakgrunn». Departementenes servicesenter har også etter prosjektperioden var ferdig valgt å fortsette med moderat kvotering av personer med innvandrerbakgrunn på ubestemt tid.

Norsk kurs

Våren 2010 ble alle ansatte som ikke har norsk som morsmål tilbudt et kurs i norsk. Tilbakemeldingene fra deltakerne var svært gode.

Mangfoldskalender

Departementenes servicesenter utarbeidet i 2009 en mangfoldskalender for 2010 som ble delt ut til de ansatte. Kalenderen markerer det unike mangfoldet i Departementenes servicesenter.

Departementenes servicesenter som offentlig myndighet

Som et ledd i regjeringens målsetning om økt bruk av samiske språk, er det etablert en oversettelsestjeneste i Departementenes servicesenter som bistår departementene i å oversette nyheter og pressemeldinger på regjeringen.no til nord-, sør- eller lulesamisk. Det har vært en økning i antallet nyhetssaker på regjeringen.no på samisk i 2010 i forhold til 2009.

Direktoratet for forvaltning og IKT

Tilstand

Det var i 2009 163 ansatte, 74 kvinner og 89 menn.

Kjønnsfordeling lønns- og stillingsnivåer

Nedenfor følger en oversikt over kjønnsfordelingen på utvalgte stillingskategorier:

Avdelingsdirektør

Åtte avdelingsdirektører, fire kvinner og fire menn.

Seniorrådgiver

75 seniorrådgivere, 38 kvinner og 37 menn.

Rådgiver

43 rådgivere, 23 kvinner og 20 menn.

Førstekonsulent

Ti førstekonsulenter, fem kvinner og fem menn.

Gjennomsnittlige lønn mellom menn og kvinner innenfor samme stillingskategorier var noe høyere for menn enn kvinner innenfor alle kategorier. Forskjellene er imidlertid marginale, og har sammenheng med utdannings- og erfaringsbakgrunn.

Heltids- og deltidsansatte

To av 72 menn var deltidsansatt og syv av 89 kvinner var deltidsansatt.

Bruk av overtid og ubekvem arbeidstid

44 ansatte arbeidet overtid i 2009, hvorav 22 kvinner og 22 menn.

Velferdspermisjoner, omsorgspermisjoner og sykefravær

78 ansatte tok ut velferdspermisjon i 2009, hvorav 48 kvinner og 30 menn. 59 ansatte tok ut omsorgspermisjon i 2009, hvorav 32 kvinner og 27 menn. Sykefraværet er gjennomgående noe høyere for kvinner enn menn. Sykefraværet blant kvinner på heltid var 5,6 % og 1,67 % for deltidsansatte. For menn på heltid var sykefraværet 2,6 %, og 0 % for deltidsansatte.

Bruk av tid og ressurser til kompetansehevende tiltak

Det foreligger per i dag ingen statistikk for bruk av tid og ressurser til kompetansehevende tiltak.

Planlagte og gjennomførte tiltak for å fremme likestilling og hindre diskriminering

I direktoratets personalpolitikk legges det vekt på mangfold, bl.a. ved å ha et inkluderende arbeidsmiljø, stimulerende og utfordrende arbeidsoppgaver og konkurransedyktige betingelser. I personalpolitikken vektlegges også å rekruttere og beholde personer med innvandrerbakgrunn. For direktoratet er målbevisst satsing på kompetanseutvikling et viktig virkemiddel for å tiltrekke og beholde dyktige medarbeidere. Direktoratet legger til rette for målrettet kompetanseutvikling som skal henge tett sammen med fremtidige krav, oppgaver og utfordringer. Som en del av medarbeidersamtalene skal leder og medarbeider utarbeide årlige planer for relevante kompetanseutviklingstiltak.

Rekruttering

Ved utgangen av 2009 hadde direktoratet en kvinneandel på 55,4 %. Direktoratet har ingen bestemt målsetting om å rekruttere flere kvinner. Direktoratet har som mål å øke andelen ansatte med innvandrerbakgrunn og å øke andelen arbeidstakere med funksjonshemming. Personer med funksjonshemming og personer med innvandrerbakgrunn oppfordres til å søke på stillinger i direktoratet. Dette gjenspeiles blant annet i alle stillingsutlysinger. Lokaler og atkomst skal ha universell utforming, særlig med tanke på lett tilgjengelighet for personer med bevegelseshemming.

Det er et mål at andelen ansatte med innvandrerbakgrunn økes til 10 % i løpet av 2010. I 2008 hadde direktoratet 5,7 % ansatte med innvandrerbakgrunn. Andelen sank til 4,9 % ved utgangen av 2009. Den prosentvise nedgangen skyldes i stor grad den store økningen totalt i bemanningen. Det ble ansatt tre personer med innvandrerbakgrunn i løpet av 2009, mens én person med innvandrerbakgrunn sluttet.

Forfremmelse

Det skal tas likestillingshensyn ved fordeling av ansvar, oppgaver og kompetansetiltak.

Utvikling

Direktoratet arbeider for tilrettelegging av målrettet kompetanseutvikling for alle ansatte på alle nivåer for å bidra til at medarbeiderne mestrer relevante arbeidsoppgaver, utvikler seg for å

kunne påta seg fremtidige utfordringer og for å øke bredden i kompetansen. Medarbeider og nærmeste leder utarbeider årlige planer for relevante kompetanseutviklingstiltak. Det er videre planlagt et arbeid med kompetansekartlegging og utvikling i 2011.

Lønns- og arbeidsforhold

I Direktoratet fastsettes lønn på grunnlag av det som defineres som kritisk kompetanse, kompleksitet i arbeidsoppgavene, utdanning, samarbeidsevner, resultater og et positivt bidrag til virksomheten som helhet. Direktoratet legger til rette for de forskjellige livsfasene gjennom fleksible arbeidstidsordninger, fordeling av ansvar og oppgaver, kompetanseutvikling, alternative karriereveier og mulighet for nedtrapping ved kombinasjon av arbeid og pensjon. Det arbeides kontinuerlig med ovennevnte tiltak.

Beskyttelse mot trakassering

Det er nulltoleranse for trakassering i Direktoratet for forvaltning og IKT. Temaet mobbing/trakassering blir også tatt opp i arbeidsmiljøundersøkelser. Arbeidsmiljøundersøkelser gjennomføres hvert annet år og det er løpende oppfølging av denne. Direktoratet er ikke kjent med at det foregår noen form for trakassering i virksomheten.

Direktoratet som offentlig myndighet

Direktoratet legger vekt på å ha et bevisst forhold til gjeldende standard for universell utforming (WCAG), og dette blir spesielt vektlagt i arbeidet med ID-porten. Direktoratet har iverksatt en rekke tiltak for å tilrettelegge for offentlige tjenester.

Elektroniske tjenester

Tjenesten Offentlig elektronisk postjournal (oep.no) følger WAI-kravene for tilgjengelighet, og er tilgjengelig på bokmål, nynorsk, samisk, og fra høsten 2010 på engelsk. Tjenesten planlegges tilrettelagt på fransk, spansk og tysk i løpet av 2011.

Norge.no svartjenesten er bemannet med norsk og engelsktalende personell. Norway.no er en engelsk versjon av veviseren Norge.no, men er spesielt tilrettelagt for ikke-norskspråklige innbyggere og brukere bosatt utenfor Norge som vurderer å flytte til landet.

Gjennom tjenesten Taleportalen, som er en talestyrt telefontjeneste, kan brukeren få opplest ønsket innhold fra nettstedet Norge.no

Difi.no er universelt utformet og oppnådde fem stjerner på direktoratets årlige kvalitet på nettmåling høsten 2009, med en score på 81 % på tilgjengelighet. Den årlige kvalitet på nettmålingen bidrar til at offentlige nettsteder har fokus på tilgjengelighet og universell utforming. Direktoratet er medlem av nettverket «Forum for tilrettelagt informasjon» sammen med en rekke offentlige etater som også har fokus på ikke-norskspråklig informasjon og tjenester til spesielle brukergrupper.

Tiltak overfor ledere og medarbeidere i forvaltningen

På vegne av Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet som arbeidsgiver og hovedsammenslutningene, forvalter direktoratet tariffavsatte midler til kompetanseutvikling i statlige virksomheter. I inneværende tariffperiode er 25 mill. kroner fordelt på om lag 70 mottakere, der oppfølging av målene i IA-avtalen står sentralt i flere av prosjektene. Innenfor kurs og opplæring har direktoratet en rekke tiltak som retter seg mot ansatte i staten:

- E-læringsprogram om kulturell intelligens som er tilgjengelig på IMDis nettside Mangfoldsportalen.
- Bok om kulturell intelligens som utgis høsten 2010.
- Kurs sammen med LDO om diskrimineringsjuss.
- Oppfølgingen av IA-avtalen i staten. Startkonferanse er holdt i juni 2010. Flere regionale konferanser om temaet følger utover høsten 2010.
- Traineeprogram for personer med nedsatt funksjonsevne igangsettes høsten 2010.
- Satsing på nye ledere i staten. Årskonferansen har tema
- «Å lede forskjellighet». Ny hjemmeside på Difi.no med fagstoff om emnet høsten 2010.

Statsbygg

Tilstand

Det var i 2009 841 ansatte, 560 menn og 271 kvinner.

Kjønnsfordeling lønns- og stillingsnivåer

Gjennomsnittslønnen er høyere for kvinner enn for menn, noe som hovedsaklig skyldes en drifts sektor bestående av mannlige ansatte. Blant Stats-

byggs største stillingsgrupper av kontoransatte har kvinner noe høyere lønn innen ingeniør- og arkitektstillinger, mens menn har noe høyere lønn i rådgiver- og seniorrådgiverstillinger. Forskjellene begge veier er små, men Statsbygg overvåker nøye utviklingen i de årlige lønnsfastsettelse.

Heltids- og deltidsansatte

I 2009 var det 757 heltidsansatte, 542 menn og 215 kvinner. 28 menn og 56 kvinner var deltidsansatt.

Bruk av overtid og ubekvem arbeidstid

Menn jobbet 19 326 timer overtid og kvinner jobbet 7 050 timer overtid.

Velferdspermisjoner, omsorgspermisjoner og sykefravær

126 menn og 83 kvinner benyttet seg av velferdspermisjon. Dette utgjorde 256,5 dager for menn og 194 dager for kvinner. Syv kvinner og én mann avviklet omsorgspermisjon etter HTA § 20 i 2009. Sykefraværet blant menn var på 4,8 % og blant kvinner på 6,0 %.

Bruk av tid og ressurser på kompetansehevende tiltak

Det ble brukt 2 535 749 kroner på kompetansehevende tiltak for menn og 3 649 004 kroner for kvinner i 2009. Dette utgjorde 933 dager for menn og 648 dager og for kvinner.

Planlagte og gjennomførte tiltak for å fremme likestilling og hindre diskriminering

Moderat kvotering

Målsettingen for tiltaket er mangfold blant medarbeidere og ledere. Tiltaket inneholder rutiner ved rekruttering, lederopplæring og praksisplassoppbygg i samarbeid med NAV Intro, og gjennomføres kontinuerlig. Resultatet de to siste år før tiltaket ble iverksatt (2006 og 2007) var åtte personer rekruttert fra områder utenfor EU/Nord-Amerika. I tiltakets toårsperiode (2008 og 2009) ble det rekruttert 21 personer fra denne målgruppen.

Likestilling i rekruttering

Målsettingen for tiltaket er mangfold blant medarbeidere og ledere. Statsbygg har nedfelt i sin personalpolitikk at det skal jobbes aktivt for økt kvinneandel i drifts sektor og tilstrekkelig rekruttering

av kvinner til lederstillinger. Dette gjennomføres kontinuerlig, og har ført til at kvinneandelen blant toppledere i 2009 var 50 %, mens kvinneandelen blant alle ledere var 34 %.

IA-avtalen – nedsatt funksjonsevne

Målsettingen for tiltaket er å tilsette medarbeidere med nedsatt funksjonsevne og inkludere flere i arbeidslivet. Statsbygg har en målsetting om at 5 % av nytilsatte skal være personer med nedsatt funksjonsevne, dvs. gjennomsnittlig om lag tre personer per år. Lokal tidsplan av den nye IA-avtalen er under utarbeidelse. I 2009 ble én person med tilretteleggingsbehov rekruttert.

Lav kvinneandel i driftssektoren

Statsbygg har lav kvinneandel i driftssektoren. Dette skyldes blant annet at det er få kvinnelige søkere til stillingene. Forholdet omtales i Statsbyggs personalpolitikk, som skisserer tiltak knyttet til rekruttering, praksisplasser og aktivt samarbeid med NAV for å øke kvinneandelen generelt og særlig i driftssektoren.

Norsk kunnskaper blant minoritetsspråklige ansatte

Kurset «bedre norsk» tilbys alle minoritetsspråklige medarbeidere. I 2009 deltok 18 personer på dette kurset.

Statsbygg som offentlig myndighet

Universell utforming

Statsbygg ønsker å sikre bruk av fysiske eiendommer for alle, inkludert barnefamilier og personer med nedsatt funksjonsevne. Det er utarbeidet en egen handlingsplan hvor det er nedfelt at alle nybygg skal ha universell utforming og minimum 6 % av totale vedlikeholdskostnader er øremerket slike tiltak. Dette utgjorde 26 mill. kroner i 2009.

Internasjonalt Reindriftssenter og Gáldu

Tilstand

Internasjonalt reindriftssenter hadde seks ansatte i 2009, tre kvinner og tre menn. Gáldu hadde 3 ansatte i 2009, 2 kvinner og 1 mann.

Kjønnsfordeling lønns- og stillingsnivåer

Internasjonalt reindriftssenters ansatte var per 1.10.2009 plassert i følgende stillinger; én mannlig direktør, én mannlig seniorrådgiver, to kvinnelige

førstekonsulenter og 1,5 stilling som konsulent, hhv. mann og kvinne. Førstekonsulentstillingene er avlønnet i spennet ltr. 45-46 og konsulentstillingene er avlønnet i spennet ltr. 44-46. Det er ingen markant skjevhet i lønnsnivået. I Gáldu var stillingsfordelingen én mannlig direktør, en kvinnelig seniorrådgiver og en kvinnelig seniorrådgiver og en kvinnelig seniorrådgiver og en kvinnelig seniorrådgiver i hhv. ltr. 73/63/53.

Heltids- og deltidstilsette

Ved reindriftssenteret var det fire heltidsansatte, to menn og to kvinner. Det var to deltidansatte, en mann og en kvinne. Alle ansatte i Gáldu var heltidsansatte.

Velferdspermisjoner, omsorgspermisjoner og sykefravær

Ingen ansatte ved verken Gáldu eller reindriftssenteret benyttet velferdspermisjon i 2009. Det ble tatt ut totalt én dag omsorgspermisjon pga. barns sykdom ved reindriftssenteret, 0 ved Gáldu. Sykefraværet ved Internasjonalt reindriftssenter i 2009 var på 0,06 %, mens det ved Gáldu var 1,53 %.

Bruk av tid og ressurser til kompetansehevende tiltak

Internasjonalt reindriftssenter hadde, utover tildeling av arbeidsoppgaver som gir utvikling og økt kompetanse, ikke tid og ressurser til andre kompetansehevende tiltak for ansatte i 2009. Dette er imidlertid nevnt i strategiplanen som prioritert administrativ tiltak fremover. Så fremt kjønnsfordeling av kompetansetiltak ikke oppfattes som et problem på senteret, vil kompetansebehov være av avgjørende betydning ved slik tildeling. I motsatt fall vil kjønnsfordeling bli vurdert. Ved Gáldu var det totale antall kursdager 11 for kvinner og tre for menn.

Planlagte og gjennomførte tiltak for å fremme likestilling og hindre diskriminering

Likestillingsperspektiv i policydokumenter

Likestillingsproblematikk er foreløpig ikke blitt ansett som en utfordring ved reindriftssenteret. Likestillingsperspektivet er ivaretatt ved opptak av deltakerne i traineeprogrammet «Reindriftens ambassadører».

Fokus på Kjønns- og lønnsforskjeller

Reindriftssenteret vil også i fremtiden ha fokus på ev. kjønns- og lønnsforskjeller allerede ved rekrut-

teringstidspunktet. Vurdering av kompetanse ved lønnsfastsetting vil bli vektlagt like mye som den enkeltes lønnskrav. Imidlertid vil man ved rekrutteringstidspunktet ta hensyn til at rekruttering av riktig kompetanse kan være utfordrende utenfor de sentrale områdene. Videre vil man ha fokus på forskjellene i de lokale lønnsforhandlingene høsten 2010.

Arbeidsmiljø

Senteret jobber kontinuerlig med å oppnå et bra arbeidsmiljø, som igjen kan være med på å opprettholde lavt sykefravær. Dette gjøres bl.a. ved aktivt bruk av risikostyringsverktøy, ansattes involvering i ledelsesarbeid og fokus på måloppnåelse fremfor detaljstyring.

5.3 Sektorovergripende miljøpolitikk.

Departementets miljøinnsats strekker seg over en rekke fagområder med bruk av ulike virkemidler. Virkemidlene er tilpasset de ulike fagområdenes egenart for på den måten å sikre at miljøperspektivet innarbeides i virksomhetenes løpende arbeid på en hensiktsmessig måte. Miljøomtalen er derfor knyttet til den enkelte virksomhet.

Den norske kirke

For å sikre en bærekraftig utvikling, er det nødvendig å fremme engasjement og bevissthet om miljøspørsmål i befolkningen. Problemstillingene knyttet til miljø, rettferd og solidaritet har i senere tid blitt særlig aktualisert gjennom klimadebatten og rapportene fra FNs klimapanel.

Den norske kirke har hatt et engasjement for miljøspørsmål gjennom lang tid, men utfordres på ny gjennom de registrerte klimaendringene og det fokus problemkomplekset har fått. Miljøsakene ble intensivert på Kirkemøtet i november 2007, der det ble vedtatt å gjennomføre en tiårig bærekraftsreform i kirken. Det drives et kontinuerlig arbeid i kirken for å følge opp vedtaket. Som ledd i dette arbeidet, er nettsiden grønnkirke.no utarbeidet for å fungere som en ressurside for kirker, menigheter og enkeltpersoner med nyheter, ressurser og erfaringer fra kirkelig arbeid med miljø- og klimaspørsmål. Norges Kristne Råd er ansvarlig for nettsiden, som bygger videre på de tidligere nettsidene til Den norske kirke (kirken.no/miljo). Den nye nettsiden er en del av det økumeniske samarbeidsprosjektet «Skaperverk og bærekraft: Et felleskirkelig tiår for endring i kirke og

samfunn». Prosjektet ble påbegynt i 2008 og er et samarbeid mellom Den norske kirke, Norges Kristne Råd og Kirkens Nødhjelp. I dette prosjektsamarbeidet vil Den norske kirke være en viktig pådriver og bidragsyter for bærekraftige samfunn lokalt, nasjonalt og globalt, og for å skape håp og framtidstro gjennom ord og handling. Kirken vil søke å bidra til realisering av en forpliktende, rettferdig og ambisiøs internasjonal klimaavtale, med bred kirkelig og folkelig oppslutning og økt bevissthet omkring spørsmål som miljø, forbruk og rettferd. Målet er at prosjektåret skal prege det kirkelige livet både i konkret arbeid og i plan- og strategiarbeid.

Miljø- og klimaspørsmål står sentralt i kirkens virksomhet. Kirkerådet driver prosjektet «Grønne menigheter», jf. omtalen nedenfor av «Grønn stat». Miljø- og klimaspørsmål har i stadig større grad også blitt integrert i diakoni- og trosopplæringsarbeidet. Årlig arrangeres «Skaperverkets dag» i menighetene, og mange menigheter arbeider med miljø og rettferd i dåp og konfirmasjonsundervisning. Et illustrerende eksempel på lokale tiltak er fra Notodden menighet i Agder og Telemark bispedømme, der menigheten samlet over 100 amatørskuespillere til miljømusikalen «Liv og Fred» i Notodden kirke i slutten av januar 2009. Det langvarige fokuset på nettverksbygging nasjonalt, regionalt og lokalt for miljøsakene har ført til at mange menigheter har et selvstendig engasjement og utvikler egne tiltak, som spenner over et mangfold av tiltak og arrangementer over hele Norge, også på Svalbard, der Svalbard kirke har hatt miljøsakene som et særlig satsingsområde gjennom flere år.

Sjømannskirken har fra og med 2008 satt av årlige budsjettmidler til et internt miljøfond. Miljøfondets størrelse er beregnet til å være 2,5 % av Sjømannskirkens anslåtte årlige transportkostnader. Hensikten med fondet er å stimulere til reduserte utslipp av klimagasser ved forebyggende tiltak.

I forbindelse med FNs klimatoppmøte i København i desember 2009 deltok samtlige biskoper på en «klimaseilas» til København. I alt 1200 seilende med en samlet kirkeledelse var med under en rekke markeringer sammen med flere tusen svenske og danske kirkelige deltakere. Disse var en del av den brede folkelige mobiliseringen under toppmøtet.

Kirkebyggene og kirkegårdene er en del av vår felles kulturarv og utgjør et viktig område innen kulturminnevernet. Kommunene og den lokale kirke har ansvaret for å ivareta de verdiene som kirke og kirkegårdene representerer. Det er konsta-

tert at mange fredede og verneverdige kirkebygg har behov for istandsetting. I løpet av de siste årene har innsatsen til fordel for sikring og vern av kirkebyggene blitt intensivert, ikke minst gjennom rentekompensasjonsordningen for kirkebygg.

Opplysningsvesenets fond eier og forvalter en betydelig eiendoms- og bygningsmasse, deriblant mange fredede og verneverdige bygninger. Flere gamle prestegårdseiendommer er beholdt i fondets eie ut fra bl.a. kulturhistoriske hensyn. Betydelige deler av fondets avkastning benyttes hvert år til å holde prestegårdene og fondets verneverdige bygninger i forsvarlig stand.

Departementenes servicesenter

Departementenes servicesenter har jobbet med miljøledelse i flere år og har samordnet miljøledelsessystemet med HMS-systemet. Som en del av miljøledelsesarbeidet, er det utarbeidet en egen miljøhandlingsplan. Miljøhandlingsplanen bygger på Grønn stat arbeidet og er basert på en kartlegging av Departementenes servicesenter sine miljøutfordringer, og inneholder tiltak for å avbøte disse. Departementenes servicesenter har innflytelse på miljøprestasjonene til departementfelleskapet gjennom blant annet fellestjenestene som ytes og rollen som miljørådgivende for departementene på disse områdene.

Mål

I henhold til miljøhandlingsplan 2009/2010 gjelder følgende mål for miljøarbeidet i Departementenes servicesenter:

- Redusere energiforbruket gjennom bevisste valg i anskaffelsesprosessene, samt praktiske tiltak i arbeidshverdagen.
- Miljøbevisste innkjøp som inkluderer livsløpsvurdering, herunder vurdere hvordan virksomheten kan bidra til økt etisk handel i gjennom anskaffelsesprosessene.
- Ivareta miljørelaterte mål ved hjelp av IKT og ulike elektroniske støttesystemer.
- Redusere klimabelastning innen reise- og transportområdet.
- Bidra til å skape miljøbevisste holdninger blant Departementenes servicesenter sine medarbeidere.
- Følge opp departementets resultatkrav om miljøsertifiseringssystem for Departementenes servicesenter for 2010 ved å miljøsertifisere to enheter i virksomheten.

- Andelen videokonferanser skal økes med 20 % innen utgangen av 2012.

Aktuelle tiltak på kort og lang sikt

- Utrede innføring av kildesorteringsstasjoner i hver etasje i hele regjeringskvartalet.
- Departementenes servicesenter sin renholds- virksomhet og hustrykkeriet skal miljøsertifiseres i løpet av 2010.
- Vurdere om papirarkivet skal avskaffes i Departementenes servicesenter, herunder vurdere å innføre elektronisk saksbehandling.
- Innføre utskriftsenheter med svart/hvitt dobbeltsidig utskrift som standard, vurdere pull-print teknologi og telleverk for antall utskrifter.
- Innføre elektroniske lønnslipper som standard-utsendelse.
- Øke bruken av videokonferanser ved å målrette informasjonsarbeidet.
- Vurdere å etablere en sentral løsning for drift av videokonferanser.
- En energisparingskampanje i samarbeid med Statsbygg vil bli arrangert i løpet av 2010 og enøkarbeidet vil fortsette videre i årene fremover.
- Det er opprettet et eget brukerforum for miljø og miljøledelse i departementsfelleskapet.
- Foreta livsløpsvurdering av ved anskaffelser, stille miljøkrav til underleverandører, samt vurdere mulighetene til å bidra til økt etisk handel.
- Departementenes servicesenter skal i 2010 utrede forebedringspotensialer med hensyn til miljø og etikk i forbindelse med kantinedriften.

Statsbygg

Viktige miljøutfordringer

Klimaendring

Norge skal redusere utslipp av klimagasser. Undersøkelser viser at bygg- og anleggsnæringen står for 13,5 % av klimapåvirkningen i landet, under forutsetning av at det ikke regnes utslipp på bruk av elektrisk strøm. Ca 7 % av klimagassutslippene i Norge kommer fra produksjonen av byggematerialer. Ca 4 % av klimagassutslippene kommer fra drift av bygg. Bruk av fossilt brennstoff som energikilde for oppvarming i offentlige bygg har en klimapåvirkning. Noen statlige bygg benytter også olje som oppvarmingskilde. Utbygging av fjernvarme og bedre markedsvilkår for bruk av varmepumper og biobrenselanlegg vil gjøre det mulig å redusere disse utslippene. Hele 40 % av Norges elforbruk går til drift av bygninger.

Energiforbruk

Oppføring av nybygg er en viktig grunn til økt energibruk i Norge. Det er utfordringer knyttet til utforming og tekniske løsninger for nye bygg, og til energieffektivisering av eksisterende bygningsmasse. Til tross for stort fokus på energibruk i både offentlige og private bygg de siste 20-30 årene, har utviklingen i hovedsak gått i retning av økt energibruk per kvadratmeter.

Material- og ressursforbruk

Byggenæringen bruker store mengder byggematerialer og generer årlig over 1,5 mill. tonn byggavfall, eller ca 15 % av de totale avfallsmengdene i Norge. Byggavfallet er svært ulikt sammensatt og noe av dette har uheldig miljøpåvirkning om det ikke blir håndtert på en riktig måte. Det beste tiltaket for å redusere avfallsmengdene er å hindre at avfall oppstår. Det kan gjøres gjennom bedre planlegging og prosjektering, bedre utføring av arbeid på byggeplass, bedre lagring og organisering av byggevarer på byggeplass, mv. I denne sammenheng er for eksempel satsingen innen BIM-teknologi viktig.

Fra 2008 har det vært krav om minst 60 % kildesortering ved nybygg og rehabilitering av eldre bygg. Statsbygg har hatt dette som et internt mål i flere år, og har nådd det med til dels god margin. Kildesorteringsprosenten har i 2008–2009 vært 71 % De tyngste avfallskomponentene er betong, tegl, tre og metall.

Store mengder materialer blir skiftet ut etter kort tid som følge av vann- og fuktskader. Byggekostnadsprogrammet har vurdert at fukt- og vannrelaterte byggeskader årlig koster 12-15 mrd. kroner. Byggematerialer med riktig kvalitet og innslag av resirkulerte materialer er viktige elementer for å få ned ressursbruken i byggenæringen.

Statlig lokalisering og god by- og stedsutvikling

Ivaretagelse av nasjonale mål for reduksjon av klimagassutslipp, godt miljø lokalt og effektiv arealutnyttelse, bør være førende for valg av lokalisering. Klimagassregnskap.no kan bidra med ny kunnskap slik at statlig sektor kan redusere sitt bidrag til klimagassutslipp.

Farlige stoff

Bygg- og anleggsnæringen benytter rundt 50 000 ulike produkter og 19 % av disse er klassifisert som helse- og miljøskadelige. Myndighetene har

prioritert å redusere eller fase ut bruken av et utvalg av disse stoffene.

Målsetninger

Statsbygg hadde i perioden 2005–2009 følgende miljømål:

- Avgrense miljøbelastningen ved valg av produkt og materialer.
- Redusere miljøbelastningene som følge av avfallsproduksjon og –håndtering.
- Redusere energibehov og energibruk i bygg.
- Implementere et miljøstyringssystem som er sertifisert etter NS-EN ISO 14001.

Statsbygg skal i 2010 utarbeide og etablere langsiktige miljøambisjoner og -mål for egen virksomhet, sammen med tiltak for å nå disse. I dette arbeidet skal det etableres langsiktige miljøambisjoner for de neste 10 til 20 årene sammen med nye 4-årige miljømål basert på de langsiktige ambisjonene.

Resultat i 2009 i forhold til fastsatte mål

Statsbygg utarbeider årlig et miljøregnskap og foretar en vurdering av de oppnådde resultatene og tilpasser om nødvendig tiltak, mål og styringssystem. Hovedfokuset i 2010 blir utforming og etablering av langsiktige miljøambisjoner med tilhørende miljømål og tiltak.

Statsbyggs miljømål for perioden 2005–2009 ble evaluert i 2009. Hovedmiljømål 2 og 4 vurderes å være oppnådd til en slik grad at det videre kan håndteres og forvaltes som en del av miljøstyringssystemet. De to øvrige hovedmiljømålene (1 og 3) krever fortsatt fokus og skal videreføres og implementeres i en egnet form i forbindelse med arbeidet med langsiktige miljøambisjoner.

Evalueringen av miljømålene sammen med Statsbyggs sine egne analyser «Grunnlag for utvikling av miljøområdet 2007–2012», «Klimautfordringene for Statsbygg» og «Miljøutredning 2009. En analyse av Statsbyggs påvirkning på miljøet og forslag til ytterligere tiltak som kan gi positive miljøeffekter» vil være viktige innspill i arbeidet med å utarbeide langsiktige miljøambisjoner og miljømål.

Avgrensning av miljøbelastning ved valg av produkt og materiale

- Statsbyggs standardkontrakter har krav om å unngå bruk av farlige stoff som er oppført på myndighetenes OBS-liste. Det skal rapporte-

res til Statsbygg dersom leverandører ønsker å benytte slike stoff.

- Statsbygg har forbud mot bruk av tropisk trevirke i bygg og på byggeplasser for å redusere faren for bruk av trevirke fra regnskog.
- Disse miljøkravene gjelder også «mindre prosjekt», dvs. investeringsprosjekt og vedlikeholdsprosjekt med en kostnadsramme under 10 mill. kroner
- I prosjektet Regjeringsbygg 6 (R6) har Statsbygg stilt krav om miljødokumentasjon for faste produkter som skal benyttes i prosjektet, dvs. at en har etterspurt en Environmental Product Declaration (EPD) som miljødokumentasjon. En EPD er et kortfattet dokument som oppsummerer miljøprofilen til et produkt. R6 er et pilotprosjekt på dette området.

Redusere miljøbelastningen som følge av avfallsproduksjon og – håndtering

- Statsbygg har utviklet egne prosjekteringsveiledninger for riveoppdrag. Disse veiledningene blir benyttet i alle relevante prosjekter.
- Statsbygg har krav til kildesortering, avfallsmengder og kvartalsvise avfallsregnskap i alle byggeprosjekt.
- Statsbygg ble i 2009 kontrollmedlem i Grønt Punkt Norge. I Statsbyggs standardkontrakter inngår det krav om at entreprenører og underleverandører må være medlem av en returordning for brukt emballasje.
- Disse miljøkravene gjelder også «mindre prosjekt», dvs. investeringsprosjekt og vedlikeholdsprosjekt med en kostnadsramme under 10 mill. kroner.

Redusere energibehov og energibruk i bygg

Klimakorrigert energiforbruk i bygninger forvaltet av Statsbygg skulle i 2009 ikke overstige 210 kWh/kvm. Justert for normert driftstid ble klimakorrigert energiforbruk i 2009 207 kWh/kvm. For å redusere energibruken i eksisterende bygningsmasse har Statsbygg i 2009 gjennomført 17 energi- effektiviseringstiltak. I tillegg ble det gjennomført 18 vedlikeholds- prosjekt der enøktiltak var en del av prosjektene. På grunnlag av energi-registreringer i energioppfølgings- systemet på eiendommene, blir det utarbeidet en årlig rapport om energibruken i eiendommer forvaltet av Statsbygg.

Implementere et miljøstyringssystem som er sertifisert etter NS-EN ISO 14001

Statsbygg er miljøsertifisert etter miljøstandarden ISO 14001 og arbeider kontinuerlig med oppfølging av miljømålene, interne miljørevisjoner, kompetanseoppbygging og ikke minst med videreutvikling av prosedyrer, miljøkrav i kontrakter og rapporteringsopplegg.

Aktuelle miljøtiltak på kort og lang sikt

I 2011 er følgende tiltak aktuelle:

- Implementere langsiktige miljøambisjoner og 4-årige miljømål med tilhørende tiltak.
- Fokus på klima- og energisatsing i eksisterende bygg.
- Gjennomføre pilotprosjekter som er innovative og som bidrar til ny kunnskap og erfaring innen klima- og miljøområdet.
- Fokus på miljøtiltak i egen kontorvirksomhet, tilsvarende «Grønt kontor», «Grønn IKT» mv.
- Medvirke til bærekraftig utvikling via FoU-virksomhet.
- Klimagassverktøyet skal tas i bruk som analyseverktøy i byggeprosjekt.
- Ytterligere styrking av miljøkompetansen internt i organisasjonen og hos eksterne samarbeidspartnere/aktører.
- Videreutvikle og vedlikeholde miljøstyringssystemet.
- Videreutvikle miljøkrav ved innkjøp av varer og tjenester i statlige bygg.
- Videreutvikle miljøhensyn i kontraktrutiner.

Direktoratet for forvaltning og IKT

Miljøutfordringer

Alle statlige virksomheter i Norge er pålagt å ha et miljøledelsessystem og Direktoratet for forvaltning og IKT har etter oppdrag fra Miljøverndepartementet et tverrsektorielt ansvar for å bistå og følge dette opp. Direktoratets egne miljøutfordringer knyttes til at de er en kontorvirksomhet. Driften preges av at Direktoratet har kontorer i Oslo og Leikanger i tillegg til en utstrakt kontakt med andre offentlige etater. De største miljøbelastninger knyttet til egen drift er dermed forårsaket av energibruk til kontorer, transport (arbeidsreiser og tjenestereiser) og avfall (hovedsakelig papir og elektronikk).

Direktoratet for forvaltning og IKT skal bidra til en helhetlig og effektiv IKT-utvikling, slik at offentlig sektor kan samhandle elektronisk og levere brukervennlige og sikre tjenester med god kva-

litet. Ved økt bruk av IKT vil samtidig miljøutslipene reduseres. Eksempler på dette er prosjektene eID, ehandel og efaktura. Generelt for disse prosjektene er målet om å standardisere effektive arbeidsprosesser gjennom å digitalisere saksbehandlingsprosessene. Ved innføring av ehandel i offentlig sektor vil det bidra til en digitalisert markeds plass hvor innkjøpere og leverandører kan effektivisere anskaffelsesprosessen gjennom mindre papirbruk, større oversikt over miljøvennlige produkter og tjenester. I tillegg vil de digitaliserte løsningene sikre større grad av beste praksis i betydning av mindre sløsing med ressursene ved større innkjøp og mer helhetlig behovsvurdering. Ehandel og efaktura er også gjenstand for en vurdering i Direktoratets egen anskaffelsesstrategi.

Aktuelle tiltak på kort og lang sikt

Direktoratet for forvaltning og IKT har i oppdrag å følge opp regjeringens handlingsplan for Miljø- og samfunnsansvar i offentlige anskaffelser for Miljøverndepartementet. Direktoratets prosjekter med å digitalisere offentlige sektor er viktige tiltak for å redusere offentlig sektors miljøbelastning. Ved å gå fra papirbasert til digitalisert saksbehandling som for eksempel ved anskaffelser, vil staten i stor grad kunne bidra til å redusere miljøbelastningen. Ved digitalisering av arbeidsprosesser gjennom ehandelsplattformen, efaktura og konkurransegjennomføringsverktøy (KGV) er det flere aspekter som bidrar til miljøgevinster:

- Ehandelsplassen med åpen markeds plass gjennom elektroniske produkt – og tjenestekataloger fra leverandørene bidrar til bedre oversikt over markedet for innkjøperne. Det ene er at full oversikt over markedet (i en gitt situasjon der alle leverandører er med i ehandelsplattformen) gir bedre priser. Det andre er at full oversikt gir informasjon om hvem som har miljøvennlige produkter og tjenester, samtidig som de kan gjøre en vurdering av hvorvidt det lønner seg å velge lokale leverandører som har lave fraktkostnader og dermed gi miljømessige gevinster.
- Konkurransegjennomføring krever masse dokumentasjon. Ved å digitalisere arbeidsprosessene med KGV sikres beste praksis samtidig som mengden papir reduseres betraktelig. Innføring av efaktura er også et virkemiddel som reduserer papirbruk samtidig som det bidrar til bedre kontroll med utgiftene.

Direktoratets rolle med å innføre miljøledelse i offentlig sektor og utarbeide miljøkriterier for

offentlig sektor er viktige tiltak som må fortsette i årene fremover for å styrke det offentliges bidrag til å redusere klimagasser. Oppgaven med å drifte nettverk som Knutepunkter, bidrar til økt kunnskap og holdningsendring blant fylkene som igjen sprer budskapet gjennom krav til kommunene.

Digitalisert, miljøvennlig offentlig sektor – tildelingsbrev og rapportering

Som nevnt arbeides det i Direktoratet for forvaltning og IKT for at offentlig sektor innfører miljøledelse. Innføring av miljøledelse krever at departementene følger opp den grønne utviklingen gjennom tildelingsbrev og krav til rapportering. Som vist ovenfor er det store gevinster å hente ved å digitalisere de ulike arbeidsprosessene i offentlige sektor, særlig anskaffelsesprosessene. For å oppnå målene rundt ehandel og miljø som er så sterkt knyttet sammen, vil det være et viktig tiltak at departementene setter krav til innføring av ehandel i de underliggende virksomhetene gjennom tildelingsbrevene. Bare på den måten er det sikret en styring av offentlig sektor i riktig retning.

Ivaretagelse av miljøhensyn i Direktoratet for forvaltning og IKT sine prosjekter

Et langsiktig tiltak for Direktoratets drift er å innføre miljøprofil i alle dens prosjekter. Miljøprofilene må innebære bevissthet og tiltak rundt alle de aspekter som er nevnt ovenfor; reisevirksomhet, bruk av videoutstyr og andre digitale samarbeidsløsninger, redusere avfall ved å digitalisere arbeidsprosessene og bidra til helhetlige behovskartlegginger ved innkjøp. Et viktig arbeid som pågår i organisasjonen er innføringen av fullelektronisk saksbehandlingssystem gjennom Eldokprosjektet. Det vil redusere papirbruken betraktelig og øke muligheten for gjenbruk av informasjon og dokumentasjon, som igjen vil avsette ressurser som kan brukes til andre miljøtiltak.

Tiltak for Direktoratet for forvaltning og IKT sine interne Drift

Direktoratets langsiktige tiltak er å følge opp anskaffelsesstrategien der det blant annet skal vurderes hvorvidt det er nødvendig å digitalisere innkjøpsprosessene for å sikre bedre oversikt over blant annet hvorvidt miljø og etisk ansvar ivaretas. Et annet langsiktig tiltak er å videreutvikle opplæringsprogrammet for nyansatte slik at miljø-

politikk og konsekvenser for den enkelte blir iver tatt.

Kortsiktige tiltak er brukerstøtte i bruk av eSamarbeidsløsninger, sikre miljøperspektiv i HMS-undersøkelser, innstille printere på dobbelt-sidig utskrift regelmessig og minne om regulering av strøm til elektronisk utstyr i kontorlandskap. Gjennom reiseregulativet og bruken av elektronisk faktura på reise kontrolleres bruken av transportmidler til tjenestereiser.

5.4 Grønn stat

Den norske kirke

Kirkerådet driver prosjektet «Grønne menigheter». På landsbasis per 31. desember 2009 var 126 menigheter sertifisert som grønne menigheter og 28 sertifisert som miljøfyrtårn. I tillegg var 8 av de 11 bispedømmekontorene sertifisert som miljøfyrtårn. Dette innebærer en tilvekst på 41 grønne menigheter fra 2008. Økningen av grønne menigheter og miljøfyrtårn har siden 2006 vært stor, da det kun var 3 grønne menigheter og 12 menigheter som var sertifisert som miljøfyrtårn i landet. Pr. 1. juni 2010 har det kommet til 14 nye grønne menigheter. I Sør-Hålogaland bispedømme er det etablert miljøkontakter i ca. halvparten av alle menighetene og bispedømmet deler ut en miljøpris annet hvert år.

Departementenes servicesenter

Departementenes servicesenter har integrert arbeidet med miljøledelse i HMS-arbeidet samt utarbeidet en egen miljøhandlingsplan innen for rammen av Grønn stat.

Avfall

Papirforbruket i departementene fortsetter å gå ned. Tallene for 2009 viser en nedgang på 1,2 tonn i forhold til 2008. Departementenes servicesenter har i 2009 lagt om abonnementsordningen for regjeringens publikasjoner fra papir til elektronisk abonnement som standardordning. Dermed er det blitt enklere for brukerne å velge bort publikasjoner de ikke ønsker. Mengden utsendte papirpublikasjoner er redusert med 57 %.

Transport

I 2009 var det i felles møterom avholdt 193 videokonferanser. Dette er nesten en dobling sammenlignet med 2008. I løpet av 2009 ble det gjennom-

ført flere informasjonstiltak. Videokonferansene erstatter reiser med fly og bil og har dermed et stort potensial for reduksjon av klimagassutslipp.

Energi forbruk

Energiforbruket har økt med drøyt 4 % fra 2008 til 2009. Økningen skyldtes i stor grad merforbruk av gatevarme, som følge av 4 ganger så stor snømengde i 2009 sammenlignet med året før, samt økt bruk av fjernvarme på grunn av problemer med ventilasjonen i et av byggene. (Iht. opplysninger mottatt fra Statsbygg)

Innkjøp

Det ble i 2009 vedtatt at Departementenes servicesenter skal støtte returordningene for emballasje gjennom kontrollmedlemskap i Grønt Punkt Norge. Dette innebærer at alle nye anskaffelser av varer med Departementenes servicesenter som avtalepart, forplikter servicesenteret seg til å stille krav til at leverandørene er ordinært medlem i Grønt Punkt Norge eller tilsvarende returordning.

Konkurransetilsynet

Konkurransetilsynets virksomhet er av en slik karakter at den ikke har omfattende miljøkonsekvenser, og det innebærer at innføring av tredjeparts, miljøsertifiserte styringssystemer er vurdert ikke å være aktuelt for tilsynet. Miljøarbeidet i tilsynet vil derfor foregå i regi av Grønn Stat, med fokus på tiltaksområdene avfall, transport, energi og innkjøp.

Avfall

Avfallsmengden fra tilsynets virksomhet er beskjedent. Det er imidlertid gjennomført en del tiltak på dette området bl.a. gjennom en egen returordning for papir, resirkulering av brukt datautstyr og returordning for brukte tonerkassetter.

Transport

Tilsynet har en betydelig reisevirksomhet, både innenlands og utenlands, og gode tiltak på dette området vil kunne gi vesentlige miljøeffekter. Det vesentligste tiltaket så langt har vært etablering av videoløsning mellom Oslo og Bergen. Dette tiltaket har vært en suksess. Tilsynet har arbeidet med å utvide bruken av videokonferanser i forhold til eksterne aktører.

Tilsynet har utvidet bruken av videomøter til i større grad å omfatte eksterne møter, og den tekniske løsningen er nå tilrettelagt for å kunne gjennomføre videomøter over internett.

Den tekniske løsningen er nå tilrettelagt for å kunne gjennomføre videomøter over internett. Dette betyr at videokonferanser i prinsippet kan gjennomføres «worldwide», så fremt mottakeren har videokonferanseutstyr og tilgang på internett. I tillegg er det gjennomført en teknisk oppgradering av egne videomøterom.

Energiforbruk

Tilsynets kontorlokaler er utstyrt med moderne løsninger for optimalisering av energibruk. Dette innebærer bl.a. at temperatur og ventilasjon reguleres automatisk, med senking av temperaturen på kvelds-/ nattetid og i helgene. Videre har virksomheten gått over fra cellekontorer til landskap for å øke utnyttelsesgraden i tilsynets kontorer. Utnyttelsesgraden for tilsynets lokaler er økt med ca. 30 % som følge av overgangen til kontorlandskap. En eventuell økning av kontorarealet med 30 % ut over dagens nivå ville representert en årlig merkostnad på ca. 1,5 mill. kroner.

Innkjøp

Konkurransetilsynet er medlem av et regionalt, offentlig innkjøpsamarbeid i regi av Bergen kommune. Tilsynet får det aller meste av sine løpende innkjøpsbehov dekket gjennom dette samarbeidet, og vi forutsetter at dette innkjøpsamarbeidet ivaretar de til enhver tid gjeldende krav til miljø og samfunnsansvar. Det er således kun i de tilfeller hvor Konkurransetilsynet har egne, spesifikke behov hvor Konkurransetilsynet gjennomfører offentlige innkjøp i egen regi, og i disse tilfellene vil det normalt bli stilt krav om ivaretagelse av miljøhensyn fra leverandørsiden.

Statsbygg

Statsbygg er miljøsertifisert etter miljøstandarden ISO 14001 og arbeider kontinuerlig med oppfølging av miljømål, interne miljørevisjoner, kompetanseoppbygging og ikke minst med videreutvikling av prosedyrer, miljøkrav i kontrakter og rapporteringsmaler. Statsbygg ble resertifisert og fikk fornyet sitt ISO 14001-sertifikat i 2009.

Fylkesmennene

I handlingsplanen for miljø- og samfunnsansvar i offentlige anskaffelser heter det at statlige virksomheter med vesentlige miljøutslipp bør innføre tredjeparts sertifisert miljøeiingssystem og at andre virksomheter skal ha enkle miljøeiingssystem. Alle fylkesmannsembetene har innarbeidet system for miljøledelse enten som del av Grønn stat eller gjennom egne ordninger for miljøsertifisering. Flere embeter er nå tredjepartsmiljøsertifiserte.

På oppdrag fra Direktoratet for forvaltning og IKT skal fylkesmennene ta initiativ til å etablere innkjøpsnettverket rundt om i fylkene. Dette har medført at de fleste embetene har blitt medlem av innkjøpsamarbeid der miljøhensyn blir spesielt vektlagt.

Direktoratet for forvaltning og IKT

Målet for Direktoratet for forvaltning og IKT i 2009 var å bli miljøsertifisert av stiftelsen Miljøfyrtårn. I november 2009 ble Direktoratet for forvaltning og IKT i Oslo og Leikanger sertifiserte som miljøfyrtårnsbedrifter. Gjennom arbeidet fram til sertifiseringen har Direktoratet utarbeidet en miljøhandbok som beskriver arbeidet i Direktoratet, handlingsplanen for arbeidet og retningslinjer for de fire fokusområdene transport, avfall, energi og innkjøp. Organisasjonen har opprettet en miljøansvarlig for å sikre miljøarbeidet. Klimaregnskapet viser at den største miljøutfordringen til Direktoratet er CO₂-utslipp ved bruk av energi og transport ved flyreiser. Innenfor fokusområdene transport, energi, innkjøp og avfall har Direktoratet for forvaltning og IKT oppnådd følgende:

Innkjøp

Direktoratet for forvaltning og IKT er medlem av Grønt Punkt og krever at alle leverandører er med i en emballasjereturordning. Det er utarbeidet rammeavtaler med miljøkrav for de viktigste produktområdene som hotell, reiser og trykksaker.

Transport

Det er utarbeidet rutiner for bruk av bil under tjenestereise. Det er et mål å sikre at det i større grad blir brukt elbiler og kollektivtransport. I 2009 ble det kjørt 7200 km (tall for Oslo) med taxi og privat bil i tjeneste. Det er installert videokonferanseutstyr for å redusere antall flyreiser mellom Oslo og Leikanger.

Avfall

Direktoratet for forvaltning og IKT har gjennom sertifiseringsprosessen oppnådd målet om å kildesortere 75 prosent av avfallet, både i Leikanger og Oslo. Direktoratet for forvaltning og IKT sorterer plast, organisk avfall, glass og elektronisk avfall. I 2008 ble sorteringsgraden estimert til 63 prosent.

Energi

Det er gjennomført ENØK-analyse for lokalene både Oslo og Leikanger. Energiforbruket er estimert til under 2500 kWh per årsverk og ligger godt under miljøsertifiseringskravet.

Direktoratet for forvaltning og IKT har i 2009 utarbeidet en miljøhåndbok som bl.a. retter søke-lyset mot informasjon, kunnskap og holdningsarbeid for å skape et godt fungerende miljøstyrings-system i Direktoratet.

Handlingsplanen for miljøtiltak for 2009 omfatter blant annet å gjennomføre tiltak etter arbeidsmiljøundersøkelsen 2008, videreutvikle innkjøpsmalene og følge opp leverandørene med hensyn til miljøtiltak, å utvide avfallssorteringsordningen, å redusere energiforbruket og å kartlegge de til-sattes bruk av transport ved arbeidsreiser.

Direktoratet for forvaltning og IKT har videre utarbeidet interne rutiner som skal sikre at alle anskaffelser blir gjennomført i samsvar med regelverket. Rutinene slår fast at alle anskaffelser i Direktoratet skal skje etter konkurranse, og allerede i behovsverifikasjons-skjemaet blir hensynet til at innkjøpene skal være i tråd med reglene om miljøhensyn ivaretatt. Direktoratet har en egen innkjøpsansvarlig som ivaretar kvalitetssikring, støtte og opplæring i forbindelse med anskaffelsesprosessen. Alle innkjøp over 100 000 kroner skal dokumenteres i anskaffelsesprotokollen. Alle dokumentmaler knyttet til innkjøp har innarbeidet miljøkrav etter regjeringens handlingsplan fra 2007 (Miljø- og samfunnsansvar i offentlige anskaffelser).

5.5 Handlingsplan for samiske språk

Regjeringen la våren 2009 frem en handlingsplan for samiske språk. Handlingsplan for samiske språk utgjør en helhetlig og tverrsektoriell satsing på de tre samiske språkene- nordsamisk, lulesamisk og sørsamisk. Handlingsplanen omfatter tiltak under flere departementers budsjettområder. Foruten tiltak på Fornyings- administrasjons- og kirkedepartementets sektorområde er det iverk-

satt tiltak under Kunnskapsdepartementet, Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet, Jus-tis- og politidepartementet, Helse- og omsorgsde-partementet, Arbeidsdepartementet og Finansde-partementet. Videre er Sametinget ansvarlig for gjennomføring og budsjett for tiltak innenfor sine ansvarsområder. Fylkesmannen i Nordland har, gjennom bevilgninger fra Fornyings-, administra-sjons- og kirkedepartementet, hovedansvar for å følge opp tiltak overfor lulesamisk og sørsamisk språk.

Gjennomføring og omfang av tiltakene vil bli tilpasset de årlige budsjettforslagene og Stortin-gets behandling av disse.

Regjeringen viderefører og styrker den særli-ge innsatsen for samiske språk i 2011.

I det følgende gis en kortfattet statusrapporte-ring for tiltak påbegynt og eller gjennomført i 2009–2010 og forslag til styrket innsats under for-skjellige departementers og Sametingets ansvars-områder i 2011. En mer utførlig rapportering og omtale vil bli gitt en egen publikasjon om hand-lingsplanen som legges fram i november 2010.

Regjeringen har i oppfølgingen av handlings-planen lagt spesielt vekt på å synliggjøre nordsa-misk, lulesamisk og sørsamisk. Synliggjøring av språkene som likeverdige språk er viktig for å øke bevisstheten om det språklige mangfoldet. For å styrke statusen til de små samiske språkene – lu-lesamisk og sørsamisk – er det viktig å ansvarlig-gjøre samfunnet med hensyn til at alle de tre sa-miske språkene skal ha likeverdige utviklingsmu-ligheter.

Den særlige innsatsen for de samiske språke- ne er knyttet til handlingsplanens tre delmål:

- Lære: Styrke opplæringen i og på nord-, lule- og sørsamisk på alle nivå.
- Bruke: Øke det offentliges tilbud på samisk til brukere på alle samfunnsarenaer.
- Se: Synliggjøre samiske språk i det offentlige rom.

Delmål: Lære: Styrke opplæringen i og på nord-, lule- og sørsamisk på alle nivå

En viktig del av oppfølgingen av handlingsplanen har vært å gi informasjon om barn og unges ret-tigheter til barnehagetilbud for samiske barn og om rett til opplæring i og på samisk. Kunnskaps-departementet har, i samarbeid med henholdsvis Sametinget og Utdanningsdirektoratet, utarbei-det og distribuert informasjonsbrosjyrer om disse tema.

Utvikling av pedagogisk materiell til barneha-ger og læremidler i samsvar med Kunnskapsløftet

– samisk er viktige oppgaver for å sikre samiske barn en sikker forankring i samisk språk og kultur gjennom tidlig innsats og hele skoleløpet. Det er derfor lagt vekt på å utarbeide pedagogisk materiell for samiske barnehager og vurdere en mer effektiv organisering av samisk læremiddelutvikling. En arbeidsgruppe bestående av Sametinget, Kunnskapsdepartementet og Utdanningsdirektoratet la i midten av februar 2010 fram sin rapport om mer effektiv utvikling og produksjon av samiske læremidler. Rapporten er til behandling i Kunnskapsdepartementet.

For å styrke leseopplæringen i de samiske språkene har Kunnskapsdepartementet, Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet og Sametinget fra budsjettåret 2010 gitt prosjektmidler til Senter for samisk i opplæringen ved Samisk høyskole. Senteret driver blant annet med rådgivning og veiledning om samiskundervisning med spesielt fokus på begynneropplæring i lesing og skriving. Andre aktiviteter ved senteret er veiledningsvirksomhet for skoler, kursvirksomhet, rådgivning om opplæring i og på samisk, utvikling av kartleggingsmateriell og læremidler på samisk og forsknings- og utviklingsarbeid knyttet til lesing, skriving og muntlig språkbruk.

En viktig oppgave er å sikre at samiske elever får det tilbudet de har rett til i opplæring i og på samisk og at dette tilbudet er av god kvalitet. Kunnskapsdepartementet har i 2009 bedt Utdanningsdirektoratet om å føre tilsyn med hvordan kommunene og fylkeskommunene følger opp samiske elevers rettigheter etter opplæringsloven. Utdanningsdirektoratet har i 2009 planlagt og gjennomført pilotering av slikt tilsyn. Kunnskapsdepartementet har i tildelingsbrevet til Utdanningsdirektoratet for 2010 bedt om at tilsynet videreføres i 2010.

Videre er det som en del av evalueringen av Kunnskapsløftet foretatt en kartlegging av elevens vurdering av samiskopplæringen. Rapporten vil foreligge i oktober 2010.

For å sikre gode tilbud om samiskopplæring og opplæring i samiske språk er det stort behov for lærere med kompetanse i de samiske språkene. Kunnskapsdepartementet har derfor hatt fokus på rekruttering til samisk lærerutdanning og lærerutdanning med samisk i fagkretsen. Et utvalg bestående av Samisk høyskole, Høgskolen i Bodø og Høgskolen i Nord – Trøndelag har, på oppdrag fra Kunnskapsdepartementet, utarbeidet en rekrutteringsstrategi for samisk høyere utdanning. Strategien er sendt på høring til berørte instanser.

Kunnskapsdepartementet har fra 2010 innført en ordning for ettergivelse av studielån for studenter som fullfører visse lærerutdanninger med minst 60 studiepoeng i samisk som en del av grunnutdanningen som lærer.

Mange i den voksne samiske befolkningen kan snakke samisk, men ikke lese og skrive samisk. Sametinget har derfor inngått en samarbeidsavtale med Samisk høyskole om et alfabetiseringsprogram for voksne samer. Programmet gjennomføres i samarbeid med de lokale språksentrene. Videre vil Troms fylkeskommune sette i gang et alfabetiseringsprogram for voksne i Troms. Alfabetiseringsprogrammet skal gjennomføres i samarbeid med de videregående skolene i fylket.

Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet har avsatt midler til særskilte tiltak for å styrke språkutviklingen i sørsamiske og lulesamiske områder. Midlene forvaltes av Fylkesmannen i Nordland. Fylkesmannen har, i samarbeid med aktuelle institusjoner og språkmiljø, igangsatt en rekke større og mindre tiltak for å styrke disse språkene, herunder sørsamisk språkleir og lulesamisk språkleir.

Det er veldig få som bruker østsamisk eller pitesamisk i Norge. Det finnes imidlertid noen små språkmiljø på henholdsvis finsk og svensk side av grensen. Det er i 2010 satt av midler til revitalisering av østsamisk og pitesamisk språk og kultur over Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementets budsjett, jf. kap. 1534 Tilskudd til samiske formål, post 72 Samisk språk, informasjon m.m.

Delmål: Bruke: Øke det offentlige tilbud på samisk til brukere på alle samfunnsområder

Kunnskap om samiske forhold og samisk språk innenfor statlige, regionale og kommunale virksomheter er en forutsetning for gode og likeverdige offentlige tjenestetilbud til den samiske befolkningen. God kvalitet i tjenestetilbudet forutsetter at det fins personell med kompetanse i samisk språk og kultur. Offentlige etater bør derfor ta ansvar for å øke kunnskapen om samiske forhold i egen organisasjon.

Samelovens språkregler er det viktigste instrument for å sikre en god tjenesteyting overfor samiske brukere. Forvaltningsområdet for samelovens språkregler består i dag av 9 kommuner – Karasjok kommune, Kautokeino kommune, Tana kommune, Porsanger kommune og Nesseby kommune i Finnmark. Kåfjord kommune og Lavangen kommune i Troms, Tysfjord kommune i Nordland

og Snåsa kommune i Nord-Trøndelag. Røyrvik kommune i Nord-Trøndelag har gjort vedtak om å søke innlemmelse i forvaltningsområdet.

Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet har, i samarbeid med andre departementer og i dialog med Sametinget, satt i gang en gjennomgang av samelovens språkregler. Det vil bli tatt stilling til et eventuelt behov for revisjon av språkreglene når resultatene av gjennomgangen foreligger.

For å sikre at statlige etater tar ansvar for å øke kunnskapen om samiske forhold og samiske språk i egne organisasjoner har flere departementer lagt vekt på å synliggjøre samepolitiske mål i tildelingsbrevene til sine underliggende etater, bl.a. til Fylkesmenn, NAV, Helseforetak og Utdanningsdirektoratet.

For å sikre en god og sikker tjenesteyting overfor samiske brukere er det stort behov for samiske tolker. Kunnskapsdepartementet har i 2010 tildelt 1 mill. kroner til samarbeid mellom Samisk høgskole, Høgskolen i Bodø, Høgskolen i Nord-Trøndelag og Høgskolen i Oslo og Universitetet i Tromsø for at de i samarbeid skal utvikle tolkeutdanning i de samiske språkene. Videre har Helse- og omsorgsdepartementet i sine oppdragsdokument til Helseforetakene stilt krav om at det skal etableres tolketjenester til pasienter som har behov for dette og at det skal iverksette tiltak for å styrke ansattes språk- og kulturkompetanse knyttet til samisk befolkning.

For å øke samisk språk og kulturforståelse i politiet arbeider Politi- og lensmannsetaten for at tilsatte skal gis økt samisk språk- og kulturforståelse gjennom informasjon, kurs og utdanningstilbud. Kriminalomsorgens sentrale forvaltning har lagt inn rekruttering av samiskspråklige aspiranter til fengselsskolen som et eget satsingsområde, og har nedsatt en arbeidsgruppe som skal gjennomgå soningsforholdene for samiske innsatte og domfelte.

Informasjon på samisk til samiske brukere er sentralt for å gi et tilstrekkelig godt tilbud. NAV, Skatteetaten og Sekretariatet for konfliktrådene arbeider med å oversette informasjon til samisk.

Regjeringen har økt publiseringen av informasjon på de samiske språkene på sine nettsider – regjeringen.no, og målet er å øke mengden informasjon ytterligere. For å nå dette målet er det etablert en samisk oversettertjeneste i Departementenes Servicesenter.

Det legges vekt på å øke bruken av de samiske språkene gjennom kirkelige tjenester, bl.a. gjennom oversetting og tilpasning av samiske tekster til gudstjenesten og gjennom bibeloversettelser til

de samiske språkene. Det er også opprettet en egen sørsamisk menighet i Snåsa.

Det er viktig at bruken av samisk terminologi i lovoversettelser og innen offentlige forvaltning blir konsistent slik at det ikke er tvil om hvilke termer som gjelder, og hvilke norske ord og begreper de dekker. Tana kommune har fra 2006–2009 hatt ansvar for et prosjekt for å utvikle samiske lovtermer. Fra 2010 har kommunen satt i gang et nytt prosjekt for å utvikle flere termer. Prosjektet er blant annet finansiert av Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet og Sametinget.

Å sikre tilgang til den nye IKT-teknologien også for samiskspråklige er av stor betydning både for deltakelsen i samfunnet og for utviklingen av samiske språk. Det er en målsetting å sikre at samiske navn kan skrives korrekt i offentlige registre og at det utvikles programvare som støtter samiske språk.

Referanse katalog for IT-standarder i offentlig sektor inneholder krav alle statlige virksomheter skal forholde seg til ved utvikling av sine IT-tjenester, og er anbefalt for kommunal sektor. Referanse katalogens punkt *1.1.4 Tegnsett ved utveksling av informasjon mellom offentlig virksomheter og med innbyggere/næringsliv* sier at ved all utveksling av informasjon skal tegnsettstandarden ISO/IEC 10646 representert ved UTF8 benyttes. Inntil videre aksepteres det en begrenset støtte til tegn som finnes i ISO 8859-1 supplert med ytterligere 6 nordsamiske tegn i store og små representasjoner. Statlig sektor skal tilfredsstille disse kravene fra 1. januar 2012. Det er obligatorisk for alle statlige virksomheter som skal gjøre større omlegginger, gjennom nyetablering eller videreutvikling, å implementere full støtte for samisk tegnsett (ISO/IEC 10646).

Divvun-prosjektet har vært drevet siden 2004 og er finansiert av Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet (1 mill. kroner årlig), Kunnskapsdepartementet (1 mill. kroner årlig) og Sametinget (1,2 mill. kroner årlig). Dette er et svært viktig prosjekt for at samiske språk skal bli et bruksspråk. Divvun utvikler bl.a. samisk korrektureprogram for elektronisk tekstbehandling. Programmet er gratis og kan lastes ned fra internett. I dag arbeides det med vedlikehold og prøvedrift av stavekontrollen for nordsamisk og lulesamisk, samt utvikling av en stavekontroll for sørsamisk. Fra 2011 vil det bli etablert en drifts- og utviklingsorganisasjon for Divvun tilknyttet Senter for samisk språkteknologi ved Universitetet i Tromsø, jf. kap 1534, post 51.

Senter for samisk språkteknologi ved Universitetet i Tromsø (Giellatekno) har som mål å lage

grammatikkbasert språkteknologi for samiske språk og andre nordlige språk, som tekstprosesseringsprogram, pedagogiske program, digitale ordbøker og syntetisk tale. I dagens digitale verden må et språk ha en mengde ressurser for å fungere som administrasjons- og kommunikasjonsspråk. Verktøy av denne typen er derfor en forutsetning for at språk skal kunne overleve som bruksspråk i dagens samfunn. Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet har i 2010 gitt tilskudd til senteret til et prosjekt for generering av to- og flerspråklige termlister, ordlister og transferleksika.

Delmål: Se: Synliggjøre samiske språk i det offentlige rom

Bruk av samiske språk i aviser, TV og radio, i film, musikk, på internett, i litteratur og på skilt bidrar til å øke statusen til de samiske språkene. Å møte de samiske språkene i det offentlige rom er viktig for at samiske barn, unge og voksne kan identifisere seg med språkene. Videre bidrar synliggjøring av språkene til at den ikke-samiske befolkningen får større bevissthet og kunnskap om de samiske språkene.

Medietilsynet har foretatt en utredning om hvordan pressestøtten til samiske aviser i større grad kan stimulere til bruk av nordsamisk, lulesamisk og sørsamisk. Medietilsynets forslag har vært på høring. Kulturdepartementet har høsten 2010 startet en dialog med sametinget om saken.

Sametinget har tatt opp behovet for at medietilbudet på de tre samiske språkene skal styrkes betraktelig, spesielt gjelder dette medietilbudet for samiske barn på lulesamisk og sørsamisk. I følge NRK-plakaten skal NRK ha jevnlig programmer for samiske barn og unge. Det ligger innenfor NRKs redaksjonelle frihet hvordan dette kravet oppfylles.

Sametinget har satt i gang en kartlegging av muligheter for utvikling av et medietilbud i sørsamisk.

Sametinget vil igangsette en treårig prøveordning for innkjøpsordning for samisk skjønnlitteratur og musikk/joik. Det tas sikte på å igangsette ordningen i løpet av 2010.

Sametinget vil sette i gang et prosjekt med literaturstipend for samiske barn og unge 2011–2012.

Behov for forskning og kunnskapsutvikling

I mange samiske områder har den språklige utviklingen fra generasjon til generasjon langt på vei blitt overtatt av barnehage og skole. Dette har skapt endrede rammebetingelser for den samiske språkutviklingen for enkeltmennesket, de samiske lokalsamfunnene og det samiske samfunn som helhet. Det er behov for mer systematisk kunnskap om de språklige utviklingsprosessene som har funnet sted for å forstå betingelsene for utviklingen av de samiske språkene i framtiden. Det er også behov for større kunnskap om utviklingstrekk i bruken av samisk språk som samhandlings- og kommunikasjonsspråk.

Det er videre behov for en systematisert kunnskapsoppbygging og forskning på sørsamisk og lulesamisk språk. Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet har derfor i 2009 bevilget øremerkede midler på 1,2 mill. kroner til Forskningsrådet samiske forskningsprogram til forskningsinnsats på lulesamisk og sørsamisk. Midlene er i 2010 økt til 1,650 mil kroner.

Samisk parlamentarisk råd, som er et fellesråd for sametingene i Norge, Sverige og Finland, har utarbeidet et forslag til ny organisering av samisk språkarbeid innenfor sametingenes ansvarsområder. Sametinget har i 2010 avsatt 180 000 kroner til et forprosjekt som skal se på muligheten av å opprette et mulig forsknings-, fag- og ressurscenter for arbeid med de samiske språkene.

Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet

t i l r å r :

1. I Prop. 1 S om statsbudsjettet for år 2011 føres opp de summene som er nevnt i et framlagt forslag:

a. Sum utgifter under kap. 1–2, 1500–1592 og 2445	Kr	7 914 238 000
b. Sum inntekter under kap. 4510–4592 og 5445–5446	Kr	1 282 352 000

Forslag

til vedtak om bevilgning for budsjettåret 2011, kapitlene 1–2, 1500–1592 og 2445, 4510–4592 og 5445–5446

I Utgifter

Kap.	Post	Kroner	Kroner	Kroner
Det kongelige hus				
1	H.M. Kongen og H.M. Dronningen			
	01 Apanasje		9 338 000	
	50 Det kongelige hoff		146 106 000	155 444 000
2	H.K.H. Kronprinsen og H.K.H. Kronprinsessen			
	01 Apanasje		7 771 000	
	50 H.K.H. Kronprinsen og H.K.H. Kronprinsessens stab mv.		16 169 000	23 940 000
	Sum Det kongelige hus			179 384 000
Administrasjon mv.				
1500	Fornyings-, administrasjons- og kirke- kedepartementet			
	01 Driftsutgifter		176 298 000	
	21 Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>		55 829 000	
	22 Forskning, <i>kan overføres</i>		18 347 000	250 474 000
1502	Tilskudd til kompetanseutvikling			
	70 Tilskudd, <i>kan overføres</i>		15 000 000	15 000 000
1503	Midler til opplæring og utvikling av tillitsvalgte			
	70 Tilskudd		136 462 000	136 462 000
	Sum Administrasjon mv.			401 936 000
Fylkesmannsembetene				
1510	Fylkesmannsembetene			
	01 Driftsutgifter		1 308 785 000	
	21 Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>		159 599 000	1 468 384 000
	Sum Fylkesmannsembetene			1 468 384 000

Kap.	Post	Kroner	Kroner	Kroner
Fellestjenester i regjeringskvartalet				
1520	Departementenes servicesenter			
	01 Driftsutgifter		362 886 000	
	22 Fellesutgifter i regjeringskvartalet		81 777 000	
	45 Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>		37 344 000	482 007 000
	Sum Fellestjenester i regjeringskvartalet			482 007 000
Partistøtte				
1530	Tilskudd til de politiske partier			
	01 Driftsutgifter		1 378 000	
	70 Tilskudd til de politiske partiers sentrale organisasjoner		234 252 000	
	71 Tilskudd til de politiske partiers kommunale organisasjoner		30 499 000	
	73 Tilskudd til de politiske partiers fylkesorganisasjoner		66 615 000	
	75 Tilskudd til de politiske partiers fylkesungsdomsorganisasjoner		18 936 000	
	76 Tilskudd til de politiske partiers sentrale ungdomsorganisasjoner		7 075 000	358 755 000
	Sum Partistøtte			358 755 000
Samiske formål				
1533	Sametinget			
	50 Sametinget		225 655 000	
	54 Avkastning av Samefolkets fond		3 593 000	229 248 000
1534	Tilskudd til samiske formål			
	50 Samisk høgskole		2 800 000	
	51 Divvun		4 700 000	
	72 Samisk språk, informasjon m.m.		11 081 000	
	74 Dokumentasjon, formidling m.m.		1 443 000	20 024 000
1535	Gáldu – Kompetansesenteret for urfolks rettigheter			
	01 Driftsutgifter		3 151 000	3 151 000
1536	Internasjonalt reindriftssenter			
	01 Driftsutgifter		3 541 000	3 541 000
	Sum Samiske formål			255 964 000

Kap.	Post	Kroner	Kroner	Kroner
Nasjonale minoriteter				
1540	Nasjonale minoriteter			
	60	Tiltak for rom, <i>kan overføres</i>	5 634 000	
	70	Tilskudd til nasjonale minoriteter	5 841 000	
	71	Avkastning av Romanifolkets/tater- nes kulturfond	3 550 000	15 025 000
		Sum Nasjonale minoriteter		15 025 000
Konkurransopolitikk				
1550	Konkurransetilsynet			
	01	Driftsutgifter	83 707 000	
	23	Klagenemnda for offentlige anskaf- felser	5 554 000	89 261 000
		Sum Konkurransopolitikk		89 261 000
Forvaltningsutvikling og IKT-politikk				
1560	Direktoratet for forvaltning og IKT			
	01	Driftsutgifter	176 265 000	
	21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>	27 067 000	
	22	Betaling av eID til private leverandø- rer	8 200 000	
	23	Elektronisk ID, <i>kan overføres</i>	75 850 000	287 382 000
1561	IKT-politikk			
	22	Samordning av IKT-politikken, <i>kan overføres</i>	13 019 000	
	71	Tilskudd til fri programvare	4 444 000	
	72	Tilskudd til forebyggende informa- sjonssikring	6 506 000	
	73	Tilskudd til digital kompetanse	2 000 000	25 969 000
1562	Internasjonalt IKT-samarbeid og utviklingsprogram			
	01	Driftsutgifter	4 190 000	
	70	Tilskudd til internasjonale program, <i>kan overføres</i>	23 501 000	27 691 000
		Sum Forvaltningsutvikling og IKT- politikk		341 042 000
Personvern				
1570	Datatilsynet			
	01	Driftsutgifter	32 051 000	32 051 000
1571	Personvernemnda			

Kap.	Post	Kroner	Kroner	Kroner
	01	Driftsutgifter	1 742 000	1 742 000
		Sum Personvern		33 793 000
Bygge- og eiendomspolitikk				
1580		Byggeprosjekter utenfor husleieordningen		
	30	Prosjektering av bygg, <i>kan overføres</i>	84 000 000	
	31	Igangsetting av byggeprosjekter, <i>kan overføres</i>	45 000 000	
	33	Videreføring av byggeprosjekter, <i>kan overføres</i>	462 000 000	
	36	Kunstnerisk utsmykking, <i>kan overføres</i>	7 000 000	
	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	12 100 000	610 100 000
1581		Eiendommer til kongelige formål		
	01	Driftsutgifter	22 998 000	
	30	Større rehabiliteringsprosjekter, <i>kan overføres</i>	25 000 000	
	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	10 330 000	58 328 000
1582		Utvikling av Fornebuområdet		
	21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>	200 000	
	30	Investeringer, Fornebu, <i>kan overføres</i>	9 500 000	9 700 000
1584		Eiendommer utenfor husleieordningen		
	01	Driftsutgifter	15 893 000	15 893 000
2445		Statsbygg		
	24	Driftsresultat		
		1 Driftsinntekter, <i>overslagsbevilgning</i>	-3 565 492 000	
		2 Driftsutgifter, <i>overslagsbevilgning</i>	1 400 655 000	
		3 Avskrivninger	678 077 000	
		4 Renter av statens kapital	55 000 000	
		5 Til investeringsformål	923 509 000	
		6 Til reguleringsfondet	-23 248 000	-531 499 000
	30	Prosjektering av bygg, <i>kan overføres</i>	263 000 000	
	32	Igangsetting av kurantprosjekter, <i>kan overføres</i>	91 000 000	

Kap.	Post	Kroner	Kroner	Kroner
	33	Videreføring av ordinære byggeprosjekter, <i>kan overføres</i>	1 253 570 000	
	34	Videreføring av kurantprosjekter, <i>kan overføres</i>	770 990 000	
	45	Større utstyersanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	70 000 000	
	49	Kjøp av eiendommer, <i>kan overføres</i>	70 000 000	1 987 061 000
		Sum Bygge- og eiendomspolitikk		2 681 082 000
		Den norske kirke		
1590		Kirkelig administrasjon		
	01	Driftsutgifter	201 008 000	
	21	Spesielle driftsutgifter	27 616 000	
	70	Demokratireformen, <i>kan overføres, kan nyttes under post 01</i>	65 860 000	
	71	Tilskudd til kirkelige formål	203 430 000	
	72	Tilskudd til kirkelig virksomhet i kommunene	10 000 000	
	73	Tilskudd til virksomheten ved Nidaros domkirke	3 000 000	
	74	Tilskudd til Oslo domkirke	1 000 000	
	75	Trosopplæring, <i>kan overføres, kan nyttes under post 01</i>	177 870 000	
	79	Til disposisjon, <i>kan overføres</i>	500 000	690 284 000
1591		Presteskapet		
	01	Driftsutgifter	858 285 000	
	21	Spesielle driftsutgifter	6 013 000	864 298 000
1592		Nidaros domkirke m.m.		
	01	Driftsutgifter	53 023 000	53 023 000
		Sum Den norske kirke		1 607 605 000
		Sum departementets utgifter		7 914 238 000

Inntekter

Kap.	Post	Kroner	Kroner	Kroner
Samlede inntekter				
4510	Fylkesmannsembetene			
	01	Inntekter ved oppdrag	159 558 000	159 558 000
4520	Departementenes servicesenter			
	02	Ymse inntekter	20 593 000	
	03	Brukerbetaling for tilleggstenester fra departementene	68 387 000	
	07	Parkeringsinntekter	1 663 000	90 643 000
4533	Sametinget			
	51	Avkastning av Samefolkets fond	3 593 000	3 593 000
4540	Nasjonale minoriteter			
	71	Avkastning av Romanifolkets fond	3 550 000	3 550 000
4550	Konkurransetilsynet			
	02	Ymse inntekter	224 000	224 000
4560	Direktoratet for forvaltning og IKT			
	03	Diverse inntekter	3 675 000	
	04	Internasjonale oppdrag	2 000 000	5 675 000
4581	Eiendommer til kongelige formål			
	01	Ymse inntekter	139 000	139 000
4584	Eiendommer utenfor husleieordningen			
	02	Ymse inntekter	2 850 000	2 850 000
4590	Kirkelig administrasjon			
	02	Ymse inntekter	11 426 000	
	03	Inntekter ved oppdrag	27 616 000	39 042 000
4591	Presteskapet			
	02	Ymse inntekter	13 971 000	
	03	Inntekter ved oppdrag	6 013 000	19 984 000
4592	Nidaros domkirke m.m.			
	02	Ymse inntekter	15 846 000	
	03	Leieinntekter m.m.	3 139 000	18 985 000
5445	Statsbygg			
	39	Avsetning til investeringsformål	923 509 000	923 509 000
5446	Salg av eiendom, Fornebu			
	40	Salgsinntekter, Fornebu	14 600 000	14 600 000
		Sum Samlede inntekter		1 282 352 000
		Sum departementets inntekter		1 282 352 000

Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementets alminnelige fullmakter*Fullmakter til å overskride gitte bevilgninger*

II

Merinntektsfullmakter

Stortinget samtykker i at Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet i 2011 kan:

overskride bevilgningen under	mot tilsvarende merinntekter under
kap. 1510 post 21	kap. 4510 post 01
kap. 1520 post 01	kap. 4520 postene 02 og 03
kap. 1535 post 01	kap. 4535 post 02
kap. 1536 post 01	kap. 4536 post 02
kap. 1584 post 01	kap. 4584 post 02
kap. 1590 post 01	kap. 4590 post 02
kap. 1590 post 21	kap. 4590 post 03
kap. 1591 post 01	kap. 4591 post 02
kap. 1591 post 21	kap. 4591 post 03
kap. 1592 post 01	kap. 4592 postene 02 og 03

Andre fullmakter

III

Fullmakt til nettobudsjettering

Stortinget samtykker i at Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet i 2011 kan nettoføre som utgiftsreduksjon under kap. 1510 Fylkesmannsembetene, post 21 Spesielle driftsutgifter, refusjoner av utgifter til fellestjenester der Fylkesmannen samordner utgiftene.

Bygge- og eiendomsfullmakter*Fullmakter til å overskride gitte bevilgninger*

IV

Fullmakter til overskridelse

Stortinget samtykker i at Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet i 2011 kan:

1. overskride kap. 2445 Statsbygg, postene 30-49, med inntil 175 mill. kroner mot dekning i reguleringsfondet.
2. overskride kap. 2445 Statsbygg, postene 30-49, med beløp som tilsvarende inntekter fra salg av eiendommer, og medregne ubrukte inntekter fra salg av eiendom ved beregning av overført beløp.

V

Omdisponeringsfullmakter

Stortinget samtykker i at Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet i 2011 kan omdisponere:

1. under kap. 1580 Byggeprosjekt utenfor husleieordningen, mellom postene 30-45.
2. under kap. 1581 Eiendommer til kongelige formål, fra post 01 til post 45.
3. under kap. 2445 Statsbygg, mellom postene 30-49

Fullmakter til å pådra staten forpliktelser utover gitte bevilgninger

VI

Fullmakt til å pådra staten forpliktelser knyttet til investeringsprosjekt

Stortinget samtykker i at Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet i 2011 kan pådra staten forpliktelser utover budsjettåret for å gjennomføre de byggeprosjektene og andre investeringsprosjekter som er omtalt under kap. 1580 Byggeprosjekt utenfor husleieordningen, kap. 1581 Eiendommer til kongelige formål, kap. 1582 Utvikling av Fornebuområdet og kap. 2445 Statsbygg i Prop. 1 S (2010–2011), innenfor de kostnadsrammene som der er oppgitt.

VII

Fullmakter i forbindelse med kurantprosjektordningen

Stortinget samtykker i at Fornyings-, administrasjons og kirkedepartementet i 2011 kan:

1. under kap. 2445 Statsbygg, post 32, Igangsetting av kurantprosjekt, sette i gang byggeprosjekt uten at disse er omtalt med kostnadsramme overfor Stortinget, når leietakeren har de husleiemidlene det er behov for innenfor gjeldende budsjettårer.
2. under kap. 2445 Statsbygg, post 32 Igangsetting av kurantprosjekt og post 34 Videreføring av kurantprosjekt, pådra staten forpliktelser utover budsjettåret innenfor en samlet ramme på 1 500 mill. kroner for gamle og nye forpliktelser i forbindelse med gjennomføringen av byggeprosjektene.

Andre fullmakter

VIII

Diverse fullmakter

Stortinget samtykker i at:

1. Fornyings- administrasjons- og kirkedepartementet i 2011 kan:
 - a. godskrive det enkelte bygge- og eiendomsprosjektet med innbetalt dagmulkt, konvensjonalbot og erstatning for misligholdt entrepris, ved at innbetalingen blir postert i statsregnskapet på vedkommende investeringspost som utgiftsreduksjon.
 - b. godkjenne salg, makeskifte eller bortfeste av eiendom som forvaltes av Statsbygg eller av statlige etater som ikke har egen salgfullmakt, for inntil 500 mill. kroner totalt i budsjettåret.
 - c. godkjenne kjøp av eiendom finansiert ved salgsinntekter, innsparte midler eller midler fra reguleringsfondet for inntil 150 mill. kroner i hvert enkelt tilfelle, og for inntil 300 mill. kroner totalt, utover bevilgningen på kap. 2445 Statsbygg, post 49 Kjøp av eiendom.
 - d. overdra statlige spesialskolleieendommer til underpris eller vederlagsfritt til kommuner og fylkeskommuner, dersom ansvaret for skoledriften blir overtatt av kommunen eller fylkeskommunen.
 - e. gjøre bortfeste, salg og makeskifte av eiendommer som det er behov for ved disponering av statens eiendommer på Fornebu for inntil 100 mill. kroner.
 - f. korrigere Statsbyggs balanse i de tilfellene hvor prosjekterings- og investeringsmidler ført på kap. 2445 Statsbygg blir overført til andre budsjettkapittel eller prosjektene ikke blir realisert.
 - g. avhende statlig fast eiendom til barnehageformål direkte til kommuner til markedspris.
2. Kongen i 2011 kan avhende statlig eiendom til lavere pris enn markedspris der særlige hensyn tilsier det.

Vedlegg 1

Antall arbeidstakere og anslag på utførte årsverk i statlig tariffområde per 1.3.2010

Generelt

Stortinget vedtok 19.6.1997 å oppheve Bevilgningsreglementets § 10 om opprettelse, inndragning og omgjøring av ledige statsstillinger. Vilkåret i Innst.S. nr. 243 (1996–97) fra Stortingets presidentskap er at det i tilknytning til det årlige bevilgningsframlegget blir gitt en oversikt over antall tilsatte i virksomheter i det statlige tariffområdet.

Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet har utarbeidet en oversikt over arbeidstakere i det statlige tariffområdet på grunnlag av data i Statens sentrale tjenestemannsregisteret (SST) registret 1.3.2010.

Arbeidstakere som lønnes etter Lønnsregulativ for staten

Statens sentrale tjenestemannsregister (SST) omfatter alle som lønnes etter Lønnsregulativ for staten (statlig tariffområde). Tilsatte ved de statlige grunn- og videregående skolene og ved spesialpedagogiske kompetansesentre inngår i tallma-

terialet. Registerdataene er eksklusive tilsatte i statsaksjeselskap, statsforetak eller statlige virksomheter som er endret til stiftelser.

Statens toppledere og dommere, som avlønnes etter lønnskategorier, er rapporterte til SST. I tallmaterialet er disse kun tatt med under Sammen drag – tilsatte i statlig tariffområde per 1.3.2010 – antall og beregnet årsverk.

Statistikken for statlig tariffområde omfatter i alt 144 959 regulativlønte arbeidstakere per 1.3.2010. Tilsatte i heltidsstillinger utgjør 83,5 pst. av alle. Tallet på årsverk, 134 047, er beregnet på grunnlag av dellønsprosent (stillingsdel), som er rapportert på individnivå. Vel 47 pst av årsverkene utføres av kvinner.

Sammen drag – tilsatte i statlig tariffområde per 1.3.2010 – antall og beregnet årsverk

Tabell 1.1. og 1.2 omfatter bare regulativlønte arbeidstakere. Alle som er holdt utenfor datagrunnlaget i disse to tabellene er imidlertid med i oversiktstabellen under.

	Antall	Årsverk
Faste og midlertidige tilsatte regulativlønte	144 959	134 047
Tilsatte lønnet etter overenskomst, timelønte, tilsatte permitterte med redusert lønn og tilsatte som staten har arbeidsgiveransvaret for, men som ikke får lønn gjennom statsbudsjettet ¹	5 680	2 800
Toppledere og dommere på egne kontrakter	840	834
Sum tilsatte i statlig tariffområde	151 479	137 681

¹ Årsverktallet er et overslag

Tabell 1.1 per. 1.3.2010 viser tilsatte etter kjønn, tjenesteforhold, årsverk og etat/virksomhet. Årsverksanslaget er beregnet på grunnlag av dellønnsprosent (stillingsdel), som er rapportert på individnivå.

Etat/virksomhet	Menn						Kvinner				
	Tilsatte	Årsverk	I alt	Herav			I alt	Herav			
				Heltids-tilsatte	Deltids-tilsatte	Årsverk		Heltids-tilsatte	Deltids-tilsatte	Årsverk	
<i>I alt, alle departement</i>	144 959	134 047,76	75 729	67 295	8 434	70 870,58	69 230	53 787	15 443	63 177,18	
<i>Statsministerens kontor</i>	69	66,90	34	34	0	34,00	35	27	8	32,90	
<i>Regjeringsadvokaten</i>	47	44,90	23	23	0	23,00	24	16	8	21,90	
<i>Arbeidsdepartementet</i>	16 028	14 967,99	5 088	4 613	475	4 881,04	10 940	8 538	2 402	10 086,95	
Arbeidsdepartementet	189	182,89	73	73	0	73,00	116	95	21	109,89	
Arbeids- og velferdsetaten	14 502	13 500,38	4 416	3 981	435	4 223,57	10 086	7 811	2 275	9 276,81	
Arbeids- og velferdsdirektoratet	320	312,14	119	117	2	117,88	201	173	28	194,26	
NAV fylkesledd	10 453	9 640,99	2 810	2 478	332	2 658,87	7 643	5 853	1 790	6 982,12	
NAV Østfold	550	511,78	142	122	20	134,45	408	309	99	377,33	
NAV Akershus	899	830,42	210	181	29	196,91	689	534	155	633,51	
NAV Oslo	1 206	1 144,02	382	356	26	372,43	824	673	151	771,59	
NAV Hedmark	394	370,96	119	109	10	115,27	275	218	57	255,69	
NAV Oppland	432	387,65	110	98	12	104,93	322	223	99	282,72	
NAV Buskerud	556	514,69	116	101	15	107,89	440	335	105	406,80	
NAV Vestfold	501	460,86	127	110	17	118,21	374	286	88	342,65	
NAV Telemark	434	404,29	119	105	14	113,08	315	252	63	291,21	
NAV Aust-Agder	328	293,06	93	78	15	85,30	235	171	64	207,76	
NAV Vest-Agder	390	350,05	126	108	18	118,13	264	184	80	231,92	
NAV Rogaland	757	699,40	172	157	15	166,95	585	426	159	532,45	
NAV Hordaland	885	813,12	232	200	32	217,45	653	491	162	595,67	
NAV Sogn og Fjordane	275	243,02	56	48	8	52,33	219	151	68	190,69	
NAV Møre og Romsdal	535	491,52	130	117	13	123,90	405	309	96	367,62	
NAV Sør-Trøndelag	676	626,58	193	163	30	178,33	483	383	100	448,25	
NAV Nord-Trøndelag	350	311,10	110	89	21	98,70	240	174	66	212,40	
NAV Nordland	604	559,16	186	166	20	176,70	418	334	84	382,46	
NAV Troms	413	382,08	117	106	11	110,99	296	238	58	271,09	
NAV Finnmark	268	247,23	70	64	6	66,92	198	162	36	180,31	
NAV IKT	723	707,45	393	379	14	388,96	330	290	40	318,49	
NAV hjelpemiddelsentraler og spesialenheter	1 274	1 185,95	568	521	47	547,25	706	507	199	638,70	
NAV internasjonalt	187	177,94	50	49	1	49,80	137	109	28	128,14	
NAV klageinstans styringsenheten	152	141,69	41	29	12	35,89	111	93	18	105,80	
NAV kontaktsenter	590	562,10	162	155	7	159,76	428	339	89	402,34	
NAV kontroll og innkreving	251	239,91	93	89	4	91,40	158	123	35	148,51	

Etat/virksomhet	Menn						Kvinner			
	Tilsatte	Årsverk	I alt	Herav			I alt	Herav		
				Heltids-tilsatte	Deltids-tilsatte	Årsverk		Heltids-tilsatte	Deltids-tilsatte	Årsverk
NAV pensjon	438	425,20	136	129	7	133,30	302	267	35	291,90
NAV regnskap og utbetaling	90	83,51	38	29	9	34,46	52	40	12	49,05
NAV spesialforvaltning	24	23,50	6	6	0	6,00	18	17	1	17,50
Arbeidsretten	3	2,80	0	0	0	0,00	3	2	1	2,80
Direktoratet for arbeidstilsynet	553	533,44	245	234	11	240,65	308	267	41	292,79
Direktoratet for arbeidstilsynet	98	97,01	39	38	1	38,80	59	54	5	58,21
Arbeidstilsynet regionene	455	436,43	206	196	10	201,85	249	213	36	234,58
Arbeidstilsynet Indre Østland	62	60,65	34	33	1	33,60	28	25	3	27,05
Arbeidstilsynet Midt-Norge	62	59,25	32	30	2	31,05	30	24	6	28,20
Arbeidstilsynet Nord-Norge	58	55,38	28	28	0	28,00	30	25	5	27,38
Arbeidstilsynet Oslo	67	62,55	27	23	4	25,20	40	35	5	37,35
Arbeidstilsynet Sør-Norge	65	61,50	25	23	2	24,40	40	33	7	37,10
Arbeidstilsynet Vestlandet	79	77,34	37	36	1	36,60	42	37	5	40,74
Arbeidstilsynet Østfold og Akershus	62	59,76	23	23	0	23,00	39	34	5	36,76
Pensjonstrygden for sjømenn	39	37,90	16	15	1	15,60	23	21	2	22,30
Petroleumstilsynet	166	154,31	91	82	9	86,80	75	52	23	67,51
Riksmeklingsmannen	1	1,00	0	0	0	0,00	1	1	0	1,00
Statens arbeidsmiljøinstitutt	120	113,55	59	50	9	57,00	61	47	14	56,55
Statens pensjonskasse forvaltningsbedrift	388	378,72	161	154	7	158,32	227	208	19	220,40
Trykderetten	67	63,00	27	24	3	26,10	40	34	6	36,90
<i>Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet</i>	5 935	5 263,72	2 062	1 518	544	1 815,39	3 873	2 814	1 059	3 448,33
Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet	278	264,82	87	79	8	84,68	191	146	45	180,14
Barne-, ungdoms- og familieetaten	5 160	4 529,06	1 793	1 275	518	1 556,92	3 367	2 407	960	2 972,14
Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet	209	200,45	82	77	5	80,40	127	107	20	120,05
Bufetat regionene	4 951	4 328,61	1 711	1 198	513	1 476,52	3 240	2 300	940	2 852,09
Barne-, ungdoms- og familieetaten Region Øst	1 395	1 204,90	478	315	163	403,78	917	625	292	801,12
Barne-, ungdoms- og familieetaten Region Sør	988	876,24	355	262	93	309,45	633	468	165	566,79
Barne-, ungdoms- og familieetaten Region Vest	1 225	1 071,78	403	294	109	353,34	822	589	233	718,44
Barne-, ungdoms- og familieetaten Region Midt-Norge	615	523,42	216	138	78	180,26	399	256	143	343,16

Etat/virksomhet	Menn						Kvinner			
	Tilsatte	Årsverk	I alt	Herav			I alt	Herav		
				Heltids- tilsatte	Deltids- tilsatte	Årsverk		Heltids- tilsatte	Deltids- tilsatte	Årsverk
Barne-, ungdoms- og familieetaten Region Nord	728	652,27	259	189	70	229,69	469	362	107	422,58
Barneombudet	17	16,00	4	4	0	4,00	13	9	4	12,00
Forbrukerombudet	31	30,50	16	15	1	15,80	15	14	1	14,70
Forbrukerrådet	135	123,46	57	47	10	53,50	78	55	23	69,96
Integrerings- og mangfoldsdirektoratet	192	186,14	67	65	2	65,99	125	113	12	120,15
Likestillings- og diskrimineringsnemnda	1	1,00	1	1	0	1,00	0	0	0	0,00
Likestillings- og diskrimineringsombudet	59	56,24	14	14	0	14,00	45	35	10	42,24
Sekretariatet for markedsrådet og forbrukertvistvalget	8	7,80	3	3	0	3,00	5	4	1	4,80
Statens institutt for forbruksforskning	54	48,70	20	15	5	16,50	34	31	3	32,20
<i>Finansdepartementet</i>	10 518	10 032,46	4 382	4 158	224	4 292,19	6 136	4 888	1 248	5 740,27
Finansdepartementet	308	300,50	173	170	3	171,80	135	110	25	128,70
Finanstilsynet	255	242,99	119	113	6	116,75	136	105	31	126,24
Skatteetaten	6 365	6 052,74	2 408	2 286	122	2 363,25	3 957	3 127	830	3 689,49
Skattedirektoratet	270	263,57	145	139	6	142,84	125	108	17	120,73
Skatt Øst	1 668	1 599,94	619	596	23	611,15	1 049	857	192	988,79
Skatt Sør	896	838,47	312	292	20	305,09	584	416	168	533,38
Skatt Vest	1 077	1 022,33	376	354	22	367,37	701	543	158	654,96
Skatt Midt-Norge	648	607,05	227	204	23	218,40	421	319	102	388,65
Skatt Nord	564	544,75	183	175	8	179,70	381	339	42	365,05
Oljeskattekontoret	44	43,60	27	26	1	26,80	17	16	1	16,80
Skatteetatens it- og servicepartner	848	802,83	410	396	14	404,50	438	348	90	398,33
Skatteopplysningen	350	330,20	109	104	5	107,40	241	181	60	222,80
Toll- og avgiftsetaten	1 853	1 792,01	966	934	32	954,84	887	732	155	837,17
Toll- og avgiftsdirektoratet	304	295,25	149	143	6	146,40	155	136	19	148,85
Tollregionene	1 549	1 496,76	817	791	26	808,44	732	596	136	688,32
Tollregion Øst-Norge	330	315,28	183	174	9	180,00	147	113	34	135,28
Tollregion Oslo og Akershus	558	539,67	256	248	8	253,50	302	243	59	286,17
Tollregion Sør-Norge	236	230,17	145	142	3	144,20	91	74	17	85,97
Tollregion Vest-Norge	191	188,90	104	103	1	103,80	87	79	8	85,10
Tollregion Midt-Norge	152	142,19	79	75	4	77,44	73	57	16	64,75
Tollregion Nord-Norge	82	80,55	50	49	1	49,50	32	30	2	31,05
Senter for statlig økonomistyring	370	362,85	147	144	3	146,20	223	200	23	216,65

Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet

Etat/virksomhet	Menn						Kvinner			
	Tilsatte	Årsverk	I alt	Herav			I alt	Herav		
				Heltids-tilsatte	Deltids-tilsatte	Årsverk		Heltids-tilsatte	Deltids-tilsatte	Årsverk
Statens innkrevingssentral	350	334,62	95	88	7	92,65	255	202	53	241,97
Statistisk sentralbyrå	1 017	946,75	474	423	51	446,70	543	412	131	500,05
<i>Fiskeri- og kystdepartementet</i>	2 260	2 165,20	1 544	1 475	69	1 513,72	716	537	179	651,48
Fiskeri- og kystdepartementet	111	109,06	50	48	2	49,00	61	53	8	60,06
Fiskeridirektoratet	484	451,90	267	250	17	259,50	217	154	63	192,40
Fiskeridirektoratet	222	212,64	111	104	7	108,20	111	85	26	104,44
Fiskeridirektoratet Region Sør	35	31,61	20	19	1	19,50	15	8	7	12,11
Fiskeridirektoratet Region Vest	36	29,81	16	11	5	13,40	20	12	8	16,41
Fiskeridirektoratet Region Møre og Romsdal	39	37,10	20	18	2	19,00	19	16	3	18,10
Fiskeridirektoratet Region Troms	55	52,18	43	43	0	43,00	12	7	5	9,18
Fiskeridirektoratet Region Nordland	42	39,74	27	25	2	26,40	15	12	3	13,34
Fiskeridirektoratet Region Trøndelag	19	17,01	8	8	0	8,00	11	6	5	9,01
Fiskeridirektoratet Region Finnmark	36	31,81	22	22	0	22,00	14	8	6	9,81
Havforskningsinstituttet	514	492,63	325	305	20	316,36	189	142	47	176,27
Kystverket	1 017	985,39	854	830	24	843,86	163	122	41	141,53
Kystverkets hovedkontor	113	110,60	67	63	4	65,50	46	43	3	45,10
Kystverket Sørøst	210	199,28	183	178	5	181,10	27	14	13	18,18
Kystverket Vest	224	214,93	192	186	6	189,46	32	18	14	25,47
Kystverket Midt-Norge	88	86,50	82	80	2	81,00	6	4	2	5,50
Kystverket Nordland	98	95,04	82	80	2	81,30	16	12	4	13,74
Kystverket Troms og Finnmark	101	97,54	73	71	2	72,00	28	23	5	25,54
Kystverket rederi	183	181,50	175	172	3	173,50	8	8	0	8,00
Nasjonalt institutt for ernærings- og sjømatforskning	134	126,22	48	42	6	45,00	86	66	20	81,22
<i>Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet</i>	6 121	5 776,74	3 298	3 003	295	3 163,95	2 823	2 258	565	2 612,79
Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet	203	193,59	101	95	6	98,70	102	80	22	94,89
Presteskapet	1 660	1 535,57	1 138	1 018	120	1 077,85	522	390	132	457,72
Fylkesmannsembetene	2 374	2 238,21	962	853	109	914,53	1 412	1 147	265	1 323,68
Fylkesmannen i Østfold	122	111,48	49	43	6	46,10	73	53	20	65,38
Fylkesmannen i Oslo og Akershus	251	236,50	71	58	13	65,60	180	150	30	170,90
Fylkesmannen i Hedmark	118	112,61	55	49	6	52,93	63	55	8	59,68

Etat/virksomhet	Menn						Kvinner			
	Tilsatte	Årsverk	Herav			I alt	Herav			
			I alt	Heltids-tilsatte	Deltids-tilsatte		Årsverk	I alt	Heltids-tilsatte	Deltids-tilsatte
Fylkesmannen i Oppland	130	123,10	61	52	9	58,10	69	55	14	65,00
Fylkesmannen i Buskerud	120	110,10	42	33	9	38,50	78	62	16	71,60
Fylkesmannen i Vestfold	105	100,05	44	38	6	41,40	61	51	10	58,65
Fylkesmannen i Telemark	105	94,20	44	33	11	39,01	61	43	18	55,19
Fylkesmannen i Aust-Agder	79	74,65	28	24	4	26,25	51	42	9	48,40
Fylkesmannen i Vest-Agder	107	99,80	46	45	1	45,50	61	41	20	54,30
Fylkesmannen i Rogaland	169	159,25	66	58	8	63,15	103	84	19	96,10
Fylkesmannen i Hordaland	187	181,60	88	83	5	86,40	99	87	12	95,20
Fylkesmannen i Sogn og Fjordane	119	113,18	59	55	4	56,45	60	42	18	56,73
Fylkesmannen i Møre og Romsdal	135	124,14	54	48	6	50,44	81	63	18	73,70
Fylkesmannen i Sør-Trøndelag	140	136,73	56	53	3	54,80	84	78	6	81,93
Fylkesmannen i Nord-Trøndelag	128	119,67	51	46	5	49,05	77	55	22	70,62
Fylkesmannen i Nordland	151	146,00	69	63	6	66,50	82	76	6	79,50
Fylkesmannen i Troms	115	106,80	46	41	5	42,70	69	57	12	64,10
Fylkesmannen i Finnmark	93	88,35	33	31	2	31,65	60	53	7	56,70
Departementenes service-senter	519	500,04	287	270	17	281,47	232	192	40	218,57
Direktoratet for forvaltning og IKT	187	181,94	81	77	4	79,80	106	95	11	102,14
Konkurransetilsynet	98	96,99	49	47	2	48,60	49	46	3	48,39
Statsbygg	832	806,04	564	534	30	551,96	268	217	51	254,08
Datatilsynet	43	40,14	18	17	1	17,60	25	16	9	22,54
Det praktisk- teologiske seminar	17	14,75	6	5	1	5,20	11	7	4	9,55
Forvaltningsorganet for opplysningsvesenets fond	48	45,70	24	24	0	24,00	24	17	7	21,70
Galdu kompetansesenter for urfolks rettigheter	3	3,00	1	1	0	1,00	2	2	0	2,00
Internasjonalt fag- og for- midlings-senter for reindrift	7	4,85	4	2	2	2,45	3	2	1	2,40
Kirkerådet	69	64,80	33	32	1	32,50	36	28	8	32,30
Nidaros domkirkes restau- reringsarbeider	61	51,12	30	28	2	28,29	31	19	12	22,83
<i>Forsvarsdepartementet</i>	18 695	18 146,83	15 168	14 593	575	14 800,30	3 527	3 029	498	3 346,53
Forsvarsdepartementet	329	323,03	212	210	2	211,20	117	97	20	111,83
Forsvaret	16 110	15 655,63	13 517	13 009	508	13 177,30	2 593	2 282	311	2 478,33
Forsvarets forskningsinsti- tut	706	683,44	512	487	25	500,25	194	157	37	183,19
Forsvarsbygg	1 418	1 354,23	826	788	38	811,15	592	467	125	543,08

Etat/virksomhet	Menn						Kvinner			
	Tilsatte	Årsverk	I alt	Herav			I alt	Herav		
				Heltids-tilsatte	Deltids-tilsatte	Årsverk		Heltids-tilsatte	Deltids-tilsatte	Årsverk
Nasjonal sikkerhetsmyndighet	132	130,50	101	99	2	100,40	31	26	5	30,10
<i>Helse- og omsorgsdepartementet</i>	2 987	2 780,59	926	792	134	857,37	2 061	1 642	419	1 923,22
Helse- og omsorgsdepartementet	202	196,96	67	65	2	66,70	135	118	17	130,26
Bioteknologinemnda	6	5,60	1	1	0	1,00	5	4	1	4,60
Helsedirektoratet sentralt	522	495,22	185	176	9	181,05	337	270	67	314,17
Helsedirektoratet, ombud mv	87	80,55	19	15	4	16,60	68	57	11	63,95
Helseøkonomiforvaltningen	607	550,99	126	104	22	113,17	481	356	125	437,82
Nasjonalt kunnskapssenter for helsetjenesten	148	134,10	54	43	11	46,90	94	77	17	87,20
Statens autorisasjonskontor for helsepersonell	38	36,60	11	10	1	10,60	27	24	3	26,00
Klagenemnda for behandling i utlandet og Preimplantasjonsdiagnostikknemnda	2	1,90	0	0	0	0,00	2	1	1	1,90
Nasjonalt folkehelseinstitutt	677	618,86	223	174	49	199,77	454	344	110	419,09
Norsk pasientskadeerstatning	137	128,33	39	32	7	34,40	98	84	14	93,93
Pasientskadenemnda	34	31,88	11	9	2	10,28	23	19	4	21,60
Statens helsepersonellnemnd	6	5,80	0	0	0	0,00	6	5	1	5,80
Statens helsetilsyn	101	93,88	38	31	7	33,60	63	52	11	60,28
Statens institutt for rusmiddeforskning	45	40,40	15	11	4	11,90	30	24	6	28,50
Statens legemiddelverk	258	247,47	78	69	9	74,50	180	157	23	172,97
Statens strålevern	117	112,05	59	52	7	56,90	58	50	8	55,15
<i>Justis- og politidepartementet</i>	21 871	21 050,07	11 974	11 598	376	11 817,29	9 897	8 076	1 821	9 232,78
Justis- og politidepartementet	357	347,14	130	127	3	129,26	227	190	37	217,88
Direktoratet for nødkommunikasjon	46	46,00	31	31	0	31,00	15	15	0	15,00
Rettsvesen mv	319	303,93	118	115	3	116,30	201	162	39	187,63
Konfliktrådene	77	74,05	26	26	0	26,00	51	43	8	48,05
Statenssivilrettsforvaltning	44	42,28	9	9	0	9,00	35	27	8	33,28
Kontoret for voldsoffererstatning	30	26,90	10	9	1	9,50	20	14	6	17,40
Den høyere påtalemyndighet	157	150,90	64	64	0	64,00	93	76	17	86,90
Den militære disiplinærmyndighet	11	9,80	9	7	2	7,80	2	2	0	2,00

Etat/virksomhet	Menn						Kvinner			
	Tilsatte	Årsverk	Herav			I alt	Herav			
			Heltids- tilsatte	Deltids- tilsatte	Årsverk		Heltids- tilsatte	Deltids- tilsatte	Årsverk	
Kriminalomsorgen	4 423	4 231,35	2 491	2 346	145	2 432,65	1 932	1 564	368	1 798,70
Kriminalomsorgens IT-tjeneste	37	36,00	21	20	1	20,50	16	14	2	15,50
Kriminalomsorgens utdanningssenter	503	498,80	259	253	6	256,00	244	238	6	242,80
Kriminalomsorg i regionene	3 883	3 696,55	2 211	2 073	138	2 156,15	1 672	1 312	360	1 540,40
Kriminalomsorgen Region Nord	516	492,54	303	291	12	297,84	213	164	49	194,70
Kriminalomsorgen Region Nordøst	788	753,56	450	417	33	436,55	338	272	66	317,01
Kriminalomsorgen Region Sør	731	688,54	420	394	26	412,24	311	230	81	276,30
Kriminalomsorgen Region Sørvest	539	508,91	319	300	19	310,63	220	160	60	198,28
Kriminalomsorgen Region Vest	499	469,95	272	250	22	261,94	227	177	50	208,01
Kriminalomsorgen Region Øst	810	783,05	447	421	26	436,95	363	309	54	346,10
Politietater	14 476	13 943,44	8 296	8 107	189	8 213,84	6 180	4 993	1 187	5 729,60
Politidirektoratet	164	161,50	94	93	1	93,40	70	63	7	68,10
Grensekommisær for den Norsk-Russiske grense	4	4,00	2	2	0	2,00	2	2	0	2,00
Politiets data- og materiell-tjeneste	245	240,40	160	157	3	158,90	85	72	13	81,50
Kripos	435	426,10	219	211	8	215,70	216	191	25	210,40
Økokrim	145	143,30	72	71	1	71,70	73	67	6	71,60
Politiets utlendingsenhet	336	333,70	194	192	2	193,60	142	134	8	140,10
Utrykningspolitiet	43	41,40	25	25	0	25,00	18	13	5	16,40
Namsfogdkontoret i Oslo	120	118,30	38	38	0	38,00	82	75	7	80,30
Sikkerhet og beredskap	377	372,33	234	229	5	232,40	143	130	13	139,93
Politi- og lensmannsetaten	12 304	11 808,07	7 105	6 942	163	7 032,55	5 199	4 113	1 086	4 775,52
Østfold politidistrikt	576	552,23	322	315	7	319,77	254	195	59	232,46
Asker og Bærum politidistrikt	379	364,02	192	187	5	189,94	187	140	47	174,08
Oslo politidistrikt	2 596	2 540,32	1 560	1 527	33	1 547,25	1 036	898	138	993,07
Follo politidistrikt	328	311,72	157	151	6	154,30	171	133	38	157,42
Hedmark politidistrikt	418	394,32	228	223	5	224,91	190	145	45	169,41
Nordre Buskerud politidistrikt	177	168,21	96	94	2	95,00	81	65	16	73,21
Vestoppland politidistrikt	216	207,97	118	117	1	117,50	98	79	19	90,47
Gudbrandsdal politidistrikt	155	144,97	96	93	3	95,18	59	40	19	49,79
Romerike politidistrikt	594	578,13	317	313	4	314,40	277	238	39	263,73

Etat/virksomhet	Menn						Kvinner			
	Tilsatte	Årsverk	I alt	Herav			I alt	Herav		
				Heltids-tilsatte	Deltids-tilsatte	Årsverk		Heltids-tilsatte	Deltids-tilsatte	Årsverk
Søndre Buskerud politidistrikt	437	416,49	234	228	6	231,30	203	160	43	185,19
Vestfold politidistrikt	492	471,45	279	273	6	275,63	213	162	51	195,82
Telemark politidistrikt	427	412,98	264	254	10	259,25	163	139	24	153,73
Agder politidistrikt	672	624,90	412	389	23	401,23	260	172	88	223,67
Rogaland politidistrikt	690	660,11	389	379	10	385,51	301	220	81	274,60
Hordaland politidistrikt	984	935,76	596	583	13	588,62	388	293	95	347,14
Haugaland og Sunnhordland politidistrikt	267	254,65	147	146	1	146,50	120	97	23	108,15
Sogn og Fjordane politidistrikt	193	180,60	111	110	1	110,80	82	53	29	69,80
Sunnmøre politidistrikt	249	234,13	145	144	1	144,20	104	71	33	89,93
Nordmøre og Romsdal politidistrikt	249	237,33	146	143	3	145,40	103	80	23	91,93
Sør-Trøndelag politidistrikt	622	602,67	376	371	5	374,60	246	199	47	228,07
Nord-Trøndelag politidistrikt	318	298,11	188	183	5	185,16	130	96	34	112,95
Helgeland politidistrikt	196	188,10	113	110	3	111,80	83	66	17	76,30
Troms politidistrikt	309	299,72	181	177	4	179,30	128	110	18	120,42
Salten politidistrikt	191	180,15	103	100	3	101,50	88	66	22	78,65
Midtre Hålogaland politidistrikt	279	269,63	166	164	2	165,00	113	96	17	104,63
Vest-Finnmark politidistrikt	131	127,08	73	72	1	72,50	58	50	8	54,58
Øst-Finnmark politidistrikt	159	152,32	96	96	0	96,00	63	50	13	56,32
Spesialenheten for politisaker	29	29,00	13	13	0	13,00	16	16	0	16,00
Direktoratet for samfunnsikkerhet og beredskap	621	585,96	375	354	21	365,85	246	184	62	220,11
Direktoratet for samfunnsikkerhet og beredskap	276	266,35	160	151	9	156,60	116	96	20	109,75
Siviltforsvarsdistrikt, - leire, mv	345	319,61	215	203	12	209,25	130	88	42	110,36
Siviltjenesten	10	9,50	4	3	1	3,50	6	6	0	6,00
Hovedredningssentralene	42	42,00	32	32	0	32,00	10	10	0	10,00
Hovedredningssentralen i Sør-Norge	24	24,00	19	19	0	19,00	5	5	0	5,00
Hovedredningssentralen Nord-Norge	18	18,00	13	13	0	13,00	5	5	0	5,00
Kommisjonen for gjenopptakelse av straffesaker	11	10,30	4	4	0	4,00	7	5	2	6,30
Sysselmannen på Svalbard	33	32,00	17	17	0	17,00	16	14	2	15,00
Utlendingsdirektoratet	1 177	1 147,22	364	351	13	360,09	813	713	100	787,13
Utlendingsnemnda	327	322,23	99	98	1	98,80	228	204	24	223,43

Etat/virksomhet	Menn						Kvinner			
	Tilsatte	Årsverk	I alt	Herav			I alt	Herav		
				Heltids-tilsatte	Deltids-tilsatte	Årsverk		Heltids-tilsatte	Deltids-tilsatte	Årsverk
<i>Kommunal- og regionaldepartementet</i>	278	269,93	119	112	7	116,70	159	135	24	153,23
Kommunal- og regionaldepartementet	191	183,98	79	74	5	77,30	112	90	22	106,68
Husleietvistutvalget	9	8,60	3	2	1	2,60	6	6	0	6,00
Kompetansesenter for distriktsutvikling	18	18,00	8	8	0	8,00	10	10	0	10,00
Statens bygningstekniske etat	60	59,35	29	28	1	28,80	31	29	2	30,55
<i>Landbruks- og matdepartementet</i>	2 936	2 732,43	1 248	1 086	162	1 183,27	1 688	1 244	444	1 549,16
Landbruks- og matdepartementet	157	151,07	67	62	5	65,13	90	75	15	85,94
Mattilsynet	1 433	1 325,86	552	484	68	527,53	881	630	251	798,33
Mattilsynet hovedkontoret	162	154,30	54	50	4	52,30	108	87	21	102,00
Mattilsynet regionene	1 271	1 171,56	498	434	64	475,23	773	543	230	696,33
Bioforsk	436	396,94	222	180	42	201,99	214	150	64	194,95
Norsk institutt for landbruksøkonomisk forskning	74	64,58	46	34	12	38,85	28	21	7	25,73
Norsk institutt for skog og landskap	221	206,83	133	109	24	125,92	88	63	25	80,91
Reindriftsforvaltningen	54	52,34	29	27	2	28,30	25	22	3	24,04
Statens landbruksforvaltning	189	183,44	81	79	2	80,25	108	83	25	103,19
Veterinærinstituttet	372	351,37	118	111	7	115,30	254	200	54	236,07
<i>Kulturdepartementet</i>	1 311	1 246,79	567	531	36	553,50	744	597	147	693,29
Kulturdepartementet	131	127,19	50	48	2	49,70	81	69	12	77,49
Arkivverket	253	237,92	122	116	6	119,57	131	101	30	118,35
Riksarkivet	132	126,20	73	69	4	71,80	59	47	12	54,40
Sami arkiiva/Samisk arkiv	1	1,00	1	1	0	1,00	0	0	0	0,00
Statsarkivet i Bergen	21	19,43	8	8	0	8,00	13	10	3	11,43
Statsarkivet i Hamar	14	12,80	5	5	0	5,00	9	5	4	7,80
Statsarkivet i Kongsberg	11	11,00	5	5	0	5,00	6	6	0	6,00
Statsarkivet i Kristiansand S	14	11,82	7	7	0	7,00	7	3	4	4,82
Statsarkivet i Oslo	12	11,50	6	6	0	6,00	6	5	1	5,50
Statsarkivet i Stavanger	17	15,30	5	4	1	4,50	12	8	4	10,80
Statsarkivet i Tromsø	10	10,00	5	5	0	5,00	5	5	0	5,00
Statsarkivet i Trondheim	21	18,87	7	6	1	6,27	14	12	2	12,60
Norsk filminstitutt	92	87,90	38	36	2	37,40	54	45	9	50,50
Norsk lokalhistorisk institutt	7	5,23	3	2	1	2,23	4	2	2	3,00

Etat/virksomhet	Menn						Kvinner			
	Tilsatte	Årsverk	I alt	Herav			I alt	Herav		
				Heltids-tilsatte	Deltids-tilsatte	Årsverk		Heltids-tilsatte	Deltids-tilsatte	Årsverk
ABM-utvikling Statens senter for arkiv, bibliotek og museum	70	68,40	28	27	1	27,80	42	36	6	40,60
Kunst i offentlige rom	13	13,00	3	3	0	3,00	10	10	0	10,00
Lotteri- og stiftelsestilsynet	69	67,47	34	32	2	33,30	35	31	4	34,17
Medietilsynet	51	50,39	22	22	0	22,00	29	26	3	28,39
Nasjonalbiblioteket	385	362,13	168	154	14	162,53	217	166	51	199,60
Norsk kulturråd	53	49,56	18	18	0	18,00	35	24	11	31,56
Norsk lyd- og blindeskriftbibliotek	47	44,15	18	17	1	17,27	29	21	8	26,88
Rikskonsertene	75	70,85	38	33	5	36,40	37	30	7	34,45
Riksteatret	33	32,80	10	10	0	10,00	23	22	1	22,80
Språkrådet	32	29,80	15	13	2	14,30	17	14	3	15,50
<i>Kunnskapsdepartementet</i>	37 788	31 996,48	18 880	13 886	4 994	15 593,76	18 908	13 684	5 224	16 402,72
Kunnskapsdepartementet	330	315,72	116	112	4	114,73	214	172	42	200,99
Utdanningsdirektoratet	1 278	1 148,08	383	327	56	355,13	895	651	244	792,95
Utdanningsdirektoratet	267	257,55	96	93	3	95,10	171	147	24	162,45
De samiske videregående skoler, Karasjok og Kautokeino	105	87,57	40	27	13	33,36	65	35	30	54,21
Sameskolen for Midt-Norge	14	11,08	3	3	0	3,00	11	6	5	8,08
Spesialpedagogiske kompetansesentre	854	762,50	231	194	37	212,92	623	449	174	549,58
VEA - Statens fagskole for gartnere og blomsterdekoratører	38	29,38	13	10	3	10,75	25	14	11	18,63
Universiteter og høyskoler	35 112	29 526,57	17 890	13 003	4 887	14 653,60	17 222	12 400	4 822	14 872,97
Universitetene	23 608	19 471,83	12 603	8 955	3 648	10 082,72	11 005	7 876	3 129	9 389,11
Universitetet i Oslo	7 082	5 943,10	3 629	2 669	960	2 960,57	3 453	2 610	843	2 982,53
Universitetet i Stavanger	1 193	1 032,53	578	439	139	481,48	615	467	148	551,05
Universitetet i Bergen	3 894	3 249,23	1 987	1 451	536	1 635,56	1 907	1 329	578	1 613,67
Universitetet for miljø- og biovitenskap	1 110	976,61	589	468	121	517,37	521	372	149	459,24
Norges teknisk- naturvitenskapelige universitet	6 382	4 933,98	3 861	2 485	1 376	2 863,68	2 521	1 678	843	2 070,30
Universitetet i Agder	1 044	902,77	514	397	117	443,98	530	349	181	458,79
Universitetet i Tromsø	2 903	2 433,61	1 445	1 046	399	1 180,08	1 458	1 071	387	1 253,53
Statlige høyskoler	11 504	10 054,74	5 287	4 048	1 239	4 570,88	6 217	4 524	1 693	5 483,86
Høgskolen i Østfold	485	445,68	237	204	33	218,10	248	196	52	227,58
Høgskolen i Akershus	327	289,15	103	81	22	90,30	224	163	61	198,85
Høgskolen i Oslo	1 419	1 300,16	485	410	75	447,81	934	730	204	852,35
Høgskolen i Hedmark	510	458,39	218	185	33	201,10	292	205	87	257,29

Etat/virksomhet	Menn						Kvinner			
	Tilsatte	Årsverk	Herav			I alt	Herav			
			Heltids- tilsatte	Deltids- tilsatte	Årsverk		Heltids- tilsatte	Deltids- tilsatte	Årsverk	
Høgskolen i Lillehammer	351	292,12	184	139	45	156,85	167	103	64	135,27
Høgskolen i Gjøvik	268	229,34	152	109	43	125,28	116	87	29	104,06
Høgskolen i Buskerud	315	273,12	148	109	39	126,00	167	127	40	147,12
Høgskolen i Vestfold	533	455,05	247	192	55	216,98	286	168	118	238,07
Høgskolen i Telemark	615	529,38	293	225	68	255,73	322	200	122	273,65
Høgskolen i Stord/Hauge- sund	312	274,66	134	101	33	116,50	178	125	53	158,16
Høgskolen i Bergen	751	668,93	315	247	68	273,05	436	342	94	395,88
Høgskolen i Sogn og Fjor- dane	320	272,20	140	102	38	119,85	180	113	67	152,35
Høgskolen i Volda Fellesad- ministrasjonen	341	299,83	182	139	43	158,52	159	116	43	141,31
Høgskolen i Molde	204	177,30	92	69	23	74,70	112	90	22	102,60
Høgskolen i Sør-Trøndelag	782	695,77	355	278	77	312,58	427	325	102	383,19
Høgskolen i Ålesund	193	172,67	104	81	23	93,58	89	64	25	79,09
Høgskolen i Nord-Trønde- lag	423	381,88	184	156	28	170,85	239	169	70	211,03
Høgskolen i Bodø	578	509,89	279	220	59	243,08	299	226	73	266,81
Høgskolen i Nesna	120	111,80	55	51	4	52,95	65	46	19	58,85
Høgskolen i Harstad	133	123,10	48	42	6	44,10	85	73	12	79,00
Høgskolen i Narvik	198	170,02	130	96	34	108,65	68	54	14	61,37
Høgskolen i Finnmark	281	257,10	120	101	19	109,95	161	130	31	147,15
Såmi allaskuvla Samisk høgskole	116	99,60	50	37	13	41,30	66	52	14	58,30
Arkitektur og designhøg- skolen i Oslo	154	121,80	89	54	35	70,50	65	39	26	51,30
Kunsthøgskolen i Bergen	105	77,88	49	24	25	35,27	56	29	27	42,61
Kunsthøgskolen i Oslo	234	179,89	117	68	49	91,80	117	62	55	88,09
Norges handelshøgskole	431	352,50	273	197	76	218,33	158	109	49	134,17
Norges idrettshøgskole	239	201,60	137	102	35	113,55	102	73	29	88,05
Norges musikkhøgskole	295	188,81	190	77	113	118,03	105	55	50	70,78
Norgesveterinærhøgskole	471	445,12	177	152	25	165,59	294	253	41	279,53
Foreldreutvalget for grunn- opplæring	8	7,30	0	0	0	0,00	8	6	2	7,30
Meteorologisk institutt	300	284,15	183	165	18	176,90	117	91	26	107,25
Nasjonalt organ for kvalitet i utdanningen	57	54,00	21	19	2	19,40	36	32	4	34,60
Norsk institutt for fors- kning om oppvekst, velferd og aldring	101	88,00	41	31	10	36,40	60	42	18	51,60
Norsk utenrikspolitisk insti- tutt	66	59,33	46	37	9	40,70	20	17	3	18,63

Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet

Etat/virksomhet	Menn						Kvinner			
	Tilsatte	Årsverk	I alt	Herav			I alt	Herav		
				Heltids-tilsatte	Deltids-tilsatte	Årsverk		Heltids-tilsatte	Deltids-tilsatte	Årsverk
Senter for IKT i utdanningen	43	43,00	25	25	0	25,00	18	18	0	18,00
Senter for internasjonalisering av høgre utdanning	80	76,60	20	19	1	19,60	60	51	9	57,00
Statens lånekasse for utdanning	323	307,26	127	121	6	124,50	196	151	45	182,76
VOX - Nasjonalt fagorgan for kompetansepolitikk	90	86,47	28	27	1	27,80	62	53	9	58,67
<i>Miljøverndepartementet</i>	2 011	1 921,09	947	860	87	919,31	1 064	817	247	1 001,78
Miljøverndepartementet	258	246,32	114	102	12	110,50	144	113	31	135,82
Direktoratet for naturforvaltning	288	281,25	173	167	6	171,68	115	86	29	109,57
Klima- og forurensningsdirektoratet	336	323,16	123	111	12	120,64	213	164	49	202,52
Norsk kulturminnefond	10	10,00	5	5	0	5,00	5	5	0	5,00
Norsk polarinstitutt	154	149,20	95	88	7	91,60	59	54	5	57,60
Riksantikvaren	161	153,56	60	54	6	58,12	101	81	20	95,44
Statens kartverk	804	757,60	377	333	44	361,77	427	314	113	395,83
<i>Nærings- og handelsdepartementet</i>	1 737	1 675,88	892	852	40	878,51	845	671	174	797,37
Nærings- og handelsdepartementet	204	197,27	98	93	5	97,00	106	83	23	100,27
Direktoratet for mineralforvaltning med bergmesteren for Svalbard	17	16,10	10	9	1	9,50	7	6	1	6,60
Garanti-instituttet for eksportkreditt	53	51,60	29	28	1	28,90	24	19	5	22,70
Justervesenet	85	83,99	61	59	2	60,40	24	21	3	23,59
Norges geologiske undersøkelse	211	203,35	137	127	10	133,85	74	57	17	69,50
Norsk akkreditering	22	21,80	9	9	0	9,00	13	12	1	12,80
Norsk romsenter	32	30,60	22	19	3	20,60	10	10	0	10,00
Patentstyret	250	240,63	96	92	4	95,04	154	112	42	145,59
Registerenheten i Brønnøysund	528	502,88	216	209	7	213,17	312	241	71	289,71
Sjøfartsdirektoratet	315	307,66	207	200	7	204,05	108	97	11	103,61
Skipsregistrene	20	20,00	7	7	0	7,00	13	13	0	13,00
<i>Olje- og energidepartementet</i>	871	850,52	522	501	21	514,42	349	301	48	336,10
Olje- og energidepartementet	158	155,82	79	76	3	78,72	79	71	8	77,10
Norges vassdrags- og energidirektorat	508	496,70	325	312	13	319,55	183	161	22	177,15
Oljedirektoratet	205	198,00	118	113	5	116,15	87	69	18	81,85
<i>Samferdselsdepartementet</i>	9 278	8 994,69	6 426	6 103	323	6 310,69	2 852	2 310	542	2 684,00
Samferdselsdepartementet	134	131,73	73	67	6	71,60	61	56	5	60,13

Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet

Etat/virksomhet	Menn						Kvinner			
	Tilsatte	Årsverk	I alt	Herav			I alt	Herav		
				Heltids-tilsatte	Deltids-tilsatte	Årsverk		Heltids-tilsatte	Deltids-tilsatte	Årsverk
Jernbaneverket	2 956	2 900,21	2 509	2 426	83	2 476,15	447	379	68	424,06
Bane energi	54	53,60	46	46	0	46,00	8	7	1	7,60
Jernbaneverket banedivisjonen	1 789	1 757,59	1 653	1 601	52	1 630,29	136	117	19	127,30
Jernbaneverket Norsk jernbanemuseum	18	16,70	12	10	2	11,10	6	5	1	5,60
Jernbaneverket trafikk	724	711,47	533	521	12	528,91	191	161	30	182,56
Jernbaneverket utbyggingssdivisjon	371	360,85	265	248	17	259,85	106	89	17	101,00
Statens vegvesen	5 490	5 283,91	3 448	3 237	211	3 374,24	2 042	1 613	429	1 909,67
Vegdirektoratet	569	551,53	322	298	24	314,16	247	208	39	237,37
Vegvesenet regionene	4 921	4 732,38	3 126	2 939	187	3 060,08	1 795	1 405	390	1 672,30
Region Øst	1 489	1 432,26	952	892	60	931,65	537	421	116	500,61
Region Sør	977	938,63	634	599	35	622,11	343	249	94	316,52
Region Vest	1 000	959,48	626	581	45	610,13	374	293	81	349,35
Region Midt	772	740,23	482	452	30	470,79	290	227	63	269,44
Region Nord	683	661,78	432	415	17	425,40	251	215	36	236,38
Luftfartstilsynet	172	166,40	115	108	7	112,20	57	50	7	54,20
Post- og teletilsynet	155	152,50	103	100	3	102,00	52	46	6	50,50
Statens havarikommisjon for transport	40	39,40	28	27	1	27,60	12	11	1	11,80
Statens jernbanetilsyn	38	37,40	17	16	1	16,60	21	20	1	20,80
<i>Utenriksdepartementet</i>	1 756	1 729,54	810	787	23	802,73	946	875	71	926,81
Utenriksdepartementet	833	815,32	357	345	12	352,99	476	427	49	462,33
Utenriktjenesten	654	652,19	342	339	3	341,44	312	306	6	310,75
Direktoratet for utviklings-samarbeid	238	231,53	97	89	8	94,30	141	126	15	137,23
Fredskorpset	31	30,50	14	14	0	14,00	17	16	1	16,50
Domstolene i Norge	1 464	1 365,96	423	392	31	409,45	1 041	796	245	956,51
Domstoladministrasjonen	85	82,46	39	35	4	37,36	46	42	4	45,10
Finnmarkskommisjonen	5	3,90	2	1	1	1,40	3	2	1	2,50
Høyesterett	38	36,60	12	11	1	11,80	26	22	4	24,80
Jordskifteoverrettene	12	11,50	5	5	0	5,00	7	4	3	6,50
Jordskifterettene	257	244,94	174	163	11	169,75	83	61	22	75,19
Lagmannsrettene	114	107,53	12	11	1	11,99	102	78	24	95,54
Borgarting lagmannsrett	46	43,89	7	6	1	6,99	39	29	10	36,90
Tingrettene	953	879,03	179	166	13	172,15	774	587	187	706,88

Etat/virksomhet	Menn						Kvinner			
	Tilsatte	Årsverk	Herav			Herav				
			I alt	Heltids- tilsatte	Deltids- tilsatte	Årsverk	I alt	Heltids- tilsatte	Deltids- tilsatte	Årsverk
Oslo byggedembete	53	51,45	17	17	0	17,00	36	32	4	34,45
Oslo tingrett	157	151,17	32	29	3	30,50	125	112	13	120,67
<i>Sametinget</i>	128	125,10	42	40	2	41,20	86	80	6	83,90
<i>Husbanken</i>	346	335,55	132	127	5	130,60	214	188	26	204,95
<i>Riksrevisjonen</i>	524	508,40	222	211	11	218,19	302	264	38	290,21

Tabell 1.2 Fylkes-/kommunefordeling av sysselsatte totalt per 4. kvartal 2009 og tilsatte i statlig tariffområde per 1. mars 2010

Fylke/kommune	Syssel- satte	Tjeneste- menn	Tjeneste- menn i pst. av sysselsatte	Heltid			Deltid		
				I alt	Kvinner	Menn	I alt	Kvinner	Menn
Hele landet	2 497 000	144 959	5,8 %	121 082	53 787	67 295	23 877	15 443	8 434
<i>01 Østfold</i>	116 277	3 868	3,3 %	3 200	1 580	1 620	668	505	163
0101 Halden	12 436	820	6,6 %	690	289	401	130	78	52
0104 Moss	14 228	673	4,7 %	556	268	288	117	94	23
0105 Sarpsborg	22 693	978	4,3 %	810	414	396	168	131	37
0106 Fredrikstad	34 344	877	2,6 %	722	412	310	155	119	36
0111 Hvaler	1 208	33	2,7 %	27	1	26	6	6	0
0118 Aremark	358	7	2,0 %	4	0	4	3	2	1
0119 Marker	1 179	55	4,7 %	45	15	30	10	9	1
0121 Rømskog	216	1	0,5 %	1	1	0	0	0	0
0122 Trøgstad	1 543	52	3,4 %	47	15	32	5	4	1
0123 Spydeberg	2 163	14	0,6 %	11	6	5	3	3	0
0124 Askim	5 780	95	1,6 %	80	51	29	15	14	1
0125 Eidsberg	5 004	76	1,5 %	64	27	37	12	8	4
0127 Skiptvet	1 028	64	6,2 %	43	29	14	21	16	5
0128 Rakkestad	3 374	33	1,0 %	28	9	19	5	5	0
0135 Råde	2 489	39	1,6 %	37	22	15	2	2	0
0136 Rygge	5 872	22	0,4 %	14	9	5	8	7	1
0137 Våler (Østf.)	1 276	16	1,3 %	12	7	5	4	3	1
0138 Hobøl	1 086	13	1,2 %	9	5	4	4	4	0
<i>02 Akershus</i>	242 384	7 098	2,9 %	5 892	2 806	3 086	1 206	849	357
0211 Vestby	5 601	95	1,7 %	62	44	18	33	21	12

Fylke/kommune	Sysse- satte	Tjeneste- menn	Tjeneste- menn i pst. av sysse- satte	Heltid			Deltid		
				I alt	Kvinner	Menn	I alt	Kvinner	Menn
0213 Ski	13 023	439	3,4 %	371	183	188	68	59	9
0214 Ås	7 755	1 659	21,4 %	1 273	591	682	386	217	169
0215 Frogn	4 342	56	1,3 %	46	25	21	10	8	2
0216 Nesodden	4 324	37	0,9 %	30	23	7	7	6	1
0217 Oppegård	9 191	56	0,6 %	48	27	21	8	6	2
0219 Bærum	68 053	1 168	1,7 %	983	477	506	185	140	45
0220 Asker	24 644	236	1,0 %	182	93	89	54	45	9
0221 Aurskog- Høland	4 823	72	1,5 %	50	30	20	22	19	3
0226 Sørums	4 242	33	0,8 %	26	16	10	7	6	1
0227 Fet	2 460	31	1,3 %	30	16	14	1	1	0
0228 Rælingen	2 652	20	0,8 %	16	12	4	4	3	1
0229 Enebakk	2 503	22	0,9 %	18	9	9	4	4	0
0230 Lørenskog	16 774	87	0,5 %	75	44	31	12	11	1
0231 Skedsmo	25 771	2 121	8,2 %	1 865	808	1 057	256	196	60
0233 Nittedal	7 478	41	0,5 %	34	20	14	7	7	0
0234 Gjerdrum	1 470	3	0,2 %	2	2	0	1	1	0
0235 Ullensaker	21 671	634	2,9 %	557	254	303	77	51	26
0236 Nes (Ak.)	5 360	44	0,8 %	35	18	17	9	7	2
0237 Eidsvoll	6 606	186	2,8 %	146	87	59	40	29	11
0238 Nannestad	2 699	52	1,9 %	39	23	16	13	10	3
0239 Hurdal	942	6	0,6 %	4	4	0	2	2	0
<i>0301 Oslo kommune</i>	423 244	41 512	4151200	35 473	18 072	17 401	6 039	3 944	2 095
<i>04 Hedmark</i>	84 938	3 784	4,5 %	3 122	1 473	1 649	662	510	152
0402 Kongsvinger	8 390	835	10,0 %	678	303	375	157	133	24
0403 Hamar	18 522	1 684	9,1 %	1 428	668	760	256	186	70
0412 Ringsaker	13 562	173	1,3 %	143	76	67	30	24	6
0415 Løten	1 682	20	1,2 %	17	12	5	3	3	0
0417 Stange	6 643	114	1,7 %	88	33	55	26	17	9
0418 Nord-Odal	1 573	50	3,2 %	47	22	25	3	3	0
0419 Sør-Odal	2 403	15	0,6 %	13	8	5	2	2	0
0420 Eidskog	1 919	18	0,9 %	16	6	10	2	1	1
0423 Grue	2 008	86	4,3 %	59	42	17	27	18	9
0425 Åsnes	3 107	38	1,2 %	29	10	19	9	7	2

Fylke/kommune	Syssel- satte	Tjeneste- menn	Tjeneste- menn i pst. av sysselsatte	Heltid			Deltid		
				I alt	Kvinner	Menn	I alt	Kvinner	Menn
0426 Våler (Hedm.)	1 531	16	1,0 %	14	6	8	2	2	0
0427 Elverum	9 932	427	4,3 %	346	183	163	81	67	14
0428 Trysil	2 930	31	1,1 %	27	12	15	4	4	0
0429 Åmot	1 733	85	4,9 %	63	32	31	22	11	11
0430 Stor-Elvdal	1 080	61	5,6 %	46	13	33	15	11	4
0432 Rendalen	799	7	0,9 %	7	3	4	0	0	0
0434 Engerdal	600	21	3,5 %	17	9	8	4	4	0
0436 Tolga	658	6	0,9 %	6	3	3	0	0	0
0437 Tynset	3 224	81	2,5 %	63	26	37	18	16	2
0438 Alvdal	1 178	9	0,8 %	8	2	6	1	1	0
0439 Folldal	681	4	0,6 %	4	2	2	0	0	0
0441 Os (Hedm.)	783	3	0,4 %	3	2	1	0	0	0
<i>05 Oppland</i>	86 646	3 049	3,5 %	2 421	1 094	1 327	628	441	187
0501 Lillehammer	15 610	1 257	8,1 %	995	450	545	262	182	80
0502 Gjøvik	16 020	936	5,8 %	743	366	377	193	121	72
0511 Dovre	1 435	27	1,9 %	27	3	24	0	0	0
0512 Lesja	933	17	1,8 %	13	5	8	4	4	0
0513 Skjåk	1 078	12	1,1 %	9	6	3	3	3	0
0514 Lom	1 194	10	0,8 %	9	4	5	1	1	0
0515 Vågå	1 564	28	1,8 %	20	10	10	8	8	0
0516 Nord-Fron	2 743	32	1,2 %	25	8	17	7	5	2
0517 Sel	2 961	98	3,3 %	85	30	55	13	6	7
0519 Sør-Fron	1 109	5	0,5 %	5	2	3	0	0	0
0520 Ringebu	2 233	19	0,9 %	15	4	11	4	3	1
0521 Øyer	1 881	14	0,7 %	11	4	7	3	2	1
0522 Gausdal	2 371	23	1,0 %	13	5	8	10	10	0
0528 Østre Toten	5 181	117	2,3 %	96	40	56	21	11	10
0529 Vestre Toten	6 331	70	1,1 %	53	28	25	17	16	1
0532 Jevnaker	2 109	17	0,8 %	12	7	5	5	4	1
0533 Lunner	2 076	21	1,0 %	19	1	18	2	1	1
0534 Gran	5 939	160	2,7 %	131	60	71	29	23	6
0536 Søndre Land	1 864	18	1,0 %	14	6	8	4	4	0
0538 Nordre Land	2 909	21	0,7 %	16	6	10	5	5	0
0540 Sør-Aurdal	1 359	12	0,9 %	9	4	5	3	3	0
0541 Etnedal	570	6	1,1 %	4	2	2	2	2	0

Fylke/kommune	Sysse- satte	Tjeneste- menn	Tjeneste- menn i pst. av sysse- satte	Heltid			Deltid		
				I alt	Kvinner	Menn	I alt	Kvinner	Menn
0542 Nord-Aurdal	4 062	79	1,9 %	57	31	26	22	19	3
0543 Vestre Slidre	945	22	2,3 %	19	5	14	3	3	0
0544 Øystre Slidre	1 401	18	1,3 %	15	6	9	3	1	2
0545 Vang	768	10	1,3 %	6	1	5	4	4	0
<i>06 Buskerud</i>	120 252	3 954	3,3 %	3 313	1 675	1 638	641	487	154
0602 Drammen	34 610	1 766	5,1 %	1 513	796	717	253	202	51
0604 Kongsberg	15 580	330	2,1 %	270	139	131	60	41	19
0605 Ringerike	14 121	1 082	7,7 %	898	438	460	184	129	55
0612 Hole	1 979	17	0,9 %	15	4	11	2	1	1
0615 Flå	407	4	1,0 %	1	0	1	3	2	1
0616 Nes (Busk.)	1 483	22	1,5 %	15	5	10	7	6	1
0617 Gol	2 832	64	2,3 %	52	23	29	12	10	2
0618 Hemsedal	1 090	2	0,2 %	2	2	0	0	0	0
0619 Ål	2 397	48	2,0 %	45	6	39	3	2	1
0620 Hol	2 410	18	0,7 %	16	6	10	2	2	0
0621 Sigdal	1 554	8	0,5 %	8	5	3	0	0	0
0622 Krødsherad	971	5	0,5 %	5	1	4	0	0	0
0623 Modum	5 361	105	2,0 %	89	47	42	16	12	4
0624 Øvre Eiker	5 734	246	4,3 %	191	99	92	55	44	11
0625 Nedre Eiker	6 797	52	0,8 %	38	22	16	14	12	2
0626 Lier	12 338	94	0,8 %	81	39	42	13	9	4
0627 Røyken	5 160	46	0,9 %	39	24	15	7	5	2
0628 Hurum	2 657	23	0,9 %	17	10	7	6	6	0
0631 Flesberg	847	5	0,6 %	3	1	2	2	2	0
0632 Rollag	621	10	1,6 %	9	6	3	1	1	0
0633 Nore og Uvdal	1 303	7	0,5 %	6	2	4	1	1	0
<i>07 Vestfold</i>	102 895	3 882	3,8 %	3 130	1 514	1 616	752	575	177
0701 Horten	10 504	792	7,5 %	611	221	390	181	121	60
0702 Holmestrand	3 912	143	3,7 %	84	54	30	59	55	4
0704 Tønsberg	26 875	1 899	7,1 %	1 583	840	743	316	249	67
0706 Sandefjord	20 623	403	2,0 %	319	146	173	84	55	29
0709 Larvik	18 108	306	1,7 %	264	133	131	42	33	9
0711 Svelvik	1 582	19	1,2 %	15	8	7	4	4	0
0713 Sande (Vestf.)	2 201	24	1,1 %	14	7	7	10	8	2

Fylke/kommune	Syssel- satte	Tjeneste- menn	Tjeneste- menn i pst. av sysselsatte	Heltid			Deltid		
				I alt	Kvinner	Menn	I alt	Kvinner	Menn
0714 Hof	954	53	5,6 %	46	9	37	7	6	1
0716 Re (f.o.m. 2002)	2 967	22	0,7 %	21	14	7	1	1	0
0719 Andebu	1 884	7	0,4 %	4	0	4	3	3	0
0720 Stokke	5 289	118	2,2 %	84	50	34	34	30	4
0722 Nøtterøy	5 910	23	0,4 %	19	12	7	4	4	0
0723 Tjøme	1 211	45	3,7 %	41	4	37	4	4	0
0728 Lardal	875	28	3,2 %	25	16	9	3	2	1
<i>08 Telemark</i>	76 806	2 821	3,7 %	2 255	1 049	1 206	566	396	170
0805 Porsgrunn	18 831	568	3,0 %	464	235	229	104	83	21
0806 Skien	24 724	1 297	5,2 %	1 058	495	563	239	162	77
0807 Notodden	5 453	333	6,1 %	247	124	123	86	62	24
0811 Siljan	525	6	1,1 %	6	2	4	0	0	0
0814 Bamble	4 962	52	1,0 %	48	18	30	4	4	0
0815 Kragerø	4 566	89	1,9 %	80	33	47	9	8	1
0817 Drangedal	1 240	23	1,9 %	19	5	14	4	4	0
0819 Nome	2 299	23	1,0 %	21	8	13	2	2	0
0821 Bø (Telem.)	2 650	211	8,0 %	158	63	95	53	24	29
0822 Sauherad	1 437	26	1,8 %	24	7	17	2	2	0
0826 Tinn	2 890	27	0,9 %	23	12	11	4	3	1
0827 Hjartdal	577	8	1,4 %	5	4	1	3	3	0
0828 Seljord	1 614	27	1,7 %	18	8	10	9	8	1
0829 Kviteseid	1 109	19	1,7 %	17	5	12	2	2	0
0830 Nissedal	614	9	1,5 %	5	4	1	4	3	1
0831 Fyresdal	587	23	3,9 %	20	6	14	3	2	1
0833 Tøkke	1 042	15	1,4 %	8	5	3	7	5	2
0834 Vinje	1 686	65	3,9 %	34	15	19	31	19	12
<i>09 Aust-Agder</i>	47 291	1 861	3,9 %	1 543	636	907	318	236	82
0901 Risør	2 648	43	1,6 %	31	18	13	12	9	3
0904 Grimstad	8 275	463	5,6 %	400	133	267	63	48	15
0906 Arendal	21 346	981	4,6 %	808	373	435	173	123	50
0911 Gjerstad	934	11	1,2 %	9	3	6	2	1	1
0912 Vegårshei	690	8	1,2 %	6	3	3	2	2	0
0914 Tvedestrand	2 462	66	2,7 %	50	19	31	16	12	4

Fylke/kommune	Sysse- satte	Tjeneste- menn	Tjeneste- menn i pst. av sysse- satte	Heltid			Deltid		
				I alt	Kvinner	Menn	I alt	Kvinner	Menn
0919 Frøland	1 324	15	1,1 %	9	0	9	6	4	2
0926 Lillesand	3 697	162	4,4 %	148	59	89	14	12	2
0928 Birkenes	1 478	19	1,3 %	14	6	8	5	5	0
0929 Åmli	746	20	2,7 %	14	2	12	6	3	3
0935 Iveland	381	3	0,8 %	2	1	1	1	1	0
0937 Evje og Horn- nes	1 582	49	3,1 %	38	15	23	11	11	0
0938 Bygland	526	7	1,3 %	4	0	4	3	1	2
0940 Valle	641	12	1,9 %	8	4	4	4	4	0
0941 Bykle	561	2	0,4 %	2	0	2	0	0	0
<i>10 Vest-Agder</i>	85 277	3 031	3,6 %	2 357	1 037	1 320	674	480	194
1001 Kristiansand	49 918	2 561	5,1 %	2 008	885	1 123	553	379	174
1002 Mandal	5 945	113	1,9 %	87	39	48	26	23	3
1003 Farsund	3 614	32	0,9 %	23	11	12	9	8	1
1004 Flekkefjord	4 188	70	1,7 %	57	19	38	13	10	3
1014 Vennesla	4 171	39	0,9 %	26	11	15	13	10	3
1017 Songdalen	2 187	6	0,3 %	6	3	3	0	0	0
1018 Søgne	3 347	32	1,0 %	24	10	14	8	7	1
1021 Marnardal	780	14	1,8 %	10	2	8	4	3	1
1026 Åseral	639	3	0,5 %	2	0	2	1	1	0
1027 Audnedal	702	6	0,9 %	1	1	0	5	5	0
1029 Lindesnes	1 877	13	0,7 %	11	5	6	2	2	0
1032 Lyngdal	3 796	105	2,8 %	76	42	34	29	23	6
1034 Hægebostad	647	6	0,9 %	4	0	4	2	2	0
1037 Kvinesdal	2 420	20	0,8 %	13	6	7	7	5	2
1046 Sirdal	1 046	11	1,1 %	9	3	6	2	2	0
<i>11 Rogaland</i>	226 237	6 839	3,0 %	5 531	2 709	2 822	1 308	969	339
1101 Eigersund	6 581	115	1,7 %	92	36	56	23	20	3
1102 Sandnes	34 105	914	2,7 %	691	398	293	223	195	28
1103 Stavanger	77 732	3 699	4,8 %	3 013	1 511	1 502	686	472	214
1106 Haugesund	21 161	949	4,5 %	796	363	433	153	112	41
1111 Sokndal	1 263	22	1,7 %	18	2	16	4	4	0
1112 Lund	1 579	43	2,7 %	30	11	19	13	11	2
1114 Bjerkreim	1 121	7	0,6 %	5	1	4	2	2	0

Fylke/kommune	Syssel- satte	Tjeneste- menn	Tjeneste- menn i pst. av sysselsatte	Heltid			Deltid		
				I alt	Kvinner	Menn	I alt	Kvinner	Menn
1119 Hå	7 245	209	2,9 %	173	55	118	36	24	12
1120 Klepp	6 931	44	0,6 %	37	13	24	7	5	2
1121 Time	7 318	81	1,1 %	61	27	34	20	19	1
1122 Gjesdal	3 191	20	0,6 %	14	9	5	6	4	2
1124 Sola	17 403	258	1,5 %	219	131	88	39	29	10
1127 Randaberg	3 875	48	1,2 %	28	20	8	20	15	5
1129 Forsand	503	1	0,2 %	1	1	0	0	0	0
1130 Strand	4 197	43	1,0 %	34	17	17	9	7	2
1133 Hjelmeland	1 432	7	0,5 %	6	3	3	1	1	0
1134 Suldal	1 922	14	0,7 %	9	4	5	5	5	0
1135 Sauda	2 177	47	2,2 %	36	24	12	11	11	0
1141 Finnøy	1 436	9	0,6 %	5	0	5	4	2	2
1142 Rennesøy	1 085	10	0,9 %	7	2	5	3	1	2
1144 Kvitsøy	303	93	30,7 %	86	4	82	7	5	2
1145 Bokn	295	2	0,7 %	1	1	0	1	1	0
1146 Tysvær	4 160	17	0,4 %	13	3	10	4	3	1
1149 Karmøy	14 665	126	0,9 %	109	64	45	17	11	6
1151 Utsira	105	1	1,0 %	1	1	0	0	0	0
1160 Vindafjord	4 452	60	1,3 %	46	8	38	14	10	4
<i>12 Hordaland</i>	244 692	11 982	4,9 %	9 430	4 569	4 861	2 552	1 579	973
1201 Bergen	154 963	10 560	6,8 %	8 289	4 067	4 222	2 271	1 349	922
1211 Etne	1 673	7	0,4 %	5	3	2	2	1	1
1216 Sveio	1 385	17	1,2 %	8	2	6	9	7	2
1219 Bømlo	4 831	23	0,5 %	14	8	6	9	9	0
1221 Stord	9 523	352	3,7 %	278	165	113	74	54	20
1222 Fitjar	1 157	8	0,7 %	5	2	3	3	2	1
1223 Tysnes	987	12	1,2 %	6	3	3	6	6	0
1224 Kvinnherad	6 021	37	0,6 %	28	14	14	9	8	1
1227 Jondal	434	4	0,9 %	2	0	2	2	2	0
1228 Odda	3 702	54	1,5 %	38	13	25	16	13	3
1231 Ullensvang	1 421	79	5,6 %	58	33	25	21	19	2
1232 Eidfjord	420	5	1,2 %	4	4	0	1	1	0
1233 Ulvik	472	31	6,6 %	29	1	28	2	2	0
1234 Granvin	352	1	0,3 %	1	0	1	0	0	0
1235 Voss	6 590	164	2,5 %	143	31	112	21	14	7

Fylke/kommune	Sysse- satte	Tjeneste- menn	Tjeneste- menn i pst. av sysse- satte	Heltid			Deltid		
				I alt	Kvinner	Menn	I alt	Kvinner	Menn
1238 Kvam	3 847	45	1,2 %	32	11	21	13	11	2
1241 Fusa	1 993	14	0,7 %	8	2	6	6	4	2
1242 Samnanger	567	9	1,6 %	6	3	3	3	3	0
1243 Os (Hord.)	5 530	88	1,6 %	79	39	40	9	8	1
1244 Austevoll	2 528	48	1,9 %	39	18	21	9	8	1
1245 Sund	1 730	6	0,3 %	5	4	1	1	1	0
1246 Fjell	9 719	73	0,8 %	64	34	30	9	9	0
1247 Askøy	6 828	54	0,8 %	48	31	17	6	6	0
1251 Vaksdal	1 493	45	3,0 %	41	17	24	4	4	0
1252 Modalen	222	0	0,0 %	0	0	0	0	0	0
1253 Osterøy	2 497	20	0,8 %	15	8	7	5	4	1
1256 Meland	2 046	15	0,7 %	13	7	6	2	2	0
1259 Øygarden	1 386	5	0,4 %	4	1	3	1	1	0
1260 Radøy	1 551	12	0,8 %	9	4	5	3	3	0
1263 Lindås	6 896	82	1,2 %	66	31	35	16	12	4
1264 Austrheim	1 112	11	1,0 %	7	3	4	4	4	0
1265 Fedje	255	66	25,9 %	60	2	58	6	3	3
1266 Masfjorden	561	35	6,2 %	26	8	18	9	9	0
<i>14 Sogn og Fjordane</i>	53 569	1 933	3,6 %	1 542	730	812	391	296	95
1401 Flora	5 724	114	2,0 %	101	47	54	13	12	1
1411 Gulen	1 154	13	1,1 %	7	3	4	6	5	1
1412 Solund	392	6	1,5 %	6	3	3	0	0	0
1413 Hyllestad	711	8	1,1 %	6	2	4	2	1	1
1416 Høyanger	1 815	18	1,0 %	15	6	9	3	3	0
1417 Vik	1 301	45	3,5 %	38	12	26	7	4	3
1418 Balestrand	607	5	0,8 %	4	2	2	1	1	0
1419 Leikanger	1 400	535	38,2 %	444	201	243	91	71	20
1420 Sogndal	3 893	384	9,9 %	283	140	143	101	63	38
1421 Aurland	852	17	2,0 %	14	7	7	3	2	1
1422 Lærdal	1 107	12	1,1 %	11	3	8	1	1	0
1424 Årdal	3 023	19	0,6 %	16	9	7	3	2	1
1426 Luster	1 978	15	0,8 %	11	6	5	4	4	0
1428 Askvoll	1 200	8	0,7 %	6	3	3	2	2	0
1429 Fjaler	1 177	32	2,7 %	23	13	10	9	8	1
1430 Gaular	1 081	9	0,8 %	8	3	5	1	1	0

Fylke/kommune	Syssel- satte	Tjeneste- menn	Tjeneste- menn i pst. av sysselsatte	Heltid			Deltid		
				I alt	Kvinner	Menn	I alt	Kvinner	Menn
1431 Jølster	989	9	0,9 %	6	3	3	3	3	0
1432 Førde	8 954	444	5,0 %	358	185	173	86	66	20
1433 Naustdal	656	3	0,5 %	2	0	2	1	1	0
1438 Bremanger	1 586	14	0,9 %	11	4	7	3	3	0
1439 Vågsøy	2 992	63	2,1 %	50	21	29	13	12	1
1441 Selje	1 176	12	1,0 %	7	4	3	5	5	0
1443 Eid	2 843	82	2,9 %	65	30	35	17	14	3
1444 Hornindal	470	2	0,4 %	2	2	0	0	0	0
1445 Gloppen	2 705	34	1,3 %	25	11	14	9	7	2
1449 Stryn	3 783	30	0,8 %	23	10	13	7	5	2
<i>15 Møre og Romsdal</i>	125 838	3 720	3,0 %	3 053	1 429	1 624	667	467	200
1502 Molde	16 403	1 060	6,5 %	892	464	428	168	114	54
1504 Ålesund	26 216	1 140	4,3 %	982	376	606	158	112	46
1505 Kristiansund	11 612	339	2,9 %	288	142	146	51	40	11
1511 Vanylven	1 447	13	0,9 %	10	6	4	3	3	0
1514 Sande (M. og R.)	1 260	5	0,4 %	4	2	2	1	1	0
1515 Herøy (M. og R.)	3 868	39	1,0 %	32	20	12	7	6	1
1516 Ulstein	4 808	47	1,0 %	33	19	14	14	13	1
1517 Hareid	2 128	8	0,4 %	5	3	2	3	3	0
1519 Volda	4 246	440	10,4 %	322	150	172	118	61	57
1520 Ørsta	4 476	138	3,1 %	105	61	44	33	23	10
1523 Ørskog	943	16	1,7 %	12	5	7	4	4	0
1524 Norrdal	878	3	0,3 %	3	2	1	0	0	0
1525 Stranda	2 300	26	1,1 %	21	8	13	5	5	0
1526 Stordal	506	2	0,4 %	1	0	1	1	1	0
1528 Sykkylven	3 933	17	0,4 %	15	9	6	2	2	0
1529 Skodje	1 237	7	0,6 %	6	2	4	1	1	0
1531 Sula	2 602	22	0,8 %	20	10	10	2	2	0
1532 Giske	2 451	16	0,7 %	12	7	5	4	4	0
1534 Haram	4 415	24	0,5 %	17	6	11	7	7	0
1535 Vestnes	2 907	48	1,7 %	35	19	16	13	10	3
1539 Rauma	3 606	33	0,9 %	33	10	23	0	0	0
1543 Nesset	1 196	8	0,7 %	5	3	2	3	3	0
1545 Midsund	812	4	0,5 %	3	1	2	1	1	0

Fylke/kommune	Sysse- satte	Tjeneste- menn	Tjeneste- menn i pst. av sysse- satte	Heltid			Deltid		
				I alt	Kvinner	Menn	I alt	Kvinner	Menn
1546 Sandøy	690	2	0,3 %	2	1	1	0	0	0
1547 Aukra	1 256	9	0,7 %	8	3	5	1	0	1
1548 Fræna	3 423	81	2,4 %	68	40	28	13	7	6
1551 Eide	1 231	6	0,5 %	2	1	1	4	4	0
1554 Averøy	2 209	13	0,6 %	8	3	5	5	5	0
1557 Gjemnes	815	13	1,6 %	6	2	4	7	7	0
1560 Tingvoll	1 094	42	3,8 %	25	16	9	17	11	6
1563 Sunndal	3 825	30	0,8 %	25	15	10	5	3	2
1566 Surnadal	2 874	39	1,4 %	30	12	18	9	7	2
1567 Rindal	898	3	0,3 %	3	3	0	0	0	0
1571 Halså	753	8	1,1 %	7	3	4	1	1	0
1573 Smøla	974	9	0,9 %	6	2	4	3	3	0
1576 Aure	1 546	10	0,6 %	7	3	4	3	3	0
<i>16 Sør-Trøndelag</i>	152 477	12 014	7,9 %	8 898	3 882	5 016	3 116	1 488	1 628
1601 Trondheim	105 209	11 218	10,7 %	8 285	3 597	4 688	2 933	1 354	1 579
1612 Hemne	1 865	13	0,7 %	11	6	5	2	1	1
1613 Snillfjord	379	1	0,3 %	1	0	1	0	0	0
1617 Hitra	2 072	12	0,6 %	9	3	6	3	3	0
1620 Frøya	2 281	30	1,3 %	26	19	7	4	4	0
1621 Ørland	2 382	46	1,9 %	43	23	20	3	3	0
1622 Agdenes	739	1	0,1 %	1	0	1	0	0	0
1624 Rissa	2 900	38	1,3 %	27	11	16	11	6	5
1627 Bjugn	1 649	15	0,9 %	12	7	5	3	3	0
1630 Åfjord	1 545	15	1,0 %	11	3	8	4	4	0
1632 Roan	420	5	1,2 %	4	0	4	1	1	0
1633 Osen	425	3	0,7 %	3	1	2	0	0	0
1634 Oppdal	3 289	50	1,5 %	38	11	27	12	8	4
1635 Rennebu	1 151	10	0,9 %	10	3	7	0	0	0
1636 Meldal	1 501	31	2,1 %	21	11	10	10	5	5
1638 Orkdal	5 683	142	2,5 %	104	61	43	38	29	9
1640 Røros	3 374	75	2,2 %	64	18	46	11	8	3
1644 Holtålen	683	13	1,9 %	13	3	10	0	0	0
1648 Midtre Gauldal	2 783	74	2,7 %	58	15	43	16	13	3
1653 Melhus	4 534	142	3,1 %	91	53	38	51	33	18
1657 Skaun	1 373	17	1,2 %	16	7	9	1	1	0

Fylke/kommune	Syssel- satte	Tjeneste- menn	Tjeneste- menn i pst. av sysselsatte	Heltid			Deltid		
				I alt	Kvinner	Menn	I alt	Kvinner	Menn
1662 Klæbu	1 289	17	1,3 %	13	8	5	4	4	0
1663 Malvik	2 791	31	1,1 %	25	17	8	6	6	0
1664 Selbu	1 764	14	0,8 %	11	4	7	3	2	1
1665 Tydal	396	1	0,3 %	1	1	0	0	0	0
<i>17 Nord-Trøndelag</i>	60 586	2 190	3,6 %	1 742	840	902	448	336	112
1702 Steinkjer	10 255	989	9,6 %	813	394	419	176	127	49
1703 Namsos	6 904	213	3,1 %	158	86	72	55	41	14
1711 Meråker	939	14	1,5 %	12	5	7	2	1	1
1714 Stjørdal	10 180	230	2,3 %	174	78	96	56	40	16
1717 Frosta	878	8	0,9 %	6	1	5	2	2	0
1718 Leksvik	1 543	12	0,8 %	10	8	2	2	2	0
1719 Levanger	9 073	466	5,1 %	361	185	176	105	79	26
1721 Verdal	6 212	76	1,2 %	67	26	41	9	8	1
1723 Mosvik	259	0	0,0 %	0	0	0	0	0	0
1724 Verran	1 141	12	1,1 %	7	2	5	5	4	1
1725 Namdalseid	653	6	0,9 %	5	3	2	1	1	0
1729 Inderøy	1 976	16	0,8 %	10	4	6	6	5	1
1736 Snåsa	923	28	3,0 %	21	12	9	7	5	2
1738 Lierne	670	7	1,0 %	5	1	4	2	2	0
1739 Røyrvik	218	1	0,5 %	1	1	0	0	0	0
1740 Namsskogan	437	7	1,6 %	6	0	6	1	1	0
1742 Grong	1 150	36	3,1 %	31	6	25	5	4	1
1743 Høylandet	559	2	0,4 %	2	2	0	0	0	0
1744 Overhalla	1 437	10	0,7 %	9	5	4	1	1	0
1748 Fosnes	207	1	0,5 %	0	0	0	1	1	0
1749 Flatanger	454	6	1,3 %	3	2	1	3	3	0
1750 Vikna	2 374	25	1,1 %	20	8	12	5	5	0
1751 Nærøy	1 876	21	1,1 %	18	9	9	3	3	0
1755 Leka	268	4	1,5 %	3	2	1	1	1	0
<i>18 Nordland</i>	113 892	6 090	5,3 %	5 197	2 540	2 657	893	645	248
1804 Bodø	26 115	2 142	8,2 %	1 832	876	956	310	187	123
1805 Narvik	9 282	533	5,7 %	463	169	294	70	36	34
1811 Bindal	570	6	1,1 %	6	3	3	0	0	0
1812 Sømna	816	7	0,9 %	7	3	4	0	0	0

Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet

Fylke/kommune	Sysse- satte	Tjeneste- menn	Tjeneste- menn i pst. av sysse- satte	Heltid			Deltid		
				I alt	Kvinner	Menn	I alt	Kvinner	Menn
1813 Brønnøy	3 678	569	15,5 %	483	255	228	86	77	9
1815 Vega	530	8	1,5 %	4	2	2	4	4	0
1816 Vevelstad	184	1	0,5 %	1	1	0	0	0	0
1818 Herøy (Nordl.)	761	7	0,9 %	6	3	3	1	1	0
1820 Alstahaug	3 873	213	5,5 %	162	84	78	51	40	11
1822 Leirfjord	750	4	0,5 %	4	4	0	0	0	0
1824 Vefsn	6 733	254	3,8 %	241	90	151	13	12	1
1825 Grane	540	21	3,9 %	21	7	14	0	0	0
1826 Hattfjelldal	650	18	2,8 %	13	8	5	5	5	0
1827 Dønna	531	3	0,6 %	2	2	0	1	1	0
1828 Nesna	827	111	13,4 %	90	40	50	21	18	3
1832 Hemnes	1 583	23	1,5 %	20	11	9	3	3	0
1833 Rana	12 668	1 115	8,8 %	958	539	419	157	129	28
1834 Lurøy	883	8	0,9 %	6	4	2	2	2	0
1835 Træna	231	1	0,4 %	0	0	0	1	0	1
1836 Rødøy	544	5	0,9 %	3	1	2	2	2	0
1837 Meløy	3 165	20	0,6 %	14	7	7	6	5	1
1838 Gildeskål	757	6	0,8 %	4	1	3	2	2	0
1839 Beiarn	491	5	1,0 %	4	0	4	1	0	1
1840 Saltdal	2 219	37	1,7 %	34	11	23	3	3	0
1841 Fauske	3 821	236	6,2 %	192	103	89	44	29	15
1845 Sørfold	835	5	0,6 %	5	2	3	0	0	0
1848 Steigen	1 155	14	1,2 %	6	3	3	8	6	2
1849 Hamarøy	784	10	1,3 %	8	4	4	2	1	1
1850 Tysfjord	789	20	2,5 %	19	9	10	1	1	0
1851 Lødingen	1 001	50	5,0 %	46	10	36	4	4	0
1852 Tjeldsund	469	49	10,4 %	42	12	30	7	7	0
1853 Evenes	631	8	1,3 %	4	2	2	4	4	0
1854 Ballangen	836	9	1,1 %	8	4	4	1	1	0
1856 Røst	308	3	1,0 %	3	3	0	0	0	0
1857 Værøy	383	7	1,8 %	4	2	2	3	3	0
1859 Flakstad	569	3	0,5 %	3	2	1	0	0	0
1860 Vestvågøy	5 036	73	1,4 %	63	32	31	10	8	2
1865 Vågan	4 290	157	3,7 %	137	64	73	20	12	8
1866 Hadsel	3 600	36	1,0 %	30	18	12	6	6	0
1867 Bø (Nordl.)	1 028	16	1,6 %	15	8	7	1	1	0

Fylke/kommune	Syssel- satte	Tjeneste- menn	Tjeneste- menn i pst. av sysselsatte	Heltid			Deltid		
				I alt	Kvinner	Menn	I alt	Kvinner	Menn
1868 Øksnes	1 924	18	0,9 %	14	11	3	4	2	2
1870 Sortland	5 001	233	4,7 %	199	118	81	34	28	6
1871 Andøy	2 555	23	0,9 %	18	10	8	5	5	0
1874 Moskenes	496	3	0,6 %	3	2	1	0	0	0
<i>19 Troms</i>	79 168	6 033	7,6 %	4 873	2 423	2 450	1 160	664	496
1901 Harstad	11 819	671	5,7 %	607	325	282	64	47	17
1902 Tromsø	38 509	4 639	12,0 %	3 662	1 818	1 844	977	522	455
1911 Kvæfjord	1 241	5	0,4 %	4	3	1	1	1	0
1913 Skånland	973	11	1,1 %	10	1	9	1	1	0
1915 Bjarkøy	187	2	1,1 %	1	0	1	1	1	0
1917 Ibestad	514	7	1,4 %	5	3	2	2	2	0
1919 Gratangen	403	4	1,0 %	3	1	2	1	1	0
1920 Lavangen	337	3	0,9 %	3	0	3	0	0	0
1922 Bardu	1 896	240	12,7 %	202	91	111	38	30	8
1923 Salangen	934	61	6,5 %	48	26	22	13	8	5
1924 Målselv	3 757	52	1,4 %	45	19	26	7	5	2
1925 Sørreisa	1 017	12	1,2 %	11	6	5	1	1	0
1926 Dyrøy	377	4	1,1 %	3	2	1	1	1	0
1927 Tranøy	543	3	0,6 %	3	3	0	0	0	0
1928 Torsken	417	4	1,0 %	4	4	0	0	0	0
1929 Berg	433	3	0,7 %	3	2	1	0	0	0
1931 Lenvik	5 756	182	3,2 %	148	73	75	34	27	7
1933 Balsfjord	2 257	21	0,9 %	16	9	7	5	4	1
1936 Karlsøy	935	8	0,9 %	6	4	2	2	1	1
1938 Lyngen	1 311	7	0,5 %	6	2	4	1	1	0
1939 Storfjord	738	20	2,7 %	19	8	11	1	1	0
1940 Gáivuotna Kåfjord	780	8	1,0 %	7	4	3	1	1	0
1941 Skjervøy	1 373	15	1,1 %	13	4	9	2	2	0
1942 Nordreisa	2 133	47	2,2 %	40	14	26	7	7	0
1943 Kvænangen	528	4	0,8 %	4	1	3	0	0	0
<i>20 Finmark</i>	36 299	2 446	6,7 %	2 093	1 113	980	353	256	97
2002 Vardø	907	90	9,9 %	78	33	45	12	10	2
2003 Vadsø	3 142	458	14,6 %	394	218	176	64	46	18

Fylke/kommune	Sysse- satte	Tjeneste- menn	Tjeneste- menn i pst. av sysse- satte	Heltid			Deltid		
				I alt	Kvinner	Menn	I alt	Kvinner	Menn
2004 Hammerfest	5 681	242	4,3 %	218	130	88	24	20	4
2011 Guovdage- aidnu Kautokeino	1 380	260	18,8 %	198	117	81	62	40	22
2012 Alta	9 608	565	5,9 %	495	267	228	70	44	26
2014 Loppa	405	5	1,2 %	4	3	1	1	1	0
2015 Hasvik	388	8	2,1 %	4	1	3	4	4	0
2017 Kvalsund	376	3	0,8 %	2	1	1	1	1	0
2018 Måsøy	559	12	2,1 %	8	3	5	4	4	0
2019 Nordkapp	1 425	75	5,3 %	65	29	36	10	7	3
2020 Porsanger Porsángu Porsanki	1 916	57	3,0 %	53	29	24	4	3	1
2021 Kárásjohka Karásjok	1 405	160	11,4 %	132	65	67	28	21	7
2022 Lebesby	581	14	2,4 %	11	5	6	3	3	0
2023 Gamvik	379	9	2,4 %	8	4	4	1	1	0
2024 Berlevåg	440	8	1,8 %	6	4	2	2	2	0
2025 Deatnu Tana	1 371	39	2,8 %	27	11	16	12	8	4
2027 Unjárga Nes- seby	327	17	5,2 %	13	9	4	4	2	2
2028 Båtsfjord	1 013	17	1,7 %	16	9	7	1	1	0
2030 Sør-Varanger	4 996	407	8,1 %	361	175	186	46	38	8
<i>21 Svalbard -Jan Mayen</i>	1 392	88	6,3 %	81	28	53	7	3	4
2590 Utenriks tj. menn		654		645	306	339	9	6	3
<i>9999 Uoppgitt kom- mkode</i>		16 110		15 291	2 282	13 009	819	311	508

Kilde: Statens sentrale tjenestemannsregister (SST) per 1.3.2010. Statistikk over sysse-
satte per 4. kvartal 2009 fra Statistisk Sentralbyrå.

Vedlegg 2**Embetsutnevninger**

Embetsutnevninger – fordeling av stillinger i perioden 1.7.2005 – 30.6.2010

Område	2005–2006			2006–2007			2007–2008			2008–2009			2009–2010			Hele perioden 2005–2010		
	Totalt	Kvinner	Menn	Totalt	Kvinner	Menn	Totalt	Kvinner	Menn	Totalt	Kvinner	Menn	Totalt	Kvinner	Menn	Totalt	Kvinner	Menn
SMK	1	0	1	0	0	0	4	1	3	0	0	0	0	0	0	5	1	4
BFD	1	1	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	0
FIN	22	10	12	11	3	8	17	8	9	6	1	5	4	3	1	60	25	35
FD	28	2	26	27	6	21	30	6	24	20	2	18	18	2	16	123	18	105
JD	108	33	75	106	42	64	112	48	64	113	39	74	91	38	53	530	200	330
KRD	13	8	5	4	1	3	3	2	1	7	3	4	3	1	2	30	15	15
MD	4	3	1	7	5	2	9	6	3	6	4	2	10	8	2	36	26	10
NHD	5	0	5	8	4	4	7	3	4	12	6	6	3	2	1	35	15	20
OED	9	2	7	5	0	5	7	5	2	8	4	4	6	0	6	35	11	24
SD	4	2	2	8	3	5	2	1	1	1	1	0	1	1	0	16	8	8
UD	83	29	54	109	42	67	70	24	46	109	43	66	68	24	44	439	162	277
<i>Departement fra 1. januar 2002:</i>																		
KKD	13	4	9	14	7	7	17	8	9	20	7	13	0	0	0	64	26	38
UFD	10	5	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	10	5	5
<i>Departement fra 1. oktober 2004:</i>																		
ASD	5	0	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5	0	5
HOD	13	8	5	12	5	7	18	10	8	10	6	4	9	4	5	62	33	29
MOD	3	0	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	0	3
FKD	4	1	3	2	1	1	5	2	3	4	3	1	3	0	3	18	7	11
LMD	7	3	4	4	0	4	2	2	0	2	0	2	4	3	1	19	8	11
<i>Departement fra 1. januar 2006:</i>																		
AID	7	3	4	17	10	7	20	11	9	22	12	10	9	3	6	75	39	36
*BLD	2	2	0	2	0	2	5	3	2	3	2	1	4	2	2	16	9	7
KD	10	6	4	7	5	2	22	13	9	7	5	2	3	0	3	49	29	20
*FAD	3	3	0	5	1	4	10	3	7	10	3	7	15	5	10	43	15	28
<i>*Nye departement fra 1. januar 2010:</i>																		
AD													3	0	3	3	0	3
KUD													4	2	2	4	2	2
Totalt	355	125	230	348	135	213	360	156	204	360	141	219	258	98	160	1681	655	1026

Prosentvis kjønnsfordeling på tilsatte

2005-2006		2006-2007		2007-2008		2008-2009		2009-2010	
kvinner	menn	kvinner	menn	kvinner	menn	kvinner	menn	kvinner	menn
35%	65%	39%	61%	43%	57%	39%	61%	38%	62%

Prosentvis kjønnsfordeling på tilsatte for hele perioden 2005–2010: Kvinner 39% Menn 61%

Offentlige institusjoner kan bestille flere
eksemplarer fra:
Departementenes servicesenter
Internett: www.publikasjoner.dep.no
E-post: publikasjonsbestilling@dss.dep.no
Telefon: 22 24 20 00

Opplysninger om abonnement, løssalg og
pris får man hos:
Fagbokforlaget
Postboks 6050, Postterminalen
5892 Bergen
E-post: offpub@fagbokforlaget.no
Telefon: 55 38 66 00
Faks: 55 38 66 01
www.fagbokforlaget.no/offpub

Publikasjonen er også tilgjengelig på
www.regjeringen.no

Trykk: 07 Aurskog AS 10/2010

